

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૫૦૨૦ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ કુટુબી રમત-૯

વિષય ૫૭૯

૧૯૬૬

હુતુહુલ ઈસલામ.

હિસ્સા નવવાં.

ઉરદુ અખાન ઝોર ગુજરાતી હરફમેં

લિખનેવાસે

નિઝામુદ્દીન અમીરુદ્દીન ફુરેશી

તીન દરવાઝા, અહમદાબાદ.

પાંચવીશર

સરદારખાન શેઝુદ્દીનખાન હસની

તીન દરવાઝા, અહમદાબાદ.

પહેલી ભરતખા

કોપી ૫૦૦.

દિગરી ૧૩૩૭

સને ૧૯૧૯

કીમત એક રૂપીઆ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
ગુજરાતી કોપીરાઈટ-સંગ્રહ
૬૦૨૦
૭૬૨૪

આ પુસ્તક કાયદા પ્રમાણે રજીસ્ટર્ડ કરાવી
સર્વ હક્ક સ્વાધીન રાખ્યા છે.

અમદાવાદ-પાનકોરના નાકે ધી મનહર પ્રીન્ટીંગ
પ્રેસમાં મોતીલાલ ગણુપતરામે છાપ્યું.

દિખાયા.

ખુદાવંદે કરીમકે ફઝલો કરમસે ઓર ઉસકે ખ્યારે હબીબ હઝરત મોહમ્મદ સલ૦ કે સહકેસે આજ કુતુહુલ ઇસલામકા નવવાં હિસ્સા નાઝરીનકી ખિદમતમે પેશ કરનેકા મોકા હાથ આયા.

આઠવાં હિસ્સા શાયે હુવા ઉસ્કો કરીબન છે માહકા અરસા ગુઝર ચુકા. ઓર અંખ છે માહકે : ખાદ નવવાં હિસ્સા શાયે હો રહા હે. ઇસ હિસ્સેકી ઇશાઅતમે ઇસ કદર દેર હોનેકા ખાઅસ યે હે કે પિછલે દીનોં એહમદા-ખાદમે ઇનફદયુએનઝા ખુખારકી શિદ્દતથી ઓર ઉસસે શેહેરકે કરીબન તમામ કારોખાર ખંદ થે. ઇસકે અલાવા ચંદ દુનિયાવી તફકુરાતમે મુખતિલા હોનેસે બી દેર હો ગઇ. નાઝરીનસે મઆફીકા ખવાસ્તગાર હું.

કુતુહુલ ઇસલામકા દસવાં હિસ્સા ઇનશા અલલાહ ખોહોત જલદ શાયે કરનેકી કોશીશમે હું ફિરતો ખુદાકે હાથમે હે. વસ્સલામ.

નિઝામ.

કુતુહલ ઇસલામકા.

નવવાં હિસ્સા

ખતમ હો ચુકા અખ ઇનશા અલ્લાહ અન કરીખ

દસવાં હિસ્સા

શાયે હોગા. જીસમેં મકકે મદીનેકી શર્મનાક એ
અહળીયાં, સહાબએ રસુલ સલ૦ કી ખુરેઝીયાં, શહીદાને
કરબલા કે ઇનાંતકામી મહારિખાત, અમીર મઆવીયા,
યઝીદ એર તમામ ખની ઉમર્યાકે ના માઅલુમ ખાનગી
હાલાત એર ખાનએ એહલે ખેતમેં સુન્ની શીયાકે મિલા-
પકા મુફરસલ એર મુદલલ ખ્યાન હે જીસે સમયદી બ
મવલાઈ હઝરત ખવાજએ ખવાજગાં ખવાજ હસન નિઝામી
સાહેબ દેહેલવીને યઝીદનામા નામી મશહુરો માફક કિતા-
ખમેં લિખે હે. કીમત એક રૂપીયા.

નિઝામીયા બુક ડિપો.

લીન દરવાઝા અહમદાબાદ.

૭૮૬

પે શ ક શ.

જનાળ મોઅલ્લા અલકાળ નવ્વાળ
મલેક શ્રી ઝેનખાનજ સાહબ બહાદુર
વાલીયે રિયાસતે ઝયનાબાદ.
(કાઠીયાવાડ)

કુતુહલ ઇસલામકે પિછલે હિસ્સે આપહીકી
ખિદમતમેં પેશ કર ચુકા હું ઇસ લીયે યે નવવાં
હિસ્સાબી આપકે અબલાકે હમીદાકે બાઅસ
આપહીકી ખિદમતમેં પેશ કરનેકા ફિખ હાસલ
કરતા હું. ઉમ્મીદ હે કુબુલ ફરમાકર મમનુનો
મશકુર કીજીયેગા.

તા. ૩૧-૧૨-૧૮

અહમદાબાદ.

ન્યાઝમંદ

નિઝામુદ્દીન.

ફેહરિસ્તે મઝામીન.

ખાખ	સફા
૧ શુરૂ ઇસલામકે છે શહીદ	૧
૨ સિક્કીન ઝોર જમલ	૨૩
૩ ખ્યાને કરબલા	૧૦૩
૪ ફાતમી માહફ	૧૫૭

મી. નિઝામુદ્દીન કુરેશી કૃત પુસ્તકોનું લિસ્ટ.

૧	અલ ઇસલામ	૧-૮-૦
૨	હઝરત મોહમ્મદ સલૉનુછવન રૂતાંત ૦	૧૨-૦
૩	અમારા નખી અને તેમનાં બોધવચન ૦	૮-૦
૪	અમારા નખી	૦-૨-૦
૫	અમારા રસુલના સફરુલો	૦-૧-૦
૭૬	ઈસલામના અર્થ	૦-૧-૦
૭૭	તવહીદ	૦-૧-૦
૮	ઈસલામની ઇમાદતો	૦-૧-૦
૯	ઈસલામી નીતીશાસ્ત્ર	૦-૧-૦
૧૦	તઝકીરએ મોહરમ	૦-૧-૦
૧૧	તોહફએ ઈબ્રુદ દોહા	૦-૦-૬
૧૨	મઝહબી નોંધપોથી	૦-૧-૦
૧૩	ઈફના હરબાર	૦-૧-૦
૧૪	હાલાતે ઇસતમબાલ	૦-૪-૦
૧૫	નવાબ સફરહદીન હુસેન ખાનનું રૂતાંત ૦	૮-૦
૧૬	બહારે રમઝાન ખીલ આદતી.	૦-૨-૦
૧૭	કુટુબ ઇસલામ હિસ્સા પહેલા	૧-૦-૦
૧૮	" હિસ્સા દુસરા	૧-૦-૦
૧૯	" હિસ્સા તીસરા	૧-૦-૦
૨૦	" હિસ્સા ચોથા	૧-૦-૦
૨૧	" હિસ્સા પાંચવા	૧-૦-૦
૨૨	" હિસ્સા છઠા	૧-૦-૦
૨૩	" હિસ્સા સાતવાં	૧-૦-૦

૨૪	„	હિસ્સાં આઠવાં	૧-૦-૦
૨૫	„	હિસ્સા નવવાં	૧-૦-૦
*૨૬	જાગે ત્રીપોલી ભાગ ૧		૦-૧૨-૦
૨૭	„	ભાગ ૨	૦-૧૨-૦
*૨૮	„	ભાગ ૩	૦-૧૨-૦
૨૯	„	ભાગ ૪	૦-૧૨-૦
૩૦	ગવહરનન અથવા અલખેલીનાર		૧-૮-૦
	ખીજ આવૃત્તી.		
૩૧	કનીજે ફાતમા ખીજ આવૃત્તી.		૧-૪-૦
૩૨	આખેદા		૦-૧૨-૦
૩૩	નસીફદીન ખીજ આવૃત્તી.		૦-૮-૦
૩૪	સલીમ અને મેહરૂનીસા ખી. આ.		૦-૮-૦
૩૫	અણુધારી આફત		૦-૮-૦
૩૬	નિઝામી વાર્તાઓ		૦-૧૦-૦
*૩૭	સોમનાથની મુર્તી		૦-૪-૦
૩૮	જહાંગીર ખીજ આવૃત્તી.		૦-૪-૦
૩૯	અખતર મહેલ		૦-૨-૦
૪૦	ઈંદની એક અનોમલ ભેટ		૦-૨-૦
૪૧	ફાદામાં રોજ		૦-૧-૦
૪૨	જોશી જવાની		૦-૪-૦
૪૩	કળકથા (સચ્ચીત્ર)		૧-૦-૦
*૪૪	વરોદરા નવાબી ખાનદાનનું ઇતીહાસ		૫-૦-૦

નિઝામીયા બુક ડીપો,

ત્રણ દરવાજા-અમદાવાદ.

* આ ચિન્હવાળા પુસ્તકો બિહુલ પુરા પ્રકારના છે. અંગ્રાવવાની તરફી દેવી નહીં.

કુતુહુલ ઇસલામ.

હિસ્સા નવવાં.

ખાખ ૧.

શુરૂ ઇસલામકે છે શહીદ.

તકદીરકા વકત કરીખ આ ગયા થા. કિસીકે કેશિશ
કરનેસે કયા હો સકતા થા. એક બ્યાર
એક પોશીદા શિગુફા ખિલા જસને રહા સહા અમનબી
ખત. ખો દિયા. જન પરદેસી મુસલમાનોકે
હજરત અલી રહીબને સમઝાકર મદીનેસે
નિકાલા થા, ઉનકે હજરત હસમાન રહીબકા એક શુતર
સવાર ગુલામ મિલા બે મિસર બા રહા થા.

લોગોને ઉસકી તલાશી લી તો એક ખત હઝરત ઉસમાન રહીંકી મોહોરકા ઉસકે પાસસે નિકલા. જુસમેં તેહરીર થા કે “યે લોગ જબ મિસરમેં આયે તો ઇનકો કતલ કરદેના ઓર ઇનકો અયસી ઇબરતનાક સંઝાયે દેનાકે ફિર ઇનકો ફિતના પરદાઝીકી જુરઅત ન રહે.

યે ખત ઉન્હી લોગોંકે મુતઅલલિક થા. જુનકો હઝરત અલી રહીંને મદીનેસે નિકલા થા. અબ કયા થા? આગપર તેલ ગિરા ઓર તેલ પર આગ પડી. યે લોગ ફિર પલટે ઓર હઝરત ઉસમાન રહીંકા ઘર ઘેર લિયા ઓર યે ખત ઇનકો દિખાયા. હઝરત ઉસમાન રહીં બોલે:-

“મેને યે ખત હરગિઝ નહી લિખા, ન મુઝે ઇસકી-અબર; મોહોર અલખતા મેરી ઇસપર હે. ” ખિલક-તને કહા:-

“યે ઓર ગલતી હે કે આપ અપની મોહોરકી હિફા-ઝત નહી કરતે જો ચાહતા હે ઇસકો કામમેં લે આતા હે. હમ સમઝ ગયે કે યે કામ મરવાનકા હે, લિહાઝા ઉસકો હમારે હવાલે કીજીયે તાકે હમ ઉસે કતલ કરે.”

હઝરત ઉસમાન રહીંને મરવાનકો દેનેમેં તાઅમ્મુલ કિયા. જુમાકે દિન હઝરત ઉસમાન રહીં મિમબરપર તશરીફ લે ગયે ઓર ફરમાયા:-

“અચલેજો ! ફસાદ ન કરો, ખુદાસે કહે છે તુમ પર રસુલે ખુદા સલ્વને લાઅનતકી હે ઓર ફરમાયા હે કે:— “ ધમ્ કિસમકે લોગ મદીનેમે આકર મેરી ઉમ્મતમે ફસાદ ઠાલીંગે ઉનકો કતલ કરદેના ચાહીયે. ” એક સહાબી ખડે હુએ તાકે ઇસ હદીસકી તસદીક કરે કે વાકઇ આં હઝરત સલ્વ ને અયસા ફરમાયાથા મગર હકીમ નામી એક સરહારે મદીનાને ઉન સહાબીકો ઝખરદસ્તી ખિઠાદિયા ઓર ગવાહી ન દેને દી. દુસરે સહાબીને આહાકે વો ઇસ હદીસકી તસદીક કરે ઉનકે બી ખિલકતને ન બોલને દિયા. ઓર હઝરત ઉસમાન રહીં પર ચારેં તરફસે પથર ખરસને લગે. હઝરત ઉસમાન રહીંને અપના સર ઝાનોં પર રખદિયા મગર પથરેં કી ચોટોંસે વો ગિર પડે ઓર બેહોશ હો ગયે. રસુલે ખુદા સલ્વ કા અસા ઉનકે હાથસે ગિર પડા જીસકો એક અખસને ઉઠાકર તોડ ડાલા ઓર દો દુકડે કરદિયે. હઝરત અલી રહીં બી મસજીદમે મોજુદ થે ઉન્હોંને જખ યે હાલત દેખીતો અપને ફરજંદ હઝરત હસન રહીં કો હુકમ દિયા કે:—

“તુમ જાકર અમીરૂલ મોમીનીનકી મદદ કરો ઓર ઇન ફસાદીયોંકો હટાવ ” સુનાંચે હઝરત હસન રહીં ને જખ મુશકિલ ઇન ફિતનાગરોંકો દુર કિયા ઓર હઝરત ઉસમાન રહીં કો લોમ ઉનકે ઘરમે લે ગયે. જખ ઉનકો હોશ આયા ઓર સુનાકે હઝરત અલી રહીં ને ઉનકી હિમાયત

કી તો ઉન્હોંને કાસિદ કે હાથ બોહોત બોહોત શુકરિયા
ઓર દોઆયેં કેહલાકર લેણું.

ઇધર તો યે થા ઉધર બની ઉમઇયા ને જમે હોકર
મસલુદમેં હઝરત અલી રહીંબર સુરશ કી ઓર કહા:-

“ યે સારા ફસાદ આપકા હે. આપહીકે ઇશારેસે યે
સખ કુછ હો રહો હે. ” હઝરત અલી રહીં ને ઇન બહે-
લોંકો જવાબ ન દિયા ઓર અપને ઘરમેં ખામોશ
ચલે આયે.

હઝરત ઉસમાન રહીંને તમામ ગવરનશોં ઓર સર-
દારાને બની ઉમઇયા કે નામ ખુતુલ
કુમકકી તલબી લેજ રખેથેકે જલહી ફેજેં લેકર
મેરી મદદકો આવ. ઇસ વાસ્તે વો
ઇન મુકસિદોંસે નરમીકા બરતાબ કરતે રહેતે યે તાકે ફસાદ
ઉસબક્ત તકે દબા રહે જબતકકે કુમક આયે.

એક દિન હઝરત ઉસમાન રહીં બાહર બેઠેથે ઓર
લોગોંસે નરમીકે સાથ ખાતચીત કરતે જાતે યે કે એક જમા
અતકે પાસસે સુઝર હુવા. આપને ઉનકો સલામ કિયા સખને
જવાબ દિયા મગર એક શખસ બોલા હસકે હાથમેં
રસીથી:-

“કાશ મુઝે મોકા મિલતા કે મેં” યે રસી તેરી ગર-
નમેં ડાલતા તેરે હાથ પાઉં બાંધતા ઓર તુઝસે તબબા
કરાતા ઓર તુ ઉન શરીર આદમીયોંકો છુનકે હાથમેં તું
કઠ પુતલી બના હુવા હે અલગ કર દેતા.” હઝરત ઉસમાન
રહીંને ફરમાયા:-

“મેરે સાથ તો રસુલે ખુદા સલ્વં કે યારો અસહાબ
રહેતેહે.” યો શખ્સ બોલા:

“જહાં, આપ સચ કહેતે હેં. યો યારો અસહાબ
મરવાન હોંગે, મઆવીયા હોંગે, અબદુલ્લા બિન સાઅદ
બિન સરેહ હોંગે, વત્રીદ બિન અકબા હોંગે જો રસુલે ખુદા
સલ્વંકે ખડે દોસ્ત થે.”

ધસ તાઅનકા હઝરત ઉસમાન રહીંને જવાબ ન દિયા
ચુપચાપ ચલે ગયે. અલખત્તા યે કહા:-“ ઠેઠેર જાવ ફ્રાજ
આ જાએ તો ખતાફંગા.”

મુફ્સિદોંને હઝરત ઉસમાન રહીં કે ઘરકા મુહાસિરા
કર લિયા ઓર દાના પાની ખંદ કર દિયા તો હઝરત ઉસ-
માન રહીંને ઉસકી ફરિયાદ હઝરત અલી રહીંસે કેહલા
કર લેજી. હઝરત અલી રહીંને ફ્રસાદીયોંકો પ્યામ લેજી
કે:-“ યે કામ બોહોત ખુરાહે. તુમ દાના પાની ખંદ ન કરો.
તુમને યે ઝઘડા કયોં ખરપા કિયા હે. જાવ અપને ઘરોંકો
જાવ.” ઓર દાના પાની લિજવાયા.

હઝરત અલી રહીં જખ હઝરત ઉસમાન રહીં કે સામને ગયે તો હઝરત ઉસમાન રહીંને સારા કિસ્સા ખ્યાન કિયા. હઝરત અલી રહીં ને ફરમાયા:-

“યે ખત કયસા હે જો આપકી તરફ મનસુખ કિયા જાતાહે.” હઝરત ઉસમાન રહીંને કસમ ખાકર ફરમાયા:-
 “મુઝે ઉસકી ખિલકુલ ખબર નહી” મરવાનને ગુફુગુમેં દખલ દેના આહા મગર હઝરત ઉસમાન રહીં ને ઉસકો ધમકાયા ઓર ફરમાયા:-

“ખામોશ, યે સારી આફત તેરીહી ખદોલત આઈ હે.” મરવાન ચુપકા હોકર ઘરસે નિકલ ગયા. ફિર હઝરત અલી રહીં ને મુફ્સિદોંકે આર સરગનાઓંકે અંદર ખુલાયા. ઉન્હોંને આકર કહા:-

“હમ મિસર કે હાકિમ અખદુલ્લા ખિન સાઅદ કે જુદમસે નાલાં હોકર આયે હે. હમકો ખતાયા ગયાથાકે હઝરત ઉસમાન રહીંને તવખા કરલી હે મગર યહાં ઇસકે ઇખજ યે ખત લિખા ગયા જીસમેં હમકો કતલો ગારત કર-નેકા અપને ગવરનરકો હુકમ દિયા ગયા હે.” હઝરત ઉસમાન રહીંને ફિર કસમ ખાઈકે:-

“મેને યે ખત નહી લિખા.” તો વો સખ બોલે:-

“અચ્છા તો આપસે અળ ચે કામ નહી હો સકતા. જળ અપની મોહોર તકકી હિકાજત નહી કર સકતે તો ખિલાફત કયા ખાક કરોગે બેહતર હે કે આહદેસે દસ્ત ખરદાર હો જાવ.” હઝરત ઉસમાન રહીંને ફરમાયા:—

“ચે મનસખ મુઝકો ખુદાને દિયા હે મેં હરગિઝ ઇસ્કો ન છોડુંગા.”

હઝરત અલી રહીંને રંગ ખિગડા દેખાતો ઉનકો અંદેશા હુવા કે કહીં ઇસવક્ત ખુરેઝી ન હોને લગે તો મુઝપર તોહમત લગાઈ જાયેગી કે મેં ને ચે કરાયા ઇસ વારતે વહાંસે ઉઠકર તશરીફ લે આયે.

આખિર મુહાસિરા અઠારા દિન રહા ખામઅ કેહતે હેં
 ૪૫ દિન મુહાસિરેમેં લગે. જળ
 જામેઝિલ કુરઆન હઝરત ઉસમાન રહીં કે માયુસી હો
 તલવારકી ધારપર ગઈ તો મરવાન કે એક ગુલામને
 મુફ્સિદોંકે એક તીર મારા જસસે
 એક મિસરી મુસલમાન મારા ગયા ફિર કયાથા? મુફ્સિ-
 દલી હમલા આવર હુએ ઓર લડાઈકા ખાજાર ગર્મ હો
 ગયા. મરવાનને ઘરકે અંદર સફખંદીકી ઓર મુકાબિલેકે
 લિયે તઈયાર હોકર ખડા હુવા. હઝરત અલી રહીંકો ખખર
 પહોંચી તો ઉન્હોંને હઝરત હસન રહીં અપને સાહબઅ-

દેકો લેખ કે હઝરત ઉસમાન રહીં કી મદદ કરો, ખવાહ મારે બાવ. હઝરત તલહા રહીં વ ઝુબેર રહીં ને લી અપને ફરઅંદોં કે નુસરતે ઉસમાન રહીં કે લિયે રવાના કિયા ઓર ઉન લોગોંને બોહોત કોશીશકીકે મુફ્સિદ હઝરત ઉસમાન રહીં કે ઘરમેં દાખલ ન હોં મગર ફસાદી ઇનસે ન ફૂકે. અંદર ઘુસ ગયે ઓર વહાં મરવાન ઓર હઝરત ઉસમાન રહીં કે ગુલામોંસે ખુબ તલવાર ચઢી. મરવાન કટકર ગિર પડા લોગોંને સમજા કે વો મર ગયા મગર વો ઝિન્દા થા. ઓર બાદ મેં ઇલાજસે અચ્છા હો ગયા.

ગુલામોં ઓર મરવાનીયોંકે કતલ કરકે લોગ હઝરત ઉસમાન રહીંકે ખાસ હુજરમેં દાખલ હુવે. હઝરત મોહમ્મદ ઇબ્ને અબીબકર રહીંને હઝરત ઉસમાન રહીંકી દાદી પકડલી ઓર કહા:—

“ અય અફ્ફાનકે બેટે અબ તુઝકો મુરતહ અબહુદલા ઇબ્ને સ.અદ મદદ નહીં દે સકેગા. ” હઝરત ઉસમાન રહીંને ફરમાયા:—

“ અય મોહમ્મદ ! અગર તેરા બાપ અબુબકર ચે હાલ દેખતા તો કભી પસંદ ન કરતા કે તુ મેરી દાદી પકડે ” મોહમ્મદ બિન અબુબકરને દાદી છોડ દી. ઓર ઘરસે બાહર નિકલ ગયે મગર મિસરકા એક શખ્સ કનાના

નામી અંદર આયા ઓર આહા કે હઝરત ઊસમાન રહીંકે
છુરી મારે કે અંદ લોગ બોલે:—

“ ન માર, ન માર, હમેં ઇનકે ખુન કરનેસે કુછ
હાસલ નહીં ” ઓર હઝરત ઊસમાન રહીંકે ખિતાબ
કરકે કહા:—“અબલી મોકા હે કે આપ ખિલાફતસે દસ્ત
ખરદાર હો જાયે ” હઝરત ઊસમાન રહીંને ફરમાયા:—

“ કિસકી તાકત હે કે ખુદાકી દી હુઇ ચીઝ
મુઝસે લે. ”

યે લોગ તો જવાબ સુનકર બાહર આ ગયે મગર
કનાનાને હઝરત ઊસમાન રહીંકે કાનકી જઝમેં છુરી મારી.
હઝરત ઊસમાન રહીં ઊસવકત કુરઆન પઢ રહે થે.
ખુનકા ફવારા ઉખલા તો ખુદે ઇસ આયતપર પડી.

ફતયકફી કહુમુદલાહો વ હુવસ્સમીલલ અલીમ.

ઇસ ઝખમકે લગનેસે હઝરત ઊસમાન રહીં ગિર
પડે ઓર કયસરા ઓર સોદાનને અંદર આકર હઝરત
ઊસમાન રહીંકા મારે તલવારોં કે કામ તમામ કર દિયા.
બાઅઝ કેહતેહેં જખ પહેલી તલવાર પડી હે તો હઝરત
ઊસમાન રહીંકા હાથ કટકર ગિર પડ. તો આપને
ફરમાયા:—

“ એ વો હાથ હે અસસે મેને કુરઆન લિખા થા ”
એક શખસને હઝરત નાએલા રહીં અવજાએ હઝરત ઉસમાન
રહીંકી આદર ખેંચી ઉન્હોંને અપના એવર ઉતારકર ઉસકો
દિયા ઓર ફરમાયા:—

“ મુજકો બે સતર મતકર ઓર એ એવર લે લે. ”

પ્રાચીન કેહતેહેં કે હઝરત નાએલા રહીંને અપને
ખાલીકી હિમાયત કી. ઢાલ બનકર હઝરત ઉસમાન રહીં
પર ગિર પડી. ચહાંતક કે ઉનકે દોનોં હાથ કટ ગયે.
હઝરત નાએલા રહીં કોઠેપર ચઢીં ઓર પુકારા:—“લોગો
તુમારે અમીરૂલ મોમેનીન કતલ હો ગયે. ”

રસુલે ખુદા સલ્વં કે તીસરે જા નશીનકાયે ઘર હે
જહાં દોનોં જહાન કે હાદીકી દો સાહબ
મનઝરે કતલ. જાદીયાં સાહેબેખાના બનકર આઈથી. એ
ઝોંપડા ઉસ ખલીફકા હે જો રૂમો ઇરાને
ઇરાકો મિસરો, હિંદુસ્તાન તક હુકમરાની કરતા થા. ઇસ
છોટેસે મકાનમેં દુનિયાકે બડે તાજદારોંકી કિસમતકે
ફયસલે હોતે થે.

એ ઉસમાન બિન અફફાન રહીંકી અખમોસેં ચુર
લાશ હે, એ રસુલે ખુદા સલ્વંકે દામાદકા જમાયા હે. ચહાં
કુરઆનકા જમે કરનેવાલા, હયા વ ઇમાનકા પુતલા સિતમકી

તલવારોસે કટકર ગિરા હે. દેખના કયસી હસરત ખરસ્તી હે ? ખુનમે લથડી હુઈ સુરત ગળાને હાલસે કુછ કેહતી હે.

સિતમગરોંકા દિલ ખુદે અમીરૂલ મોમેનીનકો કતલ કરકે ઠંડા ન હુવા. એક શખ્સ હાની નામકો હઝરત ઉસમાન રદીંને કિસી જુર્મમે કયદ કી સજા દીથી. હાની જેલહીમે મર ગયા. આજ હાનીકે બેટેકો બદલા લેનેકી સુઝી. કતલખાનેમે આયા. અમીરૂલ મોમેનીન કી લાશકે પાઉં પકડે ઓર એક શુરઝસે મધ્યતકી પસલીયોંકો માર માર કર તોડ ડાલા. કેહતા જતા થા. “યે વો શખ્સ હે જીસને એક કુત્તેકે ધબક મેરે બાપકો મારડાલા થા.”

હઝરત ઉસમાન રદીંકી શહાદત મશહુર હુઈ તો હઝરત અલી રદીં ઓર તમામ સહાબા દોડે હુવે મકતલમે આયે. હઝરત અલી રદીંને અપને સાહબજાદોં હસન રદીં વ હુસેન રદીંકો ઇતાબસે દેખકર ફરમાયા:—

“મેંને તુમકો મામુર કિયાથા કે અમીરૂલ મોમેનીન કી હિમાયત કરના ઓર તુમને ઉંનકો કતલ હોને દિયા. ખુદ ન મર ગયે.” એક રિવાયતમે હે કે હઝરત અલી રદીંને હઝરત હસન રદીંકે એક તમાચાલી મારા. મજર હુસેનેન રદીં મજબુર થે. વો લડે ઓર અખમી હુવે. ઇન્હે કયા ખબર થી કે દુશ્મન મકાનકી પુશ્તપરસે

દીવાર ફાંદકર અંદર ઘુસ જાવુંગે ઓર અમીરૂલ મોમેનીનકો કતલ કર દેંગે.

દિલ લરઝનેકી ખાત હે અમીરૂલ મોમેનીન જા નશીને રસુલ સલઠકા જનાઝા તીન દિન બે ગોરો કફન પડા રહ્યા. આખિર હઝરત અલી રહીઠકી કોશિશસે ચાર આદમીયોંને હઝરત ઉસમાન રહીઠકા જનાઝા ઉઠાયા ઓર કબરસ્તાન લે ચલે.

ઇબ્રતકા મકામ હે. જો ખલીફા દુનિયાકે ખરે હિસ્સેકા માલિક હો. ઉસકી મઇયતકે સાથ ચાર આદમીસે ઝિયાદા ન થે. ઓર ઇસિપરલી ખલવાઇયોંકા ચે આલમ થા કે જનાઝેપર પથર માર રહે થે ઓર ખીચારે જનાઝા ઉઠાનેવાલે લાગાભાગ જા રહે થે.

જખ હઝરત ઉસમાન રહીઠકો જલ્લતુલ ખકીયામે લે ગયે તો ખલવાઇયોંને સખ્ત યુરીશ કી યહુદીયોંકે ઓર કહ્યા:—“ હમ મુસલમાનોંકે કબ-
કબરસ્તામે. રસ્તાનમે ઇનકો દફન ન હોને દેંગે. ”

આખિર મજબુર હોકર યહુદીયોંકે કબ-
રસ્તાનમે જો ખકીયા કી ખરાખર થા ઇસ હામીએ ઇસલામ ઓર મુસલમાન ખલીફાકો દફન ક્રિયા ગયા.

હઝરત ઉસમાન રદીઠકે બાદ હઝરત અલી રદીઠ
ખલીફા હુવે જીનકી ખિલાફતકા કુછ
હઝરતઅલી રદીઠકી ઝિકર ઉપર આ ચુકા હે ઓર કુછ
શહાદત કુદ્રેકી મસ- આયંદા આયેગા. યહાં સિર્ફ શહા-
જીદમેં તીન એનાર દતકા કિસ્સા લિખા જાતા હે.

કીસ્ત

કુદ્રેકી મસજીદમેં તીન ખારજી બચઠે
થે. એકકા નામ અબદુર રહેમાન

ઇબ્ને મુલજીમ થા દુસરેકા મુખારક ઇબ્ને અબદુલ્લા,
તીસરેકા ઉમર બિન અબીબકર. યે તીનોં ખારજી થે. ઓર
ઉનકો હરધમામસે દુશમની થી ઓર કેહતે થે કે અબ
રૂએ ઝમીનપર કોઈ ખલીફા નહીં રહા. અબ હુકુમત
ખુદાકે ઇખતિયારમેં હે. ખિલાફતોં કે ઝગડમેં બેશુમાર
મુસલમાન મરચુકે હેં ઓર અખતક ખુનરેજી ચલી જાતી
હે ખતમ નહીં હોતી. સારાફસાદ હઝરત અલી રદીઠ,
મઆવીયા ઓર ઇમરૂ બિનુલ આસકા હે. અગર યે તીનોં
કતલ હો જાયેં તો અમન હો જાયેગા ઓર મુસલમાન એક
અમન પસંદ શખ્સકો અપના ઇમામ બના લેંગે લિહાજા
હમ તીનોંકો અપની જાનેં ખુદાકે રાસ્તેમેં કુરબાન કરની
આહીયેં ઓર ઇન તીનોંકા કિસ્સા પાક કરકે મુસલમાનોંકો
ખુનરેજીસે નજાત દિલવાની આહીયે. ચુનાંચે મસજીદમેં
તીનોંને એહેદ કિયા ઓર હરેકને એક શખ્સકા કતલ અપને
ઝિમ્મે લિયા.

અખબાર રહેમાન ઇબ્ને મુલજીમને કહ્યા:—“ મેં હઝરત અલી રહીબકે કતલ કર્યું. ” મુબારક બિન અખબારે જોવા:—“ મેં મઆવીયાકે હલાક કર્યું. ” ઉમરૂ બીન અબીબકર તમીમીને ઉમરૂ બિનુલ આસકી જાન લેનેકા ખીડા ઉઠાયા. જ્યાર એહેદ ક્રિયા કે એકહી દિન તીનેાં અપના કામ કરે જ્યાર ઉસકે લીયે રમઝાનકા મહીના તજવીજ હુવા. કયોંકે ઉનકો ખ્યાલ થા કે ઇસ માહમેં નમાઝીયોંકી કસરત હોગી જ્યાર હમકો હુબુમમેંસે ભાગ આનેકા મોકા મિલ જાયગા.

ચુનાંચે સતરા રમઝાન જીમેકા દિન સુબેહ સાદિકકા વકત તથપાયા. અખબાર રહેમાન ઇબ્ને મુલજીમ તો કુદ્રેમેં કચર ગયા જ્યાર મુબારક બિન અખબારે મઆવીયાકે કતલકે ક્રિયે દમિરક ગયા જ્યાર ઉમરૂ બિન અબીબકર તમીમી ઉમર બિન આસકી હલાકતકે વાસ્તે મિસર રવાના હુવા.

જખ ૧૭ રમઝાન આઈ તો મુબારક બિન અખબારે દમિરકકી મસજીદમેં ગયા જ્યાર મઆવીયાકી આમદકા ઇનતિઝાર કરને લગા. જીસવકત મઆવીયા આયે સખ નમાઝી તાઅઝીમકો ખડે હો ગયે. મુબારકલી ખડા હુવા જ્યાર લપકકર એક હાથ તલવારકા મઆવીયાકો મારા મગર મઆવીયા આગે બઠ ચુકે થે. હાથ એછા પડા.

કંઈકા ગોસ્ત મએ હડડીકે કટ ગયા ઓર મઆવીયા ગિર પડે.

લોગોને મુબારકકો પકડ લિયા ઓર મઆવીયા કે સામને પેશ કિયા. પુછા ગયા “ તુને અયસા કયેાં કિયા ઓર કિસકે ઇશારેસે ઇતની બડી જુરઅત કી ! ” બોલા “ હમ તીન આદમીયોંને બાહમ એહેદ કિયા થા. આજ ઇસી વકત અલી રહીઁ ઓર ઉમરૂ બિનુલ આસલી કતલ હુવે હોંગે. અફસોસ કે તુ બચ ગયા ઓર મેરા કામ પુરા ન હો સકા. ”

મઆવીયાને ઇસકો કતલ કરા દિયા. ઓર અખમકા ઇલાજ શુરૂ કરાયા. ચુકે ઇન તીનોં એનારકીસ્ટોંકી તલવાર એહેરસે ખુઝીહુઈ થી. ઇસ વાસ્તે મઆવીયાકો બોહોત મુશકિલસે આરામ હુવા મગર ઉસ દિનસે મઆવીયાને મસજીદમેં એક મકામ અપની નમાઝકે લીયે અયસા બનવાયા જીસકે અંદર દુશમનકે હમલેસે હિકાજત રહે.

મિસ્તરમેં યે ગુઝરી કે ઉસ દિન ઉમર બિન આસકે કોલંજકા દરદ થા ઓર વો મસજીદમેં ન આયે થે. ઉન્હોંને ખારેબ નામી એક શખ્સકો અપની જગે નમાઝકે લિયે લેબા થા. ઉમરૂ બિન અખીબકરને ખારેબકો ઉમરૂ બિનુલ આસ સમઝા ઓર એકહી હાથમેં ઉસકે દો ટુકડે કર દિયે.

પકડા ગયા તો યે હાલ ખુલા ઉમરૂબિન આસનેલી ઉમરૂબિન અળીબકરકો કિસારામે' મરનાડાલા.

યહાં કુદ્દમે' અબદુર રહેમાન ઇબ્ને મુલજીમ ખાર-જીયોંકે મેહેલ્લે બની કન્દામે' થા. ઓર ઉસકો એક ખારજી ઓરત કેહતામસે મોહબ્બત થી. કેહતામને મુકરર ક્રિયા થા કે જો શખ્સ ત્રીન હઝાર દિરમ એક લોંડી એક ગુલામ ઓર હઝરત અલી રહીંઠકા સર કાટકર લાયેગા મેં ઉસસે નિકાહ કરૂંગી.

ઇબ્ને મુલજીમને કેહતામસે કહા: “ મેં અલીકા સર કાટકર લાઉંગા મગર મુજે ઇસ મઆમીલેમે' મદદગારકી જુરૂરત હે. ” કેહતામ બોલી:—

“ મેં તુઝકો મદદગાર હૂંગી એક શખ્સ દરદાન હે. જો મુદદતસે હઝરત અલી રહીંઠકે કતલ કરનેકી ફિકરમે' હે. મગર ઉસકોલી અબતક કોઇ દુસરા આદમી નહીં મિલા. ”

ચુનાયે કેહતામ દરદાનકે પાસ ગઈ ઓર ઉસકો લાકર ઇબ્ને મુલજીમસે મિલાયા. દોનોંને કતલે અલી રહીંઠકા બાહમ એહેદ બાંધા ત્રીસરા શખીબ નામીલી ઉનકા શરીક હો ગયા.

આખિર ૧૭ રમઝાન આ ગઈ ઓર મુબેહ અંધેરેસે
યે તીનેાં મસજીદમે પહોંચે ઓર કરાર દિયા કે અગર
એકકા વાર ઓછા પડે તો દુસરા બઢકર હમલા કરે યા
અગર એક આદમીકો લોગ પકડનેકો દોડે તો તીસરા
કુરસત પાકર કામ તમામ કર દે.

હઝરત અલી રદી૦ જુહી દાખિલે મસજીદ હુએ
શાળીબને હમલા કિયા મગર ઉસકા વાર ખાલી ગયા.
દુસરી તરફસે ઇબ્ને મુલજીમને હઝરત અલી રદી૦કે સરપર
તલવાર મારી. હઝરત અલી રદી૦ને ફરમાયા:—

“ પકડો ” લોગ દોડે ઓર ઇબ્ને મુલજીમકો પકડ
લિયા મગર દરવાન ઓર શાળીબ ભાગ ગયે.

તલવાર ચુકે ઝેહેર આલુદ થી ઓર જખમલી કારી
લગા થ.. હઝરત અલી રદી૦કી ઝીસ્તકી ઉમ્મીદ ન રહી
ઓર લોગ ઉનકો ઘરમે લે ગયે મગર હઝરત અલી રદી૦ને
ઇસ હાલતમેલી નમાઝકે ઇનતિઝામકા ખ્યાલ રખા ઓર
ફરમાયા:—

“ જમાઅત નાગા ન હો, હમઅ ઇબ્ને હુબયરા
રદી૦ જાયે ઓર જમાઅતકી ઇમામત કરે ” ઇસકે બાદ
અપને સાહબઝહેસે ફરમાયા:—

“ અય હસન! જખતક મેં જિંદા હું મેરે કાતિલકો જિંદા રખીયો! મેરે બાદ ઇસે કતલ કર ડાલીયો. ”

હઝરત ઉમ્મે કુલસુમ રદી૦ દુખતરે હઝરત અલી રદી૦ હઝરત ઈમામ હસન રદી૦કે પાસ રાતી હુઇ આઇ તો દેખા ઇન્ને મુલજુમ બયઠા હે. ઉન્હોંને ફરમાયા—

“ અય મલઉન અમીરૂલ મોમેનીન અલી રદી૦ આજકે દીન તુઝસે બેહતર હેં યા બદતર? ” વે બોલા.

“ અગર બેહતર ન હોતે તો તુમ કયોં રાતી. યે તલવાર જીસસે મેને ઉનકો કતલ કિયા હય એક હઝર દિરમકો ખરીદી થી. આર એક હઝર દિરમ ઝેહરમેં જીઝાનેવાલેકો દિયે તખ ઇસને ઇતના બડા કામ કિયા. ” સોબોંને હઝરત અલી રદી૦સે કહા કે—

“ હમ આપકે બાદ હઝરત હસન રદી૦સે બેઅત કરીજે ” આપને ફરમાયા—

“ ઇસ કામકો તુમ ખુદહી સમજ લેના મેં ઇસિવકત કિસી આર કામમેં મશગુલ હું. મુઝકો ઇધર મુતવજબહ ન કરો ન મેં ઇસકે બારેમેં કુછ કેહના આહતાહું ” યે કહેહકર હઝરત અલી રદી૦ને રેહલત ફરમાઇ. આર ફુનિયાસે એક સળસે બડા આલિમ, સળસે બડા ફિલાસફર, સળસે

બડા બડાદુર, સખસે બડા મુહબ્બીર, સખસે બડા ખુદા પરસ્ત
મરતબચે શહાદત હાસલ કરકે ચલ બસા,

હઝરત ઇમામ હસન રદીઁને ઇબ્ને મુલ્લુમકો સામને
ખુલાયા ચોર કતલકા હુકમ દિયા. ઇબ્ને મુલ્લુમ બોલા—

“ મુઝકો કતલ ન કીજીયે મેં આપકે બહોત કામ
આઉંગા ” હઝરત ઇમામ હસન રદીઁને ઇસકે કેહેનેકી
કુછ પરવા ન કી ચોર કતલ કરા દિયા. ચોર લાશ લોગોને
બારીયેમેં રખકર જલાદી.

છટ્ટે શહીદ હઝરત ઇમામ હસન રદીઁયે અમીરુલ
મોમેનીન સમયદના હઝરત અલી રદીઁ
હઝરત ઇમામ કે બડે ફરજંદ થે ચોર હઝરત અલી
હસન રદીઁકી રદીઁકી વફાતકે બાદ મુસલમાનોને ઉનસે
શહાદત. એઝતકી થી. લેકિન હઝરત હસન
રદીઁકો દુનિયાકે ઝગડોસે બોહોત નફ-
રત થી ચોર આપ ન ચાહતે થે કે મેરે સખખ મુસલ-
માનોમેં ખુનરેઝી હો.

હઝરત હસન રદીઁ ખુદસાલ થે. તો એક દક્કા આં
હઝરત સલઁને ફરમાયા થા:—“ મેરા થે ફરજંદ મુસલમાનોકે
દો ફિરકોં મેં મુલેહ ચોર સફાઈકા બાઅસ હોગા. ”

ચુનાવે થે પેકીન ગોઈ પુરી હુધ હઝરત હસન
રદીઁને દેખા કે ઉનકે હાથપર એઝત કરનેવાલે જંગ ચાહતે

હેં ઓર ઉનકે મજબુર કરતે હેં કે મઆવીયાસે લડો ઇસ વાસ્તે હઝરત હસન રદીઠને ધરાદા ક્રિયા કે મેં ખિલાફતહી છોડ દેતા હું. ઓર એક કાસીદ મઆવીયા કે પાસ લેજા કે “ અગર તુમ કુનખેકી ગુઝર અવકાતકા ખર્ચ દેના મનજુરે કરો ઓર મેરે વાલિદ હઝરત અલી રદીઠપર લાઅનત કરના છોડ દો. (કયોંકે મઆવીયા ઓર ઉનકે સાથી આમ જલસોં ઓર જુમેકે ખુતબોંમેં હઝરત અલી રદીઠપર લાઅનત ક્રિયા કરતે થે.) તો મેં તુમારી ખેઅત કરલુંગા. ” મઆવીયા રદીઠને જવાબ દિયા—

“ પેહલી શરત મનજુર હે. દુસરીકા જવાબ યે હે કે મેં આપકે સામને હઝરત અલી રદીઠકી ખે હુરમતી ન હોને હુંગા. ઇસસે ઝિયાદા વાઅદા નહીં કર સકતા. ” હઝરત ઇમામ હસન રદીઠને શર મિટાનેકો મઆવીયા કે હાથપર ખેઅત કર લી. ઉમરૂ ખિનુલ આસને મઆવીયાસે કહા—

“ યે મોકા હે કે હઝરત ઇમામ હસન રદીઠકે મદીને જાનેસે પહેલે કુદ્દમેં ઇનકી એક આમ તકરીર હો જાયે જુસમેં તુમારી ખીલાફતકી તાઈદ હો. ” મઆવીયાને કહા:—

“ હમેં હસનકી તકરીરસે કયા ફાયદા હોગા. ઉનકે તકરીર કરની નહીં આતી. લોગ ખુદહી જાનતે હેં કે હસન રદીઠ ઇમામત ઓર ખીલાફતકી લીયાકત નહીં રખતે. ”

મગર મઆવીયાને ઉમર બિનુલ આસ કે મશવીરે પર અમલ કિયા. જુમે કે દિન જખ મઆવીયા ખુતબેકે ખાદ મિંમખરસે નીચે આયે તો હઝરત હસન રદીંસે કહા—

“અખ આપ કુછ ફરમાઇયે ?” હઝરત હસન રદીં મિમખર પર ગયે ઓર ચે તકરીર કી:—

“દુનિયા હેચ હે ઓર હર ચીઝકી અજલ મુકરર હે. અય લોગો ! અખ તુમકો એક અયસી ખિલાફતસે સાબિત પડનેવાલા હે. જો એહલ ઓર હકદાર લોગોંકે હાથમેં નહીં હે. કુરઆન શરીફમેં ખુદા ફરમાતા હે. “મેં ખ્યાલ કરતાહું” કે શાયદ ચે તુમારે વાસ્તે કિતના હો ઓર ચંદ દિનકી બહાર. ”

મઆવીયા ઘલરા ગયે ઓર ઉંહોંને પુકારા—“હસન ! બસ કરો બસ. તકરીર હો ચુકી. ” હઝરત હસન રદીં મિમખરસે નીચે આ ગયે તો મઆવીયાને ઉમર બિનુલ આસસે કહા:—

“લો સુન લિયા ચે હે ઉસ શખસકી તકરીર જુસકો બોલના નહીં આતા. બોલના આતા તો ખખર નહીં કયા ગજબ હાતે. ”

હઝરત હસન રદીં મદીનેમેં આ ગયે ઓર ખામેશીસે ઝિંદગી બસર કરને લગે. મગર મઆવીયાકો ખટકા રહા કે એક ન એક દિન હસન રદીંકી તરફસે ફસાદ

ઉઠેગા. ઇસવાસ્તે ઉન્હોંને હઝરત હસન રહીંઠકી બીવી અસમા બિનતુલ અશઅસ ઓર બાઅઝ કેહતે હેં જાઅદા બિનતે મોહમ્મદુલ અશઅસસે સાજિશકી ઓર ચાહા કે વો હઝરત હસન રહીંઠકો જેહેર દેદે. ઇસકે ઇવઝમેં મઆવીયાકે બેટે યઝીદસે ઇસકી શાદી કર દી જાયેગી. ઓર ઇનઆમો ઇકરામ અલગ રહે. બે અકલ ઓરત કેહનેમેં આ ગઇ ઓર ઉસને મઆવીયાકા લેજાહુવા જેહેર હઝરત હસન રહીંઠકો શરબતમેં પિલા દિયા. અસકે અસરસે હઝરત હસન રહીંઠને શહાદત પાઇ.

મગર જબ ચે ઓરત મઆવીયાકે પાસ ઇનઆમ લેને ગઇ તો મઆવીયાને ચે કેહકર ઉસકો કતલ કરા દિયા કે.—“ જબ તું પયગમબરે ખુદા સલઠકે નવાસે જયસે શોહરકી ન હુઇ ઓર ઉનકી હલાકત પર આમાદા હો ગઇ તો ઓર કોઇ તુઝસે કયા તબકકોઅ રખે. ”

હઝરત ઇમામ હસન રહીંઠકાજનાઝ ઉઠા તો રવઝએ રસુલે ખુદા સલઠમેં દફનાનેકી હઝરત આયેશા રહીંઠને મુખાલિફત કી ઓર બડા ઝગડા પડા. હઝરત આયેશા રહીંઠ ખુદ ઉંટપર સવાર હોકર તશરીફ લાઇ ઓર ઉનકે સાથીયોંને હઝરત હસન રહીંઠકે જનાઝેપર તીર બરસાયે. અસસે જનાઝા છલની હો ગયા. આબિર મજબુર હોકર હઝરત હસન રહીંઠકો જન્નતુલ બકીયામેં દફન કિયા ગયા.

ખાખ. ૨.

વાકએ કરખલાસે પહેલેકી લડાઇયાં

સિક્કીન ઓર જમલ.

મોહોરરમનામેમેં સિક્ક વાકએ કરખલાકા ઝિકર કાફી ન થા. જખતક ઝગડેકી અસલ ખુનિયાદ માઅલુમ ન હો કરખલાકી લડાઇ અચ્છી તરાહ સમઝહીમેં નહીં આતી કે ઇતના ખડા સિતમ મુસલમાનોને અપને રસુલઝાદોંપર કયોં કર જાયઝ રખા.

ઇસ વાસ્તે મેંને શુરૂસે હર ખાતકો ખોલ ખોલકર ખયાન કિયા હે. ખિલાફતકે સખ વાકેઆતખી ખતા દીયે. ઓર ઉનમેં ઊસકદર ખાતેં અયસી થીં ઊનકા તાઅલ્લુક કરખલાકી જંગસે થા ઉનકોખી આઝાદીસે લિખતા ચલા જતા હું.

જંગે જમલ ઓર જંગે સિક્કીનખી હો મશહુર લડાઇયાં હેં ઊનમેં મુસલમાન આપસમેં લડે ઓર ખડે નામવર સહાખા ઊનકે જન્નતી હોનેકી રસુલે ખુદા સલઠને ખશારત દીથી ઉનમેં શહીદ હુએ ઓર ઇન લડાઇયોંકોખી કરખલાકી જંગકા મુકદ્દમા કેહના ચાહીયે. ઇસ વાસ્તે મેં. ઉનકા હાલ તફ્સીલસે લિખતા હું.

યે તો ઉપર પઢા હોગા કે બની હાશમ બની ઉમ-
ઇયાસે બેઝાર થે. ઓર બની ઉમઇયા બની હાશમસે
ઇનાદ રખતે થે ઓર યે દુશમની ખાનદાની થી. યે ખાત
ઇનસાફસે તસલીમ કરનેકી હે. કે બની ઉમઇયામેં બડે
બડે લાયક લોગ હુએ હેં ઓર ઉન્હોંને દીને ઇસલામકી
બોહોતસી ખિદમતેં અનખમ દી હેં.

બની ઉમઇયામેં અકલ ઓર મુલકી તોડ જોડ બોહોત
થે ઓર જુસકો આજકલકી ઝખાનમેં પોલીટીકસ ઓર
ડિપલોમેસી કેહતે હેં બની ઉમઇયામેં કુટકુટકર ભરા હુવા
થા. વો ખરસું પહેલેકી ખાત સોચતે થે. ઓર તદબીરમેં
મસરફ હોતે થે. વો લડાઇમેં હર મકર ઓર હીલેકો કામમેં
લાતે થે. ઓર ઇસસે ઉનકો કામચાખી હોતી થી. અપને
ચાસ્તેકે કાંટોંકો પહેલે સાફ કરતે થે ફિર કદમ બઢાતે થે.
ઘરઝ ઉનમેં દુનિયાકી સમઝ ખુબ થી.

ઇધર બની હાશમકા યે આલમ થા કે હર
કામમેં ખુદાપર ભરોસા કરતે થે અપને હકકે લિયે લડતે
થે. મગર તદબીર સચાસત ઓર ડિપલોમેસીકી પરવા ન
કરતે થે. ઇનકો ખાનદાને રસુલ સલૉમેં હોનેકા બડા ફિખ
થા. ઓર વો સમજતે થે કે ઉમ્મત હમારે નસબકે સખબ
હમારા ખ્યાલ કરેગી હમકો તોડ જોડકી ઝુફરતહી નહીં હે.

હક એ હે કે કોમમેં ઉનકી આબરૂથી બી બોહોત. ખિલકત ઉનસે દિલી મોહબ્બત રખતીથી ઓર બની ઉમઘ્યાકી ચાલાકીયોસે નારાઝથી મગર દુનિયામેં અકાયદ આ અમાલકે માતેહત હુવા કરતે હેં લોગ બની ઉમઘ્યાકી હિકમત અમલીયોંકે સમજતે થે ઓર બની હાશમકા ફરોગ ચાહતે થે. મગર બની ઉમઘ્યાકી ઝબરદસ્ત તદબીરોંકે આગે ઉનકા બસ ન ચલતા થા. એ તદબીરેં ઉનકે બની હાશમસે જુદા કર દેતી થીં ઓર એ મજબુરન બની ઉમઘ્યાકે સાથ હો જતે થે.

તારીખ પઢનેવાલે ખુબ જાનતે હેં ઓર બની ઉમઘ્યા કે દિલબી માનતે થે કે હઝરત ઉસમાન રદીંકે કતલમેં હઝરત અલી રદીં યા બની હાશમકા કુછ દખલ ન થા. ઓર હઝરત અલી રદીંને અપની તાકતકે મવાફિક કોઈ કમી ફિતનેકે દબાને ઓર હઝરત ઉસમાન રદીંકે બચાનેમેં નહીં કી ઇસપરબી બની ઉમઘ્યાને મશહુર કિયા કે હઝરત ઉસમાન રદીં હઝરત અલી રદીંકે ઇશારેસે કતલ હુએ હેં ઇસ વાસ્તે ઉનસે ઇનતિકામ લેના ચાહીયે.

ચુનાંચે શામમેં મઆવીયાને એ દસ્તુર સુકરર કર લિયા થા કે હર જુમાકે મસજીદમેં હઝરત ઉસમાન રદીંકા ખુન સરા કુરતા અવામકો દિખાયા જતા થા ઓર કહા જતા થા કે તુમારે બેગુનાહ ખલીફકો અલી રદીંને અપની ખિલાફતકે લિયે મારઠાલા.

હર જુમાકો હઝરહા મુસલમાન યે કુરતા દેખકર
ઝોર યે ખયાન સુનકર ઝારો કિતાર રોતે થે ઝોર ઉનકે
દિલમેં હઝરત અલી રહીંએ બદલા લેનેકા બેશ બઢતા થા.

ઇસમેં તદબીર યે થી કે મઆવીયા અવામકો હઝરત
અલી રહીંએ ખિલાફ ભડકાકર અપની ખિલાફત કાયમ
કરની ચાહતે થે જીસમેં આખિરકાર ઉનકો કામચાળી હુઈ.

ઉધર શામમેં યે હો રહાથા, ઇધર મદીનેકી સુનો.

હઝરત આયેશા રહીં હજકો તશરીફ
જંગે જમલ. લે ગઈ થીં. ઉનકે પીછે હઝરત

ઉસમાન રહીંએ શહાદત હો ગઈ.

હઝરત આયેશા રહીં મકકે બતે વકત હઝરત ઉસમાન
રહીંએ કેહ મઇથીં કેતુમકો ખિલકતકી ખવાહીશકે મવાફિક
તબબા કરકે ખિલાફતસે હસ્તખરદાર હો બાના ચાહીયે. જખ
વો હજસે વાપિસ આઈ તો મદીનેકે કરીખ ઉનકો હઝરત
ઉસમાન રહીંએ અંદ મુખાલિફ મિલે ઝોર ઉનહોંને ખુખ
રંગઆમેઝીસે હઝરત ઉસમાન રહીંએ વાકએ કતલ સુનાયા.
હઝરત આયેશા રહીંએ માલુમ થા કે હઝરત ઉસમાન
રહીંએ આં હઝરત સલ્હ કિસ દરજે મોહબ્બત રખેતે થે.
ઝોર ઉનકે કયસે કયસે મનાકિખ હઝરત સલ્હ ને ખયાન
ફરમાયે હેં.

જખ ઉન્હોંને ઉનકી અયસી દર્દનાક બેકસી ઓર જમનાક મોતકા હાલ મુના તો વો બેતાબ હો ગઈ ઓર ઝારો કિતાર રોઈ ઓર ઉનકો અંદેશા હુવા કે મદીનેમે હઝરત અલી રહીંકી હુકુમતસે ઉનકોબી તકલીફ હોગી ઓર મુમકિન હે કે કોઈ ખતરા પેશ આયે. કયોંકે ઉનકો હઝરત અલી રહીંસે એક શિકાયત થી. હસકી બિનાપર બશરીયતકા વેહેમ હો સકતા થા કે શાયદ હઝરત અલી રહીંબી ઉનસે સાફ ન હોંગે.

ઓર વો શિકાયત યે થી કે એક દરે હઝરત આયેશા રહીંસે હઝરત રસુલેખુદા સલ્લં કુછ કબીલા યે તો હઝરત અલી રહીંબે મશવિરા દિયાથા કે:—“ આપકે લિયે આયેશાસે અચ્છી ઓરતેં મોબુદ હેં આપ રંજ કયોં કરતે હેં. આયેશાકો તલાક દે દીજીયે ” લેકિન ખુદા તઆલાને કુરાને શરીફમેં હઝરત આયેશા રહીંકી બરીયતકી ઓર ઉનકો પાકદામનો બે ગુનાહ સાબિત કિયા હસસે આં હઝરત સલ્લંકા દિલ સાફ હો ગયા. ઉસ દિનસે હઝરત આયેશા રહીંકો હઝરત અલી રહીંસે મલાલ હો ગયા કે ઉન્હોંને મેરે છોડનેકા મશવિરા કયોં દિયા ? યેહી વજોહથી કે ઉનકો મદીને આનેમેં તાઅમ્મુલ હુવા ઓર વો ફિર મકકે વાપિસ ચલી ગઈ.

હઝરત તલહા રહીંબ હઝરત ઝુબેર રહીંબે હઝરત

અલી રહીંકી બેઅત કરતો લી થી. મગર વોલી હઝરત અલી રહીંસે ખુશ ન થે. લોગોંકે મજબુર કરનેસે ઓર કિતને ફસાદકે અંદેશેસે ઉન્હોંને બેઅત કી થી.

અબ જબ સુનાકે હઝરત આયેશા રહીં મકકે ચલી ગઈ ઓર હઝરત ઉસમાન રહીંકે ઇનતિકામકી તઈયારીયાં કર રહી હેં તો ઇન દોનોંનેલી હઝરત અલી રહીંસે મકકે જાનેકી ઇજાઝત તલબ કી. હઝરત અલી રહીંકો ઇન વાકે-આતકી ખબર ન થી. આપને ઉનકો રૂખસત દેદી. ઓર યે દોનોં હઝરત આયેશા રહીંકે પાસ મકકે ચલે ગયે.

મરવાન બિનુક્ત હકમલી બા વઝુદ ઝખ્મી હોનેકે તમામ બની ઉમઈયાકો લેકર મકકે ચલા ગયા ઓર હઝરત આયેશા રહીંકે આમને કતલે ઉસમાન રહીંકે અયસે પુરહદ સીન ખીંચે કે વો હઝરત અલી રહીંસે લડાઈ પર આમાદા હો ગઈ. મરવાનને ઝમીન આસમાનકે કુદલાબે મિલાકર ઇસ લોલી સઈયદાકો ચકીન દિલાદિયા કે હઝરત અલી રહીંહી શહાદતે ઉસમાન રહીંકે બાઅસ થે.

મકકેકે હાકિમ અબદુલ્લા ઇબનુલ હઝરમીકો માલુમ હુવા કે આકાએ નામદાર મોહમ્મદ રસુલુલ્લાહ સલ્લંકી મેહબુબ ઝવજા ઉમ્મુલ મોમેનીન આયેશા રહીં હઝરત અલી રહીંસે હઝરત ઉસમાન રહીંકા બદલા લેના આહતી હેં તો વો દરે દોલતપર હાઝિર હુવા ઓર અરઝ કિયા

કે યે ફિદવીલી અપની માલેકાકે કદમોંકે સાથ તલવાર ઉઠાનેકો હાઝિર હે. ચુનાંચે સબ મકકેવાલોંને અબદુલ્લા ઇબનુલ હઝરમી કે હાથ પર એહિદ ક્રિયા કે હઝરત અલી રહીંસે લડીંગે.

મકકેમેં યે સામાન હો રહિ યે. ઓર હઝરત અલી રહીંકો કુછ ખબર ન થી. આપકો સિફ મઆવીયાકે મન-સુખેકી ઇતિલા હુઈ થી. ઓર ઉસકે ઇનતિઝામકે લિયે આપને લશકર આરાસ્તા ક્રિયા થા. ઇતનેમેં ખબર આઈ કે મકકેમેં હઝરત આયેશા રહીં ઓર હઝરત રસુલે ખુદા સલ્વને લડાઈકા સામાન ક્રિયા હે ઓર હઝરત તલહા રહીં વ હઝરત ઝુબેર રહીંલી ઉનકે સાથ હો ગયે હેં તો હઝરત અલી રહીંકો બોહોત ફિકર હુવા ઓર ઉન્હોંને મદીનેકે લોગોંકો જમે કરકે સારા હાલ ખ્યાન ક્રિયા ઓર ફરમાયા:—

“ અબ હમકો પેહલે ઇસ કિતનેક. તહારૂક કરના આહીયે. મઆવીયાકે મઆમિલેસે યે કિરસા ખડા હે. ”

એહલે મદીનાને જબ સુના કે મુકાબિલા હઝરત આયેશા રહીં હઝરત હિફ્ઝા રહીં ઓર તલહા રહીં વ ઝુબેર રહીંસે હે તો વો સબ દમખખુદ હો ગયે ઓર

કિસીને અયસે મુકદ્દસે પાક લોથોંકે ખિલાફ તલવાર ઠીકાનેકી હામી ન ભરી.

તીન દિન હો ગયે હઝરત અલી રહીં રોઝ તકરીરે કરતે થે. ઓર ફરમાતે થે:—“ તુમને મેરે હાથપર બેઝત કી હે. તુમને વફાદારીકા એહેદ કિયા હે. તુમ જાનતે હો કે મેં બે કુસુર હું. ઓર મેરા કતલે ઉસમાન રહીંમે મુતલક દખલ ન થા ફિર તુમ કયોં બે વફાઈ કરતે હો ઓર કયોં મુઝકો ઇસ યુરિશસે નહીં બચતે બે દુશમનોંને મુટમુટ ખડી કી હે ઓર હઝરત આયેશા રહીં વ હઝરત હિફઝા રહીં વગેરાકો ફરેબ દેકર મેરે ખિલાફ ઉભારા હે.”

તીન દિન તક લોથોંને સુના ઓર કિસીને સાથ દેનેકા ઇકરાર ન કિયા. આખરી દિન એક શખ્સ ઝિયાદ બિન તલહા ખડા હુવા ઓર ઉસને ઠહા:—

“ મેં હાજિર હું અય અમીરુલ મોમેનીન! તેરે પસીનેપર અપના ખુન બહાઈંગા ઓર જહાં તું લે ચલેગા ચલુંગા કે તુ બરસરે હક હે ઓર તેરી ઇતાઅત મેં બ મુજબ હુકમે ખુદા વ રસુલ સલગ મેરી ગરદન બધી હુઈ હે.”

ઝિયાદ બિન તલહાકા થે કેહના થા કે સારા મજબૂબ ખડા હો ગયા ઓર સખને ઇસ લાઝમે હઝરત અલી

રહીંઠી મદદકા ઇકસર કર લિયા ઓર યે વો લોગ થે. જનમેં સાત શખસ તો બહરકી લડાઈમેં શરીક હો ચુકે થે. જનકી આં હઝરત સલોને બડી કીઝીલત ખ્યાન કરમાઈ હે.

મકકેમેં હઝરત તલહા રહીં વ જુબેર રહીંને હઝરત આયેશા રહીંસે અરઝ કિયા:—“ લડાઈ ઓરતોંકા કામ નહીં હે. આપ હમારે સાથ બસરે ચલીયે ઓર વહાં લોગોંકે. હઝરત ઉસમાન રહીંકે ઇનતિકામકે લિયે આમાદા કરમા દિજીયે ઇસકે બાદ આપ ઘરમેં તશરીફ રખીયે. હમ ખુદ સબ બંદોબસ્ત કર લેંગે ” હઝરત આયેશા રહીંને ઇસકો કુખુલ કરમા લિયા ઓર બસરે ચલનેપર રાઝી હો ગઈ.

ફિર યે હઝરત હઝરત હિફઝા રહીંકે પાસ હાઝિર હુઝે ઓર ઉનસેબી યેહી દરખાસ્તકી ઉન્હોંને કરમાયા:—

“ મેં હઝરત આયેશા રહીંકે સથ હું જો રાયે ઉનકી વો મેરી, વો બસરે ચલેંગી તો મેં લી ચલુંગા. ”

યે બબર હઝરત હિફઝા રહીંકે ભાઈ હઝરત આબદુલ્લા ઇબને ઉમર રહીંકો હુઈ. ઉન્હોંને અપની બહેનકો બસરે જાનેસે રોક દિયા.

હઝરત આયેશા રદીઠકા કાફલા ખસરે ચલા તો
 હઝરત આયેશા રદીઠકો એક મશહુર
 ખસરેકી હલચલ તેજ રફતાર ઉંટપર જસકા નામ અસ-
 કર થા બિઠાયા ગયા. મકકેસે એક
 મનઝિલ ખાહર હઝરત મુગીરા બિન શોઅખા રદીઠને
 હઝરત તલહા રદીઠ વ ઝુબેર રદીઠસે ખુશિયા મુલાકાતકી
 ઓર પુછા કે:—“ અગર તુમારી કતેહ હુઈ તો ખલીફા
 કોન હોગા ? ” હઝરત તલહા રદીઠને જવાબ દિયા:—

“ મેં યા ઝુબેર, ઇન્મેસે જસકો મુસલમાન પસંદ
 કરે. ” મુગીરા રદીઠને કહા:—

“ ઇસ કામકા અનજામ અચ્છા નઝર નહીં આતા ”
 યે કહા ઓર મકકેકો ઉલટે ચલે ગયે.

ખસરે જાતે હુએ રાસ્તેમે એક મકામપર લશકરમે
 બેહેસ છિડ ગઇ કે ઇસ ફોજકા સરદાર કોન હે ? હઝરત
 તલહા રદીઠકે બેટેને કહા:—

“ મેરે બાપ હે ” હઝરત ઝુબેર રદીઠકે સાહબઝાદે
 અબદુલ્લા બોલે:—

“ નહી, મેરે વાલિદ હે ” ઇસપર ખાત બોહોત
 બઢ ગઇ ઓર કરીબ થા કે બાહમ ફસાદ હો જાયે. હઝ-
 રત આયેશા યે હાલત દેખકર માયુસ હુઈ ઓર ઇન્હે

ધસ ઝગડે કે સમખ અદેશા હુવા કે જખ આપસમેં ચે હાલ હે તો હઝરત ઊસમાન રહીંકા ધનતિકામ કયા લેંગે.

કાફલા જા રહ્યા થા. રાહનુમા આગે આગે ચલતા થા..

કે એક મકામ હવાખ નામી આયા..
રમુલેખુદા સલંકી વહાં કુત્તોને હઝરત આયેશા રહીંકે ખતાઈ હુધ જગા. ઉંટ પર ભોંકના શુરૂ ક્રિયા. હઝરત આયેશા રહીંને પુછા:—

“ ધસ ગાઉંકા કયા નામ હે ? ” રેહનુમાને અર્જ ક્રિયા:—

“ ધસકો હવાખ કેહતે હે ” ફરમાયા:—

“ તલહા વ ઝુબેરકો ખુલાવ, મેં ઉલટી જાતી હું. મુઝે વો હદીસ યાદ આ ગઈ કે આં હઝરત સલંને ફરમાયા થા. મેરી ખીવીયોમેંસે એક ખીવી પર હવાખકે કુત્તે ભોંકીંગે કયોંકે વો નાહક પર હોગી. પસ ચે વોહી હવાખ હે. મેં નાહકકા સાથ દેના નહીં આહતી.” હઝરત તલહા રહીં વ ઝુબેર રહીંને અર્જ ક્રિયા:—

“ રેહનુમાને ગલત કહ્યા. ચે હવાખ નહીં હે ” ઓર લોગોંકો ખુલાકર ગવાહી દિલવાઈ. હઝરત આયેશા રહીંને ફરમાયા:—

“ માના કે ઇસ ગાઉંકા નામ હવાળ નહીં હે મગર મેં ઓરત હું. મુઝે લડાઇસે કયા સરોકાર. મુઝે ઘર જાને દો. ” જળ હઝરત આયેશા રહીં કિસી તરેહ રાઝી ન હુઇ. તો લડાઇકા તળલ જાજને લગા ઓર દોગોંને ચીખના શુરૂ કિયા:—

“ અલી રહીંકી ફોજ આ ગઇ. અલી રહીંકી ફોજ આ ગઇ. ” યે સુનકર હઝરત આયેશા રહીં મજબુરન ચુપ હો ગઇ ઓર વાપિસ જાનેકા ઇરાદા મુલતવી કર દિયા.

જળ હઝરત અલી રહીંને બસરેકા ઇરાદા કિયા ઓર રવાના હુવે તો હઝરત ઇમામ હઝરત અલી રહીં હુસેન રહીં ઉનકે પાસ રાતે હુએ ઓર હઝરત હુસેન આયે ઓર અરઝ કિયા:—
રહીંકી બેહેસ.

“ અય પિદરે બુઝુર્ગવાર ! મેં હરચંદ આપકો મશવિરા દેતાહું મગર આપ નહીં માનતે. ડરતાહું કે આપકો ઇસી બ્યાબાનમેં કતલ કર ડાલીંગે. કોઈ આપકા દોસ્ત ઓર સચ્ચા મદદગાર નહીં. બાબાબાન ! બસદિન હઝરત ઊસમાન રહીંકે મકાનપર ઘેરા પડા મેંને આપસે અરઝ કિયા થા કે મદીનેસે બાહર ચલે જાઇયે મગર આપ ન માને ઓર જળ હઝરત ઊસમાન રહીં શહીદ હો ગયે

તો મેંને અરજ કિયા આપ ઘરસે બાહર ન નિકલયે તા વકતે કે સારે ઇસલામી મમાલિકકે મુસલમાન જમે હોકર આયે ઓર આપકે હાથપર ખેઅત કરે. આપને ઇસકોબી કુબુલ ન કરમાયા ફિર મેં કેહતાહું કે અગર તલહા રહીં વ ઝુબેર રહીં આપકી ખેઅતસે ખરગશતા હો ગયે હેં તો હો જાને દીજીયે પરવા ન કીજીયે વો ફસાહ કરીંગે નતીજે ભુગતીંગે” હઝરત અલી રહીંને ફરમાયા:—

“ નુર અશમે મન ! સુનો તુમારી બાતોંકા જવાબ યે હે. અબલ તો યે કે મેં હઝરત ઉસમાન રહીંકે મેહસુર હોનેકે દિન મદીનેસે બાહર ન ગયા. ઇસકી વજેહ યે થી કે મેં ખુદહી દુશમનોંમેં મેહસુર થા બાહર જાતા તો જાને કોન દેતા. મેરા હિસાર હઝરત ઉસમાન રહીંકે ઘેરેસે જિયાદા થા. તુમકો ઇસકી તો ખબર નહીં. રહા યે મઆમિલાકે મેંને તમામ મુલકોંકે મુસલમાનોંકી આમદકા ઇનતિખાર ખેઅતમેં કયોં ન કિયા ? ઇસકા જવાબ યે હે કે હમકો દુનિયાલરસે કુછ ગરજ નહીં હમારા દારો મદાર સહાબખે રસુલ સલ્લઽ ઓર મોહાબેરીનો અનસાર પર હે. સો ઉન્હોંને મેરી ખેઅતપર ઇજમાઅ કર લિયા થા. ઓર યે કાફી થા. ઓર યે જો તુમને કહા કે તલહા રહીં વ ઝુબેર રહીંકો ઉનકે હાલપર છોડ દિયા જાતા તો વો ખુદ કાતિલાને ઉસમાન રહીંસે ભુગત લેતે તુમ સમજતે નહીં

કે મુઝસેબી તો ઉસમાન રહીંકે પુનકા મુતાલિબા કિયા જાતા હે. આજ દુસરોંકે સજા હી જાતી હે કલ મુઝપર હમલા હોતા ઇસવાસ્તે મેંને ઉસકી રોકથામ જરૂરી સમજી કે મુસલમાનોંકી હિફાઝત ઓર ઉનકા બાહમી ફસાહસે બચાના મેરા ફર્જ હે, ધરમેં બેઠા રહેના મુનાસબ નહીં.

દિલજાને મન ! તુમકો માલુમ હે મેં કિતની મુદ્દત ધરમેં બેઠા રહા અસદિન રમુલે ખુદા સલંકા નિસાલ હુવા મેં ધરહીમેં રહા. હાલાંકે ખિલાફતકા હક મેરા થા, મગર મેંને ખુશી ખુશી હઝરત અબુબકર રહીંકી બેઝત કરલી. ઓર ઉનકે બાદ હઝરત ઉમર રહીંકી બેઝત કરલી ઓર જખ મશવિરએ આમસે હઝરત ઉસમાન રહીંકા ઇનતિબાબ મનજુર હો ગયા તો મેંને કુછ ચુનો ચરા ન કી. ઓર બેઝતે ઉસમાનમેં શરીક હો ગયા. ઓર જખ લોગોંને હઝરત ઉસમાન રહીંકો શહીદ કર દિયા તો આઠ દિન ખિલાફતસે છુપા હુવા ધરમેં બચા રહા. મગર અખબરકે ચે કામ મેરી ગરદનમેં ડાલ દિયા ગયા હે. તો મેં મરહોંકી તરેહ ઇસકો પુરા કરૂંગા ઓર પુરી શુબખત ઓર દિલેરીસે ફસાહકો રોકૂંગા. કે ચે મુસલમાનોંકી હુકુકકી ખિદમતો હિમાયતકા મઆમિત્તા હે અખબરમેં બચાનેકા વકત નહીં હે. ”

હઝરત આયેશા રહીં બસરમેં દાખલ હુધ તો

અબજ હલચલ પડી. કોઇ હઝરત અલી રહીંકો હકપર કેહતા. કોઇ હઝરત આયેશા રહીંકી ઇમદાદ ઝૂઝરી સમ-
જતા ઉસમાન ઇખ્ને હનીફ રહીંકી બસરેકા હાકિમ દુગદામેં
થા. ઇધર ઉસકો ઇસકા ખ્યાલ થા કે હઝરત અલી
રહીંકા નોકરો સુખેદાર હું. ઇધર હઝરત આયેશા રહીંકી વ
હઝરત તલહા રહીંકી વ ઝુબેર રહીંકી ખુઝૂર્ગીકા ખ્યાલ
કરતા થા. આખિર ઉસને એક શખ્સકો મસજીદમેં લેખ
અસને આમ મુસલમાનોંસે સારા માજરા બયાન કરકે
ઉનકી રાયે પુછી તો હાઝરીનકા મેલાન હઝરત આયેશા
રહીંકી તરફ પાયા. ઇસપરબી ઉસમાન ઇખ્ને હનીફ રહીંકી
હાકિમે બરકાને મુખાલિફતકા દરાહા ક્રિયા ઓર દોનોં
લશકર આમને સામને હુએ. એક તરફ હઝરત આયેશા
રહીંકા ઉંટ થા. અસકે આસપાસ હઝરત તલહા રહીંકી વ
ઝુબેર રહીંકી ખડે થે. દુસરી બાનિખ હાકિમે બસરાકી
સિપાહ થી.

હઝરત તલહા રહીંકે એક તકરીર કી ઓર લોગોંકો
હઝરત ઉસમાન રહીંકી શહાદતકે હર્દનાક વાકેઆત સુનાયે
ઓર ઉનકે ઇનતિકામકા મુતાલિખા ક્રિયા ઇસી તરેહ
હઝરત આયેશા રહીંકે એક અખરદસ્ત દિલ હિલા દેનેવાલી
તકરીર કી ઓર ઉનકે બાદ હઝરત ઝુબેર રહીંકે.

તકરીરેં હો ચુકીં તો હારિસા બિન કદમસ સાઅદેન

આગે બહા ઓર ઉસને હઝરત હઝરત આયેશા રહીંઠકે મુખાતિબ કરકે કહા:—

“ અય હમ સબ મુસલમાનોંકી માદરે મેહેરબાન ! આપ હઝરત ઉસમાન રહીંઠકે ખુનકા મુતાલિબા ફરમાતી હે. મેરે નઝદીક હઝરત ઉસમાન રહીં બલકે ખુદ આં હઝરત સલઠકા શહીદ હોના ઇતિના બડા નહીં હે જીતના બડા યે વાકેઆ હે કે આપને પરદા ઉઠા દિયા ઓર મયદાને જંગમે આમ મખલુકકે સામને તશરીફ લે આઈ અગરચે મેં જાનતાહુ કે આપકો મજબુર કરકે લાયા

પરદા ઉઠાનેસે યે મતલબ ન સમજના ચાહીયે કે ખુદા ન ખવાસ્તા હઝરત આયેશા રહીં ખુલે મુંહ મયદાને જંગમે આ ગઈ થીં યા આમ લેગોંકે સામને બે દિબાખ આઈયા બલકે લેકચરારકી ગરજ યે થી કે આપકા ઘરસે નિકલકર આના બે પરદગી હે કયોંકે આપ હરમે રસુલ સલઠ હે. અગલે ખ્યાનસે માઅલુમ હોગા કે હઝરત આયેશા રહીં જંગે જમલમે પરદે કે અંદર થીં કયોંકે જખ ઊનકા ઉંઠ મરકર ગિરા તો હઝરત આયેશા રહીંઠકે બાઈ મોહમ્મદ ઇબ્ને અબીબકર રહીં ઊનકો સંબાલનેકે લિયે દોડે ઓર જીસવકત ઊનકા હાથ હઝરત આયેશા રહીંઠકે જીરમકો લગા તો ઊનકો ખખર ન હુષ કે યે કિસકા હાથ હે ઓર વો ગયઝમે આ ગઈ ઇસસે માલુમ હો સકતા હે કે ખુલે મુંહ હોતીં તો અપને બાઈકો દેખ ન લેતીં.

હસન નિઝામી.

गया है. " दूसरा शम्स धँसी कपीले जनी साबदसे आगे
जदकर बोला:—

“ अय तलहा रही० व जुमेर रही०! तुमने पुण
पुयगमजरे पुदा सल०की दोस्तीका हक अदा किया है
अपनी औरतोका तो परहेमे रणा और हम सजके
आकाकी हरमे मोहतरिमके जे डिअणाना आम लोगोमे
निकाल लाये. ”

धन लोगोकी तकरीदोसे मजमेपर ओक सन्नाटा तारी
हो गया. और किसीके ओलनेकी जुराअत न हुअ. धँसी
असनामे हाकिमे जसराकी सिपाडमेसे ओक शम्सने जद-
कर हजरत आयेशा रही०की शेअपर हमला कर दिया.
धँसे जबाजमे हजरत आयेशा रही०की सिपाडनेभी हमला
किया और लडाई होने लगी. मगर कोछ शम्स हलाक
न हुवा जम्भी हुअे मगर दुसरे दिन फिर लडाई हुअ
और धँसमे ओहोतसे आहमी मारे गये. ये देखकर हज-
रत आयेशा रही०ने हुकम दिया:—

“ लडाई जद करो मे पुन जहाने नही आउ मे
तो पुनक भवज लेने आउ हु सिहाजा आहती हु के
सुवेह हो जाये. ” जसरेका हाकिम बोला:—

“ सुवेह नही हो सकती. तलहा व जुमेर रही०ने
हजरत अली रही०की अमत तोडी है जमतक वो आपसे

“ઇલાહીદા ન હોંગે હમ મુલેહ નહીં કર સકતે.” હઝરત આયેશા રહીંને ફરમાયા—

“વો કહેતે હેં કે હમને માલિક ઉશતર કે ખોફસે બેઅત કીથી. અચ્છા મેં મદીનેમેં દરયાફતે હાલ કે લિયે કિસીકો લેજતી હું અગર યે ખબર સચ હેં કે તલહા રહીં વ ઝુબેર રહીં ને ડરકે મારે બેઅત કી તો તુમકો ખસરા ખાલી કરના હોગા. ઇસકે ખિલાફ હુવા તો તુમ બે કુષુર હો. આખિર ઇસપર ફયસલા કરાર પાયા કે કુઅળ ખિન સવાદ કો મદીને લેખા જાયે ઓર ઉનસે એહલે મદી-નેકી ગવાહી તલબ હો. ઇસ અરસેમેં આધા ખસરા સાબિક હાકિમ કે પાસ રહે ઓર આધેમેં હઝરત આયેશા રહીં કી સિપાહ કબજા રખે.”

ચુનાંચે કુઅળ ખિન સવાદ મદીને ગયે ઓર ઉન્હોંને સળ લોગોંકો જમે ક્રિયા ઓર પુછા તો સળ મુસલમાન ખામોશ રહે મગર ચાર નાખી અસહાબ રહીં ને ગવાહીદીકે બેશક હઝરત તલહા રહીં વ ઝુબેર રહીં ને મજબુરન બેઅત કીથી.

જળ યે કાસિદ ખસરે આયા તો સારા માજરા ખ્યાન ક્રિયા ઓર ઠહા કે:—

“હઝરત અલી રહીંસે એહલે મદીના ડરતે હેં ઉનકે

ઘોડાને કિસીને ગવાહી ન હી સિદ્દી ચાર આદમીયોને જુર-
અત કરકે યે ખ્યાન દિયા. ઇસપર ફિર ઝગડા પડા થહાં
તકકે મસજીદમે લડાઈ હોને લગી ઝોર બહોતસે મુસલ-
માન મારે ગયે. હાકિમે બસરા કે મુહાફિઝ સિપાહી લી
કતલ કર દિયે ગયે ઝોર ઉસમાન ઇબ્ને હનીફ રહીં ગિરફતાર
હોકર આયે તો હઝરત તલહા રહીં વ જુબેર રહીંને
આહાકે ઉનકો કતલ કરદે મગર હઝરત આયેશા રહીંકો
બખર હુઈ તો ઉન્હોને મના કિયા ઝોર ફરમાયા:—

“વો ખુદા આદમી હે ઝોર રસુલે ખુદા સલૉકા
સહાબી હે ઉસકો ન મારો.”

ઇસપર ઉસમાન ઇબ્ને હનીફ રહીંકી લાંબી ડાહી
નોચલી ગઈ ઝોર ઇસકે બાદ રિહાઈ દે દી ગઈ. ઉસમાન
ઇસી હાલતમે મદીને આયે ઝોર સારા કિસ્સા હઝરત
અલી રહીંસે કહા-હઝરત અલીં રહીંકો ઇસ વાકેએસે બહોત
રંજ હુવા ઝોર આપને જંગકી તઈયારી શુરૂ કી. મકકેમે
અપને સાહબઝાદે હઝરત હસન રહીંકો સામાને હરબ લાનેકો
લેખા ઝોર કુદમે મોહમ્મદ બિન અબીબકર રહીંકો અપને
ગવરનર અબી મુસા અશઅરીકે પાસ રવાના કિયા કે વો વહાં
ફોજે જમે કરકે બસરેપર આયે. લેકિન અબુમુસા અશઅરીને
ઇસ હુકુમકી તાઅમીલસે ઇનકાર કિયા ઝોર કહા:—

“હઝરત ઉસમાન રહીંકા ઇનતિકામ જુરૂરી હે”

ઔર આપ લોગોંકો હઝરત અલી રદીં કે ખિલાફ ભડકાના શુરૂ કિયા.

હઝરત અલી રદીંને સુનાતો હઝરત અબુદુલ્લા ઇબ્ને અબ્બાસ રદીં વ હઝરત હસન રદીંકો ભેળા. ઉન્હોંને લી અબુ મુસા કો બોહતેરા સમજાયા મગર વો અપની જિહસે બાઝ ન આયે. આખિર હઝરત અમ્માર બિન યાસિરકા ભેળના કરાર પાયા ઇસપર માલિક ઇબ્ને ઉશતર બોલે:—

“ ઇન લોગોંમે કોઈ અબુમુસાકો ઠીક ન કર સકેગા. મુઝકો ભેળયે ઝરાસી દેરમે સખકો હુરૂત કરદ્દંગા.” હઝરત અલી રદીંને માલિકકો લી અમ્માર રદીંકે સાથ કર દિયા. અબકે લી હઝરત અબુ મુસાને વોહી મુખાલિફાના રવિશ દિખાઈ. હઝરત અમ્મારને હરથંદ સમજાયા ન માને.

મસજિદમેંતો સમજાને ખુઝાનેકા જલસા હો રહા થા. માલિક ઉશતર સીધે અબુ મુસા કે મકાનમેં પહોંચે ઔર સારે અસબાબ પર કબજા કર લિયા. જીસ ગુલામને મુકાબિલા કિયા ઉસકો મારકર નિકાલ દિયા અબુ મુસાકો ખમર હુઈ તો મસજિદસે ઘભરાયે હુએ ઘરમેં આયે ઔર માલિકકા કબજા દેખકર હયરાન રહે ગયે. ઔર માલિકસે કહા કે:—

“ ચે કયા બેળા હાલત હે? ” માલિક ઉશતર બોલે:—

“મુનાફિક ! યે મેહેલ હઝરત અલી રહીંઠકા હે જો મુસલમાનોં કે અમીર હેં. ઓર તુ ઉનકા નોકર હે. ઉન્હોંને તુઝકો અતા ફરમાયા થા. અબ તુ ઉનસે બાગી હો ગયા ઇસિ વાસ્તે મેને ઉસકો તુઝસે છીન લિયા ” અબુ મુસા રહીંઠમેં લડનેકી તાકત ન થી ઓર વો બી માલિક ઉશતર જયસે શખસસે જીસને હઝરત તલહા રહીંઠ વ ઝુબેર રહીંઠ તકકો દબા દિયા થા ઓર જીસકે ખોફસે મજબુર હોકર ધન દોનોંને હઝરત અલી રહીંઠકી ખેઅત કરલી થી ઇસ વાસ્તે અબુ મુસા રહીંઠને આજેઝીસે કહા:—

મુઝે આજકી રાત ઇસિ ઘરમેં રહેનેકી ઇજાઝત હે હો. ” માલિકને કુખુલ ન કિયા મગર બ મુશકિલ તમામ બાદમેં ઇજાઝત હેલી.

અબુ મુસાકે દબતેહી તમામ કુફા મુતીઅ હો ગયા ઓર હઝરત ઇમામ હરાન રહીંઠકી તકરીર સુનકર સબને હઝરત અલી રહીંઠકી મદદ કે લિયે કમરેં બાંધ લીં ઓર ૨૦ હઝાર સવાર બસરેકી તરફ હઝરત તલહા રહીંઠ વ ઝુબેર રહીંઠસે લડનેકો ચલ ખડે હુએ.

ઇધરસે હઝરત અલી રહીંઠ ફોજે લેકર બસરેપે આયે ઓર બસરેપર ઉસ લડાઇકા નકશા જમ ગયા જીસકો આજ તક જમલકે નામસે યાદ કિયા જાતા હે. યુદ્ધે ઉંટકો અર-

બીમિં જમલ કેહતે હેં ઝોર હઝરત આયેશા રહીં ઇસ લડાઈમેં ઉંટપર સવાર થીં ઇસ વારતે ઇસ લડાઈકા નામ જમલ હો ગયા.

પુઠાકી મરજીમિં કિસકો હખલ હે. ઝરા દેખના બસ-રે કે સામને કૈન લોગ ખડે હેં ઝોર કયા ચાહતે હેં. યે હઝરત રસુલે પુઠા સલ્લંકે મકબુલ ચારો અસહાબ હેં. અન્હોંને ઇસ દિનસે ફુછી પહેલે આધી દુનિયાકો ઇસલામ કે આગે સરનગું કરા લિયા થા, અનકી તલવારકી ધાકસે રૂએ અમીનકે બાદશાહ લરજતેયે. એક તરફ હઝરત અલી રહીંયે, બિન્તે રસુલ સલ્લંકે શવહર ઝોર પુઠા રસુલ સલ્લંકે લાઈ ઝોર તમામ ખુબીયોંસે ભરપુર અન્હોંને દુનિયામેં ઇસ્મે રૂહાનીયતકા ઝંડા ગાડ દિયા.

દુસરી તરફ પતીકી સતી હઝરત આયેશા રહીં હબીબે પુઠા સલ્લંકી મેહેબુબ બીબી અનકે અવસાફસે હઠીસે નવખી ભરી પડી હેં ઝોર અનકી પાકીકો કુરાને શરીફને સાબિત કિયા. ઝોર દોનોંકે સાથ ખડે ખડે નામવર અસહાબે રસુલ સલ્લં હેં. તલહા રહીં વ ખુબેર રહીંતો વો લોગ હેં અનકે જન્મતી હોનેકી પુઠા રસુલે પુઠા સલ્લંને બશારત દીથી. મગર આજ ઇન્હોંને એક દુસરેપર તલવાર ઉઠાઈ હે. આજ યે આપસમે ખુન બહાને જમે હુએ હેં.

ધસિકા સખળ બી જાનતે હો કયા હે? મુનો, ખુ તઆલા અપની શાને દિખાતા હે ઓર અપને રમુલ સલ કી પેશીન ગોધ પુરી કરાની આહતા હે કયો હઝરત સલને ફરમા દિયાથાકે “ ઉસમાન રહીં શહી હોંગે ઓર ઉનકે બાદ તુમારે આપસમે તલવાર ચલેગી. ”

ખુદાકી હિકમતમે કોન દખલ દે સકતા હે. ઉસીકે માલુમ હે કે ઉસને યે તમાશે કિસ મકસદસે દિખાયે થે હમ લોગોંકો આહીયે કે ધન લડધયોંમે અપની રાયે દે ઓર કિસીકો ખુરા ન કહે કયોંકે હમકો દોનોં ખરાબ હેં હકો નાહકકા ફયસલા કરના હમારા કામ નહીં હે ખુરાને શરીફમે ધરશાદ હે કે:—“ તિલકા ઊમ્મતુન કદ ખલત લહા મા કસબત વલકુમ મા કસબતુર વ લાતુસઅલુના અમ્મા કાતુ યાઅમલુન ” (જે એક ઉમ્મતથી જો ગુઝર ગઈ ઉસને જો કુછ કિયા પાયેગે ઓર જો કુછ તુમ કરોગે પાવગે. તુમસે સવાલ ન હોગ કે ધસ ઉમ્મતને કયા અમલ કિયે થે.)

યે આયત હમસે કેહતી હે કે ધન અસહાબે રમુલ સલ કી બાહમી બાતોંમે દખલ ન દે ઓર અપને અમલકી હિકામત કરે. મેંને કરબલાકા વાકેઆ સમજાને હો યે કિસે લિખે હેં ધસલિયે નહીં કે તુમ ઓ ફરીકકે તરફદાર બન જાઓ.

અલ ગરઝ જળ સફળાંદી હો ગઈ તો હઝરત અલી રહીંને અપની ફેજસે મુખાતબ હોકર કહા—

“ તુમમેં જો લોગ શહાદતે હઝરત ઉસમાન રહીંમેં શરીક રૈહ ચુકે હેં વો લશકરસે અલગ ખડે હો જાયે. મેં ઉન સબકો જાનતા હું મગર કિસીકા નામ લેના નહીં આહતા. બેહતર ચેહી હે કે વો ખુદ સમઝ લેં ઝોર હમારે પાસ સે હટ જાયે. ”

હઝરત અલી રહીંની સિપાહમેં પાનસોઠે કરીબ અચસે આદમી થે જુહોંને મુહાસીરચે હઝરત ઉસમાન રહીંમેં હિસ્સા લિયા થા.

હઝરત અલી રહીંના ચેઅજુબ હુકમ મુનકર સન્ના-ટેમેં રૈહ ગયે ઉનકો તો ખયાલ થા કે હઝરત અલી રહીં ઉનકે હામી હેં મગર મઆમિલા બર અકસ નિકલા. ઇન્હી લોગોંમેં માલિક ઉશતરબી થે. જુનકી દિલેરી ઝોર તહબીરકે વાઢેઆત ઉપર તુમને કંઈ દરે પડે ઝોર મુને હેં.

માલિક ઉશતર રહીંને હઝરત અલી રહીંની યે શુમાર ખિદમતેં અનજામ હી થીં. ઝોર વો ઉનકે ખડે હામીકાર થે. મગર હઝરત અલી રહીંને હકકા સાથ દિયા ઝોર સાફ સાફ ઉનકો નિકલ જાનેકા હુકમ દે દિયા.

ચુનાંચે યે લોગ લશકરસે ઇલાહિદા હો ગયે ઓર બાહમ મશવિરા કરને લગે કે “અબ કયા કરના ચાહીયે. કયોંકે યે લોગ અગર મુલેહ કરીંગે તો ઇસીપર કરીંગે કે હમ સબકો હઝરત ઉસમાન રહીંકે કિસાસમેં કતલ કર દિયા જાયે. લિહાઝા મુનાસિબ હે કે કિસી દુસરે મુલકમેં ચલે ચલે.” માલિક ઉશતર બરહમ હોકર બોલે.

“કરતે કયોં હો ? આવ બદકર અલીકા ખાતેમા કરદેં જીસ શખ્સપર હમ જાન છિડકેં ઉસકા યે બરતાબ હમારે સાથ હો અયસે શખ્સકા કતલ કર દેના અવલા હે.” ઓર લોગ બોલે:—

“હમ અલી રહીંકેા માર ડાલીંગે તો બાહમેં તલાહા રહીં વ જુબેર રહીં હમસે અલી રહીંકા કિસાસ માંગીંગે. ઓર અગર તલાહા રહીં વ જુબેર રહીંકેા કતલ કરદેંગે તો અલી રહીં ઉનકા ઇવજ હમસે લેંગે. હમારી હર તરાહ મુશકિલ હે કાશકે હમ ઉસમાન રહીંકે દરવાઝે પર ન જાતે ઓર યે રાઝે બદ હમકેા દેખના નસીબ ન હોતા. ” માલિક ઉશતરને કહા:—

“અચ્છા અબ તુમ સબ અલગ ખડે હોકર તમાશા દેખો. જબ યે લશકર આપસમેં જંગ કરે ઓર એકકા ગલબા નઝર આવે તો મગલુબકા સાથ દેં તાકે વો હમારી

ઇઆનતસે મસનુન હોકર હમારા પીછા છોડ દે. ” સખને ઇસ રાયેકો પસંદ ક્રિયા ઓર ઇલાહીદા સફ બનાકર ખડે હો ગયે.

વો દિન તો ચુંહી ગુઝર ગયા ઓર લગઈ ન છિલી. રાતકો એક શખસ હઝરત તલહા રહીંકે પાસ આયા ઓર કહા:—

“ મુઝકો હઝર આદમી દીજીયે મેં અલી રહીંપર શખખુન મારના આહતા હું. ” હઝરત તલહા બોલે:—

“ તબબા, તબબા. ખબરદાર અયસી ખાત કિર ન કહેના. અલી રહીં આતિશ પરસ્તોં યા ઇસાઇયોંકે બાદ-શાહ નહીં હેં જો હમ ઉનસે મકર કરેં વો રસુલે ખુદાકે અયાઝદ બાઇ હેં ઓર મુસલમાન હેં. હમલી શખખુનકે હુનરકો જાનતે હેં મગર મુસલમાનોંસે યે ખરતાબ મનખુર નહીં કર સકતે. મેં કોશિશ કર રહા હું કે ખુનરેઝી રૂક જાયે ઓર કોઇ સુરત મુલેહકી નિકલ આયે. ઓર તુ યે સલાહ દેતા હે. ”

ઉસ રાત હઝરત અલી રહીં કે પાસ બી લોગ આયે ઓર શખખુન મારનેકી ઇજાઝત આહી, હઝરત અલી રહીં તલહા રહીંસે ઝિયાદા નારાજ હોકર બોલે:—

“ ખબરદાર ! અયસી હરકત હરગિઝ ન કરના. ” ઓર

તલહા રહીં વ ઝુબેર રહીં ઓર હઝરત આયેશા રહીંકે બોહોતસે ફઝાયલ બયાન કિયે.

દુસરા દિનબી સુલેહ વ સફાઈકી ગુફતુગુમે ગુઝરા ઓર નતીજ ન નિકલા તીસરે દિન હઝરત અલી રહીં ખુદ મયદાને જંગમે બાહર નિકલે ઓર હઝરત તલહા વ ઝુબેર રહીંકે આવાજ દી કે:—

“સામને આકર મેરી ખાત સુનલો.” હઝરત તલહા રહીં બાહર નિકલે ઓર કહા:—

“કયા કેહતે હો?” હઝરત અલી રહીંને ફરમાયા:—

“મેરે પાસ તુમસે લડનેકી ખુદાકે સામને કોઈ જગેહ નહીં હે. ઓર ન તુમારે પાસ મુઝસે લડનેકી કોઈ હુજૂત હે. હમ તુમ આપસમે રિસ્તેદાર હે. તુમારી ગરદનમે મેરી બેઅતકા હલકા પડા હુવા હે હમ તુમ એક દીને મિલ્લતમે હે. તુમનેબી રસુલે ખુદા સલ્લં કે પીછે નમાઝ પઢી હે ઓર મેનેબી પઢી હે. તુમનેબી હમેશા મેરા ખુન બહાના હરામ સમજા ઓર મેનેબી તુમારા ખુન બહાના હરામ સમજા. મરાર અબ કયા હો ગયા કે તુમ નાહક મેશા ખુન બહાના હલાલ સમજતે હો?” હઝરત તલહા રહીંને જવાબ દિયા.

“તુમને હઝરત હસમાન રહીંકે ખિલાફ લોગોંકે

જમે કિયા ઓર ઉનકો કતલ કરાયા. તુમારા ચે કુસુર હે.” હઝરત અલી રદીંને ફરમાયા:—

“તો અચ્છા ઇસકા ફયસલા ચે હે કે હમ તુમ દોનાં હાથમે હાથ દેકર ખડે હોં ઓર ખુદા તઆલાસે દોઆ કરેં કે ઇલાહી જીસને ઉસમાન રદીંકો કતલ કિયા હો યા કરાયા હો યા ઉસસે ખુશ હુવા હો ઉસપર લાઅનત લેજ. ચે દોઆ કરકે દેખેં કે લાઅનત કિસપર આતી હે ઓર ખુદા તઆલાકી સજા કિસકો મિલતી હે. ”

હઝરત અલી રદીં કે ઇસ ઇરશાદકા જવાબ હઝરત તલહા રદીંને કુછ ન દિયા ઓર ચુપ હો ગયે. ઇસકે બાદ હઝરત અલી રદીંને હઝરત ઝુબેર રદીંસે ફરમાયા:—

“અય ઝુબેર ! તુમકો યાદ હોગા. એક દફા મેં મદીનેમેં ફલાં મકામ પર બેઠાથા કે તુમ આં હઝરત સલ્વંકે સાથ મેરે પાસસે ગુઝરે ઓર જબ હઝરત સલ્વંને મુજકો દેખા તો મુસ્કુરાયે ઓર મેંલી મુસ્કુરાયા તો તુમને હુઝુરે અકરમ સલ્વંસે અર્જ કિયા. યા રસુલુલ્લાહ, આપ અલી રદીંકો અયસે હંસનેકે મોકે ન દીજીયે તો રસુલે ખુદા સલ્વંને ફરમાયા થા “અય ઝુબેર ! ઉસ દિનસે ડર કે તું અલી રદીં પર ફાજ લેકર ચડેગા ઓર ઉસ દિન તું અલિમ હોગા. ”

હઝરત ઝુબેર રદીંને યે સુનતેહી સર ઝુકા લિયા ઓર ફરમાયા:—“હાં, અય અલી રદીં મેં બુલ ગયા થા મુઝે યે ખાત યાદ હોતી તો હરગિઝ યે હરકત ન કરતા.” યે કહા ઓર ઝાર ઝાર રોને લગે ઓર ફરમાયા:—

“ અય અલી ! ખુદાકી કસમ અખમેં તુમસે જંગ ન કરુંગા. ” ઓર ઘોડેકી ખાગ ફેરકર સીધે હઝરત આયેશા રદીંકે પાસ હાઝિર હુએ ઓર અઝાં કિયા.

“ મેરી હિમ્મત ઇસાઈ શહેનશાહકે સામનેલી પસ્ત ન હુઈ મગર આજ અલી રદીંકે આગે મેરી હિમ્મતને જવાબ દે દિયા. ” યે કેહકર ઘરમેં જાકર બેઠ ગયે.

હઝરત આયેશા રદીંને હઝરત તલહા રદીં ઓર હઝરત અબદુલ્લા બિન ઝુબેર રદીંસે યે વાકેઆ કહા તો અબદુલ્લા ઇબ્ને ઝુબેર અપને વાલિદ હઝરત ઝુબેર રદીંકે પાસ હાઝિર હુએ ઓર અઝાં કિયા:—

“ બાબાબાન ! અન્હા તો જબ થા કે લોગ જમે હોકર આપકે પાસ આતે ઓર હઝરત અલી રદીંસે લડનેકી ખ્વાહિશ કરતે ઓર આપ ફરમાતે મેં મુસલમાનોંસે લડના ખુરા સમઝતા હું. મગર અબતો આપ ખુદ આયે હેં; લોગોંકો લડાઈકે લિયે જમે કિયા હે. હઝરત આયેશા રદીંકો આમાદા કરકે લાયે હો. મોહોતસે મુસલમાનોંકો

કતલ કરા ચુકે હો. અખ અગર લડાઈસે ઇનકાર કરોગે તો લોગ કહીંગે કુબેર રહીં નયસા બહાદુર, અખ તાલિમ કે લડકેસે ઠર ગયા ઓર લડાઈસે ભાગ નિકલા.”

હઝરત તલહા રહીંને બી સમજાયા. આખિર કુબેર રહીં બોલે:—

“મેં કસમ ખા ચુકા હું, અખ અપની ખાત પર કાયમ રહુંગા.” હઝરત તલહા રહીંને કહા:—

“તુમારે બોહોતસે શુલામ હેં એકકો આઝદ કર દેના કસમકા કફેદારા હો જાયગા.”

ઇસ જગમેં હઝરત અલી રહીંને સાથ ખીસ હઝરત આદમી થે. ઓર હઝરત આયેશા રહીંને હમરાહ તીસ હઝરતકા લશકર થા. લડાઈ હોતે હોતે ફક મઈ ઓર સુલેહ કે પયામ સલામ હોને લગે. ઈધર તો સુલેહકી શુકૃતગુ થી. ઈધર વો લોગ ઊન્હોંને હઝરત ઉસમાન રહીંને કતલમેં હિસ્સા લિયા થા ઠર રહે થે કે અખ હમારી ખેર નહીં. સુલેહમેં હમારા કતલ કરાર પાયેગા ઇસ વાસ્તે ઊન્હોંને આહમ મશવિરા કિયા કે સુલેહ ન હોને હો ઓર ખુદ લડાઈકી શુરૂ કર દો.

ચુનાંચે ઇન દોગોંને અપની જમાઅતકે તીન હિસ્સે

કિમે આરંભ તીનોં ફાસે હજરત આરંભ રહીંકી ફાજ પર સુલેહ તુલુમ હોનેસે પેહલે હમલા કર દિયા.

હજરત આરંભ રહીંકી ફાજને સમજા કે હજરત અલી રહીંકે હમલા કિયા હે ઉંહોંને લી હજરત અલી રહીંકે લશ્કર પર હમલા કર દિયા. હજરત અલી રહીંકે આરંભ ઉંકે સાથીયેંકે ખબર ન થી કે યે કમા કિસ્સા પેશ આયા. લોગોંને કહા:—

“ હરીફને હમકી, એહલે તોડ ડાલા, વો સુલેહ નહીં આહતા. આવ હમલી તલવાર નિકાલેં આરંભ અપની બહા-દુરીકે જવહર દિખાયેં. યે માલુમ ન થા કે યે કામ તો કિસી તીસરેકા હે જો મુસલમાનોંમેં અપની ગરબસે ખુનરેહી કમની આહતા હે. ” માલિક ઇબ્ને ઉસ્તર વગેરે લોગોંને એક તરફતો યે આગ લગાદી આરંભ દુસરી તરફ હજરત અલી રહીંકે પાસ આયે આરંભ કહા:—

“ અય અમીરુલ મોમેનીન ! હમ ન કેહતેયે યે લોગ ગદહાર હેં આપને ઉંકી ખાતિરસે હમકો જુદા કર દિયા આરંભ નતીબ દેખા. અગ હમકો ઇબ્નઅલ હીજરેકે આપ પર કુરખાન હોં આરંભ આપકી તરફસે લડે ” હજરત અલી રહીંકે ઇબ્નઅલ હી કયોંકે વો અસલ હકીકતસે વાકિફ ન નેયે આરંભ લડાઇ ગરમ હે ગઇ.

ઉઝર લોગ હઝરત આયેશા રહીંકે પાસ ગયે ઓર કહા:—“દેખા આપકો અલી રહીંને એક તરફતો સુલેહકે પ્યામ દિયે ઓર દુસરી તરફ શબખુન માર લિયા. ” હઝરત આયેશા રહીંને હુકમ દિયા:—

“ મેરા ઉંટ તઈયાર કરો મેં ખુદ ચલુંગી ઓર ફાજોંકો લડાઉંગી. ”

હઝરત અલી રહીંને ફિર એક કોશીશ સુલેહકે વાસ્તેકી ઓર મુસલિમ ઇન્ને અબદુલ્લાકો કુરાન દેખ લેખ કે મયદાનમેં ઇસકો ખુલાંદ કરો ઓર કહો. ” ઇસ દીનકી ખાતિર લડાઈ ખંદ કરો ઓર સુલેહપર આવો. ”

હઝરત તલહા રહીં રાતકે વાકેએસે શકમેં પડગયે થે ઉન્હોંને ફરમાયા:—“યે અલી રહીંકા ફરેખ હે ” ઓર મુસલિમકે હાથ પર તલવાર મારી. કુરાન શરીફ દુસરેને કહા લિયા ઓર ઉસકોખી તલહા રહીંને કતલ કર દિયા. આખિર લડાઈકા ઝોર ખંધ ગયા. તલવાર ચલને લગી, સર કટને લગે, ખુનકે નાલે બેહને શુર હુએ, નેએ ખુલાંદ હોતે થે ઓર સીનોમેં ઘુસ જાતેથે. તલવારેં ચમક ચમક કર ઉંચી હોતીથી ઓર ગરદનોં હાથોંકો કાટતી હુઇ ઝુક જાતી થીં.

આલમે કારઝારમેં હઝરત આયેશા રહીંને અપને

ઉંટપરસે આવાઝ દીઃ—“ અયે ફરઝંદો ! કોન તુમમેં હરમે રમુલ સલોકે ઉંટકી મુકાર સંભાલેગા ? ” કાઅબ ગિન સાઅદ દોડે ઓર કહાઃ—

“ અય મલેકએ આલમ ! મેં ખિદમત અનજમ હુંગા. ” યે કહા ઓર મુકાર પકડ લી.

હઝરત આયેશા રહીંને કાઅબકો કુરાન શરીફ દિયા ઓર ફરમાયાઃ—“ એહલે કુદાસે કહો ઇસકી લાજ રખેં ઓર લડાઇ છોડે ” કાઅબ કુરાન શરીફ લેકર બઢે ઓર યે પયામ પહોંચાના ચહા. કાતિલાને ઉસમાન રહીંકો ફિર ડર હુવા કે હઝરત અલી રહીંકી ચિપાહ હઝરત આયેશા રહીંકા યે પયામ સુનેગી તો સુલેહ કર લેગી ઓર લડાઇસે હાથ ઉડા લેગી. ઇસ વાસ્તે માલિક ઉશતરને આગે બઢકર કાઅબકે એક હાથ મારા ઓર દો ટુકડે કર દિયા કાઅબકે ત્રીન લાઇ યે ત્રીનોં ખારી ખારી યે પયામ લેકર આયે ઓર માલિક ઉશતરકે હાથસે મારે ગયે.

યે દેખકર હઝરત અબુદુલ્લા ઇબ્ને કુબેર ઘોડેસે ઉતરે ઓર માલિક ઉશતર પર હમલા કિયા. માલિકલી ઘોડેસે કુદ પડે ઓર ઇબ્ને કુબેર રહીંકે સરપર તલવાર મારી. જુસસે ઇબ્ને કુબેર જખ્મી હો ગયે મગર યે માલિકકો લિપટ ગયે ઓર દોનેમેં કુશતી હોને લગી.

ચુકે ઇંને કુબેર ઝખમી થે, કમ તાકતીસે દબ ગયે ઓર આવાઝ દીઃ—“અરે માલિકને મુઝકો માર ઠાસા.” લેખ ઇંને કુબેર રહીંકે બચાનેકો દોડે ઓર માલિક ઉઠકર હઝરત અલી રહીંકે લશકરમે જા મિલે. ઇંને કુબેર રહીંકો લોગ શહેરમે ઉઠાકર લે ગયે.

હઝરત તલહા રહીં વ કુબેર રહીં બરાબર જમે હુએ થે ઓર ફેજકે દિલ બઢા બઢા કર લડા રહે થે. હઝરત અલી રહીંને અપની ફેજકો આવાઝ દી.

“બદ કિસમતી હે કે યે લડાઈ તુમકો મુસલમાનોસે પેશ આઈ હે. કોઈ નહીં જાનતા કે એહલે કિબલાકી ઈસ જંગકા અનજામ કયા હોગા. લિહાઝા તુમકો ચાહીયે કે જાનસે મારનેકી કોશિશ ન કરે. ઓર કોઈ સામનેસે માગે તે ઉસકે પીછે ન જાવ ઓર કિસીકા માલ મિલે તે ઉસકો ન લો કયોંકે યે માલ લેના હરામ હે. હાં, વો તુમ પર હમલા કરે તો તુમલી કલ્લા બ કલ્લા જવાબદો ઓર અપને ઉપર આનેસે ઉનકો રોકો.

હઝરત તલહા રહીં વ કુબેર રહીં ને હઝરત અલી રહીંકી યે આવાઝ સુની તો જોહોત પુશ હુએ ઓર કંહોંનેલી ઇસી કિસમકી મુનાદી અપની ફેજમે કરાઈ.

આખિર વો પુરા વકતલી આ ગયા છુસકા હર થા.

હઝરત તલહા રદીવકી પિન્હલીમે
હઝરત તલહા તીર લગા ઓર ખુન બેહના શુર
રદીં વ ઝબેર હુઆ. હઝરત તલહા રદીં બડી
રદીંકા કતલ. હિમત વાલે થે. ઝોહોરકી નમાઝ
તક પરવા ન કી ઓર ઘેઠે પર સવાર
ખડે રહે. મગર ખુન ઝિયાદા બેહનેસે ઉનકી તાકતને જવાબ
દે દિયા. ઓર ઉઝોને મયદાનસે મુંહ ફેરા ઓર બસરેકે
પાસ એક વીરાનેમેં જાકર ઈસ ઝખમકે સબબ ઇનતિકાલ
કર ગયે.

તલહા રદીંકે જાતેહી હઝરત ઝબેર રદીંલી ઉલટે
ફિરે ઓર વાપસીકી હાલતમેં ઉમર બિન હઝન નામી
એક સવારને ઉનકે બરછા મારા ઓર ગિરાકર મર કાટ લિયા.

જખ ઉમર બિન હઝન હઝરત ઝબેર રદીંકા કટા
હુઆ સર હઝરત અલી રદીંકે પાસ લાયા ઓર ખુશ
હોકર ફ્રશ્સે કહા:—“મેંને ઝબેર રદીંકો માર હાલા” તો
હઝરત અલી રદીંને ફરમાયા:—

“તુમકો દોઝખકી બશારત હો” ઉમર બેલા:—“અય
અલી ! તુમ ભી ઉમ્મતકે લિયે અજખ બન્ના હો. અગર
તુમારા સાથ હેં ઓર તુમારે દુશમનોંકો કતલ કરેં તો
હમકો દોઝખી બનાતે હો ઓર અગર તુમારા સાથ ન હેં
તો દોઝખી કેહતે હો. ”

હઝરત આયેશા રહીંકો તલહા રહીં વ ઝુબેર રહીં
કે ચલે જાનેસે બોલોત રંજ થા. વો ફરમાતી થીં કે
“તલહા રહીં તો ખેર ઝખમકી વજેહસે ગયે ઝુબેર રહીં
કયોં ચલે ગયે ?” મગર ઉન્હોને મરહોંકો અપની શુબ-
અતસે માત કર દિયા. ઓર ફરમાયા:—

“કુછ પરવા નહીં મેં અકેલી લડુંગી” ઓર અપને
ઉંટકો સફોંકે વસ્તમે લેકર ખડી હો ગઈ.

મુસલમાનોંને અપની મલેકાકો જબ અયસા સાગિત
કદમ દેખા તો પરવાનોંકી તરાહ ઉચ શમેકે ગિર્હ જમે
હો ગયે ઓર મર મર કર ગિરને લગે.

હઝરત અલી રહીંને માલિક ઇબ્ને ઉશતરસે
ફરમાયા:—“કોઈ અયસા હીત્તા હો કે હઝરત આયેશા રહીં
કો ઉંટ કતલ હો જાયે વર ન ચે લડાઈ ખત્મ ન હોગી
ઓર સળ મુસલમાન અપને રમુલ સલંકી હરમકે કદમોંમે
કટ કર મર જાઈગે.”

માલિક ઇબ્ને ઉશતરને જાકર હઝરત આયેશા રહીં
કે ઉંટકી મુહાર પકડનેવાલેકો કતલ કરદિયા મગર મુસલ-
માનોંને ઉસકી પરવા ન કી કતલ હોતે જાતેથે ઓર હોડ
હોડ કર મુહાર પકડતેથે ઓર કેહતેથે “મેં હું કુલાં અય
ઉમુલ મોમેનીન.”

હઝરત આયેશા રદીં જવાબ દેતીથી “ શાખાશ અય બહાદુર બચ્ચે ” યહાં તકકે બહત્તર આદમી માલિકને ઉસ ઉંટકી મુહાર પકડનેવાલે માર ડાલે ઓર આખરી આદમીને જીસને મુહાર પકડી કહા:—

“ અય હમ સબકીમાં ! તુમ દેખ રહી હોકે તુમારે કિતને બચ્ચે ખાકો ખુનમેં મિલ ગયે ઓર અબલી તુમકો રહેમ નહીં આતા. ”

માલિક ઉશતરને બઢકર ઉંટકે તલવાર મારી ઓર ઉંટ ગિર પડા ઉસ વકત હઝરત મોહમ્મદ ઇબ્ને અબુબકર અપની બેહેન હઝરત આયેશા રદીં કો સંભાલને દોડે ઓર કબ્જેમેં હાથ ડાલકર હઝરત આયેશા રદીં કો ઉઠાયા. જુહી હઝરત આયેશા રદીં કે જીરમેં મોહમ્મદ બિન અબીબકર રદીં કા હાથ લગા. હઝરત આયેશા રદીં ગયઝમેં આકર બોલી: “ જલે વો હાથ જીસને ઉસ જીરમેં છુવા જીસકો સિવાયે રસુલેખુદા સલં કે આજતક કિસીને ન છુવા થા. ” મોહમ્મદ બિન અબીબકર રદીં ને કહા:—

“ અય બેહેન ! મેં હું તુમારાભાઈ, દોઆ કરો કે દુનિયામેં યે હાથ જલે આખિરતમેં નહીં ” હઝરત આયેશા રદીં ને ફરમાયા:—

“ પુઠાકા શુકે હે અચ ભાઈ કે તુ સલામત મિલા”
 ઇસકે બાદ હઝરત આયેશા રહીં કા કબ્રમા હુસરે
 ઉંટપર રખા ગયા આર શહેરમે વાપિસ લાયે. ઇસ લડા
 ઇમે લોગોંકે હાથ ઝિયાદા કઠેથે કયેં કે ખિલકત હઝરત
 આયેશા રહીં કે ઉંટપ્રી મુહાર પકડતીથી આર લોગ હાથ
 કાટ ડાલતેથે.

લોગોંને આહાકે માલે ગનીમત તકસીમ કરે; હઝરત
 અલી રહીં ને ફરમાયા:—“ તવબા, તવબા, યે માલ મુસ-
 લમાનોંકા હે, હરગિઝ નયઝ નહીં. મકતુલોંકે વારિસોં
 કે દેદો. ”

ઇસકે બાદ હઝરત અલી રહીં હઝરત આયેશા
 રહીં કે પાસ અંદર તશરીફ લે ગયે આર હઝરત આયેશા
 રહીં સે કહા:—

“ તુમારી આર હમારી ખતાઓંકા પુઠા માફ કરે.
 “હઝરત આયેશા રહીં ને જવાબ દિયા:—

“ આમીન, અલ્લાહ તઆલા હમારે તુમારે શુનાહરે
 દર શુઝરે. ”

ઇસ લડાઇમેં ત્રીન હઝાર આદમી હઝરત અલી
 રહીં કી ફાજ કે મારે ગયે આર તેરા હઝર હઝરત
 આયેશા રહીં કે લશકરકે કામ આયે આર ઇસવરાહ ઇસ

આવેસોસ નાક જંગે જન્મલકા પાતમા હુવા. એ મુહોતે
ખત્મ હો ગઈ મગર આયદા લડાઈયોં કે બીજાંઓ ગઈ.

હજરત અલી રહીં ને હજરત આયેશા રહીં કે
ઓરતોં કે રિસાલેકે સાથ મંદીને લેજ દિયા. ઇન ફોજ
ઓરતોંકો મરદાના લિખાસ પેહનાયા થા ઓર હજરત
આયેશા રહીં નારાજ હોતીથીં કે મુજકો ના સેહરમ મર-
દોંકે સાથ અલી રહીં ને લેખલે લેકિન મંદીને જાકર
યે રાખખુલા તો હજરત આયેશા રહીં બોહોત ખુશ હુઈ.

જમલકી લડાઈસે ફરાગત હુઈતો મઆવીયાને અપને
મુદદતકે ઇરાદયે જંગકા ઇજદાર કિયા
સિક્કીનીના માખ- ઉન્હોંને એહલે શામકો બેશમે દીવાના
રિકા. બના રખાયા શામકા બચ્યા બચ્યા
હજરત ઊસમાન રહીં કા ઇનતિકામ
લેના આહતા થા. જુહી પરચા લગાકે અલી રહીં ને
જમલકા મયદાન મારલિયા મઆવીયા કે તન બદનમે
આગ લગ ગઈ શામી ફોજોં કે લેકર આંધીકી તરેહ ઉઠે
ઓર છોટે બગોલોંકો આગે બદાયા. ઇંધર હજરત અલી
રહીં ને લી અપને ગરજતે બાદલ સમેટને શુર કિયે.

બિમફ બિન આસકા મુલામ મરદાન રપ હજાર સવાર
ખાદેકી લીડલાડ લિયે આગેયા ઇસકે પીઠે મુહબ્બીદે

યકતા ઉમરૂ બિનુલ આસ થે ઉનકે પીછે ખુદ મઆવીયા ચલે આતેથે.

યહાં હઝરત અલી રહીં ને હરઅવલી ઝિયાદ બિન નસર ઓર શુરીહ બિન હાનીકો દેકર આઠ હઝારકી જમી-અતસે આગે બઢાયા થા. પીછે કુમકકો મશહુર તેગઝન માલિક ઇબને ઉશતર ત્રીન હઝાર સુરમાઓં કે સાથથે.

લશકરે અલી રહીં ને દજલેકો ઉમુર કિયા કુરાતસે પાર હુવા ઓર શામકી હુદુદમેં જા ઘુસા.

હરીફ ચાતો તુફાનકી તરેહ ઉમડા ચલા આતાથા હાશમી અફવાજકો દેખકર ઘુંઘટ ખા ગયા મઆવીયાકો ખબર હુઈ ઉન્હોંને અબુલ ઓર સલમીકો હર અબ્બલ બનાયા અબુલ ઓર ફને હરબકા બડા માહિરથા હર અબ્બલકી પહેલી ટકકર હુઈતો માલિક ઇબને ઉશતરને આવાઝ દીઃ—

“ અબુલઓર ! હિમ્મત હે તો ખુદ મયદાનમેં આ ઓર દો હાથ દિખા. “ અબુલ ઓરને જવાબ ન દિયા ઓર બાહર ન નિકલા સિપાહીયોં કે દોદો હાથ હુએ મગર ખુરેઝી ઝિયાદા ન હુઈ.

મુખેંહ હુઈ તો અબુલ ઓર કતરાકર કુરાતકે કનારે હટ ગયા ઓર મકામે સિક્કીનમેં સફળંદીકી ઓર મઆવીયાકો અરઝી લેલ “ મેં અલી રહીં કે હરઅબ્બલસે

ખચકર સિક્કીનમે હટ આયા હું. યે ગુરેઝ માલિક ઈન્ને ઉશતરસે ડરકર નહીં હુઈ મુઝે અંદેશા યે થા કે મેં તંગ જગેમેં હું અયસા ન હો. માલિકસે લડાઈ ખઢાઉં ઓર પીછેસે હઝરત અલી રહીં પહોંચ જાયેં ઓર મુઝકો ઘેર લેં અખ મેં પુરાતપર હું જહાં વસી મેદાન ઓર દરિયાકે પાનીપર મેરા કબજા હે ” મઆવીઆને ઇસ રાયેકો પસંદ કરકે આફરીન લિજવાઈ. હઝરત અલી રહીં લી આ પહોંચે થે માલિક બિન ઉશતરને અર્ઝકી:—

“ હુઝુર લંબે સફરસે તશરીફ લાવે હેં, આરામકી ઝુઝરત હોગી મગર વકતકા તકાજા હેકે આસાયશ ખાલાયે તાક રખકર ખડી સવારી આગે બઢીયે ઓર પુરાતપર કબજા ફરમા લીજયે તાકે લશકર પાનીકી તકલીફ ન ઉઠાયે” હઝરત અલી રહીં ને ઇસ રાયેકો કુબુલ ન ફરમાયા ઓર મઆવીયા કે પાસ પ્યામ લેજા કે “ મેં પાનીકે વાસ્તે લડના નહીં ચાહતા કયોંકે હમ તુમ પાનીકી ઓછી લડાઈકે લિયે નહિ આયે હેં લિહાજા બેહેતર હે કે દરિયા દોનોં લશકરોંકે લિયે આઝાદ રખા જાયે ” મઆવીયાને મશવિરા લીયા. એક અમીર બોલા:—

“ અલી રહીં કો ઓર ઉસકે લશકરકો પ્યાસા માર ડાલના ચાહીયે કે લડાઈ કે ફનમે યે જાયજા હે. ” ઉમર ઈબ્નુલ આસને ઇસ રાયેકી તરહીદમેં કહા:—

“એ તદ્દખીર હરમિઝ મુનાસિબ નહી હે પાનીકો આઝાદ રખના ચાહીયે” ચુનાંચે તય હો ગયા ઓર પાનીકો દોનોં ફેજોં કે વારતે આઝાદી મિલ ગઈ.

દુસરે દિન હઝરત અલી રદીં ને ઇતિમામે હુજ્જત કે લિયે ફિર એલચી લેખ ઓર મઆવીયાકો લડાઈસે બાઝ રેહેનેકી નસીહત ફરમાઈ મગર જવાબ વોહી મિલા બુસ્કી ઉમ્મીદથી યાઅને લડાઈ પર આમાદગી.

આગિર હઝરત અલી રદીં ને અપને લશકરકે સાત હીસ્સે કિયે ઓર એક એક અમીરકે સિપુઈ કર દિયા મઆવીયાને બી ઇસીકી તકલીફમે અપને સિપાહકો સાત હિસ્સોંમે તકસીમ કરકે લડાઈકા નકશા જમાયા.

લડાઈ શુરૂ હુઈ, તરફેનકા એક એક અમીર આતા થા ઓર કિસમત આઝમા કર ચલા જાતા થા શુરૂ બકરી ઇફકે મહિનેસે લેકર ખતમ તક લડાઈ રહી હઝારોં આદમી મારે ગયે મગર ફયસલા ન હુવા.

મોહરમકા ચાંદ નઝર આયા તોં ઉસકી હુરમતકે સબબ દોનોં જમાઅતોંને લડાઈ બંદ કરદી કયોંકે અરબ લોગ ઇસ મહીનેકા મોહોત અદબ કરતેયે ઓર લડાઈ ઇસમે લાયજ ન સમજતેયે. મોહરમકા સારા મહીના દોનોં ફેજોં આમને સામને થઈ રહી, મોહરમ ખતમ હુવા તોં હઝરત

અલી રહીં ને ફિર પ્યામ લેખા ઓર મુસલમાનોંકી ખુનરેઝી ખંદ કરનેકી ખવાહીશકી. હઝરત અલી રહીં ને જીન તીન સક્કીરોંકો લેખાથા ઉનમેંસે એકને ખડી ગર્મ તકરીરકી ઓર મઆવીયાકો અપની કુબના ઓર હઝરત અલી રહીં કે આલમગીર અસર ઓર ઉસ અકીદત મંદીકા હાલ સુનાયા જો તમામ મુસલામી દુનિયાકો ઉનકે સાથથી ઇસપર મઆવીયા ગઝબ આલુદ હોકર બોલે:—

“તું મુઝકો લડાઇસે કયા કરાતા હે તુઝકો ખખર નહીં મેં ઇખતે હરખ હું (હરખકે માઅની લડાઇકે હેં ઓર હરખ મઆવીયા કે ખાપ અખુ સુફિયાનકા લકખથા મઆવીયાને ઉસીકા ઇશારા ક્રિયા) અગર અલી રહીં કે સાથ ફોજેં હેં, અગર ઉનકી એક જમાઅત હે તો મેરે પાસ અલી રહીં સે ઝિયદા લશકર હેં ઓર અલીસે ખડી જમાઅત હે. મેં હઝરત ઉસમાન રહીં કા ઇનતિકામ લેને આયા હું. અગર અલી રહીં કો ઇનકાર હેકે ઉનકા કલે ઉસમાન રહીં મેં કુછ દખલ ન થા તો કાતિલાને ઉસમાન રહીં કો ઉન્હોં ને પનાહ કયોં હીહો ઓર વો સખકે સખ ઉનકે સાથ કયોં હેં ? અલી રહીં સે કહો અગર સુલેહ આહતે હેં તો કાતિલાને ઉસમાન રહીં કો હમેં દેં તાકે હમ ઉનકો કતલ કરકે કિસાસ પુરા કરદેં ઇસકે બાદ સુલેહ હોગી.” સક્કીરને કહા:—

“ હઝરત ઉસમાન રહીં કે કતલ કરને વાલોંમેં તુમ લોગ હઝરત અમ્માર બિન યાસિર રહીં કા નામભી લેતે હો. ભલા અયસે જલીલુલ કદ્ર સહાબીએ રસુલ સલં કે એ ગુનાહ હમ કયસે દે દે જનપર કુછ સુખુત નહી હે સિવાયે ઇસકે કે તુમને એક તસબુર કર લિયાહે” મઆવીયાને કહા:—

“ હઝરત ઉસમાન રહીં કે મુકાબિલેમેં અમ્મારકી કયા હસ્તીહે જે ઉસકા ખ્યાલ કિયા જાયે. ”

સફારત હઝરત અલી રહીં કે પાસ વાપિસ આઈ ઓર સારા હાલ ખ્યાન કિયા થોડી દેરમેં મઆવીયા કે તીન સફીર હઝરત અલી રહીં કી ખિદમતમેં હાઝિર હુવે ઉનમે સે એક જે બાક શખસ શુરતાખાના લેહ-જેમેં બોલા:—

“ હઝરત ઉમર રહીં કે ઝમાનેકી તરાહ મુસલમાનોકે મશવિરએ આમ કરનેકા ઇખતિયાર દીજીએ તાકે હમલોગ મિલકર આપકો યા મઆવીયાકો અપના અમીર ઇનતિખાબ કરલે” હઝરત અલી રહીં કે ઇસ શુફતુશુસે જવાબ આ ગયા ઓર ફરમાયા:—

“ તુમ મઆવીયાકી સફારત લાયે હો યા અપની વજવીઝ પેશ કરને આયે હો. ખિલાફતકી ઇસ વકત કયા

બેહિસ હે વો તો કિસ્સા તય હો ચુકા. મઆવીયા કોન હોતે હેં ઓર ઉસ્કા કયા હક હે કે મુસલમાનોંકી ખિલાફત જયસે અહમ ઓર ખડે રૂતબેકી ઉમ્મીદ કરેં. ઇસલામમેં મઆવીયાકા કોઈ મરતબા નહીં હે. રસુલે ખુદા સલ્વંકે નઝ-દીક જીનકી ઇજઝત થી વો વો લોગ થે જે સખસે પેહલે ઇસલામ લાયે જી-હોંને મકકેસે હિજરતકી જી-હોંને આં હજરત સલ્વં કી મદદમેં જીનોમાલસે હિસ્સા લિયા. ઇન તમામ મોહાજેરીનો અનસારને ખિલ ઇતતિકાક મેરે હાથ પર બયઅતકી હે ઓર મુઝકો તમામ રૂએ ઝમીન કે મુસલમાનોંકા ખલીફા તસલીમ કિયા હે ઓર યે વો લોગ હેં જીનકો શાનમેં ખુદા તઆલાને ફરમાયા:—“રહી અલ્લાહો અનહુમ વ રદુ અનહો અલિકા લેમન ખશીયા રખ્યાહ ” (ખુદા ઉનસે રાઝી હુવા વો ખુદાસે રાઝી હુએ ઓર યે રજામંદી ઉસકે લિયે હે જે પરવરદિગારસે ડરતા હે) મઆવીયાકો ઉન મુસલમાનોંસે ઝરાસાલી વસ્તા નહીં હે. વો ઉન લોગોંમેં હે જે મજબુરન દબાવકે સખખ મુસલમાન હુએ વો ઉસ બાપકે ફરજંદ હેં જે ઝમાને ભર મેં નીચી તબીયત કે આદમી થે જીનકા નામ અબુ સુફિયાન હે. મઆ-વીયા ઉસ માંકે બેટે હેં જે ઇસલામમેં “કલેબ ખાનેવાલી” કે નામસે મશહુર હે. જીસને રસુલે ખુદા સલ્વંકે ચચા હજરત અમીર હમઝા રહીંકા ઓહદ કી લડાઇમેં કલેબ ખાયા

થા. કયા અયસે શખ્સકો મુસલમાનોં ઓર હીને ઇસલામકી ખિલાફત મતલુબ હે. કયા અયસા આદમી પાક મઝહબકી સરહારીકા હવસ કર સકતા હે? આજ મેં તુમકો કરાબત હારીકા તાઅલ્લુક કાયમ કરનેપર મુતબજ્જલહ કરતાહું. આજ મેં તુમહેં જમાઅતે ઇસલામમેં શરીક હોનેકો ખુલાતાહું. ઓર મુખાલિફતસે બાઝ રહેનેકી નસીહત કરતાહું. ”

મઆવીયાકે સફીરોંને હઝરત અલી રહીંકી ચે તકરીર મુનકર બેઝારી ઓર બરહમીકા ઇઝહાર ક્રિયા ઓર ઉઠકર ચલે ગયે. ઉસવકત હઝરત અલી રહીંને ચે આયત પડી. “ વલા તસમે ઊસ્મુમ્મદ હોઆઆ ઇઝા વહલવા મુદબેરીન ” (તુમ બેહરોકો પ્યામ નહીં સુના સકતે જબકે વો મુંહ ફેરકર ઉલટે ચલે ગયે.) મોહરરમકા મહીના ખતમ હો રહા થા. જો ચે ખાતચીત પેશ આઈ. ઓર જબ સુલેહકી સુરત પચઢા ન હુઇ તો હઝરત અલી રહીંને લશકરકો તૈયારીકા હુકમ દિયા. ઓર મઆવીયાકી ફાજકો પુકારા.

“ મેંને તુમકો ઇતને દિનકી મોહલત હી કે શુનાહસે બાઝ આકર હક ખાત ઇખતિયાર કરલો મગર તુમને ન માના લો અબ લગઇકે લિયે તઇયાર હો બાબ. ”

ઇસપર હોંનો તરફકી ફાજમેં તઇયારી હોંને લગી

ઓર દુસરે દિન પહેલી સફરકો મુકાબીલા શુરૂ હો ગયા હઝરત અલી રહીંને અપની સિપાહકો મુખાતિબ કરકે ફરમાયા:—

“ તુમ લોગ હકકી હિમાયત કરતે હો ઓર હરીફ ખોતિલપર અડાહુવા હે. લિહાજા તુમ લડાઇમેં પહેલ ન કરના તુમકો કોઇ ગાલી દેતો જવાબ ન દેના, બોહોત માતેં ન બનાના ઓર ખુદાકો જિયાદા યાદ કરના ઓર જબ તુમપર હમલા હો તો ઇસ આયતપર અમલ કરના. “ યા અઇયો હલ લઝીના આમનુ ઇઝા લકીતુમ અલ્લઝીના કફર ફદ ર બરરિકાબ ” (અય ઇમાનવાલો જબ કુફરસે મુકાબિલા હો તો ખુબ ગરદનેં કાટો.)

લડાઇ શુરૂ હુઇ ઓર બરાબર સાત દિન હોતી રહી કયોંકે એક એક જમાઅત એક એક સરદારકી માતેહતીમેં જંગ કરતી થી. સાતવેં દિન હઝરત અલી રહીંને ફરમાયા “ ઇસ મુનતશિર લડાઇમેં બોહોત દેર લગેગી કલ શબકો મિલકર હમલા કરના ચાહીયે. ”

ચુનાંચે દુસરે રોઝ જબ દોનોં ફોજોંકી સફે આરાસ્તા હુઇ તો હઝરત અલી રહીંને દોનોં લશકરોંકે ખીચમેં ખડે હોકર ચે દોઆ ખુલંદ આવાઝસે માંગી:—

“ અય આસમાનકે ખુદા ! જો હમારી ખુલંદ છત હે,

જુસકો તુને રાતદિન ચાંદ સુરજ ઓર સિતારોંકા ગરદિશ-ગાહ બનાયા હે, જો ફિરીસ્તોંકા ઘર હે. અય સારે જહાનકે ખુદા ! ઓર અય ઉસ ઝમીનકે માલિક જુસકો હમારે કરારકે વાસ્તે કરારગાહ બનાયા હે, અય પહાડોં કે ખુદા ! જુનકો ઝમીનકા મીર ફર્શ બનાયા હે, હમકો હમારે દુશ-મનોંપર ફતેહ દે ઓર અપની ઇમદાદ લેજ ઓર અગર તુને ઉનકી ફતેહ મુકરર કી હે તો હમકો શહાદતકા દરબા બનાયત કર. ” ઇસ હોઆકે બાદ એક આયત પઢી જુસકા તરજુમા યે હે:—

“ અય ઇમાનવાલો ! કયા મેં તુમકો અયસી તિજ-રત બતાઉં જો તુમકો અઝાબે આખેરતસે બચાલો. ” માલિક જિન ઉશતરને પુછા:—

“ અય મોમેનીનકે આકા ! વો કેનસી તીજરત હે ? ” ઇસપર આપને યે આયત પઢી.

“ ખુદાએ તઆલા હોસ્ત રખતા હે ઉન લોગોંકો જો કિનાલ કરતે હેં સફેં બાંધકર (ઓર અયસી સફખંદી કરતે હેં) ગોયા વો દીવારેં હેં જુનકી ખુનિયાહોંમેં સીસા પિલાયા ગયા હે. ” ઇસ હોઆને મુસલમાનોંકો જોશસે અઝ ખુદ રફતા કરહીયા ઓર હર શખ્સ જાન લેનેપર આમાદા હો ગયા. ઉસવકત હઝરત અલી રહીઠને લકાઇકા યે હુનર અપની ફેજકો તાઅલીમ ફરમાયા:—

“अब मोमेनो ! सहोंके दुरस्त रहो और नेशन पोश सिपाइको आगे करो. जब लडाईके नुकते डमला आवर होतो आंभोंके उवा और जुवा हुवा रहो के ये दिवरीका नशान है दुश्मनपर तलवार भारो तो डरणके वक्त पेशेके पन्नेके पल भट हो जाय इससे अभय गेहरा पडेगा और हेमो डरेक अपने दुसरे लाभकी मददपर कमरबस्ता रहे और अपने गयानेसे जियादा दुसरेकी डिहाजतका जयादा रहे अगर सारी हैज लाग जाये तो तुम इसकी परवा न करो. तुममेंका हरएक ये समझे लडाईका दारोमदार पुह मेरी जातपर है. सब लाग जाये मगर में न लागुंगा. पुहा तआलाइरमाता है. मोत और लडाईसे लागना मे शायदा है. क्योंके लागनेसे अच्छा टल नही सकती. ”

उस दिन पुण धमसान रन पडा मगर इयसला न हुवा. दुसरे दिन उमर जिनुलआसने हुकम दिया के डजरत अली रहीवकी हैजपर एक इणसे जियादा ओर दिया जाये. वो लाग निकलीगे तो ओरोंके ली कदम उभड जायगे. येही हुवा के जब शामी हैजने जाये डिस्सेपर पुरओर डमला किया तो डजरत अली रहीवकी हैज लाग नीकली. डजरत अली रहीवने हरबंद आवाजे दी मगर कोछ न रुका इसपर डजरत अली रहीवने हैजके कदम ओर जाये.

હિરસેકો ઇશારા ક્રિયા કે “ હાથે” બાજુકો સંભાલો. ” મગર યે દોનેં ચુપ ખડે રહે ઓર અપની જગેસે હિલેતક નહીં. હઝરત અલી રહીંને જખ યે કેદીબત દેખી તો આપ ખુદ ઘોડેસે કુદ પડે. તલવાર ઘસીટ લી. ઓર ફેરમાયા:—

“ મેં એક લડનેકો કાફી હું. તુમારી હુઝરત નહીં હે ” યે કહા ઓર તલવાર લેકર ફુશમનોંપર દુટ પડે. હઝરત અલી રહીંકી ઇસ બુરઅતને લશકર મેં જાન હાલ લી. સખસે પહેલે હઝરત ઇમામ હસન રહીં ઓર હઝરત ઇમામ હુસેન રહીં ઓર ઉનકે ભાઈ હઝરત મોહમ્મદ ખિન હનીફા રહીં ઘોડોંસે કુદે ઓર તલવારેં સોંત સોંત કર અપને બાપકે પેહલુમેં પહોંચ ગયે. ઇનકે બાદ સખ સરદારોંને ચેહી ક્રિયા. ઉસવકત અજખ આલમ થા. અલી ખિદરે હુવે શેરકી તરેહ સફેંકી અફેં ચીરે હાલતે યે ઓર ઉનકે લડકોંને શામીયોંકે કુશતોંકા અગ્બાર લગા દિયા થા.

ખ્યાલ કરના રસુલે ખુદ સલોકે ભાઈ ઓર નવાસોંકા ઉસવકત કયા હાલ હોગા. સામને શામીયોંકે ફલ બાદલ લશકર યે, ઉનકી તલવારેં થીં, ખરછે યે, જુરિયાં થીં, ખનજર યે, ઓર ઇશિર યે ચાંદ આદમી ઇન હથીવારોં કી ઘાટમેં ચાંદકી તરેહ છિપતે યે ઓર નિકલ આવતે યે.

અલી રદીંકા હાથ જીસપર પડતા થા તો વો દુકડે કિયે
ખગેર હમ ન લેતા થા. હસન રદીં હુસેન રદીંકે ગેસુ-
હવામે ફરરાટે ભરતે થે, કબી દાચે તરફ દેખે જાતે, કબી
ખાચે જાનિખ. દો બિજલીયાં થીં જો કાલે અપ્રકે દામ-
નોંપર લોટ રહી થીં.

હઝરત ઇબ્રાહમ હસન રદીંને બાપકો હુશમનોંમે
ધિરા દેખકર અર્જ કી:—

“ જિલ્લે ઇલાહી ! અગર ફલાં મોકેપર તશરીફ લે
ચકેં તો મુનાસિખ હે. ઉધર અપની ફોજ ઝિયાદા હે.
અહાં આપ આરોં તરફસે ધિર ગયે હે ” ફરમાયા:—

“ જાને પિહર ! તેરે બાપને મોતકો દેખ લિયા હે
અબ ઉસકો ઇસકા કુછ ખોફ નહીં હે. મેં ઉન લોગોંમે
નહીં હુ જો જાન બચાનેકો મુંહ ઝિપાતે હે ”

માલિક ઇબ્ને ઉશતરને અપને આકાકો ઇસ આલમમે
દેખા તો ઉન્હોને ઝિરાહલી ઉતારકર ફેંક દી. ઓર શામી
અફવાજકે કહઅમેં તલવાર મારતે મારતે ઘુસ ગયે.

હઝરત અલી રદીંકી ફોજ તકબીરેં કેહતી થી ઓર
આરોં તરફસે સિમટ સિમટ કર શામી અફવાજકો પીસે
ઝલતી થી. અબ સબ ભાગનેવાકે હઝરત અલી રદીંકે

આસપાસ જમે હો ગયે થે. ચંદ મિનીટમેં કાયા પલટ ગઇ. યાતો લશકરે હઝરત અલી રહીંઠો શિકસ્ત હો ગઇ થી ઓર યા સારા શામી લશકર ભાગને લગા.

માલિક હશતરને વો દાઉ ક્રિયા કે ભાગનેવાલે મઆવીયા પર ગિર ગિર પડને થે. મઆવીયા ઘભરા ગયે ઓર ઘોડેપર સવાર હોકર ઉન્હોનેલી ભાગના શુર ક્રિયા. મઆવીયા દેખ રહેથે કે, સબસે ઝિયાદા માલિક ઇબ્ને હશતરને શામીયોંકા સત્યાનાસ ક્રિયા હે. ઇસલિયે ઉન્હોને નિહાયત હર્દ ઓર હસરતસે પુકારા:—

“ અરે તુમમેં કોઇલી અયસા નહીં જો માલિકકે હાથસે મુઝકો બચાયે. યેહી હઝરત ઊન્નમાન રહીંઠકા અસલી કાતિલ હે. ”

ઊબેદુલ્લા ઇબ્ને ઉમર રહીં શામી લશકરસે આગે બઢે ઓર માલિક પર હમલા ક્રિયા અલવી ફોજને બઢકર ઊબેદુલ્લા ઇબ્ને ઉમર રહીંઠકે ટુકડે ટુકડે કરડાલે. હઝરત અમ્માર બિન યાસિર રહીં તલવાર પર તલવાર મારતે થે. ઓર ફરમાતે થે:—“ અય ખુદા ! તું દેખતા હે કે જીવ જો લડનેકી ફઝીલત હે મેં વહીં લડ રહા હું. ” હઝરત અમ્માર રહીંઠકો ખ્યાસ લગી. પાની ન થા. લોગ એક ખ્યાલા દુધકા લાયે. હઝરત અમ્માર રહીંઠને ફરમાયા—

“રસુલે ખુદા સલ્લંકા ઇરશાહ સન્ધ્યા થા, કે અય અમ્માર ! તુઝકો આગી લોગ કતલ કરીંગે ઓર તેરા આખરી ખાના દુધ હોગા. માલુમ હોતા હે મેરા આખિર વકત આ ગયા. ”

યે કેહકર ઉન્હોને તનહા ઉમર બિનુલ આસપર હમલા ક્રિયા ઓર ઉનસે મુખતિય હોકર ફરમાયા—

“ તુઝકો શર્મ નહીં આતી. દીનકો દુનિયાકે હાથ ફરોખત કર દિયા ” ઉમર બિનુલ આસને અરસરોંકો ઇશારા ક્રિયા ઉત સળને મિલકર ચારોં તરફસે હઝરત અમ્મારકો ઘેર લિયા ઓર કતલ કર ડાલા.

જસવકત હઝરત અમ્માર રહીં કતલ હુએ. હઝરત અબુહુલ્લા ઇબને ઉમર રહીં બોલે—

“ મુઝકો ઇસવકત બડા કલક ઓર ફિકર હે. મુઝકો રસુલે ખુદા સલ્લંકી વો હદિસ યાદ આઇ જસમેં આપને ફરમાયા થા કે અમ્માર રહીંકો આગી કતલ કરીંગે ઓર આજ અમ્માર રહીં હમારે હાથસે કતલ હુવે. ” અમીર મઆવીયાને કહા—

“ હમને અમ્મારકો કતલ નહીં ક્રિયા. ઉનકે કાતિલ અલી રહીં હેં જો અમ્માર રહીંકો હમપર ચઢાકર લાયે થે. ” હઝરત ઇબને ઉમર રહીંને ફરમાયા:—

“યે તો કોઈ દલીલ નહીં હે અગર ક્ષિ તરાહ હઝરત અલી રહીં ખાળી હુએ તો બદર બોહલ વએરા લક્ષ્મીએમેં જો મુસલમાન શહીદ હુએ હેં ઉનકા મલકામ આં હઝરત સલ૦ પર આયદ હોગા કયેંકે હઝરત સલ૦ ઉનકો મુકાબિલેકે લિયે લે ગયે થે. ” મઆવીયા યે જવાબ મુનકર ચુપ હો ગયે ચોર ફિર ઉનસે કોઈ જવાબ બન ન પડા.

હઝરત અલી રહીં કો હઝરત અમ્માર રહીંકી શહાદતકા હાલ માલુમ હુવા તો આપ બોહાત રંજુદા હુએ ચોર હુકમ દિયા:-

“જંડા આજે બહાવ. ” ચોર મઆવીયા કે સામને બકર આવાઝદી. “અય મસાવીયા ! આ તુ મેરે સામને આ, કયેં મુસલમાનોંકા મુન બહાતા હે. હમ તુમ લડકર કય-સલા કર લે. ” ઉમર બિનુલ આસને મઆવીયાસે કહા:-

“બાઈયે આપકી તલબ હે. મરજનગી તો યે હે કે પ્રસ ખુલાવેકા ખુદ બકર જવાબ હો ” મઆવીયા બોલો:-

“મેં હરગિઝ અલી રહીં કે સામને ન જાઉંગા. કોઈ સખસ અમસા તહીં મુન્ના જો અલી રહીં કે મુકાબિલેમેં બકર ઝિંદા રહાહો. ” મમરિઓ ઇશ્તાકી નમાઝે પઢકર હઝરત અલી રહીં ને લક્ષ્મી ફિર બરી કરદી. તારીકી મેં તીર

ચલતેથે. બરછે ચલતેથે ઓર જખીયોંકી ચીખ પુકારસે કયામત બરપા હો રહીથી. સરકટતે ડાઢીયાં નોચી બાતોચી મુકકાબાઝી હોતીથી. ગરબ કોઈ હરખા બાકી ન થા જસસે ફરીકેનને કામ ન લિયાહો.

સુખેહકી નમાઝ પઢકર ફિર લડાઈ શુરૂ હો ગઈ ઓર દો પેહેરતક શામી અફવાજકા સુથરાવ હો ગયા. માલિક ઈબને ઉશતર શામી ગરદનોંકો ગાજર મુલીકી તરાહ કાટતે હુએ ચલે જાતેથે. મઆવીયા તો પહેલહી ભાગ નિકલેથે મગર અફસરોંને એક રાત દિન દોજકો ફિર સંભાલ લિયાથા. આજ ઓહોરકી નમાઝ કે બાદ ઈન સખકી હિમ્મતે બી પસ્ત હો ગઈ ઓર આમ ભાગડ પડ ગઈ. ઇસવકત ઉંમરૂ બિનુલ આસસે મઆવીયાને કહા:—

“અબ ઓરબી કોઈ તદખીર બાકી હો. યા હમારા નામો નશાન ઈસી મયદાનમેં મિટના મુકદ્દર થા?” ઉમરૂ બિનુલ આસ બોલે:—

“ઘબરાનેકી બાત નહીં હો. આખરી હીલા મેરે પાસ મોબુદ હો. ઓરવો અયસાહોકે અબી બગેર લડે અલી રહીં કો શિકસ્ત હે હુંગા.” મઆવીયાને કહા:—

“તો વો ફિર કિસ વકતકે લિયે રોક રખાહો. અબ હ-

મારી તબાહીમેં બાકી કયા રહ્યા. ”ઉમરૂ બિનુલ આસને હુકમ દિયા:-

“શામી અફવાજ કુરઆન શરીફ નેઝોમેં બાંધ કર ખુલાંદ કરલોં ” ફોરન ઇસ હુકમકી તાઅમીલકી ગઈ. હઝરત અલીરહીંકી ફોજને જો ખુદાકા કલામ સામને દેખા તલવારેં મ્યાનમેં ડાલ લીં ઓર સરઝુકા દિયે હઝરત અબદુલ્લા ઇબને અબ્બાસ રહીંને ફરમાયા:-

“લો લડાઈતો હો ચુકી અબ મકર શુરૂ હુઆ.” હઝરત અલી રહીં બોલે:-“તલવારકે ખોફસે યે ફરેખ કિયા ગયા હો, તુમ કુછ પરવા ન કરો. ખસ થોડી દેરમેં હમ ઇન સબકા ખાતિમા દિયે દેતે હો.” હઝરત અલી રહીંકી ફોજને કહ્યા-

“હમકો ખુદાકી કિતાબકા વાસ્તા દિયાબતા હો. કયસે મુમકિન હો કે હમ કલામે ખુદાસે ફિરજાયેં ઓર ઉસકી પનાહ લેનેવાલોંપર તલવાર ઉઠાયેં. અય અલી ! અગર તુમને હમકો કુરઆનપર હમલા કરનેકા હુકમ દિયા તો પહેલે હમ તુમારા ખુન હલાલ સમઝીંગે. હમને હઝરત ઉસમાન રહીં કો ઇસી વાસ્તે કતલ કિયા કે યો કલામે ઇલાહીકે ખિલાફ અમલ કરને લગેથે. ” હઝરત અલી રહીંને ફરમાયા:

“તુમ ફરેખમેં ન આવ. લડના બેહતરહે. આઈન્દા તુમે ઇઆતિયાર હે.” લોગોંને કહા:-

“હમ હરગિઝ નહી લડીંગે. ખુદાકી કિતાબપર હમ કુરબાન હોં. હમારે સર ઉસકે આગે ઝુક ચુકે આપ માલીક ઇબ્ને ઉશતરકો વાપિસ ખુલાઈયે વર ન ફિર આપકી ખેર નહી” હઝરત અલી રહીં ને માલિક કો વાપિસ ખુલાયા તો ઉન્હોંને કહા:-

“યે કોનસા મોકા વાપિસીકા હે, ગરદનેં સબ કટ ચુકીં ચંદ તસમે રેહ ગયે હેં ઉનકોલી સાફ કિયે હેતાહું.” હઝરત અલી રહીં ને હુકમ લેબકે:-

“યે લોગ મુજકો હલાક કરદેંગે તબ વાપિસ આવગે ?”

યેસુનકર માલિક વાપિસ ફિરે ઓર એહલે ઇરાકસે કહા:-“ખુદાકી કસમ તુમ બડે એહમક હો. અબ દેખલેના તુમકો ઇરાક દેખના નસીબ નહીં હોગા.” ઇરાકી માલિકકી તકરીરસે ભડક ગયે ઓર તલવારેં સોંત લીં આહતે થે કે ઇસ સફ શિકનકા કામ તમામ કરદેં કે હઝરત અલી રહીં બીચમેં આ ગયે ઓર ફરમાયા:-“તુમ દુશમનકો નહી મારતે તો અપને સબસે બડે દોસ્તકોતો કતલ ન કરો” જબ ગરીબ માલિકકી જાન બચી.

અબપુછા ગયા કે શામી કયા આહતેહોં? જવાબઆયા

“સુલેહકે તલખગાર હેં દો સાલિસ મુકરર હોને ચાહીયે, હમ ઉમરૂ બિનુલ આસકો મુકરર કરતે હેં; તુમ કિસી આરકો બનાવો. યે દોનોં સાલિસ બે ફયસલા કરહેં દોનોં જમાઅતોંકો તસલીમ કરના હોગા.” હઝરત અલી રહીં ને ફરમાયા:—

“હમારે સાલિસ અબદુલ્લા ઇબ્ને અમાસ હેં” શામીયોંને કહા:—“ઉનમે આર અલી રહીં ને ક્યાફૂ હેં? ઉનકે સિવા કિસી આરકો મુકરર કરો.” હઝરત અલી રહીં ને ફરમાયા:

“અચ્છા માલિક ઇબ્ને ઉશતરકો સાલિસ બનાતા હું” શામીયોંને ઇસપરબી એતિરાજ કિયા આર કહા:—

“માલિકહીતો હઝરત ઉસમાન રહીં કે કાતિલ હેં, હમ ઉનકી સાલેસી કબુલ નહીં કર સકતે”

ઇસપર હોંગોને હઝરત અબી મુસા અશઅરીકો પેશ કિયા. શામીયોંને ફેરન મનજુર કરલિયા. મગર હઝરત અલી રહીંને ઇસકો પસંદ ન ફરમાયા તાહમ અપની જમાઅતકી રાયે દેખકર ખામોશ હો ગયે.

સુલેહનામા લિખા ગયા. કાતિબને લિખા. “અમીરૂલ મોમેનીન અલી રહીં આર મઆવીયા અમીરે શામ કે દર-મિયાન.” ઇસપર ઉમરૂ બિનુલ આસને એતિરાજ કિયા

કે:-“અલી રહીંકો હમ અમીરૂલ મોમેનીન તસલીમ નહી કરતે. અમીરે ધરાક લિખો” કાતિબને કહા:-

“મેં અલી રહીં જયસે શખસકા નામ કાટ નહી સકતા ” ઇસપર હઝરત અલી રહીં બોલે:-

“યે વાકેઆ બિલકુલ વયસા હે જયસા કુફરારે મકકાકે સુલેહનામે કે વકત પેશ આયાથા મેને આં હઝરત સલ્વં કા નામ મોહમ્મદ રસુલુલ્લાહ સલ્વં લિખાતો કુફરારને કહા:-“હમ ઇનકો રસુલ તસલીમ નહી કરતે” ઇસપર આં હઝરત સલ્વં ને મુજકો હુકમ દિયાકે:-લફઝ રસુલુલ્લાહ કાટદો “મે ને અલ” કિયા “મુજસે આપકા નામ મિટાયા ન જાયગા “ તો હઝરત સલ્વં ને ખુદ વો જગા કાટદીથી” ઉમરૂ બિનુલ આસને કહા:-

“અય અલી! ઇતની બડી ગુસ્તાખી ન કરો. ઓર અપની જાતકો આં હઝરત સલ્વંસે તશબીહ ન દો.”

આખિર સુલેહનામા ઇસતરાહ લિખા ગયા કે “અલી ઇબ્ને અબી તાલિબ ઓર મઆવીયા ઇબ્ને અબુ સુફિયાન સુલેહ કરતે હે” ઇસપર કે ઉનકે મુકરર કરદા દોનોં સાલિસ આઠ માહકે ગોરા ખોજ કે બાદ ઓર જમહુર મુસલમાનોંસે મશવિરા લેકર બે ફયસલા કરીંજે ઇન દોનોંકો મન જુર હોગા.”

ઈસ સુલેહનામે કે સખબ દોનોં લશકર અપને અ-
પને મકામપર વાપિસ ચલે ગયે ઓર ઇસતરાફ ઇસ
ખુનખવાર લડાઈકા ખાતિમા હુવા. જીસમેં શામીયોંકી
તેઅહાદ ૮૦ હજાર ઓર ઇરાકીયોંકી ગિનતી ૫૦ હજાર
થી ઓર જીસમેં ૪૦ હજાર આદમી મારે ગયે.

આઠ મહીનેકે બાદ બ મુકામ હુમતુલ જન્હલ દોનોં
સાલિસ ઓર હર ફરીકકે ચાગસો
આલિસોંકા આદમી જમે હુએ. પેહલે ખિલવતમેં
ફયસલા અબુ મુસા અશઅરી ઓર ઉમરૂ
ખિતુલ આસકા મશવિરા હુવા ઓર
દોનોંને કરાર દિયા કે:—“ મઆવીયા ઓર અલી રદીંકો
માઅજૂલ કરકે કિસી તીસરેકા ખલીફા બના લેના
ચાહીયે. ” અબુ મુસાને ઇસકો પસંદ કિયા. લેકિન જબ
આમ જલસેમેં તકરીરકા મોકા આયા તો ઉમરૂ ખિતુલ
આસને કહા:—

“ મેરી મબલ નહીં હે કે અબુ મુસા જયસે લાયક
આદમીસે પેહલે તકરીર કરૂં. અબ્વલ અબુ મુસાકો ખોલના
ચાહીએ. ” હજરત અબુદુલ્લા ઈબ્ને અબ્બાસ રદીંને અબુ
મુસાકે કાનમેં કહા—

“ ઉમરૂ ખિતુલ આસકે ફરેખમેં ન આના પહેલે

યે તકરીર કર લેં ઇસકે બાદ તુમ બોલના “ મગર અબુ મુસાને કહા:—

“ નહીં મેરા ઇનકા ઘરમેં મશવિરા હો ગયા હે.”
ઓર ખડે હોકર બહેસીયત સાલિસ યે તકરીરકી:—

“ મેને અલી રદીં ઓર મઆવીયા દોનોંકો ખિલા-
ફતસે માઅજૂલ કિયા. મુસલમાન અબ તીસરેકો મુન-
તખિબ કર લેં. ”

અબુ મુસા મિમબરસે નીચે આયે તો ઉમરૂ ખિનુલ
આસ મિમબર પર ગયે ઓર કહા:—

“ મેને બી અલીકો માઅજૂલ કિયા ઓર ઉનકી
જગે મઆવીયાકો કાયમ કિયા કે વોહી અસલ હકદારે
ખિલાફત હે. ” યે સુનતેહી અબુ મુસા ઝહ્વા ગયે ઓર
ઉમરૂ ખિનુલ આસકો ખુરા બલા કેહને લગે કે:—“ તુને
ખિલાવતમે મુઝસે કયા ઇકરાર કિયા થા ઓર આમ મજમે
મેં ઉસકે સરાસર ખિલાફ કેહતા હે, બકા મકકાર હે. ”
ઉમરૂ ખિનુલ આસને ઇસકા કુછ જવાબ ન દિયા ઓર
સબ શામીયોંકો ક્ષેકર ચુપ ચાપ દમિશક ચલે ગયે ઓર
વહાં જાકર મઆવીયાકો ખિલાફતકી મુબારકબાદ દી. ઇધર
હઝરત અલી રદીં કે આદમી બી વાપિસ આ ગયે. ફય-
સલા કુછ બી ન હુવા ઓર અદાવત બુંકી તું ખર કરાર રહી.

કુદરેમાં બાઅજ ભોગોને હજરત અલી રદી૦ સે કહાકે

“ મચાવીયાને હમસે દગાબાજીકી.

||૨૭||યોંકા આપ મઆનીયાસે ફિર લડીયે. હમ

પ્રુરુષ. આપકે સાથ ચલનેકો તઈયાર હે.

હાજરત અલી રદી૦ ને કુરમાયા:—

“ મેને તો સિક્કીનકે દિન તુમસે કેહ દિયાથાકે
 તખસે કુરઆન શરીફ બલાંદ હુએ હેં પરવા ન કરો ઝોર
 કો, તુમ ન માને, મેં ચુપ હો ગયા. અબ જબકે મેં
 હેહ કર ચુકાહું. મઆવીયાસે લડના ખિલાફ હે મેં
 પને વાઅદે ઝોર એહેદકો નહીં તોડ સકતા. ”

હઝરત અલી રદી૦ કી તકરીર સુનકર યે લોગ ખુદ
હરતસે ખાગી હો ગયે ઓર આપસમેં મશવિરા કિયા કે
શખ્સ ખુદા કે હુકમકે ખમુજબ હુકમરાની ન કરે
કાફિર હે. હઝરત અલી રદી૦ હગાખાઝ મઆવીયાકે
ખા નહીં હેતે ઇસિ વાસ્તે વો કાફિર હે. ઓર ઉનકો કતલ
ના ચાહીયે. ઇસ ખ્યાલકે કઇ હઝાર આહમી થે. યે
મકે સખ છુપકર નેહરવાન ચલે ગયે. હઝરત અલી રદી૦
ઉનકો લિખા કે:—“અચ્છા ચલોમેં મઆવીયાસે લડને
ખતા હું. ” ઉનહોને જવાબ દિયા:—“ જબ તક આપ
ખા ન કરીંગે હમ મદદ નહીં કર સકતે. કયોંકે હમારે
હીદમેં તો આપ કાફિર હો ચુકે. ”

હઝરત અલી રહીં કે યે ખખર બી મિલીકે ખારજી ઈરાદા રખતે હેં કે જખ અલી મઆવીયાસે લડને શામમેં જાયેં તો હમ ફૂફેકો જા કર છુટ લેં. ઈસ મોઅત-ખિર ખખરસે હઝરત અલી રહીં ને પેહલે ઈન ખારજી-યોંકી સરકોળી ઝુરૂરી સમઝી. યુનાંચે નેહરવાન તશરીફ લે ગયે ઓર ઉનમેં જીસને તવબા કરકે ઇતાઅત કી ઉસકો છોડ દિયા ખાકી સળકો ઘેર કર કતલ કર ડાલા.

યહાં તો હઝરત અલી રહીં કે ખાનગી મુશકિ લાતકા મુકાબિલા દરપેશ થા. વહાં મઆવીયા હિકમતે અમલી અલ રહે થે ઓર હઝરતકે ગવરનરોંકો ચુપકે ચુપકે એક એક કરકે અંદરહી અંદર તોડ રહેથે.

મિસરમે હઝરત અલી રહીં ને મોહમ્મદ ખિન અબી બકર રહીં કે ગવરનર બનાકર લેજા. વહાં ઉનકે ખિલાફ મઆવીયા ખિન ખદીજને બગાવત કર દી. યે મઆવીયા કુનાનેકા બાપ થા ઓર કુનાનેકો તુમ જાનતે હો જીસને હઝરત ઉસમાન રહીં કે છુરી મારીધી ઓર શહીદ કિયાથા. કાતિલ હઝરત ઉસમાન રહીં કે ખુદ ઈસી મઆવીયાકા બેટા થા. મગર મઆવીયાને ઈનતિકામ આહા, ગવરનરે મિસર મોહમ્મદ ખિન અબીબકર રહીં સે. મઆવીયા અબ્બલ કે શામમેં ખખર હુઇ બાગ બાગ હો ગયે ઓર ઉમરૂ ખિનુલ આસકો અપને હમનામઝી

કુમકપર લેજા. ઇન દોનોને મિલકર મોહમ્મદ ઇબ્ને અબી-
બકર રદીં કો શિકસ્ત દી. મઆવીયા બિન ખદીજને
પહેલે અપને બેટે કનાનેકો હલાક ક્રિયા ઓર ફિર હઝ-
રત મોહમ્મદ બિન અબીબકર રદીં કો નિહાયત બે દર-
દીસે માર ડાલા. ઓર મિસરપર મઆવીયાકે ગવરનર ઉમર
બિનુલ આસકા કબજા હો ગયા.

ઇસી જંગે મિસરકે ઝમાનેમેં હઝરત અલી રદીં
ને માલિક ઉશતરકો મોહમ્મદ ઇબ્ને અબીબકર કી
ઇમદાદ કે લિયે લેજા થા મગર મઆવીયા ઇબ્ને અબુ
સુફિયાનને રાસ્તેમેં અપને એક દોસ્ત ગાઉ વાલેકો ખુફિયા
ખ્યામ ભિજવા કર માલિકકો ઝેહર દિલવાયા જીસકે સબબ
બિચારે માલિક મિસર ન પહોંચ સકે ઓર રાસ્તેદીમેં
શહીદ હો ગયે.

હઝરત અલી રદીં કો માલિક કી શહાદત માલુમ
હુઈ તો આપકો બોહોત સદમા હુઆ. મગર તકદીરકે
સામને કયા કર સકતે થે. અલફિરસા મઆવીયાને શામમેં
બચઠ કર હઝરત અલી રદીં કો કલી ચેનસે ન બચઠને
દિયા. રોઝ કોઈ ન કોઈ ફસાદ ખડા કરાતે રહે. ચહાં તક
કે હઝરત અલી રદીં એક ખારજકે હાથસે શહીદ હો ગયે.

એહલે ફક્ષાને બી હઝરત અલી રદીં કી કદર ન
કી. જીનકે પાસ વો અપના ઘર છોડ કર આયેથે ઓર

કૂદકો ઘર બનાયા થા બસરે ઓર કૂદવાલે અચન વકત-
પર હજરત અલી રહીં કી ઇમદાદસે ઇનકાર કર દેતે થે.

અસલમેં કૂદી લોગ તલવારકે ચાર થે. અગર હજ-
રત અલી રહીં તલવારકે ઓરસે ઉનકો દખા કર રખતે
તો ઉનકી શરારત મિટ જાતી મગર વો બોહોત રહેમ
દિલ ઓર નર્મ મિઝાજકે આદમી થે. ન સખતી કરતે થે
ન મકરો ફરેખ જાયઝ સમજતેથે. ઇસ વાસ્તે ઉનકી ખિલા-
ફતકા સારા ઝમાના ઝગડોં ઓર ફસાદોંમેં ગુજર ગયા.
ઉનકો મઆવીયાકી સરકોખીકા મોકાહી ન મિલા વર ન
બની ઉમઇયાકા ખાતમા હો જાતા ઓર કરબલાકા વાકેઆ
પેશ ન આતા મગર ચે કયસે સુમકિન થા. કુદરતકેતો
કુછ ઓર તમાશે દિખાને મનજુર થે. અગર સોચો ઓર
ગોર કરો ઓર શીયા સુન્નીકા તાઅરસુખ છોડ દો ચાઅને
અગર તુમ શીયા હોતો અપને અકીદેકી રીઆયત ન
કરો, અગર તુમ સુન્ની હો તો લી અપને અકાયદકો ઇસ
ઓરમેં દખલ ન દો તો તુમકો ઇન તમામ હાલાતકા
હાસિલ મતલબ ઓર નતીજા નિકાલનેમેં બોહોત આસાની
હો ઓર શીયા સુન્નીસે અલગ એક આસાન અકીદા ઓર
રાયે તુમારી કાયમ હો જાયે મગરમેં ગોર કરનેકા તરીકા
બતાનેસે પહેલે તુમકો શીયા ઓર સુન્નીકે ઉમુલી ઝગડે
સુનાયે દેતા હું.

શીયા કેહતે હેં હઝરત અબુ બકર સિદ્દીક રહીં, હઝરત ઉમર ફારૂક રહીં હઝરત ઉસમાન ગની રહીં કી ખિલાફતેં ના બાયઝ ઓર ગસબકીથીં કયોંકે હકદાર હઝરત અલી રહીં થે. ઇન લોગોંને મકરો તદ્દળીરસે યે હક ગસબ કર લિયાથા. ઇરા વાસ્તે શીયા ઇન તીનેં અસહાબકો ખુરા કેહતે હેં.

સુન્ની વોહી જમાબ દેતેહેં જો ઉપર શુરૂમેં મેંને લિખે હેં ઓર વો ચારેં અસહાબકી સિલસિલેવાર દરજે બદરજે ઈજ્જત કરતે હેં યહાં તકકે બની ઉમદયાકી ખતાઓં ઓર એલાનીયા કિતના પરહાઝીકી નિસબતલી વો ચુપ રેહન ચાહતે હેં. બલકે બાઅઝ સુન્ની તો શીયોંકો જલાનેકે લિયે બની હાશમકી કમજોરીયાં ખ્યાન કરતે હેં ઓર હઝરત અલી રહીં પર નુકતે ચીની કરકે ઉનકે દુશમનોંકી હિંકમતે અમલી ન તદ્દળીરોંકી તાઅરીફ કરતે હેં ઓર ઇસમેં મેહેંજ શીયા ફિરકેકા છેડના મકસૂદ હોતા હે વર ન વો સુન્ની બએતિબાર અપને ઉમુલી અકાયદકે હર બલીફેકી તાઅઝીમકે લિયે મજબૂર કિયે ગયે હેં.

ઈધર શીયોંકા રોના પીટના, તખરરા કરના ઓર સબસે બઢ કર તકઈયા બિલકુલ ખિલાફ માલુમ હોતા હે. માતમકે જો તરીકે આજ કલ શીયોંમેં રાયજ હેં વો

તાઅલીમે ઇસલામકે મુબાફિક નહીં હેં, ઇસી તરાહ તખ-
રરા યાઅને તીનેાં અસહાળ ઓર દુશમનાને એહલે ખયત
પર લાઅનત લેજનાલી બોહોત સખત હે. ખુસુસન તીન
ખુલુફકો ખુરા કેહના તો સરાસર બે ઇનસાફી હે. ઓર
તકધયાતો કતઅન કુછ અસલીયત નહીં રખતા. શીયા
કેહતે હેંકે હઝરત અલી રહીં ઓર ઉનકે બાદકે ઇમા-
મોને દુશમનોંકે ડરસે અપને અકાયદકો મખફી રખા ઇસકા
નામ ઉન્હોને તકધયા રખા હે અસપર વો ખુદ બી
અમલ કરતે હેં.

મેરે ખ્યાલમે જની હાશમ ઓર અબલાદે ફાતેમાફી
ઇસસે બઢકર કોઇ તોહીન નહીં હો સકતીકે ઉનકો મુના-
ફિક ઓર મક્કાર કહા જાયે કયોંકે તકધયેકા અમલ
મુનાફિકત વ મકરકે અમલસે બિલકુલ મુશાબાહ હે
ઉપર અસ કદર હાલાત મેંને લિખેહેં સખ તારીખી ઓર
હલીસકી સહી કિતાબોંસે નિકાલે હેં. ઇનમેં તુમને ખ્યાલ
કિયા હોગા કે મક્કારી ઓર મુનાફિકત જની હાશમ,
હઝરત અલી રહીં ઓર ઉનકે કિસી હમરાહોસે અમલમેં
નહીં આઈ. કદમ કદમપર ઉનકે દુશમન ફરેખ કરતે થે
ઓર યે સીધે સચ્ચે મુસલમાનોંકી તરેહ અપને અમલકા
માસ્તા ચલતે થે. તકધયેકા ઇલિઆમ અગર હરીફાને જની
ફાતમાપર લખાયા જાયે તો જાયઝ હોગા ન કે ખુદ જની

ફાતમાકો ખુદ ઉનકે આશક અયસા તસબુર કરે.

યે ઝગડે ખ્યાન કરકે અબમે' તુમકો ઉન હાલાતપર ગોર કરનેકા તરીકા બતાતા હું જીનકો મે'ને ઉપર લિખા હે.

તુમારે ઝેહનમે' ખુદ બ ખુદ યે બાતતો પયદા હુઇ હોગી કે હઝરત અબુબકર રદીં ઓર હઝરત ઉમર રદીં કે ઝમાનેમે' આપસકા કુછ ઝગડા નહીં હુવા. હઝરત ઉસમાન રદીં કે આખરી ઝમાનેસે ખરાબીયાં શુરૂ હુઇ ઓર આં હઝરત સલં કી પેશીન ગોઇકે મુતાબિક હઝરત ઉસમાન રદીં કી શહાદતકે બાદ ફિર મુસલમાનોંમે' તક્વાર ખરાબર ચલની શુરૂ હો ગઇ જે આજ તક ચલ રહી હે ઓર કયામત તક ચલતી રહેગી.

હઝરત અલી રદીં કે ઝમાનેમે' મુસલમાનોંકે ચાર ફિરકે હો ગયે થે. એક હઝરત અલી રદીં કા પછા તરફદાર થા. એક ઉનકા પછા હુશમન થા. એક અયસા ન્યા ન્યા નિકલા થા જીસકો હઝરત અલી રદીં ઓર ઉનકે હુશમનોંસે યકસાં અદાવતથી વો કેહતાથા ઇન લોગોંને હુકુમતકે લિયે મુસલમાનોંમે' ખુનરેઝી કરાઇ. ઇસ ફિરકેકા નામ ખારજી હુવા. ચોથા ફિરકા વો થા જે સબસે અલગ થા. અકીદેમે' વો ઇસલામી એહકામકા પાબંદ થા. હઝરત અલી રદીં ઓર તમામ ખુલુફાકી દરજે બ દરજે તાઅઝીમ કરતા થા મગર અમલન કિસી ફરીકા

સાથ ન હેતા થા. ન ખારજીયોંકી તરેહ તલવાર લેકર ઇન દોનોંકે ઝગડોંકો મિટાનેકા દાઅવેદાર થા ન દિલસે યા ઝખાનસે કિસીકો ખુરા કેહતા થા ઇસકો અપને અમલસે ગરઝ થી ઓર વો ચુપ ચાપ કિતાબ અઘ્લાહ ઓર સુન્નતે રસૂલ સલો પર અમલ દર આમદ કર રહા થા.

મેરી રાયે હે કે સુન્ની કુકુરા ઓર દુરવેશ ઇસ આખરી ગિરોહ કે પયરવ હે કે વો અબ તક અપને કામસે કામ રખતે હે ઓર ઇન ઝગડોંમેં દખલ નહીં હેતે. ઓર સુન્ની મોલવીયોંને એક પાંચવાં ફિરકા આજ કલ નિકાલા હે યાઅને મેંને ઉપર જીન ચારકા ઝિકર કિયા ઉનસે અલગ મોજુદા સુની ઉલુમાકા તરજે અમલ હે. વો શીયોંકી મુખાલિફતકે અબખ હઝરત અલી રદીં ઓર ખની ફાતેમા રદીં કી નિસખત અયસી તેહરીરેં ઓર તકરીરેં કરતે હેં જીનસે દિલોંમેં ઉનકી મુખકી પયદા હોતી હે.

ઇન સુન્ની ઉલુમામેં મવલાના શિખલી મરહુમ બીથે. જીહોંને તારીખકે નતાયજમેં અયસે મીઠે અલફાઝસે ખની ફાતમા ઓર હઝરત અલી રદીં કી કમઝોરીયાં દિખાઈકે મોજુદા અથ્રેઝી તાઅલીમ યાફતા ફિરકા આમ તોર પર હઝરત અલી રદીં ઓર ખની ફાતમાકી અઝમતસે બે પરવા હો ગયા ઓર હોતા જતા હે. ઓર કિસીકો ઇસકા

વેહેમ બી નહીં હોતા કે મવલાનાને કોઈ દાનિસ્તા કેશિશ બની ફાતમાકે ખિલાફ કીહે કયોંકે મવલાના શિખલી બડે દાનિશમંદ મોઅરરિખ થે.

તુમકો સમજના ચાહીયે કે હઝરત અબુબકર સિદ્દીક રહીં ઓર હઝરત ઉમર રહીં ઓર હઝરત અલી રહીં મે કુછ ઝગઝા ન થા ઓર યે તીનોં આપસમેં મોહબ્બત રખતે થે. કુદરતન હઝરત અલી રહીં કે ખ્યાલ થાકે રસૂલ સલં કે બાદ ઉનકા જાં નશીનમેં બનાયા જાઉંગા મગર જખ મસલોહતે વકતકે તકાએકે હઝરત અબુ બકર સિદ્દીક રહીં પર મુસલમાનોંકા ઈતતિફાક હો ગયા તો હઝરત અલી રહીં ને ખુશી ખુશી ઉનકી ખિલાફતકો તસલીમ કર લીયા. તસલીમહી નહીં કીયા ઉનકી મદદકી, ઓર સારી ખિલાફતકે ઝમાનેમેં સખસે ઝિયાદા જુસ શખસને ખિલાફતકે કામોંમેં હિસ્સા લિયા વો હઝરત ઉમર રહીં થે ઓર હઝરત અલી રહીં થે.

યેહી કેફીયત હઝરત ઉમર રહીં કી ખિલાફતકે ઝમાનેમેં હુઈ કે ઉનકે સખસે બડે મુશીર ઓર મદદગાર હઝરત અલી રહીં રહે. યુનાંયે મશહૂર વાકેઆ હે કે એક દફા કિસીને હઝરત અલી રહીં સે પુછા કે “ જો ફિતને આપકે વકતમેં હુએ, હઝરત અબુ બકર રહીં ઓર હઝરત ઉમર રહીં કે ઝમાનેમેં ઉનકા નામો નશાન

લી ન થા. ” હઝરત અલી રદી૦ ને ફરમાયા:—

“ ઇસકા સળખ ચેહે કે અળખકર રદી૦ વ ઉમર રદી૦કે સલાહકાર હમ થે. જસકે સળખ ઉનકી ખિલાફત કામચાળ હુઈ ઓર હમારે સલાહકાર તુમહો કે અરહે મશવિરેકી લિયાકત નહીં રખતે. ”

ઇસ મિસાલસે માલુમ હો સકતા હે કે હઝરત અલી રદી૦ દોનોં સહાબાકે દિલી દોસ્તો મહદગાર થે. લિહાઝા યહાં તો કિસીકે ઝખાન ખોલનેકા હક હી નહીં હે.

હઝરત ઉસમાન રદી૦કી ખિલાફતકે વકત ઉમરૂખિનુલ આસને હઝરત અલી રદી૦કો ધોકા દિયા. વર ન યકીનન હઝરત અલી રદી૦કો ખિલાફત મિલતી મગર ઇસમેં કુસૂર હઝરત ઉસમાન રદી૦કા કુછ ન થા. ઇસ વાસ્તે હઝરત અલી રદી૦ને સારી ખિલાફતે ઉસમાન રદી૦મેં ઉનકા સાથ દિયા જયસાકે ખુદ હઝરત અલી રદી૦ને મુખતલીફ તકરીરોમેં ઉસકો ખયાન કિયા હે.

હઝરત ઉસમાન રદી૦ને ખની ઉમદયાકો જો કુછ ફરોગ દિયા ઓર અપને રિસ્તેદારોંકી જસકદર પાસચી કી ઉસસે ધનપર ઇલજામ નહીં લગાયા જ સકતા થે. હઝરત ઉસમાન રદી૦કી ઇજતિહાદી ગલતી થી ખમીસા નકા મ હે કે અપને કરાખતદારોંસે મુલુકો એહસાન કરા.

ઉન્હોંને ઇસપર અમલ ક્રિયા મગર અપની નાતવાની ઓર ખુદાપેકે સખખ અપને ખાનદાન વાલોંકી ચાલાકીયોંકો સમજ ન સકે. મરવાન ઇખુલ હકમ ઓર અખદુલ્લા બિન સાઅદ બિન સરેહ ઓર મઆવીયા ઇખને અખ સુફિયાનને ઇનકો ખિલોના બના રખા થા. ઓર હઝરત ઉસમાન રદીઠ બદ નીયતીસેં નહીં બલકે દિન લોગોંકો હમદરદે ઇસલામ ઓર ખેરખવાહે ખિલાફત સમજકર ઉનકી પાસદારી કરતે થે ઓર યેહી ઉનકી શહાદતકા સખખ હો ગયા. પસ ગોરસે ફયસલા યે હુવા કે હઝરત ઉસમાન રદીઠ કાખિલે ઇલઝામ ન થે સારા કુસૂર બની ઉમઇયાકા થા.

બગેર સોંચે તુમકો માલુમ હો જાયગા કે હઝરત ઉસમાન રદીઠકી શુરૂ ખિલાફતસે ઉમરૂખિનુલ આસ લેકર કતલે ઉસમાન રદીઠ, જંગે જમલ, જંગે સિફ્ફીન, ફયસલએ સિફ્ફીન ઓર આખિર તક હર બડે છોટે ફસાદકી ખુનિયાદમે ઉમરૂખિનુલ આસકા હાથ ઝુરૂર થા.

શીયોં, ખારજીયોં, સુન્નીયોંને શાયદ ઇસતરફ કમ તબજજેહકી હોગી ઓર યે ઉમરૂખિનુલ આસકી ખુશકિસમતી હે જો મરનેકે બાદખી વો બદનામીસે મેહફૂઝ રહે. બદનામ કુસરે હો ગયે ઓર કામ ઉન્હોંને ક્રિયા.

હઝરત અલી રદીઠકો ઘોઠા દેકર ખિલાફત હઝરત

ઉસમાન રદી૦કે ઉન્હોંને દિલવાઇ ઓર ફિર સળસે પહેલે મુખાલિફતે ઉસમાન રદી૦પર યે આમાદા હુએ. હઝરત ઉસમાન રદી૦કો બેહેનકો તલાક દી ઓર મસજીદમે સખત કલામીકા ઇફતિતાહલી ઇન્હી ઉમરૂ ખિનુલ આસને હઝરત ઉસમાન રદી૦કે સાથ ક્રિયા. યેહી ઉમરૂ ખિનુલ આસ થે જીન્હોંને લોગોંકો એલાનીયા નેશ દિલાકર હઝરત ઉસમાન રદી૦કે મારકાલનેકી તરગીબ દી. ઓર ફિર યેહી ઉમરૂ ખિનુલ આસ થે જો મઆવીયાકે વઝીર બનકર હઝરત અલી રદી૦સે ખુને ઉસમાનકા ઇનતિકામ લેને આયે.

સિક્કીનમે કુરાન શરીફ ઉઠાના ઇન્હીકા કામ થા જહાસે ખારજ ફિરકેકી ઇબતિદા હુઈ ઓર ફયસલએ ખિલાફતમે અબુ મૂસા અશઅરીકો ધોકા દેને વ.લે લી યેહી થે.

મઆવીયાકા નામ નાહક બદ નામ હે. સારે તોડ જોડ ઓર કારસ્તાનીયાં ઇન હઝરત ઉમરૂ ખિનુલ આસકીથી વો ખખર નહીં કિસ ગઝબકા દમાગ લેકર આયે થે. મેને ઉનકે અફઆલે જિંદગીકો ગિનવા દિયા. ઇસકે આગે મેં કુછ રાયે નહીં દુંગા કયોંકે ઉનકે કોમ ઓર દીનપર એહસાનાત લી હે. મિસર ઇન્હી ઉમરૂ ખિનુલ આસને ફતેહ ક્રિયા થા. લહુ અમલહુ વ લના આઅમા-
હુના (ઉનકે આગે ઉનકા અમલ આયેગા ઓર હમારે

આગે હમારે અમલ) તાહમ ચે ખાત હર માલૂમ હો ગઈ કે ચારેં ખુલુકા ઓર નામવર સહાબા ઈન તમામ ઝગડોમેં સરાસર બે ખતા થે. બની ઉમધ્યા ઓર ઉમરૂ બિનુલ આસ જયસે ચંદ આદમીયોંકી ચે આગ લગાઈ હુઈ હે બે આજ તક નહીં ખુબી ઓર ન ક્યામત તક ઉસકે ખુબનેકી ઉમ્મીદ હે. લિહાઝા હમકો ચે હાલાત સુન-કર ઓર માલુમ કરકે સમઝના ચાહીયે કે ઝગડા સારા બની ઉમધ્યાકા થા. અસહાબે રસૂલ ઓર ચારેં ખુલુકા બે કુસૂર થે. અબ્વલસે લેકર આખિર તક બની ઉમધ્યા હી હર ખરાબીકા બાઅસ હુએ હે, અબ અમીર મઆવીયાકે ઓર હાલાત સુનો બનસે વાકઅેકરણલાકી ખુનિયાદ તુમકો માલુમ હો જાયેગી.

સિક્કીનકા માઆરિકા હો ચુકા, હઝરત અલી રહીં કુફેમેં આકર રેહને લગે ઓર મઆવીયા દમિશ્કમેં, તો મઆવીયાકો અપને બાદકા ફિકર હુઆ કે શામકી હુકૂમત ઓર તમામ ઇસલામી દુનિયાકી સલતનત કિસી તરેહ મેરે ખાનદાનમેં આ જાયે.

મઆવીયાકો દુસરેકા દિલ મસખખર કરનેકા બકા મલેકા થા. ઓર વો ઇસી વજેહસે ઇતને બડે દરજે તક પહોંચ ગયે થે. હક હે કે ઉમરૂ બિનુલ આસ જયસે શખસ બનકી ખસલત ઓર બદલનેવાલી તખીયતકા સમ-

અનાતક હુશવાર થા. મઆવીયા તાબેહાર હો ગયે થે. ઇસી તરાહ અરબ કે તમામ લાયક ઓર સયાસી આદ-મીયોકો મઆવીયાને અપને ગર્દ જમે કર લિયા થા.

હઝરત અલી રહીં ખરે ખુદા પરસ્ત થે. વો તોહ જોડ ઓર દિલદારી દીનકે મઆમિલેમેં ખિલકુલ ન કરતે થે. ઓર દીન કયા દુનિયાવી કામોમેં બી ઉન્હોને હમેશા સચકા સાથ દિયા ઓર કિસી શખ્સમેં ઝરા બી કમજોરી હકકે ખિલાફ પાઇતો ઉસસે બાઝ પુર્સ કરમાઈ.

માલિક ઇખ્તે ઉશતર ક્યસે કામકે આદમી થે ઓર ઉન્હોને ક્યસે ક્યસે માઅરિકે કે કારનામે દિખાયે મગર હઝરત અલી રહીં ને ઇસ સળગસે કે માલિક કા બી વાકેએ હઝરત ઉસમાન રહીં મેં દખલ થા ઉનકો ફરોગ ન દિયા બલકે જમલમેં તો અપની ફોજસે ઇલાહીદા કર દિયા. ઓર બસરેકી ગવરનરી દેનેકા વક્ત આયા તો માલિક કે ઇસારો જવાહિશકે બા વુજુહ ગવરનરી માલિકકો ન દી.

ઇધર મઆવીયા ઉમરૂ ખિતુલ આસકી તમામ હર-કાતસે વાકિફ થે. ઉનકો માલુમ થાકે હઝરત ઉસમાન રહીં કા કતલ દર અસલ ઉમરૂ ખિતુલ આસકી એલાનીયા તર-બીઅસે હુવા હે મગર યે દેખ કરકે ઉમરૂ કામકા આદમી

હે ઉન્હોંને ઉનકો અપના વઝીર ખના લીયા ઓર ખાતિ-
રહારીમેં હદ કર દી. મઆવીયા જાનતે થે કે હઝરત
અલી રહીં કે સામને ઇનકા ફરોગ મહાલ હે લેકિન જબ
હઝરત અલી રહીં એક ખારજીકે હાથસે શહીદ હો ગયે
ઓર હઝરત ઇમામ હસન રહીં ને ખુદ હુકુમત મઆ-
વીયાકે દેદી તો મઆવીયાકે હોસલે ખદે ઓર ઉનકો
અપની ખુદ મુખતાર ઓર ખિલા શિરકતે ગેર બાદશાહ-
તકા ખ્યાલ પયદા હુવા. મગર ઉનકી ઉમર બડી થી. જાનતે
થે કે જિંદગી ખતમ હોનેવાલી હે ઇસ વાસ્તે ઉન્હોંને
કોશિશ કી કે મુસલમાનોંસે ખલીફા મુનતખિય કરનેકા
કાયદા ઉક જાયે ઓર ખિલાફત બાપકે બાદ બેટેકો ખિલા કરે.

અરબકી આઝાદ તખીયતોંકો થે મનવાના આસાન ન
થા. ઇસ વાસ્તે મઆવીયાકે ઇસ ઇરાદેમેં બડી બડી હુશ-
વારીયોંકા સામના કરના પડા મગર આખિર ઉનકો કામ-
ચાખી હુઈ.

ઇસલામકી હુકુમતમેં જીસ શખ્સને આમ રાયેકે
ખિલાફ સખસે પહેલે નઇ ખિદમત
હુકુમતે ઇસલામકી જાદી કી વો અમીર મઆવીયા થે.
પહેલી ખિદમત. ઉન્હોંને ઇસ અરજે હસ્તુરકો બંદ
કર દિયાકે મુસલમાન ખુદ અપને
હાકિમકો મુનતખિય કરે ઓર અપને બેટે વઝીરકે વાસ્તે

બાદશાહતકી કૌશીશ ઈસ અનઘાજસે કીકે મુસલમાનોંમે ઉસકે બાદ ઇનતિબાબ કરનેકા દસ્તુર ખતમ હો ગયા ઓર હુકુમત અવલાદકો બતોર વિરસેકે મિલને લગી.

ચુનાંચે ઉન્હોંને અપની જિંદગીમેં યઝીદકે વાસ્તે બચઅત લેનેકા ઇરાદા ક્રિયા તો જિયાદ ઇંબને અબુ સુફિયાનને મુબાલેફતકી ઓર કહા:—

“ યઝીદ હર વકત લહો લઅબ ઓર સયરો શિકા-રમેં મસરૂફ રેહતા હે. વો ઇસ કાબિલ નહીં હે કે ઉસકે વાસ્તે મુસલમાનોંકી બેઅત લી જાયે. ” જિયાદ ઉસ મક્કા હુર બેટેકા બાપ થા જુસકા નામ ઉબેદુલ્લાહ ઇંબને જિયાદ થા ઓર જુરકે હુકમસે હઝરત હુસેન રહીં શહીદ હુએ. યે જિયાદ મઆવીયાકે બાપ અબુ સુફિયાનકા બેટા થા. દુસરી બીવીસે. મઆવીયાને જિયાદકી તકરીર સુનકર કહા:—

“ યઝીદ બેશક આજકલ ખુરાફતમેં મુબનિલા રેહતા હે. લેકિન બોઝ પડેગા તો ખુદ હુરૂત હો જાયગા. ”

તમામ ઇસલામી મુલકોંસે મુસલમાનોંને મઆવીયાકી જિંદગીમેં યઝીદકી બચઅત કર લી. મગર ચાર આદમીયોંને તાઅમ્મુલ ક્રિયા. એક હઝરત ઇમામ હુસેન ઇંબને અલી રહીં ને દુસરે હઝરત અબુદુલ્લા ઇંબને જુબેર રહીં ને, તીસરે અબુદુલ્લા ઇંબને ઉમર રહીં ને ચોથે અબુદુર રહેમાન ઇંબને અબીબકર રહીં ને, મઆ-

વીયાકો ઇન ચારોંકા બડા ફિકર હુઆ. ઇસલિયે ઉમરા કરનેકે બહાનેસે મક્કએ મોઅઝઝમા હાઝિર હુએ ચોર રાસ્તેમેં મદીનેમેં લી હાઝરી દી. વહાં ઇન ચારોંકો અલગ અલગ ખુલાકર યઝીદકી બચઅતકે વાસ્તે કહા. હઝરત ઇમામ હુસેન રહીં ને ફરમાયા:—

“ અગર અબદુલ્લા ઇબ્ને ઉમર રહીં ચોર અબદુલ્લા ઇબ્ને ઝુબેર રહીં ચોર અબદુર રહેમાન ઇબ્ને અબીબકર રહીં બચઅત કર લેંગે તો મેં લી કર લુંગા.” યેહી જવાબ ઇન તીનોંને દિયા. ગોયા હરએકને દુસરોંપર મુન હસિર રખા. મઆવીયા સમઝ ગયેકે યે ચારોં હરગિઝ બચઅત ન કરીંગે. ઇસ વાસ્તે વો ખામેશ હોકર વાપિસ ચલે ગયે.

આખિર વો વકત લી આ ગયા છસકા ખટકા મઆવીયાકો મુદદતસે લગા હુઆ થા. **મઆવીયાકી મોત.** ચોર જો હર બડે ઇરાદે વાલેકો માયુસ કિયા કરતા હે. યાઅને મોતકા ઝમાના. ઉન્હોંને યઝીદકો

ખુલાયા ચોર કહા:—

“ બેટા ! જબ તુઝકો ખિલાફત મિલે તો ખુદા રસુલ સલ્તં કે હુકમ ચોર સીરતે હઝરત અબુ બકર રહીં કે મુવાફિક હુકમત કીલ્યો.” યઝીદને જવાબ દિયા.

“ नही! कुरान और हुकमे रसुल सल० के मुवाफिक हुकुमत करेगा. सीरते अबु अकर रही० से मुझे कुछ सरोकार नहीं. ” मआवीयाने कहा:—

“ अच्छा, सीरते उमर द्वाइक रही० और सीरते इसमान गनी रही० पर अभल करना. ” जवाब:—

“ हरगिज नहीं; इकत किताब अल्लाह और सुन्नते रसुल सल० काही है. ” मआवीयाने आडे सई जेयी और कहा:—

“ मे' तुझको दुनियाका शडेनशाह बनाता हूं, मगर मुझे नजर आता है के तु मेरी उम्मीदोंके खिलाफ करेगा. अगर तेरी भरजी, देव और आदमीयोंने तेरी अयमत नहीं की है, उनमें हुसेन धिने अली रही०से यकीयन तेरी लडाई होगी. लडाई होतो उनको जानसे न भारीये के हमारी उनकी करामत है और मुझे अहेशा है के अल्लाह धिने जुमेर रही०सेली तेरी जंग होगी उसपर काबु रहे तो दुकडे दुकडे कर डालीये के वो अडा भककार है”

यकीन ये वसीयत सुनकर शिकारको बला गया. और पीछे मआवीया भर गये. आपकी मोतके वकत भेटा मोलुद न था. वो आप जसने सारी उमर अवलादकी भातर हुसरोके सजर समेटे और कबजेमे हाथ डाल डालकर सलतनत कायमकी भरते वकत भेटेने पानीका ओक कतरा तक इसके डलकमे न टपकाया और ये दुनियाका

ખડેતરીન પોલીટીશીયન, માયુસ જાન લેકર દુનિયાસે અકેલા ચલા ગયા. મરનેકે વકત મઆવીયાકી ઉમર નવે ખરસકી થી. એક રિવાયતમેં સીત્તોતેર સાલ આયે હેં.

ઉન્હોને અપની જિંદગીમેં કિસીકો ગાલી નહીં દી. બ્રોહોત નર્મ દિલ થે. ઝોર ઝોર સખ્તીકી હુકુમતકો ના પસંદ કરતે થે. ઉનકા કોલ થા કે નગ્મીકી હુકમરાનીમેં બડા મઝા હે ઝોર જયસી તાબેદારી દિલજોઇ કરનેસે હોતી હે જખર કરનેસે નહીં હોતી.

તિખરીકા ખ્યાન હે કે મઆવીયાસે બાઅઝ અયબ અયસે થે જનકો લિખતે હુવે કલમ શરમાતા હે. એક અયબ જો લિખા જ સકતા હે યે થા કે વો લોગોંકે નિવાલે ગિના કરતે થે. યાઅને હસ્તરખવાન પર જો લોગ ઉનકે હમરાહ ખાના ખાતે મઆવીયા સળકે લુકમોકો દેખતે રેહતે. અરખમેં યે આદત અયબ થી ઝોર ઉસકો નદીદાપન સમજા જાતા થા.

હઝરત ઉમર રહીં કહા કરતે થે કે “અગર રૂમી-યોંકો અપને કયસર ઝોર ઇરાનીયોંકો અપને કિસરા પર કૂબ્ર હે તો એહલે અરખ અપને મઆવીયા પર કૂબ્ર કર સકતે હે.” મઆવીયા કે રોખ ઝોર હયબતકા યે આલમ થા કે એક દીન મિસરકે બડે બડે નામવર સરદાર ઉનકી મુલાકાતકો આયે તો સામને આતેહી મુંહસે નિકલા:—
“અરસલામો અલયકા યા રસુલુલ્લાહ” મઆવીયાકો હંસી આ ગઇ ઝોર યે સળ શરમીંદા હો ગયે.

બાબ ૩.

ધ્યાને કરખલા.

લો વો વકતલી આ ગયા જસકી ખાતર ચાર રાતે
જાગકર કાટી થીં. ઓર જો ઇસ કિતાબ મોહરરમ નામેકા
અસલી મકસદ હે. યાઅને અળ કરખલાકા ધ્યાન શુરૂ
હોતા હે. યે આખરી રાત હે, ઇસીમેં દિલકા ધુંવા ઉઠેગા
આંખમેં આંસુ બનકર આયેગા ઓર પલકોંકો લિગોતા
હુવા દામનોંમેં ગિરકર ફના હો જાયગા.

ઇસી રાતમેં હાથ તલવારકે કમઝેપર જાયેગા, ઉસકો
ધ્યાનસે ખીંચેગા, સરસે ઉંચા ઉઠેગા ઓર બની ફતેમાકે
મઝલુમ ધરાનેકો કાટકર ઢેર કર દેગા.

મુસલમાનોંકી નહ પયદા કરદા બાદશાહત યઝીદ ઇબને
મઆવીયાકો મિલગઈ. બની ઉમઈયાકા
યઝીદકી તખ્ત સળસે બડા નામબર બાદશાહ તખ્તપર
નશીની. બેઠ ગયા. યે વો સુલતાન હે જસને
અપને બુદે બાપ મઆવીયાસે ઝિદકીથી
કે મેં કુરાનો હદીસકે સિવા ઓર કિસીકી પયરબી ન કરૂંગા
તુમ ઇસકો મરહુબા કહોકે યે બડા મુકદ્દલીદે કુરાન હે. સિદ્દ
થોડીસી શરાબ પી લેતા હે ઓર જન ઓરતોંસે નિકાહ

બચ્ચ નહીં હે ઉનકો અપને લીયે હલાલ સમજતા હે. તુમકો નમાઝકા હુકમ હેતા હે મગર ખુદ નહીં પઠતા ઇસસે જિયાદા સુન્નતકી પચરબી કયા હોગી. બડા હરીયાલા હે, બડા મતવાલા હે, સયરો શિકારપર જિંદગી બસર હોતી હે. કયોં ન હો? બની ઉમધયાકે ઘરકા ગોહરે શખ ચરાગ હે. એક બડે બાપકા બેટા હે જીસને અસદુલ્લાહ અલી ઇબને અબી તાલિબ રદીંસે તેગઝની કી. એક શોહરએ આફક દાદાકા પોતા હે જીસને સરવરે કાયનાત રસુલુલ અરબ વલ અજમ સલંકો હમેશા આઝર પહોંચાયે. આફરીન કહો કે યે આદમખોર ગોદકા પરવરિશ યાફતા હે. અયસે મજમુએ સિક્કાત નઇયરે દરખ્શાંકો લોગ મલઉન કેહતે હે, પલીદ કેહતે હે. તુમ કંછ ન કહો કે દોઝખકે સબસે બડે શેહરીયારકી શાનમે તુમકો જમાન ખોલનેકા હક નહીં હે.

ચઝીદને તખ્ત પર બચઠતેહી મદીનેકે ગવરનરકો હુકમ લેખ કે હુસેન ઇબને અલી રદીં અબદુલ્લા ઇમને જુબેર રદીં અબદુલ્લા ઇબને ઉમર રદીં અબદુર રહેમન ઇબને અબીબકર રદીંસે બેરી બેઅત લો. ઇનકાર કરે તો સબકો કતલ કર દો.

ઇબને જુબેર તો બડે હોશીયાર થે હાકિમને બુલાયા તો ટાલ ગયે આર રાતકો ચુપકેસે મકકેકો ચલ દીયે.

હઝરત ઇમામ હુસેન રદીઁને ફરમાયા:—“ સખ લોગોંકો જમે કરો વો બેઅત કરીંગે તો મેંલી તખયાર હું. ”

ગરજ ચારોંને ઇસી તરેહ ટાલ દિયા ઓર હુસરે દિન હઝરત ઇમામ હુસેન રદીઁલી ખુશિયા મહિનેસે મકકેકો તશરીફ લે ગયે.

મકકેમેં ઇબ્ને ઝુબેર રદીઁને લડાઇકા સામાન કર રખા થા. મગર હઝરત ઇમામ હુસેન રદીઁને ઉનકી શિરકત ન ફરમાઇ ઓર ઇલાહીદા એક જગે ઠયર ગયે. યઝીદકો ખખર હુઇ તો ઉસને ફોજ લેળ. મકકેકા મુહાસિરા હુવા, ઇબ્ને ઝુબેર રદીઁ ખુબ લડે ઓર યઝીદકે સિપેહ સાલારકો શિકસ્ત દેકર પકડ લિયા ઓર માર ડાલા.

હઝરત અબ્દુલ્લા ઇબ્ને ઝુબેર રદીઁકી ફતેહસે જહાં યઝીદકી સેજમેં કાંટે પડ ગયે વહાં કુફ્રેકી ખાસી કઠીમેં કુફ્રેકેકમ હિમ્મત ખુઝદિલ ઓર વકત ઉખાલ.

આશના ખાશાંદોકે હોસલોંમેંલી જવાનીકી લેહર ઉઠી ઓર ઉન્હોંને હઝરત ઇમામ હુસેન રદીઁકો એક લખા ચોડા ખત લિખ મારા કે:—
“ આપકે વાલિદ ખુઝુર્ગવારકે હમ સખ ફિદાઇ હેં જમલમેં હમ લડે, સિક્કીનમેં હમને તલવારેં મારી, ખની ઉમધિયા ઓર ખાનદાને મઆવીયા કે પુરાને દુશમન હેં. આજ યઝીદને દાઅવ એ ખિલાફત કિયા હે, હાલાંકે ઉસકા કુછ

હક નહીં હે આપકી મોઝુદગીમે કે ફરજન્દે રસુલે ખુદા સલ૦ હો. ઓર કિસકા જગરા હે કે ખિલાફતકા હક જતાએ. વકત હે કે આપ અલમ ખલ્દ કરે ઓર હમ સબ ગુલામોંકી પેશવાઇ કુબુલ ફરમાયે તાકે યે મનસએ ખિલાફત જો આપકા હક હે આપકો મિલ જાયે. ”

ઇસ ખતસે હઝરત ઇમામ ખુશ તો હુએ મગર વો કુશીયોંકી ખસલતસે વાકિફ થે. અપને વાલિદ માજીદકે સાથ કુશીયોંકી બે વફાઇયાં ઓર વકતકે વકત કબ અદાઇયાં ખારહા દેખી થી. ઉનકો ઉમ્મીદ ન થી કે કુશી સામિત કદમ રહીંગે ઓર યઝીદકી દોલતમંદ સલતનતકા મુકાબિલા કર સકીંગે જસકે પાસ ફોજે હે, મુલક હે, રૂપીયા હે, ખડે ખડે અકલમંદ આદમી હે. ઇસ વારતે ઉન્હોંને ઇસ ખતકે જવાબમેં કુછ તાઅમ્મુલ કિયા ઓર આખિર મશવિરેસે યે કરાર પાયા કે હઝરત ઇમામકે લાઈ હઝરત મુસલિમ ઇબ્ને અકીલ રહી૦ ખુશિયા તરીકેસે જાયે ઓર કુફેકી હાલત દેખે અગર કુશીયોંમેં કુછ હિમ્મત નઝર આયે નો. ઉનસે હઝરત ઇમામકી બેઅત લે ઓર દેખે કે કિતને આદમી બેઅત કરતે હે ઓર ઉનકે કયા કયા ધરાદે હે, યે સબ કેશીયત હઝરત ઇમામકો લિખી જાયે ઉસકે બાદ ફેસલા હોગા કે કુફે જાના મુનાસબ હે યા નહીં.

હઝરત મુસલિમ રહી૦ દો આદમીયોંકો લેકર ચુપ

આપ કુદે તશરીફ લે ગયે ચોર પોશીદા તોરસે એક મુહિબ્બે આલે રસુલ સલૉકે ઘરમે' ઉતરે. ખાનદાને રિસાલતકે હોસ્તોંકો ખબર હુઇ તો જુક જુક હઝરત મુસલિમ રદીૉકી ખિદમતમે' હાઝીર હોને લગે. પહેલેહી દિન ખારા હઝર આદમીયોંને ખેઅત કી.

એહલે કુદેકી મોહબ્બત ચોર બેશો ખરોશ દેખકર હઝરત મુસલિમ રદીૉને ઉસી રોઝ એક ખત હઝરત ઇમામકો લિખા જસમે' સારી કેફીયત કુફીયોંકી ખ્યાનકી ચોર તેહરીર ક્રિયા કે:—“ ખારા હઝારને તો આજ મેરે હાથ પર ખેઅત કરલી હે. એક લાખ તૈયાર હે, આપકે તશરીફ લાતેહી હલકા ખગોશ હો જાઇંગે આપ પસો પેશ ન કરમાઇયે ચોર ફોરન તશરીફ લે આઇયે. ”

યે ખત કુદેકે હો સરદાર લેકર મકકે પહોંચે હઝરત ઇમામ રદીૉ ખત દેખકર ખુશ હુએ ચોર કરમાયા:—“તુમ ચલો મેંલી આતા હું. ”

યે દોનોં વાપિસ ગયે તો પચાસ આદમી કુફીયોંકા પચગામ લેકર ચોર આયે ચોર અઝહહ ઇસારસે અર્જ ક્રિયા કે:—“ અખ દેરકા વકત નહીં હે ” હઝરત ઇમામ રદીૉને કરમાયા:—

“ તુમ ચલો, મેં ખોહોત જલદી સાઝ સામાન ફરસ્ત કરકે આતા હું. ” ચોર ઇન ખુતુતકે જવાબાત

લિખકર દે લીયે. ઇમ કાસિદોંકો ગયે હુએ દેર ન હુધી
કે તીસરા ગિરોહુ ઓર પહોંચા ઉસને તો ઇતની જલદીકી
કે હઝરત ઇમામ રહીંકો આમાદાહી કર દિયા.

હઝરત ઇમામ રહીંને તધ્યારી શુરૂ કી ઓર બસ-
રકે લોગોંકોની જીનપર ઇબલાસો મોહનબતકા ખ્યાલ થા.
ખુતુત લેજકર કુદ્દમેં તલબ ફરમાયા. કુદ્દમેં ઇનદિનોં
નોઅમાન બિન બશીરા રહીં હાકિમ થે. યે બડે નેકમિઝાજ
અનસારી હઝરત સલંકે સહાળી થે. ઉનકે પાસ બની
ઉમધ્યાકે અંદ તરફદાર ગયે ઓર કહા:—

“ કિસ નીંદમેં સોતે હો, હરીફ કુદ્દમેં આન પહોંચે
મુસલિમ ઇબને અકીલ રહીં ધકાધક બેઅત લે રહા હે.
ઓર કોઈ દમમેં હુસેન ઇબને અલી રહીં આયા આહતે
હે મસલેહતે વકત યે હે કે મુસલિમકો ગિરફતાર કરકે
ક્લ્લ કરે ઓર જીન જીન લોગોંને ઉનસે બેઅતકી હે ઉન
સબકો સજાએં દો વર ન સારા ઇરાક હાથસે જાતા રહેગા.”
નોઅમાન ઇબને બશીર રહીંને જવાબ દિયા:—

“ મુસલિમને ખુદિયા કામ કિયા હે, મેં એલાનીયા
ગિરફત કયોં કરૂં, યે ના મુનાસબ હે ” યે ટાલનેકી ખાત
થી કયોંકે નોઅમાન આલે રસુલ સલંકે દોસ્ત થે. ઓર
ખા વખુદ ઇસકે કે તાબેદાર યઝીદકે થે બની હાશમ ઓર
ખાનદાને રિસાલતકે ઉરૂજકો આહતે થે.

બની ઉમર્યાને નોઅમાન ઇબને બશીર રહીઠકો દેખા કે વો ઠીલ દેતે હે' લો સારી કેફીયત યઝીદકો લિખી ઓર નુન મિરચ લગાકર ઉસકો બોહોત ડરાયા કે ફેરન ઇનતિઅમ કર વર ન મઆમિલા હાથસે ચલા ઓર નોઅમાનકે ખિલાફલી ખુબ ઝેહેર ઉગલા.

યઝીદકો ઇતતિલા પહોંચી તો ઉસકે પચરોંતલેસે ઝમીન નિકલ ગઈ. વો ડરાકે યે મઆમિલા રંગ લાયે બગેર ન રહેગા. ઇસ વાસ્તે ઉસને સરખુન નામી એક મેહરમે રાઝ ગુલામકો બુલાયા જુસને યઝીદકો પાલા થા. ઓર મઆવીયાકે મિઝાબમે' જુસ્કો બોહોત દખલ થા. કયોંકે ઇસકી રાયે ઓર તદબીર બોહોત અન્છી હોતી થી. સરખુનને કહા:—

“ મેં જાનતા હું કે આપ ઝિયાદ ઇબને અબુ સુફિયાન ઓર ઉસકે ખાનદાનસે ‘ખુશ નહીં’ હે કયોંકે આપકે વાલિદને ઝિયાદકો અપને બાપ અબુ સુફિયાનકા બેટા બયાન ક્રિયા થા મગર આપને ઇસ ખાતકો ઉસવક્ત બી પસંદ ન ક્રિયા થા કે એક લોંડી બચ્ચા આપકે દાદાસે મનસુખ હો. ઉસકે અલાવા મુઝે યેલી માલુમ હે કે ઝિયાદને આપકે વાલિદ મઆવીયાસે આપકી ખિલાફતકી મુખાલિફત કી થી. ઓર કહા થા કે યઝીદહરવક્ત શિકારો ખુરાફતમે' મુખતિલા રહતા હે ઉસકોં ખિલાફત દેની ઠીક નહીં હે.

ઇસકા મલાલભી આપકો હોગા ઓર આપ જિયાદકે બેટે ઉબેદુલ્લા ઇબ્ને જિયાદકો બોહોત ના પસંદ કરતે હોગે. મગર કયા કહું, ઇસ વકત મેરે ખ્યાલમે ઇસ અઝીમુસ્થાન મઆમિલેકા ઇનતિઝામ સિવાયે ઉબેદુલ્લા ઇબ્ને જિયાદકે કોઇ નહીં કર સકતા. આપ અપની રનજીશકે દિલમે દબાઇએ ઓર કુદ્દે વ બસરેકી હુકુમત ઉબેદુલ્લા ઇબ્ને જિયાદકો દીજીયે કે વો આનન ફાનનમે સખ તુફાનોકો દબા દેગા. ”

યઝીદને સરખુનકી નસીહત સુની ઓર ઉબેદુલ્લા ઇબ્ને જિયાદકો ખત લિખકર બસરે ઓર કુદ્દેકી ગવરનરી દેદી. ઓર ફોરન કુદ્દે પહોંચે ઓર ઇનતિઝામ કરનેકી તાકીદ કી ઓર હુકમ દિયા કે:—“અગર હુસેન ઇબ્ને અલી રહીં કુદ્દેમે આ ગયે હોં તો ઉનકા ઓર મુસલિમ ઇબ્ને અકીલકા સર કાટકર લેજ દે. ”

ઇબ્ને જિયાદકો યઝીદકા હુકમ બસરેમે મિલા. અલી ઉસને કુદ્દેકો કુચ નહીં કિયા થા કે ખખર લગી કે બસરેમેલી હઝરત ઇમામ હુસેન રહીંકા કાસિદ ખત લાયા હે. ઇબ્ને જિયાદને કાસિદકો ગિરફતાર કરા લીયા ઓર સુબેહકો એક આમ જલસા કરકે ખ્યાન કિયા:—

“ તુમ લોગ બનતે હો, મેં જિયાદકા બેટા હું ઓર જિયાદ જયસા પુરેજ થા તુમ બે ખખર ન હોગે. હુસેન

ઇખ્ને અલી રદીઠને યઝીદકે ખિલાફ ખુરજ ક્રિયા હે. અગર તુમમેંસે એક શખ્સનેલી યઝીદકે ખિલાફ બુગ્ખીશકી તો ફિર ઉસકે બનોંમાલકી ખેર નહીં હે. મેં અબ કુફે બતા હું તાકે મુસલિમ વ હુસેનકા ફિરસા પાક કરું ઓર બસરે પર અપને લાઈકો હાકિમ કરતા હું ઉસકે તાબેદાર રેહના ઓર મુઝકો અપનેસે દુર ન સમઝના. ” ઇસકે બાદ હઝરત ઇમામ હુસેન રદીઠકે કાસિદકો ખુલાકર સરે જલસા તહેતેગ કરકે માર ડાલા.

ઉમેદુલ્લા ઇખ્ને જિયાદ બસરેકા યે ઇનતિઝામ કરકે હઝરત મુસલિમકી નિહાયત પુરતીસે કુફેદો રવાના શહાદત. હો ગયા.

યહાં કુફેમેં હઝરત ઇમામકી આમદ આમદ હો રહી થી. ઇખ્ને જિયાદ એક ગુલામકે સાથ મગરેબો ઇશાકે ખીયમેં કુફે પહોંચા. ચેહરેપર ઉસને કં ડા ડાલ રખા થા. કુફીયોંને સગજા હઝરત ઇમામ તશરીફ લે આયે. ચારોં તરફસે આવાઝેં આને લગી. “ અરસલામો અલયક યા ઇખ્ને રસુલુલ્લાહ ! અરસલામો અલયક યા ઇખ્ને રસુલુલ્લાહ ! ! ”

ઇખ્ને જિયાદને લોગોંકા યે ઝોકો શોક સુના તો જલકર કબાબ હો ગયા મગર મુંડસે ન બોલા. ન ચેહરેકા

કપડા ઉઠાયા. ઓર સીધા દારૂલ હુકુમતમે પહોંચ્યા. વહાં નોઅમાન ઇન્ને બશીર તશરીફ રખતે થે ઉન્હોને સુના કે હઝરત ઇમામ તશરીફ લે આયે તો કિલ્લેકા દરવાઝા ખંદ કરાલિયા ઓર દરવાઝે કે ઉપરસે આવાઝ દીઃ—

“ યા ઇન્ને રસુલુલ્લાહ ! તશરીફ લે જાઇયે. યઝીદ આપકો યે શેહેર હરગિઝ ન દેગા. મેં નહીં ચાહતા કે મેરી હુકુમતમે આપ કતલ હોં. ” ઇન્ને જિયાદને ઉસવકત અપને મુંહસે કપડા હટાયા ઓર ધમકાકર કહાઃ—

“ દરવાઝા ખોલ કે મેં જિયાદકા ખેટા હું. ” નોઅમાનને ફારન દરવાઝા ખોલ દિયા. ઓર ખિસકત ઇન્ને જિયાદકો દેખકર તિતર ખિતતર હો ગઇ.

યે ખગર હઝરત મુસલિમ ઇન્ને અકીલ રદીઁકોલી પહોંચી ઓર વો હાની ઇન્ને ઉરવાકે મકાનમે તશરીફ લે ગયે. હાની કફેકા બડા રઇસ થા. સુખેહકો ઇન્ને જિયાદને જલસએ આમ કિયા ઓર કહાઃ—

“ દેખો મેં જિયાદકા ખેટા હું. વોલી હઝાકે થા. મેં ભી સફફાક હું. મુઝે સગ ખગરેં હેં કે કિસ કિસને હુસેન રદીઁકી ખેઅત મુસલિમ કે હાથપર કી હે. મેં ઉનકે નામ જાનતાહું, ઉનકે ખાનદાન જાનતાહું, ઉનકી સુરતોં તકસે આગાહહું. મગર ઇસવકત સખકો અમાન દેતા હું. ખેઅત તોડ ડાલો ઓર યઝીદકા ઇતિઅતમે સાખિત કદમ

રહો વર ન યાદ રખો એક એક કો પીસ ડાલુંગા ઓર ખાનુમાં ખરબાદ કર દુગા. ”

ખુઝદિલ કુદ્રી સિફ એક તકરીરસે ઓર મેહેઝ ખાતોંકી તલવારસે કાંપ ગયે ઓર હઝરત ઇમામકી ખેઅતસે એકદમ કિલ સાફ કર લિયા.

યે ઇનતિઝામ કરકે ઇખ્તે ઝિયાદને મુસલિમકી ફિકર કી યો આહતા થા કે સુખુત પુખ્તા મિલ જાયેગા તો મુસલિમકા કલ્લ કરના આસાન હોગા વર ન ખુનરેઝી હોગી. ઇસ વારો ઉસને એક બાસુસકો ત્રીન હઝાર દિરહમ દેકર કહા:—

“ ઇનકો હાનીકે ઘર લેજ હાની ઇખ્તે ઉરવાસે કહીયો મેં બસરેકે મુસલમાનોંકા કાસિદ હું. બસરેમેં હઝરત ઇમામ હુસેન રહીજા ખત ગયા થા. વહાં કે મુસલમાનોંને મુઝે લેજ હે ઓર હઝરત મુસલિમ રહીજી નઝર સાથ કી હે ઓર કહા હે કે હમ સગ બોહોત જલ્દ ઇમદાદકો કુંફ પહોંચતે હે. હાની મકાનકે અંદર લે જાયે તો યે દિરહમ મુસલિમકો દીજયો ઓર એહલે બસરેકી તરફસે ઉસકી ખેઅત કીજયો. ” બાસુસને અયસાહી કિયા, બોલે હાની ઇખ્તે ઉરવા ઉસકે ફરેખમેં આ ગયે ઓર હઝરત મુસલિમતક ઉસકો પહોંચા દિયા. બાસુસને નઝર દી. ખેઅત કી ઓર સગ ખ્યામ દેકર ઇખ્તે ઝિયાદકે પાસ આ ગયા.

દુસરે દિન હાની, ઇન્ને જિયાદકે સલામકો દરબારમેં ન ગયે તો ઉસને ઉનકો ખુદ ખુલવાયા. હાની ગયે તો ઇન્ને જિયાદ બોલા:—

“ અપની કઝાકો ખુદ અપને પેરોંપર સાથ લાતા હે ? કયોં હાની તુઝકો માઅલુમ નહીં. મેરે બાપ જિયાદને કહેમેં અયસે એક શઝકોબી જિન્દા ન છોડા થા જે બની ફાતેમાકી મોહબ્બતકા દમ ભરતા થા. એક તું બાકી રખા ગયા થા કે તુઝપર મેરે વાલિદકી ઇનાયત થી ઉસકા ઇવઝ તુને યે ક્રિયા કે યઝીદકા બાગી બના.” હાનીને કહા—

“ મુઝસે કયા ખતા હુઇ ? ” ઇન્ને જિયાદ બોલા—

“ તુને મુસલિમકો અપને ઘરમેં પનાહ દી હે ” હાનીને ઇનકાર ક્રિયા. ઇસપર ઇન્ને જિયાદને બામુસકો ખુલાકર સારા વાકેઆ નઝર દેને ઓર બેઅત કરનેકા સુનવાયા હાની શરમિન્દા હો ગયે ઓર કહા:—

“ બેઅત મેરે ઘરમેં નહીં હુઇ મુસલિમ અબ અલખતા મેરે હાં આ ગયે હે. ” ઇન્ને જિયાદને કહા:—

“ અચ્છા ભવ, ઓર મુસલિમકો મેરે પાસ લાવ. ” હાનીને ઇસસે ઇનકાર ક્રિયા. ઇન્ને જિયાદ ઇનકાર સુનકર આગ બગોલા હો ગયા. ઓર એક ગુરઝ હાનીકી પેશાની

પર મારા જીસસે ગરીબકા ચહેરા ખુનમ ખુન હો ગયા
ઓર ઉસકે બાદ હાનીકો કેદ કર લિયા.

શહેરમે ખબર ઉડી કે હાની કરલ હો ગયે. ઉનકે
કબીલેકે લોગ તલવારે લેકર નિકલ ખડે હુએ ઓર ઇખ્તે
જિયાદકે કિલેપર હમલા કિયા. હઝરત મુસલિમ રદીંકો
ખબર હુઇ તો આપલી શમશીર ખીચકર ઇખ્તે જિયાદસે
લડનેકો નિકલે ચાર હઝાર આદમી હઝરતકે સાથ થે.
લડાઇ શુરૂ હુઇ તો ઇખ્તે જિયાદને કિલેકા દરવાઝા ખંદ
કર લિયા ઓર છતોંસે તીર ખરસાને લગા.

કુદી થોડી દેર તો લડે શામ હુઇતો હઝરત મુસલિમ
અકેલે ખડે રેહ ગયે. એક કુદીકોલી આસપાસ ન દેખા.
બોહોત માયુસ હુએ ઓર અંધેરેમે હયરાન ખડે દેખતે
થે કે ઇલાહી કહાં જાઉં ? ન કોઇ મુનિસ હે ન હમદમ
હે, ન રાત બસર કરનેકા ઠીકાના હે ન પાની હે ન દાના
હે. ઇસ સમયદકી બેકસીપર કલેજા ફટતા થા. કે ચાતો
હઝારોં છુટે ફિદાઈ મરને મારનેકો સાથ થે યા અબ
એકકાલી પતા નહીં.

હઝરત મુસલિમ રદીં એક ઓરતકે દરવાઝેપર બંકર
બેઠ ગયે. ઓરતને કહા:—

“ અય શખ્સ ! યહાં કયોં બચકા હે ? ફિતનેકા

અમાના હે. સરકારી ચોકીદાર આયેગા તો પકડકર લે જાયગા.”
હઝરત મુસલિમને ફરમાયા:—

“ મુઝે રાતકી રાત અપને હાં પનાહ દે. ” બુઢિયાને દરવાઝા ખોલ દિયા ઓર અંદર બુલા લિયા. બુઢિયાકા બેટા ઘરમે આયા ઓર હઝરત મુસલિમકે હાલસે આગાહ હુવા તો ઇન્ને ઝિયાદકે બંકર ખખર દી. ઉસને સુખેહ ફેજ લેલ. હઝરત મુસલિમ રહીઁને મુકાબિલા કરના ચાહા સિપાહીયોંને કહા:—

“ કયોં લડતે હો ? હમારે સાથ ચલો, હમ અમાન દિલવા દેગે. ” હઝરત મુસલિમને તલવાર હાથસે ફેંક દી ઓર ફેજકે સાથ ઇન્ને ઝિયાદકે પાસ ચલે ગયે. ઇન્ને ઝિયાદને ઇનકોબી હાની કે સાથ કેદ કર દિયા કુદીયોંકે ખખર હુધ તો ફિર ઉનમેં જોશને હરકતકી દસ હઝાર આદમીયોંને જમા હોકર ઇન્ને ઝિયાદ પર હમલા કિયા ઓર મુસલિમ વ હાનીકે છુડાના ચાહા.

ઇન્ને ઝિયાદને યે ચુરશ દેખી તો હુકમ દિયા કે મુસલિમ વ હાનીકે સર કાટલો. ઓર દીવારકે નીચે ફેંક દો. ફેરન તાઅમીલ કી ગઈ. હાની ઓર હઝરત મુસલિમ શહીદ કર દિયે ગયે ઓર ઉનકે સર કટકર કિલેસે નીચે

ગિર પડે. કુફી ચે સર દેખતેહી સરપર પાઉં રખકર ભાગે,
એકબી ન ઠેરા.

ખનીકાતેમાકે લાડલે પરદેસી મુસલિમકો દેખના
પુનમેં નહાયે પડે હેં. વહાં તો ઉનકે
પરદેસી મુસલિમ ભાઈ હુસેન રદીં ખ્યાલ કરતે હોંગે
કે મુસલિમ કુફેકી હુકમરાની કર
રહા હોગા. વહાં ઉનકે જીરમકા તાજ (સર) કટા પડા હે.
ઓર બદનકા પાક પુન કુફેકી ગાંદી ખાકકી ખ્યાસ ખુઝા
રહા હે. હજરત મુસલિમ બાન દે રહે થે. મગર ઉનકો
જરા હિરાસ ન થી. અલખત્તા બાર બાર અપને ભાઈ હુસેન
રદીં કે આને ઓર મુખતિલાએ કિતનાં હોનેકા અંદેશા
કરતે થે. ઓર ફરમાતે થે:—

“ અરે કોઈ બી અયસા હે જો મેરે ભાઈ હુસેનકો
ઈસ બેવફા ઝમીનમેં આનેસે રોકે આહ મેને તો ઉનકે
ખુલાનેકા ખત લિખા હે. મેને કુફીયાંકી મોહબ્બતકી બડી
લંબી ચોડી તાઅરીફ કી હે હુસેન રદીંકો કયા ખબર
હોગી કે ઉનકા ભાઈ કુરબાન હો ગયા. ઉસકે ગલેપર
સિતમકો છુતી ચલ ગઈ. ”

છપને ઝિયાદત હજરત મુસલિમ વ હાનીકા સર
દમિશ્કમેં યઝીદકા ભેજ દિયા ઓર મુદ હજરત હમ્મમકી
આમદકા ઇનતિઝર કરત લગા.

તિબરી, ઇબને ખલદુન ઓર તારીખકી કિસી માઅ
તેબર કિતાબમેં યે ઝિકર નહીં હે.
કુફ્રેમેં હો ગુલફામ મગર રવઝતુશશોહદામેં મુસ્લા
હુસેન વાઅઝ કાસફીને લિખા હે કે
હઝરત મુસલિમ કે હો અઅયેલી કુફ્રેમેં સાથ ગયે થે. ઓર
જબ હઝરત મુસલિમ શહીદ હો ગયે તો ઇબને ઝિયાદને
ઇન અઅયોંકો લી તલાશ કરાકે કતલ કરાયા.

ઇન ખુદસાલ સઇયદોંકી શહાદત બોહોત દર્દનાક હે
મેં વાકઅેકો અપને અલફાઝકી તસવીરમેં ખીંચકર દિખાતાહું

એક અઅયેકા નામ મોહમ્મદ થા હુસેનકા ઇબ્રાહીમ,
છરેરે બદન, બની હાશમકે હસ્તુરકે મુવાફિક સરકે લખે
લખે બાલ, અરબી કબાયે, કમરેં બધી હુઇ, ઉનમેં હો
છોટે છોટે નાઝુક નીમચે લટકે હુએ, લોલી લોલી સુરતેં
નુરકી સુરતેં. જાનતેહી હો રસુલેખુદા સલંકે ઘરાનેકા હુસ્ન
કયસા થા. યે દોનોંલી હુરને નુખુવતકે હો જલવે થે.
હઝરત મુસલિમ શહીદ હુએ તો યે કાઝી શરીહ બિન
હાનીકે મકાનમેં થે. ઇન્હે બખર ન થી કે બાબાબાન મર
ગયે. યેતો રાતદિન દેખતે થે કે ખિલકત ઇનકે બાપકે
હાથ ચુમને આતી હે. ઓર ઉનકેલી દામન ચુમે જાતે હે
રકાબોંકો બોસે દિયે જાતે હે, અપને બહાદુર બાપકો

તલવાર લિયે ઘરસે જાને દેખા થા ફિર ખબર નહીં' વે કહાં ગયે. એક રાત દિન ગુઝર ગયા.

કાઝી શરીહ કેહતે થે, “ખાના હાઝિર હે ખા લીજયે” થે કેહતે “ ખાખાખાન આલોં તો ખાઈગે ” શરીહ આખોંમે આંસુ ભર લાતે મગર ઉનસે કેહ ન સકતે થે કે તુમાર ખાપ તો જન્નતકો સિધાર ગયા.

આખિર મોહમ્મદને અપને છોટેભાઈ ઇબ્રાહીમરે કહા—“ કયોં ભાઈ ! ખાખાકી કબતક રાહ દેખોગે ? રોટ ખાલો ” ઇબ્રાહીમને જવાબ દિયા:—

“ અભી આતે હોંગે, મેંતો ઉનકે ખરાખર ખચઠક ખાઉંગા. દેખો ભાઈ આજ મેં ખાખાકે ઝાનોંપર ખેહુંગા કેત તુમ ખેઠ ચુકે હો. ખાખા આઈગે મેં ઉનકે ગલેમે હાથ ડાહુંગા એર કહુંગા. મેરા મદીનેવાલા ખાપુ, મેર મકકેવાલા ખાપુ, ખાખા મદીને ચલો, હમકો ઉસકી ગલીય યાદ આતી હે. વહાંકે ખચે કેહતે હોંગે, ઇબ્રાહીમ હમરે ભૂલ ગયા ? મેં કહુંગા, નહીં નહીં મેં તુમહે નહ ભુલા થા. લો અપને ઘોડેકો તુમારે સાથ દેડાઉંગા આ કુફેરા હાલ તુમકો સુનાઉંગા. ” મોહમ્મદને કહા:—

“ ભાઈ ! ખાખા આતો જાયે તુમહી ઉનકી ગોદરે

એઠ જના. મેરા દિલતો ઘડકતા હે. ખખર નહીં ખાખાપર કયા ગુઝરી. ”

મોહમ્મદની ઇસ તકરીરસે ઇબ્રાહીમભી ફિકરમેં પડકર ચુપસા હો ગયા. વો જાનતા ન થા. ફિકર કયા હોતા હે, અંદેશા કિસે કેહતે હે. અપને ભાઇકી આતસે ઉનકે દિલપર ભી અસર હુવા.

ઇતનેમેં ખખર આઇ કે ઇમ્ને જિયાદને એઅજાન કિયા હે કે જો શખ્સ મુસલિમકે ખચ્ચોંકો છુપાયેગા સઝા પાયેગા ઓર જો ઉનકો ગિરફતાર કરકે લાયગા ઇનઆમસે માલામાલ હોગા. કાઝી શરીફકો અપની જાનકા અંદેશા હુવા ઉન્હોંને દોનોં ખચ્ચોંકો સામને ખુલાકર કહા:—

“ મીયાં ! તુમારે ખાખ મુસલિમ શહીદ હો ગયે. ઓર ઇમ્ને જિયાદને તુમારે કતલકા ભો હુકમ દિયા હે. કલ એક કાફલા મદીનેકો જાનેવાલા હે મેં ઉસકે સાથ તુમકો મદીને લેજ દુંગા. ” મોહમ્મદ ઇબ્રાહીમ ચે ખખર સુનકર સુન હો ગયે ખડે ભાઈ મોહમ્મદને અપને છોટે ભાઈ ઇબ્રાહીમકો ગલ્લેસે લગા લિયા. ઓર રોકર કહા:—

“ લો ભાઈ અજ કિસકે જાનુપર ખેઠોગે. અજ કિસકે ગલ્લેમેં હાથ ડાલોગે. અજ કોન તુમહેં મદીનેકી ગલ્લીયોં તક લે જાયગા ? ખાખાજાનકો મારડાલા, હમ કહાં જાયે ? ”

કાઝી શરીહ તો હમકો ઘરસે નિકાલતા હે. અમા પાસ હોતીં તો હમકો સીનેસે લગાકર રોતીં અબ હમ કિસકે સીનેસે લગેં અબ હમકો કોન ગલે લગાકર દિલાસા દે. અય કુદ્દેવાલો ! મેં મુસાલિમકા બડા લડકા હું, મેરા બાપ ઇસ જંગલમેં ગુમ હો ગયા. મેરા હર્દ યાઅકુબ પયગમબરકે હર્દસે ઝિયાદા હે ઉનકા બેટા ગુમ હુવા થા મેરા બાપ ગુમ હુવા હે. ચચા હુસેન રદીંકો કોન બબર દેગા કે હમ કુદ્દેમેં બે સહારે રહ ગયે હે. ” એ કહા ઓર દોનોં આપસમેં લિપટકર રોને લગે.

સુબેહ કાઝી શરીહને અપને લડકે અસદકે હાથ ઉનકો મદની કાફલેમેં ભેજ દિયા વહાં ગયે તો કાફલા રવાના હો ચુકા થા. ગરદો ગુબારસે માઅલુમ હોતા થા કે અલી દૂર નહીં ગયા હે. અસદને બચ્ચોંસે કહા—“ મેં સાથ જના મસલેહતકે ખિલાફ સમજતાહું તુમ દોડ જાવ, કાફલા સામને હે. પહોંચ જાવગે કેહના હમકોબી મદીને લે ચલો, કાફલેવાલે સાથ લે લેંગે. ”

બચ્ચે કલી અકેલે ન ચલે થે. અસદકે કેહને ઓર મુસીબતકે ખ્યાલસે રાઝી હો ગયે ઓર કાફલેકે પીછે દોડના શુરૂ કિયા ઓર અસદ કુદ્દેકો વાપિસ ચલા ગયા. બચ્ચે કુચ્છ દૂર દોડે મગર હાંપ ગયે. છોટા ભાઈ ગિર

પડા, ઉસકે પાઉમેં કાંટા ચુલ ગયા ઓર ખડે લાઇને ઉસકો ઘસીટના શુરૂ ક્રિયા ઓર કહા—

“ ઉઠ ભાઈ ચલ, કોઈ દુશમન આ ગયા તો હમકો માર કાલેગા, ” ઇબ્રાહીમને કહા—

“ લાઇ ! દેખો તો મેરે પાઉમેં કાંટા ચુલ ગયા હે મેં કયોંકર ચલુ ? ” મોહમ્મદને કાંટા નિકાલા, ઇતનેમેં કાફલા નઝરોંસે ઓઝલ હો ગયા. ઇન દોનોંને આસમાનકો હસરતસે દેખા ઓર કહા—

“ હમ અકેલે રેહ ગયે ઓર કાફલા બતા રહા.

ઇબ્રાહી હમ કિધર જાયે. હમ તેરે રસુલ મોહમ્મદ સલોંકે જચે હે. હમ તેરે હશીબ મોહમ્મદ સત્રોંકી લાડલી ફાતેમા ઝેહરા રહીંકે જીગરકે દુકડે હે. ચે ઝમીન હમકો સતાતી હે. ઇસકે કાંટે હમારે ચુલતે હે. ”

હયરાનો સરગરદાન ખડે થે કે ઇતનેમેં ઇખ્તે જિયાદકે સિપાહી આ ગયે ઓર ઇનકો જકડકર લે ગયે. ઉસ મુઝીને હુકમ દિયા રસ્સીસે ઇનકે હાથ બાંધ દો ઓર જેલખાનેમેં બંદ કર દો, રાતકો ઇનકે હાથ રસ્સીકે બંધનેસે દુખતે થે ઓર ચે ઝારો કતાર રોતે થે. ઓર કેહતે થે. “ કલ હમારે હાથ ચુમેં જાતે થે. આજ ઉનમેં એક

રસી પડી હે. જુસકો કસકર બાંધા હે. હમ ભાગીંગે નહી હમારે હાથ ખોલ દો. ” ઇબ્રાહીમ છોટે ભાઈને કહા—

“ ભાઇ મોહમ્મદ ! કયસી અંધેરી કોઠરી હે. મદી-નેમેં તો હમ કભી અયસી કોઠરીમેં નહી રહે. ભાઇ મુઝે અઝહદ ભુક લગી હે. ”

કયદખાનેકે મુહાફિઝ સીપાહીયોંમેં એક શખ્સકો ઇનકી હાલતપર રહેમ આયા ઓર ઉસને ઇનકો ચુપકેસે છોડ દિયા ઓર કહા.—“લો યે અંગુઠી લો કાદસીયા નામી મકામપર જાવ, વહાં મેરે ભાઇકો યે અંગુઠી દેના વો તુમકો મદીને પહોંચા દેગા. ”

યે બિચારે રાસ્તા ચલના કયા જાનતે થે. ઇન્હે કયા ખબર થી કાદસીયા કિસ જાનવરકા નામ હે. દિનભર ચલે કહીં કાદસીયાકા પતા ન મિલા. શામકો જંગલમેં એક ખોકલે દરખતકે અંદર છુપ કર ખેડ રહે. ઓર રાત રો રો કર કાટી. સુમેહકો ઉસ દરખતકે નીચે ચક્ષમેસે પાની લેને એક લોંડી આઇ ઉસને જો ઇન બચ્ચોંકો દેખા તો હાલ પુછા. ઉન્હોંને સારા હાલ ”યાન કિયા ઉસને આકર અપની માલેકાસે યે કિરસા કહા. ઓરત બડી રહેમવાલી ઓર મુહિબ્બે આલે રસુલ સલ૦ થી બચ્ચોંકો ખુલાકર બડી મોહબ્બતસે અપને પ્રાસ રખા ઓર ખિલા પિલાકર

કોઠરીમેં સુલા દિયા. રાતકો ઇન બચ્ચોને ખવાબમેં દેખા કે ઇનકે બાપ ઓર હઝરત રસુલે ખુદા સલ૦ બેહિશતમેં તશરીફ રખતે હેં. રસુલે ખુદા સલ૦ ને ફરમાયા:— “ મુસલિમ ! અપને બચ્ચોકો અકેલા છોડ આયે. ” ઉન્હોંને અર્જ કી. “ વો બી અનકરીબ મેરે પાસ આ બઢંગે. ” યે ખવાબ દેખકર બચ્ચે બગ ઉઠે ઓર રોને લગે. ઇનકે રોનેકી આવાજસે ઓરતકા ખાવીંદ બગ ઉઠા ઓર ઉસને બીવીસે પુછા.

“ કોન રોતા હે ? ” ઉસને સારા હાલ ખ્યાન કિયા. વો શખ્સ સુબેહસે ઇન બચ્ચોંકી તલાશમેં યા. ખુશ હો ગયા. ઓર કોઠરીમેં બાકર ઉનકે બાલ પકડ લિયે ઓર ખીંચતા હુવા બાહર નિકાલ લાયા. ઉસકી બીબી હાથ બેઠને લગી કે:—“ ઇન બે ગુનાહોંકો ન સતા, ઇન માઅમુમોંને કયા ખતા કી હે. ” બચ્ચે બી હાથ બેઠને લગે ઓર ઓરતસે કહા. “ દેખો હમારી અંમા ઇસ વકત તુમ હો, હમકો યે માર ડાલેગા. હમને કિસીકા કુછ નહીં કિયા, લિલ્લાહ હમકો બચા લો. ”

જીસ વકત ઇન ગુલફામોંને અપને દો નંન્હે નંન્હે હાથ બેઠે, ઝમીનો આસમાન થરથ ગયે હોંગે. પહાડ પીધલ ગયે હોંગે. મગર ઉસ ફરીપર કુછ અસર ન હુવા. ઉસી તરાહ ખીંચતા હુવા ઇબ્ને ઝિયાદકે સામને લે ગયા

ઔર ઉસને ધનઆમો ઇકરામ દેકર હુકમ દિયાકે દરિયાકે કનારે ઇનકો લે જા કર કતલ કર દો.

આખિર માઅસુમ ગુલશામ, બે ગુનાહ સખિદ ઝાદે
કુરાતકે કનારે લાયે ગયે. રસ્સીયોંસે
પુરાતકે કનારે મુશકેં આંધી ગઈ. ઔર રેતમેં
ગેસુ દરાઝોંકા કતલ કરનેકો ખડા કિયા ગયા. દો
ખુન ! પેહોરકી ધુપ થી, દો ગોરે ગોરે મુંહ
મુરજસે તમ તમા રહેથે. હાથ કમ-

રકી તરફ બંધે હુએ થે. એકે કેહતા થા:—

“ લાઈ ઇઆહીમ ! હમકો અજા કતલ કરીએ ”
દુસરા કેહતા થા:—

“ લાઈ મોહમ્મદ ! કયા હમકો કોઈ બચાને ન
આયેગા ? ” મોહમ્મદ કેહતા થા:—

“ લાઈ ! કોન બચાયેગા. હમારા કુદ્દમેં કોન હે ?
મદીના બી પાસ નહીં જો હમ ચચા હુસેન રદીં કો પુકા-
રતે થા અંમાકો આવાઝ દેતે. ”

યે કેહ રહેથે કે જલ્લાદને તલવારકા એક હાથ છોટે
ઇઆહીમ કી ગરદનપર મારા. ગેસુ દરાઝકા ગલા પુલકી
તરાહ કટ કર ગિર પડા. લાશ તડપને લગી. બડે લાઇ
મોહમ્મદને આંખે ખંદ કર લીં ઔર થર થર કંપને લગા.

કેહના ચાહતા થા મુઝકો તો છોડ દો મગર ખોફકે સખખ ખાત મુઝસે ન નિકલતી થી. ઉસને ચારોં તરફ તમાશા ઇયોંકો દેખા. ગોચા વો કેહતાથા કે મેં તુમારે પયગમ-રકા બચ્ચા હું. મુઝે મરનેસે બચ્ચા લો. મગર ઉસને દેખા, કોઇ હાથ ઉસકો પનાહ દેનેવાલા ઓર કોઈ આંખ ઉસ-પર રેહેમ કરને વાલી નહીં હે કે ઇતનેમેં ઉસકે ગલેપર લી જલ્લાહકી તલવાર પડી ઓર ઉસકા સર લી મટટીકે ચરાગકે ખુઝે હુએ ગુલકી તરેહ ઝડ કર ગિર પડા. દોનોં લાશેં પુરાતમેં બહાદી ગઇ. ઓર સર યઝીદકો લેજે ગયે.

દિલ થામ લો. ઇબ્ને રસુલુલ્લાહ સલ૦ યાઅને સઇયદના ઇમામ હુસેન રદી૦ મકકેસે સઇયદના હુસેનકા રવાના હોતે હેઃ ઓર કુફેકા સફર સફરે કુફા. કરતે હેઃ જબ આપને સફરકી તઇ-યારી ફરમાઈ ઓર ચે ખબર મશહુર

હુઇ તો મકકેકે તમામ બડે બડે દાનિશમંદ ખુઝુર્ગ હઝરત ઇમામકી ખિદમતમેં હાજિર હુએ. ઓર અર્ઝ કી કેઃ—
“ આપ કુશીયોંકે કોલો કરારપર ન બાઇયે વો નિહાયત બે વફા ઓર દગા પેશા લોગ હેં. ઉનસે હરગિઝ તવક-કોઅ નહીં હે કે આપકા સાથ હેં. ” હઝરત ઇમામને ફરમાયાઃ—

“ અબતો મેં ઇસિદા કર ચુકા. મેં સામ ક્ષી બંનલા

હું, મગર યે ગવારા નહીં કર સકતા કે મેરે સમખ મકકે મોઅઝઝમામેં ખુનરેઝી હો. હદીસોમેં જીસ ખુનરેઝીકી પેશીન ગોઈયાં આઈ હેં ઓર આં હઝરત સલ૦ ને ફરમાયા હે કે મકકેમેં ખુન બહાયે જાઈગે, મેં નહીં આહતા કે ઉન ખબરોંકા મિરદાદ મેં બનું. યઝીદ મુઝકો કબી યહાં ચેનસે ન બચઠને દેગા ઓર ઝુફર લડાઈ હોગી. અયસી સુરતમેં બેહતર ચેહી હે કે મેં મકકેસે બાહર નિકલ જાઉં તાકે જો કુછ હો હરમે મુકદ્દસકે અંદર ન હો.”

હઝરત અબદુલ્લા ઇબ્ને અબ્બાસને અર્જ ક્રિયા. (ઓર યે ખાનદાને રિસાલતમેં બડે બુદ્ધે ઓર બોહોત અકલ મંદ ધ્ર) :—

“ અય ઇબ્ને રઝુલ્લાહ ! મકકેસે ન જાવ. હરમે ખુદાકા દામન ન છોડો. આપકે વાલિદને મકકે મદીનેકો છોડા ઓર કુદ્દેમેં જાકર બસે તો કયા નફા પાયા. આપને ખુદ હી દેખ લિયાકે કુશીયોંને કયસી કયસી બે વફાઈયાં ઉનકે સાથ કી. યહાં તકકે વો ખુદ શહીદ કર દિયે ગયે. અપને લાઘ હસન રદી૦ કા અંજામ દેખ લિયા કે ઉનકો ઝેહીર દે કર માર ડાલા ઓર ઝેહીર દેનેસે પેહલે કયસે કયસે ઇરાદે ઉનકી હલાકતો તખાહીકે ક્રિયે. અબ તુમ ઇનપર ભરોસા ન કરો ન ઉનકે ખતોંકા એઅલિ-ખાર હે ન ઉનકી કસમોંકા કુછ ઠીક હે. સખત મકકાર

ઓર ખુઝદિલ કોમ કુશીયોંકી હે. ” હઝરત ઇમામને ફરમાયા:—

“ લાઈ સાહમ ! આપને સચ ફરમાયા. બેહતરીકો આપ હી ખુખ સમજતે હોં ઓર આપકા મશવિરા બિલ-કુલ દુરસ્ત હે મગર મુસલિમ ઇન્ને અકીલકા ખત આયા હે કે બારા હઝાર કુશીયોંને ઉનકે હાથપર બેઅત કર લી હે ઓર કુશીયોંકે કાસિદ ખુદ મેરે પાસ બરાબર આ રહે હોં ઓર બે શુમાર ખત લા રહે હોં. ” હઝરત અબ-દુલ્લા ઇન્ને અખ્લાસ રદીં ને કહા:—

“ અગ્લા ખયર ! ઝરા ઠેહર જાવ. ચે બકરી ઇદકા મહીના શુઝર બાંન હો. નયા સાલ શુરૂ હોગા ઉસ વકત દેખ લેના તુમકો ખ્યાલ નહીં આતા કે સારી દુનિયા તો ઇસ મહીનેમે હજ કરને મકકે આ રહી હે ઓર તુમ મુદક ઓર દુનિયાકી ખાતર મકકેસે બાહર જાતે હો ઝમાના કયા કહેગા. હાજી લોગ હજ કરકે ચલે જાઈગે ઉસ વકત તુમારા જાના મુનાસબ હોગા. ” હઝરત ઇમા-મને ફરમાયા:—

“ અબ દેરકા વકત નહીં હે જલદી જાના ચાહીયે. મુઝે અદેશા હે કે ખુદ મકકેમે મુઝપર હમત્તા કરીગે ઓર ખાનએ ખુદા કી મેરે સખબ બે હુરમતી હોગી. ” હઝરત ઇન્ને અખ્લાસ બોલે:—

“ तो जाल जन्मोंको साथ न ले जव. कुद्दी तुमको
 जिवाइतके लीये जुवाते हें. ओर ये आदिर जात हें के
 यजीहसे लडाईं भस जिवाइतके लिये जुद्धर होगी. यस
 जन्मोंका साथ ले जन्म दरगिज मुनासिब नही हें. ओर
 अय हुमेन ! तुम येने जवाइत करो के अगर आरा हुआर
 कुद्दी तुमारे डलका जगेश हो गये हें तो उन्हीने जुह
 यजीहपर डमला कयों न कीया. अगर वो सन्धे हाते तो
 आरा हुआर थोडे नही हें अय तक यजीहका कलाअ
 कमाअ कर चुके होते. उमके जाह तुमको जुवाते तो जन्म
 हीक था. मगर उन्हीने अयसा नही किया. तुमहीजे आगे
 रचना आदते हें येतो समजोके आज यजीहके पास
 मुल्क हें, हुकुमन हें, इपीया हें, इज हें. धन दिनों
 हीनकी आर कोन लडात हें ? ताकत ओर इपीयेको सय
 देजते हें ओर तुमारे पास धनमेंसे ओक ली नही. फिर
 तुमारा दगाव लोगे र क्या जाक होगा ? आज तुमसे
 जेअतका हें कल किसी ताहत बाइको देजेगे तो उसके
 डरसे तुमको छोडकर उसके साथ हो जाईगे. ओर फिर
 तुमारेकी जिवाइत तलवार लेकर जरे हांगे. तुमको कतल
 करीगे ओर तुमारे जाह जन्मोंको लोपी शुलाम जनाईगे.
 में समजत हें के आ हुदवा धजने जुमेर रहीत तुमको
 पट्टी पहा रहे हें ओर कुद्दी जनेका धशतिआल देते हें.

ઉનકે હમમેં હરગિઝ ન આના વો તો ચે ચાહતે હેં કે તુમ આગે બઢો ઓર કતલ હો જાવ ઓર ઉનકે લિયે ખિલાઈતકા મયદાન સાફ હો જાયે. ” હઝરત ઇમામ રહીં ને ફરમાયા:—

“ અવધા મેં ગોર કરૂંગા. ” ફિર અબદુલ્લા ઇબ્ને ઝુબેર રહીં હઝરત ઇમામકે પાસ આયે ઓર કહા:—

“ લાઈ ! લોગ કહેતે હેં કે મેને તુમકો જાનેકા મશવીરા દિયા હે ઓર મેરી ઇસમે કોઈ ગરઝ હે. હાશા વ કલ્લા મેં નહીં ચાહતાકે તુમ જાવ. લાવ હાથ લાવ, મેં તુમારી બેઅતકો તઈયાર હું. બેઅત કરકે મેં તુમારે આગે તલવાર ચલાઈંગા ઓર તુમારે દુશમનોસે લડુંગા. મેરી સલાહ તો ચે હે કે તુમ હરગિઝ કુદ્રે ન જાવ. ” હઝરત ઇમામને ફરમાયા:—

“ લાઈ ! મેં તો મકકેકી ખુરેશીસે રત્તા હું. ચહાં રહા તો મેરે સખબ ખાનએ ખુદાકી બે અદબી હોગી. ” ચે કેહ ક્રો આપને મકકેએ ફરમાયા. તો બાહર ઉમરૂ બિન સઈદ મિતુલ આસ સામને આયે ઓર કહા:—

“ મેં આપકો નહીં જાને હુંગા ઓર અગર આપ જાઈંગે તો લડુંગા. ” હઝરત ઇમામને ફરમાયા:—

“ લી અમલી વ લકુમ અમલોકુમ વ અના
બરીકિન મિસ્મા તાઅમલુન—મેરે વાસ્તે મેરા અમલ,
તુમારે લિયે તુમારે આઅમાલ ઓર મેં તુમારે કામોસે
બેઝાર હું. ”

આખિર ઉમરૂ ખિન સંઈદને આપકો રાસ્તા દે દિયા.
ઓર આપ રવાના હો ગયે. ઉસ વકત હુઝરત હમામને
મદીને શરીફકી તરફ રૂખ કરકે ફરમાયા:—

સલામ અય નાના ! સલામ અય બે કસોંકે ગમ
ગુસાર ! ! સલામ અય બે પનાહોંકે
મદની આપકો હામી ! ! ! આપકા હુસેન ઘરસે
રૂખસતી સલામ. બે ઘર હોતા હે ઓર બચાબાને
ગુરબતમેં જાતા હે. મેરી આંખેં
આપકે મઝારકે દીદારસે મેહરૂમ કુદ્દેકો ચલી હેં. હુશમ-
નેનિ મુઝકો આપસે લી જુદા કિયા ઓર ખાનએ ખુદા
મેં લી ન રેહને દિયા. મેં આપકી લાડલી બેટી ફાતેમા
રદીં કા બચ્યા હું. મેં આપકે લાઈ અત્તી રદીં કા
નુરે ચરમ હું. મેં વો હું જીસકો આપને અપને કંધેપર
ઉઠાયા, જીસકો આપને ગોદોંમેં ખિલાયા. મગર આજ
મેરા કહીં વિકાના નહીં રહ્યા ઓર મુઝકો તલવારોં ઓર
નેઝોંકે સામને જુલાયા જાતા હે. મેરે સરપર ન આપકા

સાચા હે જીનપર મુઝકો નાઝ થા ઓર જીનકે હમસે મેરી ઇઝઝત થી. ન બાબાબાન જિંદા રહે જો મેરે સરધરે થે ઓર ન વો બાકી રહીં જીન્હોને મુઝે ચકકીયાં પીસ પીસ કર પાલા થા, જો મેરી તકલીફસે જો ચેન હો જાતીથીં જીનકા નામ ફાતમા ઝેહરા થા. મેરી બેચારગી હૃદસે બઠ ગઈ હે ઓર મેં હક ઓર અદલપર અપની હસ્તી કુરબાન કરને ચલા હું. રૂબરૂત અથ બાબા રૂબરૂત, મુઝકો હુસેન કેહ કર પુઝારનેવાલે વિદાઅ, મદીનેમેં રોનેવાલે સલવાતુલ્લાહે વ સલામહુ અલયકા.

હઝરત ઇમામકે સાથ સારા કુનબા ઓર બાલ
બચે થે મગર હઝરત ફાતેમા મુગ-
બીમાર બેટીકી રાકો આપને ઉનકી બીમારીકે સબબ
જુદાઈ. મદીનેમેં છોડ દિયા થા. જીસ વકત

હઝરત ઇમામ ઇનકો અકેલા છોડ-
કર મકકેસે રવાના હુવે ફાતમા મુગરા જો કરાર હો ગઈ;
ઉન્હોને નાઝે દુખતરાનાસે અપને મુસાફર બાપકી
અબાકા દામન પકડ લિયા ઓર કહા:—

“ બાબા ! મુઝકો અકેલા ન છોડો, મેં તુમારી
જાઈ હું. તુમારી દીદ મેરે મઝકો સરખતકા ખ્યાલા હે.
સબબકો સાથ લિયે જાતે હો. શીર ખવાર સાથ અબદુલ્લા

તક હમરાહ હે, મેને કયા કુચુર કિયા હે, મેં બી ચલુંગી. ” હઝરત ઈમામને ફરમાયા:—

“ તુમ બિમાર હો, રાસ્તેકી ગરમી ઓર સફરકી સખતીસે અંદેશા હે કે મઝા ઝિયાદા ન હો જાયે. તુમ હઝરત ઉમ્મે સલમાકે પાસ રહો. અમ્છી હો જાવગી તો બુલા લેંગે. ”

મકકેસે મકકેવાલા બુદા હોતા હે. કાઅગા સિયાહ ચાદર ઓઢે ચુપ ચાપ ઉસ શહીદકો મકકેસે મકકે દેખ રહા હે. હરમકે દરે દીવાર વાલેકા ફિરાકે. સત્તાટેમેં દમ બખુદ ખડે હે કે ઇન સબકી આબરૂકા રખવાલા ઉનકી ખાતર પરહેસ જાતા હે. તાકે દુશમન ઇનકો ખરાબ ન કરે. હરમ ઓર ખાનગે બુદા અપને અસલી વારિસકો બુદા હાફિઝ કેહતા હે. અબ યહાં દુખારા યે ચેતરા નઝર ન આયગા આજસે ઇમ્ને રસુલકા તવાફ ખતમ હો જાયગા. ઝમઝમકા પાની આંખાંમેં આંસુ ભરતા હે કે કોસરકી તલખમેં મેરા દિલદાર હાથસે જાતા હે. ઝમ ઝમકો કોસરસે રકાબતકા ખ્યાલ હે. દેખનાં ઇસકી આહોંકા ધુવાં કયસા પેચોતાબ ખાકર નિકલ રહા હે.

મકકેકી ગલીયોને અપને શહીદકી પુસ્ત દેખી ઓર કહા:—“ બુદા જલદી નિહાલ દિખાયે. ” આસ-

પાસકી પહાડીયોને ઝાંક ઝાંક કર ઇખ્ને રમુલકે દીદાર કિયે ઓર ખુદા હાકિઝ કહા.

યે મુકદ્દસ જમાદાત કયોં રૂખસત કરતે થે ? ઇસ વાસ્તેકે ઇનસાનોંમેં કોઈ ઇસ ફરઝદે રમુલકી કદ્ર ન બનતા થા. ખાનદાને નુખુવતકા યે કાફલા આઠ ઝિલહજા કો ઓર બાઅઝ કેહતે હેં કે તીન ઝિલહજાકો મકકેસે રૂખસત હુવા. મગર તીસરી તારીખકી રિવાયત ફરસ્ત માલુમ હોતી હે. આઠ હોતી તો હજમેં સિર્ફ એક દિન બાકી થા, હઝરત ઇમામ હજકો ન છોડતે.

વો તો મજબુરી હી અયસીથી ઓર ખતરા હી અયસા. આ કે અગર ઠેરતે તો હજ હી કે દિન યઝીદકે માતેહત હુકકાર્મ મકકેમેં આપકો ગિરફતાર કરતે ઓર હરમમેં ખુનકે નાલે બેહતે. વર ન હઝરત ઇમામ હજ છોડકર બનેવાલે ન થે. ઇસકા ગુનાહભી બની ઉમઇયાકે નામએ આઅમાલમેં લિખા બાયગા જુનકે મખફુશ ઇરાદોંકે સખબ હઝરત ઇમામકો હજ છોડના પડા.

મકકેસે એક મનઝિલ ગયે હોંગે કે રાસ્તેમેં યમનકા ખઝાના મિલા. યે ખિરાજ થા મુલકે યમનકા બે યઝીદકે પાસ બા રહા થા. હઝરત ઇમામને ફરમાયા:—
“ ઇમામત અબ મેરી હે ઓર યે હક બી મેરા હે ઇસ

ખઝાનેકો લે લો' ઓર મેરે હમરાહીયોંમે' તકસીમ કર દો. " ઇસ હુકમકી તાઅમીલ કી ગર્ઝ ઓર ખઝાના યઝીદકે નોકરોંસે છીનકર ખાનદાને નુબુવતમે' તકસીમ કર દિયા ગયા.

ઓર આગે બઢે તો મશહુર શાયર ફેરઝુક અસકો ખાનદાને રિસાલતસે અઝહદ મોહબ્બત થી કુદ્દેસે આતા હુવા મિલા. હઝરત ઇમામને ઇસસે કુદ્દેકી ખબર પુછી. બોલા:—“ કુદ્દીયોંકે દિલ આપકે સાથ હે; ઉનકી તદવાર દુશમનોંકે સાથ હે ઓર કઝાકા ફયસલા આસમાનકે સાથ હે. ” હઝરત ઇમામ આગે બઢે. આપ ચલનેમે' બોહોત જલદી કરતે થે ઓર અપને બસરી રેહનુમાસે ફરમાતે થે:—“ જલદી ચલો અયસા ન હો યઝીદ હોશીયાર હો બય ઓર ઉસકી ફોજે આકર મેરે ઇશ્તદોંમે' હારિજ હો ” ઉધર કુદ્દેકા યે હાલ થા કે હઝરત મુસલિમકો શહીદ કરકે ઇન્ને ઝિયાદને લશકરકો કુદ્દેકે બહર તમામ નાકોં ઓર ઘાટાયોંમે' ફયલા દિયા થાકે હઝરત ઇમામ આયે' તો કુદ્દે ન પહોંચ સકે ઓર રાસ્તેહીમે' કામ તમામ કર દિયા બય.

હઝરત ઇમામ ઓર આગે બઢે તો આપકો હઝરત મુસલિમકી શહાદત ઓર કુદ્દીયોંકી બે વફાઈકા હાલ માઅહુમ હુવા. આપને ઉસી વકત આહા કે મકકેકો

વાપિસ ચલે જાયે' મગર હઝરત મુસલિમકે ભાઇયોને કહા કે:—“ હમ તો મુસલિમકા ઇબજ લેકર ઉલટે ફીરીંગે.” મજબુરન હઝરત ઇમામને ફિર આગે કુચ ફરમાયા.

રાસ્તેમેં હુર ખિન ચઝીદ તમીમી અપની ફેજકે સાથ મિલે. યે ખાનદાને રિસાલતકે સન્થે દોસ્ત થે ઓર ઉમરૂ સાઅદકે લશકરસે ખતોર દીદખાની આગે લેજે ગયે થે. હુરને જો હઝરત ઇમામકો દેખા તો નિહાયત અદખસે સલામ ફિયા ઓર કહા:—“ હુઝુર કુદે ન જાઇએ ઓર ફેરન મકકેકો વાપિસ તશરીફ લે જાનેકા કરદ ફરમાઇયે. ઉમરૂ સાઅદ ફેજ લિયે ચલા આ રહા હે ઓર કુદેવાલે સખ આપસે ખરગશ્તા હો ગયે હે ” યે સુનકર હઝરત ઇમામ ફેરન વાપિસ ફિરે ઓર દક્ક કોસ જાકર ઠેરે. ઇસ મકામકા નામ કરખલા થા. અખી આપને કયામ ફરમાયા હી થાકે ઉમરૂ સાઅદકો ઇતતિલાઅ પહોંચી ઓર વો ફેજ લેકર કરખલામેં આ ગયા.

હઝરત ઇમામકે સાથ ૭૨ આદમી તો અપને કુનખે કે થે ઓર ૧૪૦ આદમી ફેજ થે. આપને જો સામને લશકર આતા દેખા તો સફ ખંદી કચકે ખડે હો ગયે. ઉમરૂ સાઅદ ખુદ આગે ખઠ કર આયા ઓર હઝરત ઇમામસે મુખાતિખ હોકર બોલા:—

“ અય હુસેન ! સલામુન અલયક, અગરચે ખિલા-

ફતકે તુમહી ઝિયાદા હકદાર હો મગર ખુદા તઆલાકો જે મનઝુર નહી હો. તુમસે જંગો જદલ ન હો સકેગા. તુમારે વાલિદ હઝરત અલી રહીં સેબી જે કામ ન ચત સકાયા એર ઉનકી સારી ખિલાફત ઝગડાંમે કટી થી લિહાઝા તુમ ઇસ ઇસદેસે હાથ ઉઠાવ. મેં નહીં જાનતા કે લડાઈમેં તુમ ફતેક પાવગે યા યઝીદ, લેકિન ખુનરેઝી ઝુફર હોગી.” હઝરત ઇમામને ફરમાયા:—

“ મેં તીન ખાતેં આહતા હું. અવ્વલ તો જે કે મકકે ચલા જાઉં, એર વહાં ગોશેમેં ખેઠકર ચાદે ખુદા કરું. દુસરે કિસી એર મુલકમેં જાકર (બાબલ રિવાયતોમેં હો કે આપને ફરમાયા હિંદુસ્તાન જાકર. જહે નસીખ હિંદકે કે વો ઇખ્ને રસુલકે દિલમેં થા) જહાદ કરું એર વહીંકી ખુદોખાશ ઇખતિયાર કરું. તીસરી ખાત જે હો કે રાસ્તા છોડ દો, મેં ખુદ દામિશ્કમેં યઝીદકે પાસ ચલા જાઉં જયસા કે મેરે ભાઈ હસન રહીં મઆવીયાકે પાસ ચલે ગયે થે ” (તિખરીકા ખ્યાન હો કે શીઆ ઇસ આખરી રિવાયતકો તસલીમ નહીં કરતે. યાઅને વો કેહતે હોં કે હઝરત ઇમામને યઝીદકે પાસ જાનેકી ખ્યાહાંચ નહીં કી થી. ઉમરૂ ખિન સાઅદને કહા:—

“ ખોહોત અમ્મા, મેં ઇસકી ઇતતિલાઅ ઇખ્ને ઝિયાદકો દેતા હું. ઉસકો ઇજાઝત આનેપર ફયસલા હો

બચગા. ” ઉમર સાઅદને ઇબ્ને જિયાદકો યે સારી કેફી-યત લિખી. ઇબ્ને જિયાદને જવાબ દિયા. “ પહેલે હુસેનકો મેરે પાસ આના ચાહીયે અબલ મેરી બેઅત કરે, ઉસકે બાદ યજીદકે પાસ મેરે ઝરીએસે લેજે જાઈગે. ” ઉમર સાઅદને હઝરત ઇમામકો ઇબ્ને જિયાદકી ખવાહીશસે આગાહ કિયા. હઝરત ઇસ ગુસ્તાખાના દરખવાસ્તસે સખ્ત બરહમ હુએ ઓર ફરમાયા:—

“ ઇબ્ને જિયાદ કોન હોતા હે ? ઉસકી કયા હસ્તી હે ? જો મેરી બેઅતકી આરજુ કરે. યજીદ મેરા કરા બતદાર લાઈ હે. મેં ઉસકે પાસ જા સકતા હું. અગર ઇબ્ને જિયાદકો કુછ ખ્યાલ હે તો અપને કિસી મોઅતે બરકો મેરે હમરાહ લેજ દે. ” ઉમર સાઅદને યે ખ્યામ ઇબ્ને જિયાદકો બિજવાયા ઇબ્ને જિયાદને જવાબ દિયા:—

“ યે હરગિઝ નહીં હો સકતા. પહેલે હુસેનકો મેરી બેઅત કરની હોગી. ” કરબલામેં હઝરત ઇમામ પહેલી મોહરરમકો પહોંચે યે ઓર ઇસ નામઓ ખ્યામમેં સાત દિન ગુઝ ગયે. આઠવી મોહરરમકો ઇબ્ને જિયાદને ઉમર સાઅદકો હુકમ લેજા કે “ તુઝકો લડને ઓર હુસેનકા સર લાનેકો લેજા હે યા મુલેહકી બાતચીત કરને કો ? ઇસ ખતકે પહોંચતેહી યા તો હુસેનકો લા યા ઉસકા સર લા. ”

ઝોર નામાબરસે કેહ દિયા કે:—“ અગર ઉમર સાઅદ મેરા ખત દેખતેહી લડનેકો ખડા હોખયે તો ફોપેહા વર ન ઉસી વકત ઉસકો કેદ કરકે મેરે પાસ લેજ દિજીયો, મેં દુસરા સરદાર ઉસકી જગે રવાના કરૂંગા. ઝોર ઉસી વકત ઇંને ઝિયાદને શિમર ઝિલ જોશનકો ખુલાયા ઝોર કહા:—

“ ઉમર સાઅદ મુનાફિકત કરતા હે. દિલસે હુસેનકે સાથ હે ઝોર ઝહિર મેં મેરી હુમરાહીકા દમ ભરતા હે. જખ મેંને ઇસકો મુકશર કિયા થા ઉસ વકતબી ઉસને હાલે હવાલે કીયે થે. મગર મેંને ઉસકો રેયકા ઇલાકા દેના કિયા ઇસ શર્તપર કે હુસેનસે લડે, તખ ઉસને યે મુકાબિલા મનઝૂર કિયા થા. માઅલુમ હોતા હે અખબી ઉસકી નીયતમેં ખરાબી હે. મેને કાસિદસે કેહતો દિયા હે કે ઉમર સાઅદ મેરે ખતકી તાઅમીલ ન કરે તો ઉસકો કેદ કર લાજીયો મગર અ દેશા હે કે ઉસકે અસીર કરનેમેં બોહોત ખુનરેઝી હોગી ઝોર હમ આપસમેં કટ મરીંગે અય શિમર ! તું જા ઝોર સાઅદકો દેખ. અગર વો લડાઇમેં કાહેલી કરે તો તુ હુસેનકા સર કાટલા. મેં તુજકો રેયકા ઇલાકા દે દુંગા. ” શિમરને કહા—

“ જા સરૈઅશમ તાબેહારીકો હાઝિર હુ. મગર મેરી એક હરખવાસ્ત હે. ઝોર વો યે હે કે મેરી બેહેન હઝરત

અલી રહીઠકે નિકાહમેં થી ઓર ઉસસે ચાર બેટે હેં. એકકા નામ ઉબેદુલ્લાહ, દુસરેકા બાઅદર, તીસરેકા ઉસમાન ચોથેકા અખ્યાસ. ચુકે યે ચારેં મેરે લાનજે હેં ઇસ વાસ્તે મેં ઉનકી અમાન ચાહતા હું. અગર હુસેન ગિરફતાર હોં તો યે ચારેં છોડ દિયે જાયેં ઓર ઉનકી જાન ન લી જાયે ” ઇબ્ને જિયાદને કહા--

“ મુઝે યે દરખાસ્ત મનજુર હે ” આઠવીં મોહરરમકી સુબેહકો પેહલા કાસિદ ઉમર સાઅદકે પાસ ઇબ્ને જિયાદને લેજા થા. ઓર ઉસી આઠવીંકી શામકો શિમર રવાના હુવા ઓર નવવીં તારીખકો અસરકે વકત ઉમર સાઅદકે લશકરમેં પહોંચા.

પહેલા કાસિદ જખ ઉમર સાઅદકે પાસ આયા તો ઉમર સાઅદ ઊસી વકત લડનેકો તઇયાર હો ગયા ઓર હઝરત ઇમામકે સામને આકર ઇબ્ને જિયાદકા હુકમ સુનાયા ઓર કહા--

“ અખ મેં મજબુર હું. લડાઇસે શુરૂ કરતા હું તો મેરી નોકરી જાતી હે. ” ઇસપર હઝરત ઇમામને સિદ્દિ એક દિનકી મોહલત ઓર તલબ કી થી. અખ જો અસરકે વકત શિમર પહોંચા તો ઉસને યે સુનકર કે ઉમર સાઅદને હઝરત ઇમામકો એક દિનકી મોહલત દેદી હે બોહોત ખિગડા ઓર કહા--

“ મેં હુસેનકો એક સાઅતકી મોહલત નહીં દંગા. અગર તું નહીં લડતા તો ફેજ મુઝકો દે મેં લડને જતા હું.” ઉમર સાઅદને ફિર હઝરત ઇમામકો ખ્યામ લેબ કે ઇબ્ને જિયાદકો દુસરા કાસિદ આયા હે. ઓર અબી લડાઇ આહતા હે. ” હઝરત ઇમામને જવાબ દિયા—

“ દિન તો ખતમ હોનેકો આયા. અબ બાકીહી કયા રહ્યા હે. રાતભર ઓર સપ્ત કરો સુખેહ હમ લડીંગે. કયા રાતકે રાતમેં હમ કહીં ભાગ જાઈંગે. ”

આખિર મજબુરન ઉન લોગોંને રાતભરકી મોહલત દે દી. ઇબ્ને જિયાદને ચે હુકમલી ઉમર સાઅદકો લેબ થા કે કુરાતપર કબજા કર લિયા જાયે. હુસેનકો પાની ન મિલે ઓર ઉસકો ઇસતરાહ પીયાસા કતલ કિયા જાયે જુસ તરાહ ઉમરકે બાપ અલી રહીંને ઉસમાન રહીંકો ખ્યાસા કતલ કરાયા થા. ઓર જબ હુસેનકો કતલ કર ચુકો તો ઉસકે જુસ્મકો ઘોડોંકે પયરોંમે રોંદ ડાલના. ” ચે હુકમ પાકર ઉમર સાઅદને ફેરન ઉમર ઇબ્તુલ હજબજકો ૫૦૦ સવાર દેકર કુરાતપર લેજ દિયા કે પાનીકી રોકથામ હો જાયે ઓર હુસેન તક પાની ન પહોંચને પાયે.

હઝરત ઇમામકો ઇસકી ખબર હુઈ તો આપને અપને ભાઈ હઝરત અબ્બાસ રહીંકો ૫૦ આદમીયોંકે સાથ લેબ કે જાકર પાની લે આવ ઓર ભરલો તાકે કલ લડાઈકે

વકત ખાસકી તકલીફ ન હો. પુરાતકી ઇસ લગાઈ કે બે હાલાત મરસીયોમેં સુને જાતે હેં કે હઝરત અખખાસ રહીંકે જળ દોનોં હાથ શહીદ હો ગયે તો આપને મસ્ક દાંતોંમે પકડલી ઓર પાની લેકર આયે, મુઝે કિસી મોઅતેબઁ કિતાબમેં ચે વાકેઆત ઇસ તફસીલસે નહિ મિલે. સુમકિન હે અયસા હુવા હો ? કયોં કે અખખાસ રહીં અલી શેરે ખુદા રહીંકે ફરજંદ ચે. ઉનકી દિલેરી ઓર ખહાદુરીમેં કિસકો કલામ હો સકતા હે. ઉન્હોંને ઇસ લગાઈમેં જયસી જુરઅત, સપ્ર ઓર હિમ્મતસે કામ લિયા હો કમ હે કે બની ફાતેમા અયસેહી સર ફરૌશ ઓર કામ કે ધની હોતે આયે હેં. દુરૂદો સલામ બિનપર કે ખુદાને ઉનકી અજુબ શાન બનાઈ થી.

દસવીં મોહરરમ ઓર જુમેકા દિન આ ગયા. સુરજને અપના ફિકરમંદ ચેહરા શુઆઓંકી દસવીં મોહરરમકા બરછીયોં કે ગરદેમેં ખુલંદ કિયા. સવેરા હઝરત ઇમામ રહીંને અપને હમરા હીયોંકો જમે કરકે ફરમાયા—

“ બે કુછ તુમપર હક થા અહા કર ચુકે અબ બનોંકા ઇમતિહાન હે. મુઝે બખર ન થી કે લગાઈ પેશ આયેગી. દુશમન બિનતીમેં હમસે બોહોત જિયાદા હેં. મેને તો અપની જિંદગીસે હાથ ઉઠા લિયા અબ તુમકો

અપની બેઅતસે આઝાદ કરાહું. જીસકા જી ચાહે ચહાંસે ચલા જાયે. કયોં કે યે લોગ સિફ મેરે નાબુદ કરનેકો આયે હેં તુમસે કુછ સરોકાર નહીં રખતે તુમ જાવગે તો કુછ રોક ટોક ન કરીંગે. તુમ અપની જાનોંકો હલાકતમેં ન ડાલો. મેં નહીં ચાહતા કે મેરે સખબ તુમબી ખરખરી વ તખાહીમેં પડો. ” સખ શુલામોં નોકરોં ઓર સાથીયોંને જવાબ દિયા—

“ આકાચે નામદાર ! આપ યે કયા ફરમાતે હેં ? કયા હમ રસુલેખુદા સલ્વંકે ફરખંદોંકો અકેલા છોડકર ચલે જાયે. ખેશક આપને તો આઝાદી દેદી. મગર કયામતકે દિન આપકે નાના મોહમ્મદ મુસ્તુફા સલ્વંકો કયા મુંહ દિખાઈંગે. કયા આપ ઉસદિન હમસે યે કેહલાના ચાહતે હેં કે અય રસુલુલ્લાહ આપકે ખરચોંકો હમ લાયે ઓર દુશમનોંકો ઝિયાદા દેખકર ઉનકો અકેલા છોડ દિયા ઓર ખુદ જાનેં ખચાકર ભાગ ગયે. તવખા, તવખા, હમ હરગિઝ હરગિઝ મુંહ ન ફેરીંગે આપ હમકો લડાઈકે લિયે નહીં લાયે તો કયા હુવા ? હમતો લડનેકે વારતે આમાદા હોખર આયે હેં. હમને કફન પેહન લિયા હે. હમને તો સર હથેલીપર રખલિયે હેં હબ સખ કુરખાન હો જાઈંગે, હમારી જાનેં ફિદા હો જાયંગી તખ હરીફ આપ પર નઝર ઉઠા સકેગા વર ન ઉસકી કયા મજાલ હે કે ઈન્ને

રસુલુલ્લાહકો ટેલી નિગાહસેલી દેખ સકે ” એ કેહકર ઉન્હોંને પુર બેશ નાઅરે લગાયે ઝોર આંખોમેં આંસુ ભર કે તકબીરેં કહીં હઝરત ઇમામકો ઉનકી વફાદારીસે રોના આ ગયા ઝોર આપને ફરમાયા—

“ અય મેરે બહાદુર હોસ્તો ? ખુદા તુમારી આકેખત બખેર કરે ઝોર શહાદતકા દરજા અતા ફરમાયે. તુમારી જાનિસારી કયામતકે દિન મકબુલ હો ” બની તયકા એક શખસ તરમાહ બિન અહી કુદ્દમેં કિસી કામકો આયા થા ઉસને જખ એ હાલ સુના તો હઝરત ઇમામકી ખિદમતમેં હાઝિર હુવા ઝોર અર્જ કી—

“ આપ મેરે હમરાહ બની તયમેં ચલીયે. મેં પાંચહઝાર લડનેવાલે સિપાહી આપકો હુંગા. જો કુકીચોંકી તરેહ જફાકર બે વફા નહીં હે. ઇન્ને રસુલુલ્લાહકે કદમોં પર ફિદા હોજાઈગે. ” હઝરત ઇમામને ફરમાયા. —

“ મેં અકેલા તુમારે સાથ કયસે જાઉં ? જગ ઇન લોગોંને મેરા સાથ ન છોડા તો મેં ઉનકો કયોંકર છોડ હું. ઝોર સબકો હમરાહ લેકર જા નહીં સકતા હરીફ જાને ન દેગા. ” રફીકોંને અર્જ કી—

“ હુઝુર તશરીફ લે જાયે. હમારા ખ્યાલ ન ફરમાયે. દુશમન તો આપકો આહતે હે, હમસે ઇન્હે કયા ગરજ હે.

આપકો ન દેખીંગે તો હમસે કુચ પરખાશ ન કરીંગે ચોર કરેં જી તો કયા અંદેશા હે. આપકી સલામતી ઝુઝરી હે. આકા સલામતકો ગુલામ હઝાર પયદા હો જાઈંગે. ” હઝરત ઇમામને ફરમાયા—

“ દીવાને હુવે હો ? ચે દુનિયા બાલ બચ્ચોં ચોર બેહબાબકે દમસે હે. જબ ચે નહીં તો બુના બેકાર હે. મેંને રાતકો ખ્વાબ દેખા હે કે આં હઝરત સલ્વને ફરમાયા—“ અચ હુસેન ! ફિકર ન કર આજ રાતકો તું મેરે પાસ આ જાયેગા. ” ચે સુનકર સબ હમરાહીયોંને નાઅરા લગાયા ચોર કહા—

“ યાં ઇમામ ! અગર હમમી મારે ગયે તો આપ હમકોલી બેહિશ્તમેં હમરાહ લેકર ચલીંગે. ” ઇરશાદ હુવા:—

“ તુલાકી કસમ બગેર તુમારે જન્નતમેં કદમ ન રખુંગા. ” ચે સુનકર તરમાહ ગિન અઢી ચલા ગયા ચોર ઉસકી મદદ મનઝુર ન હુઈ.

ઇસકે બાદ આપને હુકમ દિયા કે:—“ બચ્ચોંકે આસ-પાસ ખંદક ખોદી જાયે ચોર, ઉસમેં આગ જલાઈ જાયે તાકે દુશમન બચ્ચોંમેં આનેકા ઇશાદા ન કરેં. ઉસકી તાઅમીલ કી ગઈ તો ગનીમતી સફોંમેંસે શિખર ઝિલ બેશન નિકલ કર આયા ચોર કહા:—

“ અય હુસેન ! દુનિયામેં લી આગ હેં ઓર આ ખેરતમેં લી આગ હોગી જયસા કે તેરા બાપ અલી આગમેં ગયા. ” હઝરત ઇમામને જવાબ દિયા:—

“ ઘસરા મત, કલ કલામતકે દિન માઅલુમ હો જતયગા કે કેન આગમેં હે. ” બં નિસારોમેસેં એક શખ્સને ઇજતયા આહી કે મેં શિમરકે એક તીર માડું ઓર ઇસ ગુસ્તાખીકા મઝા ચળાકે. આપને મના કિયા ઓર ફરમાયા:—

“ મેં દુશમનપર હમલેકી પેહેલ નહીં કરુંગા. જયસાકે મેરે વાલિદ હઝરત અલી રહીં ને ઇમતિદા લડાઇકી નહીં કોથી. ઓર પેહેલ દુશમનકી તરફસે હુઇથી. ”

પાનીકી બંદિશકે સખળ ગરબોમેં ખ્યાસકી તકલીફ હોને લગી. ઓર ઉનકે રોનેકી આવાજ બલંદ હુઇ તો આપને ખયમેમેં ખ્યામ લિજવાયા કે “ રોના બંદ કરાવ. દુશમન કરીળ હે, વો હમારી બે કરારી દેખકર શેર હોગા ઓર હમ સળકે દિલ દટ જાઇગે. ” ઇન્કે બાદ આપને આસમાનકી તરફ નઝર ઉડાઇ ઓર યે દોઆ ફરમાઇ:—“ ઇલાહી જીસને મેરે સાથ દગાકી ઓર મેરી બેઅત તોડી ઉસકો જલદી સજા દે ઓર એહુદ શિકનીકા મઝા ચળા. ”

ધસિકે બાદ હઝરત ઇમામને અપની સફ બંદી કી. ૭૨ એહલે બયત ઓર ૧૪૦ સાથીયોંકો દાંયે બાંયેસે આરાસ્તા ક્રિયા ઓર ખુદ ઘોડેસે ઉંટની પર સવાર હુએ ઓર દુશમનકી સફોંકે કરીખ ગયે. ચાહતે થે કે ઉનકે આમને તકરીર શુરૂ કરેં કે બયમોંસે ઓરતોં ઓર બચ્ચોં કે રોનેકી આવાજે બલાંદ હુઈ. હઝરત ઇમામકો યે રોના ખુરા માલુમ હુઆ ઓર આપને ફરમાયા:--

“ ઇમાને આખાસને મકકેસે ચલતે વકત સચ કહા થાકે ઓરતોં ઓર બચ્ચોંકો સાથ ન લે જાવ. અલી અકબર ! તુમ જાવ ઓર ઉન સખકો રોનેસે મના કરો. કેહના કલ જી ભર કર રો લેના. આજ ખામોશ રહો. તુમારે રોનેકા ઓર સારી ઉમર રોતે રેહનેકા વકત બી કરીખ આ રહા હે. ” યે હુકમ દે કર દુશમનોંસે ખિતાબ ક્રિયા ઓર ફરમાયા:—

“ જો તુમ મેંસે મુઝકો જાનતા હે ઓર જો નહીં જાનતા સખકો ચાહીયે કે આજ જાન લેં કે મેં રસુલે ખુદા સલ્વ કા નવાસા હું ઓર રસુલકે ભાઈ ઓર વસીકા બેટા હું જો સખસે પહેલે ઇસલામકે હલકા બગોશ હુએ. ઓર ઉસ ફાતેમા ઝેહરાકા ફરજંદ હું જો રસુલે ખુદા સલ્વ કી ચાહતી બેટી થીં. અબી ઇસ હદીસકે ખુદ રસુલકી જબાનસે સુનનેવાલે હઝારોં મોખુદ હેં કે આં

હઝરત સલ૦ ને ફરમાયા:—“ હસન હુસેન જન્મતકે જ્વાનોંકે સધયદ હે. ” ગોયા મેરે જન્મતી હોનેકી ખશ્આ-રત મોબુદ હે. યકીન માનોકુ મેંને કબી ઝુટ નહીં જોલા. કબી વાઝહા ખિલાફી નહીં કી, નમાઝકો કબી તર્ક નહીં ક્રિયા. કિસી મોમિનકા દિલ કબી નહીં દુખાયા. હઝરત ઇસાકા અગર ગધા ઝિંદા હોતાતો ઇસાઈ હમેશા ઉસકી ઇઝ્ઝત કરતે. યહુદીયોં મેં બી હઝરત મુસાકી કોઈ નથાની મોબુદ હોતી તો વો બી ઇસકી હુરમતકા ખ્યાલ રખતે. તુમકો કયા હો ગયા હે કે અપને રસુલકે નવાસેકો કતલ કરને જમે હુએ હો. ન ખુદાસે ડરતે હો ન રસુલસે શર્મ રખતે હો. મેંને સારી ઉમર કિસીકા ખુન નહીં ક્રિયા. મુઝપર કિસીકા કરઝા નહીં હે. મુઝપર કિસીકા કિસાસ નહીં હે ફિર મેરા ખુન હલાલ કયોં કર સમઝા જાતા હે. મેં એક તારિકુદ દુનિયા આદમી થા. મદીનેમેં અપને નાનાકે મઝારપર ચુપ ચાપ બેઠા યાદે ઇલાહી કરતા થા. મગર દુશમનોંને મુઝકો મજબુર કર દિયા ઓર મેં નાઆર મદીનેસે નિકલ કર મકકેમેં આયા ઓર ખાનખે ખુદાકે સાથેમેં અલ્લાહ અલ્લાહ કરને લગા તો તુમ કુફીયોંને મુઝકો ખત લિખને શુરૂ ક્રિયે ઓર કાસિદ પર કાસિદ લેજ કર મુઝકો ખુત્રાયા કે હમ આપકી બેઅત કરીંમે. જખ મેં આ ગયા તો તુમ સખ બે બફા હો ગયે ઓર ઉલ્ટે મુઝ પર તલવાર ખીંચ કર ખડે હુએ હો. આજમેં તુમસે

વેા કેહતા હું જો હઝરત મુસાને ફિરચોનસે કહા થા:—

“ પરબર દિગારસે અપને ચોર તુમારે લિયે રેહમત માંગતા હું. અગર તુમ મુઝ પર ઈમાન ન લાવ તો ઈબ્રાહીમ ચાહતા હું કે મુઝકો અપને પાસસે જાને હો. ” અગર મેરી મદદ નહીં કરતે તો મુઝકો કતલ તો ન કરો ચોર રાસતા હો કે મેં ખાનચે ખુદા યા મદીનેમેં અપને નાનાકે મઝાર પર ચલા જાઉં ચોર ખામોશ બેઠ જાઉં તાકે યે ઝિંદગી ખતમ હો જાયે ચોર આખિરતમેં માલુમ હો કે હક કિસકા થા. ”

કુફીયોંકે લશકરને યે તકરીર સુની મગર જવાબ કિસીને ન દિયા. એક સાચત જવાબકા ઈનતિઝાર કરકે હઝરત ઈમામને ફરમાયા:—

“ ખુદાકા શુક હે કે મેંને હુજ્જત તમામ કર દી. અબ ખુદાકે સામને અપને હકસે અદા હો ગયા. ” ચોર ઉસકે બાદ કુફીયોંકે ઉન સરહારોંકો અલગ અલગ નામ લે કર પુકારા જાહોંને ખત ભેજે થે.

“ અય શીશ ઈંને રબીઅ ! ચોર અય હુજ્જત ઈંને ચઝીદ ચોર અય પુલાં ચોર અયે કુલાં કયા તુમને મુઝકે ખત ન લિખે થે ચોર મુઝકો ખુદાયા ન થા જો આજ મુઝકો કતલ કરને આયે હો ? ” ઈન સબને જવાબ

ક્રિયા:— “ હમને કોઈ ખત ન લિખા થા. ” હઝરત ઇમામને ખજાનચીકો ખુલાયા ઓર ખજાનેસે ઉન ખુતુત નિકાલ નિકાલ કર બલંદ આવાઝસે પઢે ઓર સખકો સુનાયે ઇસપર ફફીયોને કહા:—

“ અખ હમ અપની હરકતસે બેઝાર હે, અગર હમને લિખા બી થા તો ખુરા ક્રિયા. ” ચે સુનકર હઝરત ઇમામને ચે દોઆકી:—

“ ઇલાહી મેરા નફ્સ મુસીબતકી સખ્તીમે હે, ઓર ઇલાહીમે સખ્ત પરેશાનીમે મુખતિલા હું. મેરી કુબ્બત નાપેહ હે. અખ તુહી મેરા વારિસ હે ઓર તેરેહી હાથ મેંગ અન્જમ હે. કારસાઝી લિખા અચે રેહમત વાલે.” ચે દોઆ કરકે ઉંટસે ઉતરે ઓર ઘોટે પર સવાર હુએ ઓર અપની સફોંકો હરસ્ત કરના શુરૂ ક્રિયા ઓર ઇનતિઝાર કરનેલગે કે લડાઇકી શુરૂઆત પેહલે હુશમનકી તરફસે હો. ચુનાંચે હરીફકી સિપાહસે એક શખ્સ અખદુલ્લા ઇબ્ને બેન નિકલ કર આયા ઓર બોલા:—

“ બશારત હો દોઝખકી અચ હુસેન ! ” હઝરત ઇમામને ફરમાયા:—

“ મુઝપર તો ખુદાકી રેહમત હે ઓર મેરે શફાઅત કરને વાલે તો રસુલે ખુદા હે. મુઝે દોઝખકી બખર કયા

હેતા હે. ખુદા તુઝકો આગમેં જલાવે. ” હઝરત ઇમામ ઝખાનસે ઇસ ફિકરેકા નિકલના થા કે દુશમનકા થો લડકા ઓર દોડ કર આગકી ખનદકમેં ગિર પડા એ મએ અપને સવારકે જલકર ખાક હો ગયા.

ઇસકે ખાદ હુર મિન યઝીદ દુશમનકી સફસે નિક કર આયે ઓર ઇસ તરહ આયે ગોયા હમલા કરને ઇશિદા હે ઓર સામને આકર કહા:—

“ અસ્સલામો અલયક યા ઇબને રસુલુલ્લાહ ! હઝરત ઇમામને જવાબ દિયા ઓર ફરમાયા:—“ કિ ઇશિદેસે આયા હે ? ” અઝકી:—

“ ઇસ વાસ્તેકે હુઝુરકે કદમોંમેં જાન ખિવાર ક ઓર આપકે દુશમનોંસે લડકર મર જાઉં. ” હઝરત ઇમામને ફરમાયા:—

“ ખુદા તુઝકો જજાએ ખેર દે ” ઇધર શિખ જિલ જોશનને ઉમરૂ સાઅદસે કહા:—

“ અબ દેરકા વકત નહીં હે, વર ન હુર કી તરા સબ લોગ એક એક કરકે હુસેનકી તરફ ચલે જાઈગે. ઇસ પર ઉમરૂ સાઅદને કમાન ઉડાઈ ઓર એક તીર હર રત ઇમામકે લશકરકી તરફ ફેંકા ઓર કહા:—

“ ગજાહ રહીયો કે જીસ શખ્સને પહેલા તીર હુસે-
નકે મારા વો ઉમરૂ સાઅદ થા. ”

ઇસકે બાદ હો આદમી ઉમરૂ સાઅદકી ફેજસે નિકલે.
એક જિયાદકા ગુલામ થા ઓર દુસરા ઉબેદુલ્લા ઇને
જિયાદકા ગુલામ. ઓર મયદાનમેં આકર મુકાબિલા કરને
વાલેકો બુલાયા. હઝરત ઇમામકે લશકરસે લી હો આદમી
હબીબ ઇનુલ મતહર ઓર યઝીદ ઇનુલ હસીન બાહર
નિકલે. હઝરત ઇમામને ઇન દોનોંકો દેખકર ફરમાયા:—

“ તુમ ઠેર જાવ, કયોંકે તુમ સરદાર હો ઓર સામને
હો ગુલામ હે, તુમારી શાન ઇનસે મુકાબિલા કરનેકી
નહીં હે. ” યે સુનકર વહબ ઇને અબ્દુલ્લા કલબી બાહર
નિકલે ઓર કહા:—

“ મેં અકેલા ઇન દોનોંકો કાફી હું. ” ઓર એકહી
હમલેમેં દોનોં ગુલામોંકા સર ઉડા દિયા. લશકરે ઇમામને
તકબીર કહી ઓર હરીફ સાંપકી તરેહ બલ ખાને લગા.
ફિર સાલમ નામ એક શખ્સ દોડ કર આયા. જીસને
વહબ કે તલવાર મારી જીસસે વહબકા બાયાં હાથ કટ
કર ગિર પડા. મગર વહબને દાંયેં હાથસે એક અયસા
વાર ક્રિયાકે સાલમ હો ટુકડે હો કર ગિર પડા. લશકરે
ઇમામને ફિર નાઅરા લગાયા. જીસસે મયદાન ગોંજ ઉડા.

ઇસકે બાદ લશકરે ઇમામસે યઝીદ ઇબ્નુલ હસીન બાહર નિકલે. ઓર દુશમનોંમેંસે યઝીદ ઇબ્ને માઅકલ મુકાબિલેકો આયા. સામના હોતે હી હરીફ કાંપને લગા ઓર યઝીદ ઇબ્નુલ હસીનને તલવારકે એકહી તમાંગેમેં ફિત્તાર કર દિયા. યઝીદ બિન માઅકલકે મરનેસે લશકરે ગનીમપર સન્નાટા છા ગયા. ઓર કુઆબ બિન જાબિર-અલ અઝદી બાહર નિકલ કર આયા. જુસને યઝીદ ઇબ્નુલ હસીનકો શહીદ કર દિયા. ગોયા લશકરે ઇમામમેં વહબકે બાદ પહેલા શખ્સ જો શહીદ હુવા ઓર યઝીદકી તલવારે બાતિલ જુસકે ગલે પર ચલી ઉસકા નામ લી યઝીદ થા જુસને હકકે ઇમામ પર જાન કુરબાનકી. યઝીદ બિન હસીનકી શહાદતકે બાદ લશકરે ઇમામસે ઉમરૂ બિન કરત બાહર નિકલે ઓર શહીદ હુએ. ઉમરૂ બિન કરતકા ભાઇ અલી બિન કરત ઉમરૂ સાઅદકી ફેજમેં થા. અપને ભાઇકી શહાદત દેખ કર બેતાબ હો ગયા ઓર ઘોડા દોડા કર હઝરત ઇમામકે સામને આયા ઓર બોલા:—

“ અય કઝઝાબ ! મેરે ભાઇકો તુને ફરેખ દે કર અપના બના લિયા ઓર આબિર ઉસકો કતલ કરા દિયા ” હઝરત ઇમામને તો ઉસકો કુછ જવાબ ન દિયા મગર નાફેઅ બિન ઉમરૂને આગે બઢ કર ફરમાયા:—

“ દુનિયાકે કુત્તે ! ઝખાન સંભાલ કર બાત કર.

રસુલે ખુદાકે નવાસેકો ગાલી દેતા હે? શરમ નહીં આતી.”
 યે કહા ઓર એક હી હાથમે દો ટુકડે કર ડાલે. ખુદાકી
 શાન હે. એક હી વકતમે એક ભાઈ જન્મતમે ગયા ઓર
 દુસરા દોઝખમે અપની અપની કિસમતો તકદીર હે

ઇસકે બાદ હઝરત હુર બાહર નિકલે ઓર કાદસીયાકે
 અગીર હસીન બિન નઝીરકો ફિન્નાર કર દિયા ઓર ફિર
 ફેજે શામપર હમલા કરકે બોહોતસે બાગીયોકો જહન્નમ
 રસીદ ક્રિયા. યે રંગ દેખકર ઉમરૂ સાઅદને હુકમ દિયા કે
 હુરકો ઘેર લો. ચુનાંચે પ્યાદા ફેજને હઝરત હુરકો હલકેમે
 લેકર શહીદ કર ડાલા.

અખ શામીયોને બાહમ સલાહકી કે બની ફાતેમા
 બાનસે હાથ ધોકર ખડે હુએ હે. એક એકકી લડાઈ હોગી
 તો હમારા સારા લશકર તબાહ હો જાયગા બેહતર યે હે
 કે સખ મિલકર ઇનપર હમલા કરે, હમારી ફેજ ઇસ
 કસરતસે હે કે અગર હુસેનકે લશકર પર હમમેસે એક
 એક આદમી બાકકી ચુટકીબી ડાલેગા તો હુસેનકી સિપાહ
 દબ જાયેગી. ચુનાંચે ઇસ મશવિરે પર અમલ ક્રિયા ગયા
 ઓર એકદમ તમામ શામી ઓર કુદી, કાલી બલાકી તરાહ
 બેકસ સિતારોંપર ટુટ પડે ઓર તીરોંકા મીંહ બરસાને
 લગે. લિખા હે કે ઇતને તીર બરસે કે હઝરત ઇમામકે
 તમામ હમરાહીયોંકે ઘોડે શહીદ હો ગયે. સિફ હઝરત

ઇમામ ઓર ઉનકે દોનોં સાહબઝાદાંકે ઘોડે ઝિંદા રહે
બાકી પયદલ રેહ ગયે.

જળ સિપાહે મઝલુમ પયદલ રેહ ગઇ ઓર સબકે
ઘોડે મારે ગયે તો શામી ઓર કુશી પયદલ ચીખતે
ચિહ્લાતે ઓર જનવરોંકી તરાહ અંધાધુંધ ઇનપર હમલા
આવર હુએ. મયદાનકી ગર્દ ઉનકે હોડનેસે અચસી ઉડી કે
એક દુસરેકા ચેહરા નઝર ન આતા થા. સખત ધમસાન
લડાઇ હુઇ. ઇસી હમલેકે બીચમેં શિમરને ખયમેકી જાનિય
રૂખ કિયા. ઇમ.મકે એક ફિદાઇને અચસા તીર મારા કે
શિમર ઉંધે મુંહ ગિર પડા ઓર ઉસકા ઘોડા મર ગયા.
શિમરને દુસરા ઘોડા મંગાયા ઓર સવાર હોઠર ખિશ્કત
મિટાનેકે દુમોંકી તરાહ ગીત ગાને લગા.

ઝોહરકી નમાઝકા વકત આ ગયા. જુમા તો કોન
પઢતા સાહિબુલ જુમ્આ વલ જમાઅતકા કતલ સબસે બડી
નમાઝ થી. હઝરત ઇમામને ફરમાયા:—

“ ઝરા લડાઇકો રોકલો. નમાઝ તો અદા કરલેને હો”
કુશીયોંને મનઝુર ન કિયા ઓર હઝરતને નમાઝે ખોદ
અદા ફરમાઇ.

નમાઝકે બાદ દેખા તો સિપાહે મઝલુમકા કામ

તમામ હો ચુકા થા. હઝરત ઇમામને આહા કે ખુદ હમલા કરે' ઇસપર એક ફિદાકાર ઝમીર બિન ઉમેરને અર્જ કિયા.

“ સરકાર ! હમ ગુલામોંકે હોતે સાતે આપકો તકલીફ કરનેકી હઝરત નહી. હમ ઝિંદા રહેં ઓર આપ કતલ હો જાયે ? કયામતકે દિન આપકે નાનાકો કયા મુંહ દિખાઈગે. આપ ઠેહેરીયે ઓર હમ સબકો કુરબાન હો લેને દિલ્યે.”
યે કેહકર ઝમીરને તલવાર ઉઠાઈ ઓર અયસે લડે કે કુદીયોં વ શામીયોંકા મુંહ ફેર દિયા. ઓર આબિરકાર ખુદબી શહીદ હો ગયે. ફિર તો યે કેશીયત હુઈ કે એક એક ફિદવી આતા થા ઓર અપને દાતાકા ચેહરા દેખતા થા ઓર નાઅરા મારતા થા. ઓર કેહતા થા:—

“ અસ્સલામો અલયક યા રસુલુલ્લાહ ? ” હઝરત સલામકા જવાબ દેકર ફરમાતે—

“ જઝાકલ્લાહ શાબાશ તુમ ચલો મેંલી તુમારે પીછે આતા હું. ” યહાંતકકે સબ પરવાને અપની શમેકે દામનમેં જલકર મર ગયે ઓર નોખત ખુદ બદોલત ઓર ઉતકે ખચોં ઓર લાઈયોંકો આઈ.

બાબ ૪.

ફાતમી માહર.

યે આલમ દેખકર હઝરત ઈમામને ઇરાદા ક્રિયા કે
અબ ખુદ મયદાનમે તશરીફ લે જાયે
અલીકે પોતેકા મગર આપકે ફરજદાં ઝોર લાઇયેને
મયદાન. રોકા ઝોર અર્જ ક્રિયા કે—

“ પહેલે હમકો મર લેને દીજીયે. હમમેસે એક
તનજી બાકી હે તો જહાંપનાહકો તકલીફ કરનેકી ઝુફરત
નહી. ” સખસે પહેલે શેરખુદા અલી મુરતુઝા કે પોતે
ઈમામે મઝહુમકે બડે બેડે અલી અકબર મયદાનમે નિકલે
ઝોર યે રજઝ પઢા,

“ મેં અલી હું, મેં અલી હું, હુસેનકા બેટા,
અલીકા પોતા હમારે ઘરમેં વહી આતી થી. હમહી
તુખુલ્લતકે ઘરકે બાશિન્દે હેં. આવ, મેરી તલવારકા તમાશા
દેખો. વો એક ખ્યાસેકી આબદાર શમશીર હે. ઉસકોબી
ખુનકી ખ્યાસને તડપાયા હે. આવ મેરે નેઝેકી નોક કુફરો
નિકાકસે આલુદ સીને ઝોર ફિલ તલાશ કરને નિકલી હે.
મેરે સામને કોન આતા હે. કે મેરે હથીયારોંને દોઝબકે
ઢરવાઝે ખોલ દિયે હેં. મુઝસે મુકાબિલા કરો કે મેં બની

હાશમકી આળસવાલી જમાઅતકા સિપાહી હું. મેરે સામને આવ કે મેં ફાતેમા એહરાકી મમતા ભરી ગોદસે ઉઠકર આયા હું. ”

યે રજા પઢકર ઇસ ગેસુ દરાજ માહરને તલવાર ચમકાઈ. મુઝકર અપને બેકસ બાપકો સલામ ક્રિયા ઓર ઘોડા કુદાતા હુવા શામી લશકરમેં ગોતા માર ગયા.

યે માહીયે બે આબ નઝર ન આતી થી. મગર કુશી ફોળેંકી સફેં પાનીકી મોળેંકી તરેહ એરોઝબર હોતી થી. તો માઅલુમ હોતા થા કે કોઈ ચીજ ઇનકે અંદર તડપ રહી હે. જીસકે સદમેસે યે સમંદર તલાતુમમેં પડ ગયા હે.

થોડી દેરમેં યે ફાતમી માહર ગરદા ગુબારમેં અટા હુવા સુખે હોંટ, નેશમેં લાલ લાલ આંખેં, ધુંધરવાલે બાલોંકો હવામેં ઉડાતા સિપાહે બદ હવાસસે બાહર નિકલા ઓર બાબાબન કે પાસ આકર બોલા—

“ અબ્બા ? ખ્યાસ, ખ્યાસ ” લાચાર બાપને લાડલે ઓર બાઝુકી કુબતકો ગલેસે લગા લિયા. ચેહરે ઓર બાલોંકી ગદ પોંછી ઓર ફરમાયા—

“ બેટા ! કયા કઈ, પાની કહાંસે લાઉ ? હવઝે કોસર સામને હે. મરો ઓર જામ પીયો. ” યે કેહેકર

અલી અકબરકે મુંહમેં ઇમામને અપની ઝખાન દેલી જીસકો ચુસકર અલી અકબરકો ઝરા તસકીન હુધ ઓર ઉન્હોંને ફિર પહેલાસા હમલા ક્રિયા.

ઇસમેં કુછ મુખાલિગા નહીં હે ઓર મેંને મરસીયોંકી તરેહ કિસ્મી વાકેઓમેં મુખાલિગા નહીં ક્રિયા કે અલી અકબરને ધારા હમલે ક્રિયે ઓર શામી અફવાજકી અફખંદીકો પાશ પાશ કર દિયા. બહેસે બટે સરદાર લશકરકો સંભાલ રહે થે મગર સવાર ઓર ખ્યાદે ઇસ ક્રાંતમી માહરકી યુર-શોંસે બિખરે જાતે થે ઓર ઇનતિઝામ કાયમ ન રેહ સકતા થા આખિર એક સંગદિલ મનકદ બિન મરગા અબદી નામીને શકકલ કમરકા મોઅજ્જા દિખાને વાલે કે ચાંદસે બચેકો તલવાર મારકર હો ટુકડે કર દિયા ઓર અલી અકબર અલ્લાહો અકબર કેહકર ઘોડેસે ગિર પડે ખુનકે ફવારે જવાન લાશસે ઉડને લગે જીન્હોંને ગોરે ચેહરે ઓર સિયાહ ખાલોંકો લાલ કર દિયા.

હઝરત ઇમામને અપને બહાદુર બેટેકો ગિરતે દેખા તો દોડકર મયદાનમેં ગયે ઘોડેસે ઉતરે ઓર હમ તોડને વાલેકા સર ઝાનુપર રખા ઓર ફરમાયા—

“ બેટા ! મેં તુમારા બાપ હુસેન હું. નાના રસુલસે સલામ કેહ દેના. બાબા અલીસે સલામ કેહ દેના, અમમા

જ્ઞાતમાસે સલામ કેહ દેના મુઝકો અકેલા છોડકર જાતે હો. જુસ બાપસે કહી જોર કિસી વક્ત જુદા ન હોતે થે, ઉસસે મુંહ મેઝતેહો. મીયાં તુમારે હમસે મેરી કમર મઝબુત થી અબ મેં કયોંકર ઉઠું, મેરા સહારા તો! તુમ થે. અય અવલાહવાલો ! યે મેરા ૧૮ બરસકી કમાઇ હે. જુસકી ઉઠતી જવાની ખુદાકે નામપર મેંને ખાકમેં મિલાઈ હે. તુમ અપને બચ્ચોંકી બહાર દેજો મેંને તો અપને બચ્ચે હકકી ખાતર છુરી તલે રખ દિયે. અય મુસલમાનો ! ગવહ રેહના, હુસેનને અપને જવાન બેટેકો અપની ગોદમેં લેકર મલેકલ મોતકે હવાલે કિયા હે. જોર ઇમાન ઇસકે ઇબઝ લિયા હે. ”

યે કેહકર હઝરત ઇમામકી આવાજ જોરસે નિકલ ગઈ જોર આપ ચીખેં માર કર રોને લગે. ખયમે મેં આવાજ ગઈ તો હઝરત ઝેનબ ઇમામ મઝલુમકી બેહેન બાહર નિકલ આઈ મગર હઝરત ઇમામને ઉગંકો ફિર અંદર બિજવાયા જોર બાહર નિકલનેસે મના કિયા.

અલી અકબરકે બાદ અબદુલ્લા ઇન્ને મુસલિમ મયદાનમેં ગયે જોર શહીદ હુએ. ફિર જાઅફર ઇન્ને અકીલ શહીદ હુએ જોર અબ સિવાયે હઝરત ઇમામ જોર આપકે પાંચ ભાઇયોં અબ્બાસ, અબદુલ્લા, મોહમ્મદ, જાઅફર ઉસમાનકે જોર હઝરત કાસમ વ અલી અસગર

વ અલી અવસતકે કોઈ જિન્દા ન રહ્યા. ઓર જખ આપકે પાચોં ભાઈ ભી શહીદ હો ગયે તો કાસમ ઇબ્ને હસન ને ખેડોત ખુદ સાલ થે હથીયાર લગા કર મયદાનમેં નિકલે. હઝરત ઇમામને ઉનકો રોકા ઓર ફરમાયા:—

“ તુમ અલી ખચ્ચે હો, જાવ ઘરમેં જાવ. ”
ઉન્હોંને કહ્યા:—

“ બાબા ! આપકો ખુદાકી કસમ મુઝકો ન રોકીયે. મુઝકો ભી નાના નાની કી ઝિયારતકા અરમાન હો. લડુંગા ઓર ઉનકે પાસ જાઉંગા. ”

ગુલામ વ ચંબેલીકે ફુલ કટ ચુકે, પામાલ હો ચુકે
તો હુસેન બેકસકી જુધકા ફુલ ભી
હુસેની જુધકા પાંચ હથીયારોંકી પાંચ પતતીયાં
એક પુલ. લેકર કાર ઝારકી સુખી કયારીમેં
નમુદાર હુઆ ઓર ઉસને પુકાર કર
અપની મહીન આવાઝમેં શામી ફેજસે કહ્યા:—

“ મેં અપને નાનાકે ઘર જાના ચ હતા હું, તુમ અપની તલવારોંસે રાસ્તા ખેલ હો, મેરા ગલા કાટ કાઢો, મેરે સીનેકો ખરછીયોંસે છેદ લો, મેં મરને આયા હું. મેશ નામ દુનિયાકે ખચ્ચોંમેં લિયા કરના ઓર કેહના

હુસેનકે બચ્ચે લી બેકેશ્તકે શાદીન થે ઓર ઉન્હાંને લી લડાઇકા ખેલ ખેલા ઓર હુશમનોકે માર કર મર ગયે.”

યે કેહ કર કાસમ ઇખ્તે હસનને હમલા યિયા ઓર અપને છોટે છોટે હાથોસે ખુબ લડે. ઘોડા દોડા દોડા કર જાતે થે ઓર અપના નાંહા નાંહા નીમચા શામીયોકે ચેહરોંપર મારતે થે. આખિર ઉમરૂ જિન સાઅદુલ અઝ-દીને આગે બઠ કર ઇસ કુલકે અરમકી શાખાસ તોડ લિયા ઓર કતલ કર ડાલા.

હઝરત ઇમામ લાશ લેને ગયે તેા આપકે ઘોડે કે લી તીર લગા. ઓર આપ પયદલ રેહ ગયે. હઝરત કાસ-મકે બારેમેં મશહુર હેં કે ઇનકી અચન લડાઇકે દિનોમેં શાદી હુઇથી ઓર હાથોમેં મેંહદી લગી હુઇથી ઓર સેહરા બંધા હુઆ થા. યે સખ ગલત હે. અબ્વલ તો વો ખુફ સાલ થે, દુસરે વહાં શાદીકા કયા મોકા થા, તીસરે સેહરા ઓર મેંહદી હિંદુસ્તાનકી રસ્મ વહાં કહાંથી ? યે તો હમને હીંદુસ્તાને સીખા હે. ખનદાને નુખુબતપર યે સરાસર બોહતાન હે કે ઉનમેં સેહરા માંધા જાતા થા ઓર ઉનકે મરદોંકે મેંહદી લગાઈ જાતી થી. અજખત યે કેહ સકતે હેં કે દુનિયાવાલે અસ ઉમરમેં શાદિયાં રચાતે હેં ઓર દુલ્હાકે મેંહદી લગાતે હેં ઉસ ઝમાનેમેં ઇન અઘ્લાહ વાલોંકે નવ નિહાલ કાસમ ઇખ્તે

હસનને ખુને શહાદતસે હાથ પાઉં લાલ કિયે ઓર ઝખ્મી
ચેહરેપર ખુનકી લીયાં સેહરા બનીં.

બની ફાતેમાકા સારા બાગ ઉજડ ચુકા, ચમને
હાશમમેં કોઈ પોદા ન રહ્યા, ફુલ
અલી અસગર ઝડ ગયે. ટેહનીયાં કટ ગઈ ઓર
ઓર આબિદકી આબિર ખીઝાં રસીદા ગુલિસ્તાંમેં
બિમારી ઇમામ મઝબુમકી ઝાત બા બરકત
એક ચુપ ચાપ સરોકી તરાહ અકેલી

રેહ ગઈ તો આપને દાહની તરફ દેખા, કિસીકો ન પાયા.
બાઈ બનિષ નઝર ઉઠાઈ, શહીદ લાશોંકે સિવા કોઈ ન
થા તો આપ ખયમેં તશરીફ લાયે. હઝરત અલી અબ-
સત યાઅને ઇમામ ઝેતુલ આબેદીનને અપને બાપકી તન-
હાઈ વ બે કસીકો દેખા તો બિસ્તરે બિમારીસે ખડે હો
ગયે ઓર હથીયાર લેકર મયદાનમેં જાના ચાહ્યા. હઝરત
ઇમામને ફરમાયા:—

“ ઇસકો રોકો, વર ન બની ફાતેમાકી નસલહી
તમામ હો બચગી. ” આબિદ બીમાર ઇસરાર કરતે થે
ઓર કેહતે થે કે બાબાપર ફરમાન હોને દો. વો અકેલે
હે, બેટા ઇસી વકત કામ ન આયેગા તો કબ આયેગા.”
હઝરત ઉમ્મે ફુલસુમને જબરન હઝરત આબિદકો રોક
લિયા ઉસ વકત હઝરત ઇમામને ફરમાયા:—

“ લાવ મેરે અબદુલ્લા અલી અસગરકો લાવ. મેં ઇસે ગોદમેં હું ” હરમને હઝરત અલી અસગરકો ગોદમેં દિયા. આપને ઉનકો પ્યાર કિયા ઓર બાહર મયદાનમેં લે કર આયે. પ્યાસકે સબબ અલી અસગરકી વાલિદાકે દુધ ન રહા થા ઓર બચ્ચા બુક પ્યાસસે નિઠાલ હો રહા થા. એક રિવાયતમેં હે કે આપ યોંહી મયદાનમેં લે કર આયે થે. એક રિવાયત હે કે આપને હરીફકે સામને બચ્ચેકો લે જા કર ફરમાયા કે:--“ ઇસ માઅ-સુમકી કયા ખતા હે ? કુસુર અગર હે તો મેરા હે. ઇસકો તો પાની દો ” મગર કસાઈ પેશા કુશીયોંને જવાબ મેં એક તીર દિયા જીસને નંન્હે સઇયદકે હલકકો છેદ ડાલા. બાપકી ગોદમેં બે ગુનાહ બચ્ચા ફડકને લગા. ઇસે ખબર ન થી દુનિયામેં કયા હો રહા હે. મેં કિસકી ગોદમેં હું ઓર યે કાંટા મેરે હલકમેં કયોં ચુલા ? ઇસકો તો સારી દુનિયા માંકી ગોદ થી. વો દુનિયામેં જિંદા રેહનેકો આયા થા મગર ઇસકી ઝીસ્ત જલદી ખતમ હો ગઈ. ખુનમેં ઉસકા નંન્હા નંન્હા કમીસ તર હો ગયા ઉસને હાથ પાઉં મારે ઓર બાપકે સીનેસે સર લગા કર જાન દેદી.

દેખના ! કયા છોટીસી લાશ હે. જીન ઓરતોકે નંન્હે બચ્ચે હેં વો ખ્યાલ કરેં કે ઉનકે ઇમામકા બચ્ચા

કયસી બે દરદીસે ગોઢમેં શહીદ હો ગયા. ઓર સોચેં કે બચેકી આગ કયસી હોતી હે ઓર ઉસ વકત હઝરત ઇમામકે દિલ પર કયસા સહમા હોગા. હઝરત ઇમામને ખુદાસે સખ્રકી દોઆ માંગી ઓર ઇસ લાશકો બી શહીદોંમેં લે જા કર રખ દિયા.

મોહરરમકા અસલી વકત કરીબ આ ગયા. સુરખ ઠલ રહાહે. અસરકા વકત હે, હઝરત ઇમામ ખયમેમેં રૂખગત બાને તશરીફ લે ગયે. સમયદ ઝાદીયોંકે જુરમટમેં બહે હુએ હેં સળકે વેલોં-
શમશારોંમેં રત ઇમામ ખયમેમેં રૂખગત બાને
શખ પીર. તશરીફ લે ગયે. સમયદ ઝાદીયોંકે
 જુરમટમેં બહે હુએ હેં સળકે વેલોં-

પર હસરતો માયુસી બરસ્તીથી. હઝરત ઝયનબને અપને લાચાર લાઇકો બેકસીસે દેખા. હઝરત સકીનાને ગાબા જાનકે આખરી દીદાર કિયે. હઝરત શેહેર બાતુ ઓર સખ અઝવાળે મુતહરાતને અપને પીતમ ઓર હકકે દુહલાકી આંસુ ભરી આંખોંસે ઝિયારતકી.

ઇમામને સળકો સખોં હિમ્મતકી વસીયત ફરમાઇ ઓર ખુદા હાફિઝ કેહ કર બાહર તશરીફ લે આયે ઓર ઉમ્મતમેં હકકા બીજ બોંન ઓર સચ્ચાઇકી ખેતીમેં અપને ખુનકા પાની દેનેકો આમદા હો ગયે. કયોંકે ઇસ દુનિયામેં એક પુખ્ત ફના હેતા હે જબ હસરે પુખ્તકો બકા હાસિલ હોતી હે. દાના ખાકમેં મિલતા હે તો

શિશુકા પચકા હોતા હે. રૂઈ અપની હસ્તી મિટાતી હે-
 તો આઢમીકો કપડા મચસર આતા હે. દાના ચકકીમે
 પિસ્તા હે, આઢા અપને વુબુદકો ગર્મ તવે પર જલાતા
 હે તખ રોટી પકતી હે ઓર ઇનસાનકા પેટ ભરતા હે.
 તેલ જલતા હે ઓર અપને બદનકો ફના કરતા હે જખ
 કહીં ઘરોંમેં રોશની હોતી હે, બત્તી અપને સરપર
 આગકી આરી ચલવાતી હે ઉસ વક્ત તુરાની શકલવાલી
 કેહલાતી હે. પાની આગકી ઝમીનમેં જા કર જઝબ હો
 જાતા હે, અપની હસ્તી કુરબાન કર દેતા હે તખ ચમન
 આબાદ હોતા હે. લકડીયાં આગમેં જલતી હે, તકલીફ
 ઉઠાતી હેં ઉસ વક્ત તુમારા ખાના પકતા હે, ભાપ રેલ
 ચલાતી હે, કપડે ઘુનતી હે, બરફ જમાતી હે, પંખે
 ઝલતી હે મગર જાનતે હો કે બનતી કયોં કર હે ?
 ઇસમેં બી શહાદતકા હાથ હે. પાની આગમેં તપતા હે
 ઓર ભાપ બન જાતા હે. યાઅને અપના વુબુદ શહીદો
 ફના કરકે ભાપકી શકલ ઇખતીયાર કરતા હે. ઉસ વક્ત
 તુમારે સેંકડોં કામેંમેં મદદ દેતા હે. ઇંને રસુલુલ્લાહને
 બે ચે મુસીબતેં ઉઠાઈ સારા ઘર બાર છુટા દિયા ઓર
 કટવા દિયા ચે મેહેઝ ઇસ વાસ્તે કે ઉન્મત સચ ઓર
 હકકો સમજે ઓર નાહક બાતકે આગે બાતિલ કામકે
 સામને સર ન ઝુકાયે. ગોયા ઇમામે મહમુદમે અપના
 ઓર અપને બચ્ચોંકા સર કુરબાન કરકે તુમારે ઇમાનોકા

વુચ્છુન જિંદા કર દિયા. પઠો કુરૂદ ઇમામપર ઓર ઉસકે નાના પર “ અલ્લા હુમ્મા સલ્લે અલા મુહમ્મદિ વં વ અલા આલે વ અરહામે મુહમ્મદ. ”

પ્યાસમી શિદત થી. ઇમામ સીધે પુરાતપર તશરીફ લે ગયે શિનરને ઉમર સાઅદસે કહા:—

“ હુસેન પ્યાસમેં મુરદા હે, મગર વો હમ જિન્દોંકે કામુમેં નહીં આતા. પાની પી કર જિન્દા હો ગયા તો હમનાંસે કિસીકી ખેર નહીં. દેખતા કયા હે? જલ્દી બંદો-ખરત કર ઓર હુસેનકો પાની ન પીને દે. ” ઉમર સાઅદને ફેજકો ઇશારા ક્રિયા. હજરત ઇમામને એક ચુલ્લુ પાની લિયા થા ઓર ચાકતે થે કે મુંહમેં ડાલેંકે એક મુઝી બદજાત અખાન ઇન્ને રામને તીર મારા બે આપકે ઢહન મુબારકમેં ઘુસ ગયા. પાની આપકે હાથસે ગિર પડા ઓર ઇમામને બડી તકલીફ ઓર મુશકિલસે વો સિતમઝા તીર મુંહસે નિકાલા ઓર ફરમાયા:—

“ અથ ખુદા તેરે સિવા કિસસે ફરિયાદ કરે. તુઝ-ખિન મેરા અબ કોન બાકી રહા હે. ” ખુન મુંહસે ઉબલા ચલા આતા થા ઓર આપ કુલ્લિયાં થુકતે બતેથે. આખિર આપને તલવાર ખેંચી. ઉમર સાઅદ મુકાબિલેકો આયા. આપને ફરમાયા:—

“ દુર હો મેરે સામનેસે. ” ઉમરૂ સાઅદ ગધેડી તરાહ એકહી ટટકારમે ઉલટા ભાગ ગયા. ચોર શિમર ઝિલ જોશનને પ્યાદા ફેજકો ઇશારા ક્રિયા જીસને ઇમામકો ઘેર લિયા. હઝરતને ઇસ લશકર કો બી મારે તલવારોંકે સરા સીમા કરકે ભગા દિયા તો ઉમરૂ સાઅદને શિમરસે કહા:—

“ તુને આજ તક અયસા કોઇ બહાદુર દેખા હૈ કે ઉસકે સજ કુનખે વાલે, લખ્તે જીગર બચ્ચે ચોર યારો મદદગાર મારે ગયે ચોર ખુદ ઉસકે જીરમપર બ કસરત ઝખ્મ હૈ મગર મયદાનસે મુંહ નહીં ફેરતા ચોર ફેજોંકા જ છુડાયે દેતા હૈ. ”

હઝરત ઇમામકે ૪૫ ઝખ્મ તલવારો નેઝેકે થે ચોર પેંતીસ તીરોંકે. ખુન ખેહ રહા થા, પ્યાસકે મારે હલક ખુફક થા લેકિન ઇખ્તુર રમુલકા હાથ તલવાર ચલાનેસે ન ફકતા થા. જીસ તરફયે અલીકા શેર હમલા કરતા થા મદ્દેં કાઈકી તરેહ ફટ જાતીથીં ચોર સર ધડોંસે કટ કટ કર દેર હો જાતે થે, આખિર શિમરને છે પ્યાદોંકો લે કર આપકો ઘેર લિયા ચોર ઉનસે કહા:—

“ ખખરદાર હુસેન નિકલને ન પાયે. ઘેરે રહો ચોર વાર કરો. ” હઝરત ઇમામ બી મરદાના વાર ખડે હો.

ગયે ઓર અપને હિસારીયોંકે ચેહરોંપર તલવાર મારને લગે કે ઝરઆ બિન શરીકને હઝરતકે બાયે હાથપર તલવાર મારી. અસકે સહમેસે દસ્તે મુબારક કટ કર ગિર પડા. આપને ચાહાકે દશમનકે ઇસ વારકા જવાબ દેં ઓર તલવાર મારેં, ચુનાંચે આપને જસ્તકી મગર ખુન ઈતના બહા થા ઓર ભુક ખાસ ઓર ઝખ્મોંકી તકલીફસે તાકત ન રહીથી અસકે સખખ તલવાર ન ચલ સકી ઓર આપ ગિર પડે ઓર ગિરે હુએ સઘયદ, ઝખ્મી સઘયદ, બે દસ્ત સઘયદ, અકેલે સઘયદ, બે ચારે મદદગાર સઘયદકે સનાન ઇબ્ને અનસને એક નેઝા મારા બે સીનેકો ચીરતા હુઆ પુશ્તમેં નિકલ ગયા ઓર જખ ઇસ ઝલિમને નેઝા બાહર ખીંચા તો ઉસકે સાથ રૂકે મુબારક બી ખીંચ આઈ ઓર ઇમામ બેદમ હો ગયે. સનાનને ચાહા કે સર મુબારક કાટ લે મગર હયખતસે થરરા ગયા ઓર હાથ કાંપને લગા. તખ ખોલી ઇબ્ને યઝીદને ઇબ્ને રસુલુલ્લાહ સલ૦ કા સર કાટા. ઓર દુનિયાકી સખસે બધી શહાદતકો પુરા કિયા.

સર કાટ કર ઇસ શરમે હયાકી મુરત ઇસ ઈફ્કતો ઇસમતકે પુતલેકો બિરેહના કિયા ગયા, કપડે ઉતારે ગયે ઓર સવારોંકે અસ્મે નાઝનીન પર દોડાયા ગયા. અસ્કે સહમેસે વો બદન ચુરા ચુરા હો ગયા. અસ્કો રસુલે ખુદા

સલ૦ ગોદમેં લેતે થે; ક'ધે પર ખિઠાતે થે. જુદો ફાતમા
ઝેહરા રહી૦ ને સીનેસે લગા કર પાલા થા.

કરખલાકે મયદાનમેં અધેર હો ગયા સુરજ ને
ગુરખ હોનેકે કરીખ થા ઇસ અઝી મુશ્શાન ગુનાહસે કાંપને
લગા. ફિરક્તોંમેં કોહરામ મચ ગયા. સારી ઝમીન હિલ
ગઇ, સમયદ મજબુમકે ખુનતે હર દરખત ઓર પત્થરકો
લાલ કર દિયા. લિખા હે કે શામમેં જુમ પત્થરકો
ઉઠાતે થે ઉમકે નીચેસે ખુન નિકલતા થા.

અખ શિમર ઓર ઉમરૂ સાઅદકે હાં ચરાગ જલ
ગયે. બની ફાતમાકા દિયા ગુલ કરકે ઉન્હોંને શાદિયાને
બનાયે ઓર ખયમેમેં બનેકી તધ્યારી કી. શિમરને ખય-
મેમેં બાકર ઓરતોંકી આદરેં ઉતાર લીં, ઉનકે ઝેવર છીન
લિયે. વો ખિચારીયાં હિમાયતીકો આવાઝ દેતી થીં તો યે
લોગ કેહકહે લગાતે થે ઓર કેહતે થે ” વો તુમારે
હિમાયતી કટે પડે હેં અખ દુનિયામેં તુમારા કોઈ મદદ-
ગાર નહીં, અખ તુમ હમારી લોંડીયાં હો. ” યે ઉનકો
કહા જતા થા. જો સારે આલમકી આકા આદીયાં થીં. યે
ઉનકી બે કસીકા વકત થા જુનકા નાના તમામ જહાનકે
બે કસોંકા હામી બનાયા ગયા થા.

આજ ઉનકા ખયમા છુટ રહા થા. આજ વો બે
પરદાકી જતી થીં, આજ વો જંગલમેં ઘભરા ઘભરા કર

દેખતી થીં કે કોઈ હિમાયતી પયદા હો મગર કોઈ ન
થા. જો ઇત સિતમસે ઉનકો પનાહ દિલવાતા.

શિમરને આબિદે ખિમારકો દેખા તો ઉનકે શહીદ
કરનેકો આગે ખઢા ઓર કહા:—“ હુસેનકી નરીના અવ-
લાદકો ખિલકુલ ખતમ કર દેને કા હુકમ હે ” ઉમર
સાઅદને રોકા ઓર ખીમારકી જાન ખચા લી.

હઝરત ઇમામકા સર ખોલી નેઝે પર ચઢા કર ઇજને
ઝિયાદકે પાસ લે ચલા. આગે આગે
રસ્સીયોસે બંધે સર થા, પીછે ઉંટ થે જીનકી નંગી
બની ફતેમા. પીઠોપર ઓરતે રસ્સીયોસે બંધી બે
પરદા બેઠી થીં. આબિદે ખીમારકા
ચેહરા ઝર્હ થા, હાથ બાંધે હુએ થે ઓર ઉંટ પર બચકે
જા રહે થે.

જીસ વકત થે કાફલા કુદકે બાઝારોંમેંસે શુઝરાતો
હઝારહા આદમી તમાશા દેખનેકો ખડે થે. હઝરત ઝય-
નખ લી એક ઉંટ પર રસ્સીસે બંધી સવાર થીં. ઉન્હોંને
જો બાઝારોંકો તમાશેમેં મસફૂફ દેખાતો નિહાયત દર્દ બરી
આવાઝમેં ફરમાયા:—

“ આય, હમારી સયર દેખો. હમ વોહી હેં જીનકો
તુમારે રસુલને તુમારે સિપુર્હ કિયા થા ઓર ફરમાયા થા.

કે ઇનકી પયરવી કરોગે તો ગુમરાહ ન હોવગે. મગર દેખો હમારે આગે ખુનમે લથડા હુવા એક સર હે જો રસુલકે નવાસેકા હે, ફાતેમાકે ફરજંદકા હે ઓર હમ ઉસકી બેહને ખીવીયાં હે. જુનકો કયદી બનાયા ગયા હે ઓર બે પરદા બાઝારોમે લાયા ગયા હે. હમારા તમાશા દેખો, કે ઇસસે બઢ કર દુનિયામે કોઈ તમાશા ન હોગા. મેં અલી શેરે ખુદકી બેટી હું. કબી પરદેસે બાહર નહીં નિકલી. મેરે હાથોમે રસ્સી બંધી હે ઇનસે મેં તુમારે લિયે દુઆએ ખયર કિયા કરતીથી. યે સામને હુસેનકા બેટા આબિદ હે, ઓર બીમાર હે. અપને ઘરકે બીમરોં પર તુમ તરસ ખાયા કરતે હો, ઇસ પરદેસી બીમારકી સેર હી કર લો. તરસ ન ખાવ, દેખો, કયસી નાતવાનીમે ઇસકે હાથ ખીંચ કર બાંધે હે કે હિલ નહીં સકતા. બીમારકા નરમ બિસ્તર લી દેખ લો. ઉંટકી નંગી પીઠ પર ખયડા હે. કલ કયામતમે મેરી માં ફાતેમા હુસેનકા જુન ભરા ફરતા લે કર ખડી હોંગી ઓર ફરિયાદ કરેંગી ઉસ વકતકી સેર લી ખુબ હોગી. તુમકો ઉસ તમાશેદી લી આરજુ કરની આહીયે. ”

ખિલકત ઝારો કતાર રોતી થી ઓર કેદીયોંકા જુલુસ બાઝારોંસે ગુઝર રહા થા. હજરત ઝયનબકે અશ-આર ઓર તકરીરસે લોગ ચીખે માર માર કર રોતે થે

મગર બની ઉમઠ્યાકે ઝુલ્મકે સળળ કિસીમેં ઉનકી મદદકી જુરઅત ન હોતી થી. આખિર ઇબ્ને ઝિયાદકે સામને લાયા ગયા. ઉસને બડી શાનકા હરબાર કિયા થા. સર એક તશ્તમેં લા કર રખા ગયા. ઇબ્ને ઝિયાદકે હાથમેં એક છડી થી વો ઉસને હઝરત ઇમામકે હાતોં પર મારની શુરૂ કી. ઇસ પર ઝયદ બિન અરકમ સહાબી રસુલુલ્લાહ સલ૦ ને ફરમાયા:—

“ ખબરદાર ! યે ગુસ્તાખી ન કર, છડી હટા, કે મેંને ઇન હાતોં પર રસુલે ખુદા સલ૦ કે બોસે દેતે દેખા હે. ” ઇબ્ને ઝિયાદ હઝરત ઝયદ રહી૦ કી ઇસ જુરઅતસે બિગડા ઓર બોલા કે:—

“ તુમારે ખુદાપે ઓર સહાબીયતકા ખ્યાલ ન હોતા તો તલવારસે મઝા ચખાતા. ” ઓર ફિર હઝરત ઝયદકો બાહર નિકલવા દિયા.

હરબારમેં કયદી બધે ખડે થે. ઇબ્ને ઝિયાદને હઝરત ઝયનઅસે ખિતાબ કરકે કહા:—

“ ખુદાકા શુક હે, તુમારે ઇરાદે ઝુટે હુએ ઓર તુમારી તમન્નાયે ખાકમે મિલ ગઈ. ” હઝરત ઝયનઅને જવાબ દિયા:—

“ ખુદાકા શુક હે કે ઉસને હમકો મોહમ્મદ સલ૦

કે ઘરમેં પયદા ક્રિયા ઓર પાકીઝગી દોનોં જહાનકી મર હમત ફરમાઈ. ” ઇંને જિયાદ બોલા:—

“ કેખા બી ખુદાને તુમારે સાથ કયા ક્રિયા ? ” હઝરત ઝયનબને જવાબમેં એક આયત પઢી હસ્કા મતલબ યે થા:—

“ ઉન પર કતાલ ફર્જ ક્રિયા ગયા થા ઇસિ વાસ્તે વો મકતુલ હો કર અપની આરામ ગાહોંમે ચલે ગયે. ” ઇંને જિયાદને હઝરત ઝયનબસે કહા:—

“ યે લો તુમારા ભાઇ હે હસ્કો ખુદાને મરવા ડાલા. ” આબીદે બીમારને જવાબમેં યે આયત પઢી:—

“ તુમને ઇસકો કતલ ક્રિયા. ખુદા તો મોતકે વકત બનોંકો ઉઠા લિયા કરતા હે ઓર કોઈ શખ્સ બગેર મરઝી ખુદાકે નહીં મર સકતા. અજલકા વકત મુકરર હે ”

ઇંને જિયાદકો ઇસ જવાબસે તયશ આયા ઓર હુકમ દિયા કે આબિદે બીમારકો કતલ કર દો. મગર હઝરત ઝયનબકો આહોઝારીસે મંજપુર હોકર ખુનસે બાઝ આયા. ઓર સરોંકો મચ્ચે કેદીયોંકે દમિસ્કમેં વઝીદકે પાસ લેજ દિયા.

ગરીબ આબિદે બીમારકો તોકો ઝ-હૃદોંમે જકડા જયા. ઓર પહેલેસે જિયાદા અઝીમત કે સાથ ઓરતોં સમેત

શિમરકી હિફાજતમે લેજા ગયા. સનાન ઇખ્તે અનસ કાતિલે હઝરત ઇમામને ઇખ્તેઝિયાદસે કહા—

“ લાવ, મેરા ઇનામ લાવ કે મેને બોહોત ખડે શખ્સકો કતલ ક્રિયા હે ” ઇખ્તે ઝિયાદને કહા—

“ હાં, તુઝકો બોહોત ખડા ઇનામ હુંગા. તું હુસેનકો સખ્સે ખડા કેહતા હે ઇસકા ખદલા યે હે કે તુઝકોલી કતલ કરું. તાકે આયંદા કેઇ હુસેનકો ખડા ન કહે. ” યે કેહકર સનાનકો કતલ કરા દિયા. ઓર કાતિલે હુસેનકો બોહોત જલદી દુનિયાકે અયશકા મઝા આ ગયા.

યઝીદકે સામને જખ હઝરત ઇમામકા સર લાયા ગયા ઓર કયદી ખડે ક્રિયે ગયે તો યઝીદી દરખાસમે ઉસને કહા—

ક્રાંતમા કયદી.

“ ખુદા ઇસ લોંડી ગરબે ઇખ્તે ઝિયાદકો ગારત કરે મેને હુસેનકો કતલ કરનેકા હુકમ કબ દિયા થા. ” યે કેહકર યઝીદ રોને લગા. ઉસકે હાથમેલી એક લકડી થી. જુસકો ઉસને હઝરત ઇમામકે દનદાને મુખારક પર મારના શુરૂ ક્રિયા તો અખુ ઝમરાહ અસલમી રહીઁ સહાબીએ રસુલ સલ્વને ઉસકો ડાંટા ઓર કહા—

“ બાશ, યે મકામ રસુલે ખુદા સલ્વ કે મુખનેકા

હે. ” યઝીદ ખિસયાના હો ગયા ઓર ગરબન ઉઠાકર હઝરત ઇમામ એનુલ આબેદીનસે કહા—

“ તેરે આપને આહાથા કે મેરી બાદશાહત લેલે. મેરા હક ઉસને ન પેહછાના ઓર કરાબતદારીકા ખ્યાલ ન કિયા. ” આબિદે ખીમારને જવાબમેં ये आयत पढी—

“ કોઈ મુસીબત ઝમીનમેં તુમારી જાનોંપર અયસી નહીં આતી જો ખુદાકી લિખી હુદ્દ તકદીરસે બાહર હો. ” યઝીદને અપને દરબારકે એક આલિમ ખાલિદસે કહા—

“આબિદકો જવાબ દો.” ખાલિદને ये आयत पढी.

“ કોઈ મુસીબત તુમપર નહીં આતી મગર ખુદ તુમારેહી કરતુતકા વો નતીજા હોતા હે. હાલાં કે ખુદા બોહોતસી ખતાયેં મોઆફ્ફી કર દેતા હે. ” હઝરત ઝયનબને ફરમાયા—

“ મેરા બાપ ઓર બાઈ તુઝસે અન્છે થે. ” યઝીદને કહા:—

“ બેશક, તેરે દાદા મેરે દાદાસે બેહતર થે. ઓર તેરી વાલિદા મેરી વાલિદાસે અન્છી થી, મગર તેરા બાપ મેરે બાપસે બડા થા. ये दाववा तेरा दुररत नहीँ है. वो दोनों खुदाके हाँ हैं, इसका इन्कारा खुदा करेगा. કે ઉન

દોનોંમેં કોન બેહતર હે. અલબત્તા મેં તુઝસે ઓર તેરે ભાઈસે બેહતર હું. દેખલે મેં તખ્તપર બચઠા હું ઓર તું ક્યદી બની બંધી ખડી હે. ઓર તેરે ભાઈકા સર કટા હુવા રખા હે.” હઝરત ઝયનખને જવાબમેં યે આચત પઢી.

“ મુલકકા માલિક ખુદા હે. જુસકો ચાહે મુલક દે, જુસે ચાહે લે લે. વે. હરચીઝપર કુદરત રખતા હે. ”
યઝીદ બોલા—

“ બસ ઝખાં દરાઝી ન કર ”

એક રિવાયતમેં યેભી આચા હે કે દરબારકે બાહર નોખત બજ રહી થી. યઝીદને આબિદે બીમારસે કહા:—

“ સુન યે મેરી ઓર મેરે બાપકી બાદશાહતકી નશાની હે. ઓર તેરા બાપ સામને કટા પડા હે. ” આબિદ ચુપ હો ગયે. થોડી દરમેં અઝાનકી આવાજ આઈ તો આબિદ બોલે:—

“ લે, સુન યે મેરે બાપદાદાકી બાદશાહતકી નશાની હે ઓર તું ઓર તેરા બાપ ઇસ નશાનકે અંગે સર ઝુકા કર ગિર પડતે હે. ”

આબિર દરબાર બરખાસ્ત હુવા. આબિદે બીમારકી

બેડીયાં ઓર તોક ઉતારા ગયા. હરમકો યઝીદને અંદર મેહેલમેં સિજવાયા ઓર ફિરસા ખતમ હુવા.

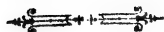
યે થા મોહરરમકા ખ્યાન. ઇસ ખ્યાનસે માઅલુમ હુવા કે મોહરરમમેં ગમ કયોં ક્રિયા જાતા હે. ઇસ દાસ્તાને તવીલસે ખુલ ગયા કે મુસલમાનોને અયસી સંગદીલી કયોં ઇખતિયાર કીથી ઓર અપને રસુલકી અવલાદકો સરફાકીસે કયોં કતલ ક્રિયા થા. ખની ઉમઇયાકી તુલાની કહાનીસે તુમને સમજ લિખા હોગા કે યે લોગ મુનાફિક થે. ખોફમે મુસલમાન હુએ થે, ઓર લાલચસે ઇસપર કાયમ રહે વર ન ઉનકે દિલમેં ઇસલામકી કુછ અજમત ન થી. જળ વો દીન ઓર એહલે દીનકી કદ્ર ન જાનતે થે તો જો હરકતભી કરતે વો કમ થી.

અબુબેહુબ આં હજરત સલૉકે ચચા ઓર અબુબેહુલ કુરેશકે સરદાર ઇન તુમાયશી મુસલમાનોંસે બેહતર થે. ખુલ્લમ ખુલ્લા મુખાલિફતકી ઓર મુશરિક હુએ. ખતરનાક થે ખની ઉમઇયા થે જીનકી જખાનોંવર કલમા થા, જીનકી પેશાની સિજદેમેં થી, જીનકે મુંહમેં રાજે થે, મગર દિલ તારીક થે. ઓર ઉનમેં ફિરસે દુનિયા ઓર ખ્વાહીશે ઇજજતો જાહકે સિવા ઇમાનકી અસલિયત ઝરરા ખરાખર ન થી. ફિર અયસે લોગોંસે જો જો ગુનાહભી હોતે જોખા થે.

આજ વો મિટ ગયે, ઉનકે તખ્ત ઓંધે હો ગયે. ઉનકી ઇઝઝત ખાકમે' મિલ ગઇ. દમીશ્ક મેં ચઝોદકી કપ્ર મેંને દેખી હે. લોગ ઉસપર પથર મારતે હેં ઓર પેશાબ કરતે હેં. મઆબીયાકી કપ્રપરભી ગયા હું. એક છોટીસી ખુરજમેં વીરાન પડી હે જીસપર વેહશત પેહરા જેતી હે મગર બની ફાતેમાકી કબરેંભી સલતનત કર રહી હેં ઓર ઉનકે કારનામેંભી દુનિયાપર છાયે હુએ હેં.

ઇસ મોહરરમમેં કરોઠોં આદમી ઉનકા ઝિકરે ખયર કરતે હેં. ઓર કરોઠોં રૂપીયે ઉનકે નામપર ખયરાત ક્રિયા જાતા હે ઓર બની ઉમઇયાકા ન કોઈ નામ લેવા હે ન પાનીં દેવા. ઓર ચેહી કુદરતી ઇનસાફ સબસે બડી દલીલ હકકો ખાતિલકે સમજનેકી હે.

નવવાં હિસ્સા ખતમ હુવા.

નાદર તોહરો.

મુસલમીન બીરાદરો માટે બરકત ભરી ખબર
ફક્ત પચાસ નકલોજ સીલીકમાં છે.

પાક કુરાને શરીફ.

ફક્ત ફરેમ કરવા જેટલી સામગ્રીના એકજ પાનામાં.

આજની આગળ વધતી નવી દુનિયા કળાની મદદથી
આ મુશ્કેલ કામ મોટા ખર્ચે પાર ઉતારવા બંધે ખુદાની
મહેરબાનીથી શકતીવાન થયા છીએ. પાક કલામે મહદના
૮૭૨ પાનાઓ ફક્ત ૨૫+૩૦ પાંચનીચિસાદજનનું એક તાવના
પાનામાં ઇસ્તમોલી ખુશ રંગે અને સોનેરી જરી વાળી
અલહમ્મ્યાની મુસ્લીમ રોનીસ બોરહર વચ્ચે તથ્યાર કરી
છરલામી એલમાઓની દસ મહેરો સાથે સમાવવામાં આવ્યા
છે. દરેક સુરા ઉપરના મથાલા તે ખુદની રીતે દેખાય તેમ
બુદા બતાવ્યા છે. આ સર્વ ઉંચા આઈ પેપર ઉપર બહુજ
સંભાળથી અનેક કોશિસો પછી તથ્યાર થઈ શક્યા છે છતાં
હદીયો સર્વે કોષથી લેવા બની શકે માટે રૂ. ૨૫ દર નકલનો
રાખવામાં આવ્યો છે,

ટપાલ, અને પેકીંગ ખર્ચ રૂ. ૦૧ વધુ

નિઝામીયા બુક ડીપો.

ત્રણ દરવાજા—અમદાવાદ.

પાક કુરઆને શરીફ સુંદર લાકીટમાં

ચાલુ જમાનાની આગળ વધતી નવી દુનિયતના પ્રતાપે પાક કલામે મઝહ એક ઈચ લાંબુ પોણી ઈચ પોણું અને અરધા ઈચથી ઓછી જડાઈની સામગ્રીમાં તમયાર થઈને આવેલું છે. સુંદર આરીફ હરફે ચીકણા ઝીણાં કાગળ ઉપર લખાયલાં છે અને તેની સોનેરી વેલ ખુસ તથા સોનેરી કીનારી વાળી ઝલ્લ ખાસ જોવા લાયક ખુશનુમાં છે. કીનારા દુરખીતવાળા ખુશસુરત બોક્સમાં રાખેલું છે. જેથી દુરખીત વડે જોતાં ઝીણાં હરફે ઘણા મોટાં દેખાય છે. ચાલો તે ઘડીઆળના અછોડામાં રાખો અને ચાલો તે અચ્ચાંઓના ગળામાં તાલીજ રૂપે પહેરાવો અથવા ખીસામાં રાખો. કુરઆને મઝહનું પાસે રહેવું ખાસ સુમારક અને ખરકત બરેલું છે.

હદાયો રૂ. ૩-૦-૦ ટપાલ ખર્ચના ચાર આના વધુ

નિઝામીયા બુક ડીપો.

ત્રણ હરવાળા--અમદાવાદ

મવલાના અખદુલ હલીમ શરરની પ્રખ્યાત ઉરદુ ઝખાન અને ઉરદુ હરફની નોવેલો.

૧	જોયાએ હક	૧-૪-૦
૨	ખાખક ખુરમી હી. ૧	૦-૧૨-૦
૩	" હી. ૨	—	...	૦-૧૨-૦
૪	મફતુહ ફાતેહ...	૧-૪-૦
૫	અલશાનસો	૦-૧૨-૦
૬	ખોફનાક મોહખખત	૧-૪-૦
૭	હુરનકા ડાકુ હી. ૧	૦-૧૨-૦
૮	" હી. ૨	૦-૧૨-૦
૯-૧૦	અસરારે દરખારે હરામખુર હી. ૧-૨	૦-૧૦-૦
૧૧	માહ મુલક	૨-૦-૦
૧૨	જેમદાન હુલહન	૧-૦-૦
૧૩	રમતુલ કુખરા	૧-૪-૦
૧૪	અધ્યામે અરખ હી. ૧	૧-૪-૦
૧૫	" હી. ૨	૧-૪-૦
૧૬	શોકીન મલેકા	૧-૮-૦
૧૭	કયસો લુખના	૧-૪-૦
૧૮	ફલોરા ફલોર-કા	૧-૮-૦
૧૯	શીલીખાના	૧-૮-૦
૨૦	મુકદદસ નાઝની	૧-૮-૦
૨૧	આગાસાદેકકીશાદી	૦-૧૦-૦
૨૨	ફિરદોસે બરી	૧-૦-૦
૨૩	મનસુર મોહના	૧-૦-૦
૨૪	મલેકુલ અઝીઝવરજના	૧-૦-૦
૨૫	હસન અનજલના	૧-૦-૦

નિઝામીયા બુક ડીપો. ત્રણ દરવાજા--અમદાવાદ.

હૃદય વિદારક બનાવોથી ભરપુર રસિક તથા

બોધક નવલકથા.

હુસન—ઈફરોઝ.

જે સંપતિથી સંસાર પર ઉપકાર કરી શકાય છે તેજ સંપત્તિના દુરપયોગથી કેવા બીષણ કષ્ટો સહન કરવાં પડે છે. તથા દુષ્ટ મિત્રોની સોહબતથી કેવી ખ્વારી થાય છે. અને લક્ષ્મીનાં લોભથી મહાત્મા ગણાતા પુરૂષો કેવાં અયોગ્ય આચરણો આદરે છે. તેનો આશ્રેય ચિતાર તુરૂદીન તથા શેખ ઇબ્રાહીમનું ચારિત્ર વાંચતાં પ્રત્યક્ષ નજર આગળ ખડો થાય છે. હુસન-ઈફરોઝ તથા તુરૂદીનના વિશુદ્ધ પ્રેમનું દિગ્દર્શન, ખલીશ હાડન અલ્લરશીદની ઉદારતા, વજીર સવીની કપટતા અપકારનો બહોળો ઉપકાર આદિ અનેક રસિક અને બોધક વિષયોનો તાદ્દશ્ય ચિતાર, મતુબ્ય જીવનમાં કહતી પરિસીમાંનું દર્શન કરવું હોય તો આ નવલકથા જરૂર વાંચો.

કિંમત રૂ. ૦-૪-૦ પોસ્ટેજ જુદું આજેજ મંગાવો

મળવાનું ઠેકાણું—

નિઝામીયા બુક ડીપો,

ત્રણ દરવાજા—અમદાવાદ.

ફક્ત ગુજરાતી જાણનાર બિરાદરોને

પુરા ખબર.

ગુજરાતી તરજુમાવાળું.

કુરઆને મજીદ.

કેટલાક વરસો ઉપર દીક્ષીમાં પાક કુરઆને મજીદ ગુજરાતી હરફને હરફ જમાનના તરજુમા સાથે છપાવવામાં આવ્યો હતો પણ તેની બધી નકલો ખલાસ થઇ જવાથી અરબી નહીં જાણનાર બિરાદરો નિરાશ થઇ ગયા હતા. પણ પુદના ફઝલે કરમથી હાલમાં મજકુર કુરઆને મજીદની થોડીક કોપીઓ અમારી પાસે આવી પહોંચી છે. જે બિરાદરોને જોઇએ તેઓએ તાકીદે મંગાવી શ્રેવા મહેરબાનો કરવી નહીંતો પાછળથી પરતાવું પડશે.

મજકુર કુરઆને મજીદનો તરજુમો મવલાના શાહ રશીદુદ્દીન સાહેબ દહેલવીનો છે અને તેનો હાથીયો (ફૂંક તફસીર) હઝરત શાહ અબ્દુલકાદર મોહમ્મદીસે દહેલવીનો લખેલો છે. ઉરદુ બાષા ધણીજ સહેલી અને સાદી છે. ઉરદુ જમાન અને ગુજરાતી હરફમાં તરજુમો થએલું આ કુરઆન પહેલ વહેલું છે. મોટી સાઇઝ અને હરફ મોટા તથા પાકી રૂપરી ખાંધણી કરવામાં આવી છે. હદીસો ફક્ત આઠ રૂપીઆ પોસ્ટ ખર્ચ જુદું. જુજ નકલોજ સીલીકમાં છે માટે તાકીદે મંગાવો. વહેલો તે પહેલો.

નિઝામીયા બુક ડીપો.

ત્રણ કરવાળ અમદાવાદ.

મનોહર નવીન નવલકથાઓ.

રા. નારાયણ વિસનજી ઠક્કરજીત રસિક નવલકથાઓ.

આજ કાલનું હિંદુસ્તાન અથવા પ્રાણહારક મૃ-
ગજળ ભા. ૧-૨—આજ
સમયમાં આલતા નિંદા સુધારા, ગાડીવાડીના વૈભવ ખાતર ગમે એવા
શ્રીમંત પતિ મેળવવાની લાલસા, શ્રીમંતોનાં મૃત્યુ સમયે થતાં વીલનાં
ઠક્કપનામાં પણ ન આવે એવા અનાવોધી બરપૂર નવલકથા. પ્રણયદ-
ર્શન, વિકાર અને વિવેક, સુધામાં હલાહલ, શરીર બદમાશોની ટોળી
સત્યનિષ્ઠા, સાહસ, ભયંકર પ્રપંચબળ નિશાચરોનો, ગૃહપ્રવેશ, ગુ-
લાબની પ્રેમમત્રિકા- વગેરે પ્રકરણો વાંચતાં તમે જુની આંખોએ નવીન
તમાશો જ જોઈ શકશો. પૃષ્ઠ સંખ્યા લગભગ ૩૨૦, દરેક ભાગમાં
આર સુંદર ફોટોગ્રાફીક ચિત્રો બન્ને ભાગનું પાકું રૂપેરી પૃષ્ઠ;
જતાં કિંમત દરેકની ૧-૮-૦ કુલ રૂ. ૩)

ભયંકર ભદ્ર અથવા કેવળ ૨૪ વર્ષના ક્ષણભંગુર
સંસાર માટે—આ સંસારના ક્ષણભંગુર ભામ-
વિલાસની લાલસાથી મહત્વકાક્ષાના પ્રવાહમાં તણાઈને હૃદ્ય માનવી
પિશાચના દાસવને સ્વીકારીને આ જગતમાં કેવાં કમકમાટી ઉપબ-
વનારાં કુટુંબો કરે છે, અને જ્યારે પિશાચની નરકગતિમાં પડવાનો
પ્રસંગ તેમનાં નેત્રો સમક્ષ આવીને ડિબો રહે છે તે સમયે તેમની કેવી
દયાજનક દુર્દશા થઈ જાય છે એનું જો તાદસ્ય શાબ્દિક ચિત્ર જોવું
હોય તો તે કેવળ આ અદ્ભુત નવલકથામાં જ દેખાશે. મોટી
સાઈઝનાં પૃષ્ઠ ૩૦૦, રૂપેરી નામ તથા પાંચ સુંદર ફોટોગ્રાફીક
ચિત્રોવાળી આ નવલકથાની કિં. માત્ર રૂ. ૨) છે. પો. માફ.

નાદિરનો દોરદમામ અથવા બાહુમળનું પરિણામ-
સ્વર્ગ વાસી અમૃત કેશવ નાયક
તથા વિધમાન ઠક્કુર નારાયણ વિસનજી કૃત. એક સાધારણ
સિપાહી તરીકે ધનિનના બાદશાહના સૈન્યમાં દાખલ થઈ ધીમે ધીમે
આગળ વધી અંતે છગપ્રાંચ તથા અદ્વિતીય બાહુમળથી ધરિનના
બાદશાહ બની બેઠેલા અને ત્યાર પછી હિન્દુસ્તાનમાં આવો દિલ્હીમાં
'કૃષ્ણઆમ' ચલાવી દિલ્હીની મુશ્કિયાત 'શહેરશાહના' પાયાને હમ્મેદને
માટે ઢીલો કરી જનાર. નાદિરશાહનું જીવનચરિત્ર આ ગ્રંથમાં એટલું
અને એવું ઉત્તમતાથી વર્ણવાયું છે કે જાણે એક ઉત્કૃષ્ટ નવલકથા
વાંચતા હોઈએ તેવો જ ભાસ થાય છે. કાંમત રૂ. ૨-૮-૦

મારી ભયંકર સંસારયાત્રા—અથવા, એક
નિરાધારઅમળાનો

અત્તાનાદ ! આ સામાજિક નવલકથામાં સંસાર વ્યવહાર-મા પ્રચ-
લિત થઈ પડેલા કેટલાક વિષયોનું એવી શાસ્ત્રીય દૃષ્ટિથી અવલોકન
કરવામાં આવ્યું છે કે, જેમાંથી ઘણું શીખવાનું મળી શકે તેમ છે.
બાળવિધવાની હિન્દુ સમાજમાં કેવી શોચનીય સ્થિતિ છે, લમ કેને
કહેવાય છે, પુનર્લગ્નની ઉત્પત્તિ કેવી રીતે થઈ છે, ગાતિ હિત કેવી
રીતે સાધી શકાય તથા ગાતિના સડાઓને કેવી રીતે દૂર કરી શકાય
આદિ અનેક ઉપયોગી વિષયોની ચર્ચા આ નવલકથામાં ઘણી રસિ-
કતાથી કરેલી છે. પૃષ્ઠ સંખ્યા લગભગ ૩૫૦, પાકું રૂપેરી પૃષ્ઠ;
છતાં મૂલ્ય માત્ર રૂ. ૨-૮-૦

૨૧. ચુનીલાલ વર્ધમાન શાહકૃત રસક નવલકથાઓ.

લતા અને લલિતા ભાગ ૧-૨-૩-૪—લતા અને
લલિતા એ
જેનો હોવા છતાં જૂદા જૂદા રંગદંડમાં અને જૂદા જૂદા સ્વભાવની

માતાઓના સહવાસમાં ઉછરવાથી તેમનામાં જે દરેક જોવામાં આવે છે તેનું દિગ્દર્શન આ નવલકથામાં કરી શકાય છે. અંગ્રેજી કુમારિકાના પ્રેમદર્શનથી હિંદુ છોકરી ઉપર કેવી અસર થાય છે. કેળવાયેલા પુત્રને ચોક્કસ કુમારિકા સાથે પરણવાની દરજ્જા પાડનાર પિતા તેનું કેવું માર્ગ પરિણામ મેળવે છે અને રાજવંશીઓમાં કેવી કેવી બિન બિન પ્રકૃતિઓ જોવામાં આવે છે એનો ઉત્તર ચિતાર આપેલો છે. વાર્તાનો દરેક ભાગ અત્યંત રસિક છે અને ચારે ભાગોમાં સુંદર ફોટોગ્રાફીક ચિત્રો આપવામાં આવ્યાં છે. સુંદર છપાઈ, ઉચ્ચ કાગળ, પાકું સોનેરી સુશોભિત પૃષ્ઠ. દરેક ભાગનાં પૃષ્ઠ ૨૦૦. કિંમત દરેક ભાગની ૧-૦-૦ મુજબ રૂ. ૪-૦-૦

નોકરીનો ઉમેદવાર સચિત્ર સાંસારિક નવલકથા. અંગ્રેજી ભણેલો એક

મરીય યુવક નોકરીની શોધમાં ફાંફાં મારતાં જે અચળમણમાં પડે છે અને જુદા જુદા સ્વભાવમાં શેઠ શેઠાણીઓના સહવાસમાં આવીને અનેક લાલસા, ધર્મબ્રહ્મતા વગેરેની વચ્ચે આવી પડવાથી અટવાયા કરે છે તેનું આ ચિત્ર અત્યંત બોધક અને રસીક છે. મૂલ્ય રૂ. ૧.

કાશ્મીર અને કેસરી [ખીલ આવૃત્તિ]-રણજીતસિંહને અશ્વધાનો સાથે ધણીવાર ઝપા-

ઝપી થઇ હતી અને કાશ્મીર પ્રાન્તને માટે તો ચાર વાર સવારીઓ લઇ જવી પડી હતી. જેમાં છેલ્લી સવારીમાં વિજય પ્રાપ્ત થયો હતો, અને તે વિજય એટલો તો દઢ હતો કે પુનઃ અશ્વધાનો રણજીતસિંહના જીવનકાળપર્યંત કાશ્મીર સામે જિંદગી માથું કરીને જોઈ શક્યા નહોતા. આ વાર્તાનું એક પછી એક પ્રકરણ વાંચવાને વાંચકની મનોવૃત્તિ ઉન્નતિની જગતે છે. પૃષ્ઠ ૨૫૦ પાકું પુસ્તક. કં. રૂ. ૧-૦-૦.

પિશાચ મંદિર ભાગ ૧-૨—આ નવલકથા એટલી તો હૃદયગ્રાહી અને ચમત્કારિક છે કે, પૃષ્ઠે પૃષ્ઠે જ્ઞાનાસારસની જાણે કે સરિતાજ વહેતી હોય એવો સહજ ભાસ થયો છે. વળી ગુજરાતી વાંચકોને વાંચવામાં વિશેષ સરળતા પડે એ માટે પ્રયોજકે મૂળ અંગ્રેજી વસ્તુસંકલનાને ઘણી કુશળતાથી ગુજરાતીમાં કતારી છે; આમ હોવાથી વાંચતાં બિલકુલ કંટાળો ઉપજવાનો ભય છેજ નહિ. અરજીમાં અભ્યાસ, ક્ષિત્તિનો ગુપ્ત ભેદ, ભયાનક યંત્ર, કેદમાં સપડાયેલી કુમારિકા, શ્વેત આકૃતિ, ચક્રયંત્રવાળું બોંયફ, પ્રેમ-મંદિર કે પિશાચમંદિર ? વગેરે પ્રકરણો વાંચતાં આહાર નિદ્રાનું સર્વથા વિસ્મરણ થઈ જાય તેમ છે. આ નવલકથાના દરેક ભાગમાં ફેરોડા ઝીંકોનાં પાંચ પાંચ મનોહર ચિત્રો આપેલાં છે. બન્ને ભાગ જુદા બાંધેલા છે. પાકું પૂકું, બન્ને ભાગ પૃષ્ઠ ૬૦૦ છતાં કિંમત દરેક ભાગની રૂ. ૨) મુજબ કુલ રૂ. ૪.

ભાગ્યચક્રનો મહામંત્ર—આ સચિત્ર નવલકથામાં એક કેળવાયેલી બાળા પ્રભાવતી અને તેનાં અવિવાહિત પતિ સુમિત્રનો કૌમાર અવસ્થામાં પરસ્પર પ્રેમ છે; પરંતુ ભાગ્યચક્ર વિલક્ષણ હોવાથી એ બાળાના પિતાનું એકાએક ખૂન થાય છે. એ સંબંધમાં અનેક ઘટનાઓ આ નવલકથામાં દર્શાવેલી છે. પૃષ્ઠ ૪૦૦ મૂલ્ય રૂ. ૧-૮-૦.

રા. પ્રજલાલ જાદવજી ઠક્કરકૃત રસિક નવલકથાઓ.

કંગાલ કેદી અથવા રનેહ-ખંધન—ભાગ ૧-૨ આ નવલ-

કથામાં સુખદુઃખના પાઠાયા, સ્વામી રનેહજ્યોતિનું આદર્શ સાધુ-જીવન અને દેવી પરોપકાર, હતાભાગ્ય રંગનાદની સિધ્ધિનું અને જીવ

નનું કલ્પના પણ ન હરી શકાય એવું અસંભવ પરિવર્તન, પોલિસ અમલદારોની નિષ્ફુનતા, સંપત્તિનો સદુપયોગ, નિરાધાર સ્નેહલતાના જીવનનો અકાળે અચેક્ષી શાયનીય અંત, શાન્તિલતાના કષ્ટની પરિ-
સીમા, અપૂર્વ વાત્સલ્ય સ્નેહ, કૃષ્ણલાલનાં કુટલ દારરથાન. શ્રીમં-
તોની શક્તિ અને વિલામપ્રિયતા, આદિ અનેકવિધ આકર્ષણીય ઘટ-
નાઓથી પરિપૂર્ણ. દરેક ભાગનાં ચાર સુંદર ફોટોગ્રાફીક ચિત્રો,
ચીકણા સફેદ દાગળ, ગળે ભાગનું પાકું રૂપેરી પૂઠું; કીમત ભાગ
૧ લો રૂ. ૧-૧૨-૦ ભાગ ૨ નો ૨-૦-૦

દગાબાજ દુનિયા- આ નવલકથાની વસ્તુસંકલના એવી તો અહસુત, પરંતુ

સંબંધિત છે કે, પ્રત્યેક પૃષ્ઠે ઝંચકની જગાસા વૃદ્ધિગત ધાય તેમ
છે પત્નીનું ગુમ થકું, રેકને ફેરવાં સંન્યાસીના મૃતદેહનું તણાઈ આવવું,
સાધવી સતી નિર્ગળાનો દેવી અને આદર્શ સ્વામીસ્નેહ, સંન્યાસીના
જીવનનું ગુપ્ત રહસ્ય પાપનો પશ્ચાતાપ, સંતાનસ્નેહ, લોકચર્યા અથવા
ગામડાનું ગેઝેટ, પ્રચંડ નિરાશા, ચોરને પોટલે ધુળતી ધુળ આદિ
અનેક રસિક, અમલદારિક અને ભેદક વિષયોથી ભરપૂર. ચાર સુંદર
ફોટોગ્રાફીક ચિત્રો પાકું પૂઠું રૂ. ૧-૮-૦

ભાગ્યદેવીની ભયંકરતા- અથવા આદર્શ વિધવા -

આ નવલકથા એક સર્વોત્તમ બંગાળી નવલકથાનો અનુવાદ છે. આ
નવલકથા સમસ્ત હિન્દુસ્તાનમાં એટલી બધી લોકપ્રિય થઈ પડી છે
કે, તેનું અંગ્રેજી, હિન્દુસ્તાની, વગેરે ભાષામાં પણ ભાષાંતર થયું છે.

ભાગ્યદેવીની ભયંકરતા એક કંગાલ દીનદરિદ્ર કુટુંબને કેટલું
બધું દુઃખ વેદનું પડે છે તેનો આ નવલકથામાં ધણો જ કરુણાળનક

ચિતાર આપવામાં આવ્યો છે. ચાર સુંદર ફોટોગ્રાફીક ચિત્રો,
કિંમત રૂ. ૧-૮-૦

પિશાચિની કે પ્રેમદા ?- જૂનપ્રેતના ભયંકર ઉપદ્રવના લીધે ઉપ-

જનું ભ્રમભૂલક દુઃખ, મહામાયાનું જળમાં ડૂબી જવાથી નિપજેલું મૃત્યુ, સુંદરી લીલાવતીની બિમારી, પ્રેમની દારૂકાર્મ, યુવકનો આત્મ-સંયમ, વિધવાની વિરહવેદના, ધડથી જૂદું થઈ ગયેલું મસ્તક, સ્મ-જ્ઞાનભૂમિમાં પિશાચોનું પાપમંડળ, સંન્યાસીનું અદ્ભુત શિક્ષણ, વિદેશીનીના જીવનનો ભેદ, પ્રણયનિરાશા, માયાજાળ, પાપનો પરતાવો, સોળતની અસર વગેરે વિવિધ વિષયોથી પરિપૂર્ણ, સંયમનું માહાત્મ્ય અને સુખ નિહાળવું હોય તો આ નવલકથા અવશ્ય વાંચો. મુ. ૧-૮-૦

સ્વર્ગમાં શયતાન- ઉપરથી મહાત્મા જેવા દેખાતા અને સંસારમાં સાધુ દેખાતા:

પરંતુ હૃદયમાં દળાહળ ભરી રહેતા પુરુષો પોતાના ઉપર ઉપકારો કરનારનું પણ કેવું ભયંકર અનિષ્ટ કરે છે, દ્રવ્યલોભથી કેટલીક વખત મનુષ્ય પિશાચનું સ્વરૂપ ધારણ કરી કેવાં પૈશાચિક અને ફેવાં ખડાં કરે એવાં નિષ્કૃર કાર્યો કરે છે, ખોટાં મૃત્યુપત્ર કેવી રીતે તયાર થાય છે વગેરે અનેક રસિક, ચમત્કાંતિક, અને આકર્ષક ઘટનાઓથી ભરપૂર નવલકથા સ્વર્ગમાં શયતાન અવશ્ય વાંચો. મૂલ્ય રૂ. ૧-૪-૦

મૃગલોચની અથવા માયા પ્રામદ્ય (સંપાદક:—

રા. પ્રા. જા. ૭૭૦ ઠક્કર.) ભાગ ૧-૨-૩-૪ આ નવલકથા વાર્તા પ્રિય વાંચકોને એક વખત વાંચવાની અમે ખાસ ભલામણ કરીએ છીએ. શુદ્ધ સ્નેહનું સ્વરૂપ સમજવું

વક્તાદાર દોસ્તની દિલોગ્ગત દોસ્તીનું દર્શન કરવું હોય, વેશધારના કલ્પનામાં પણ ન કપજી શકે એવા અવતરના ચમત્કારોથી ચેત થવું હોય, વીરપુરુષોની વીરતા જોવી હોય તો આ નવલ-અવસ્થા વાંચજો. પ્રેમિક પ્રેમિકાની ત્રિયોગવ્યથાનો હૃદય તારક ર વાંચતાં તમે અશ્રુજળાને અટકવી શકશો નહિ. પ્રેમ, વિરહ, ઈ, ચમત્કાર, કર્ત્તવ્યનિષ્ઠા, દેશદ્રાહ, દેશભક્તિ વગેરે સમગ્ર આ કથામાં છે. આજે ૦૪ મંગલો. દરેક ભાગનું મૂલ્ય રૂ. ૧-૮-૦ ૧. ૬-૦-૦ પાકું રૂપેરી પૂઠું.

મધુ-માલતી—આ સામાજિક નવલકથામાં સામાજિક વિષયોનું ધણું રસિક આકર્ષણ કરેલું છે. તત્વતા અને સુધારાના આજ્ઞાદંત્રથી એક બાળિકા સંસારમાં ચિરણ આચરી કેવી સ્વેચ્છાચારી બની જાય છે, ધર્મશસ્ત્ર પ્રિયું કેવું અનિષ્ટવાન પરિણામ આવે છે, એક સુશિક્ષિતા સ્વ-પ્રાયણ બાળિકા પોતાના ઓછવનની સાર્થકતા કેવી રીતે કરે છે, ચિત્ર આ નવલકથામાં આલેખવામાં આવ્યું છે. કો. રૂ. ૧૧.

સંસાર કે નરકાગાર ?—આજકાલના કહેવાતા સુધારકોનું આંતરજીવન પૂર્ણ અને શોચનીય છે, જ્ઞાનશસ્ત્ર વધવાઓ ધર્મશિક્ષણના સ્વધર્મનો ત્યાગ કરી કેવી રીતે પાપિષ્ઠા થાય છે, ખરાબ ૧૧ કેવું ભીષણ દુષ્ટ ભોગવવું પડે છે, વેશ્યાવિલાસથી અતિ યમાલી, અને ખાનાખરાબી થાય છે, સહધર્મિણીનો ત્યાગ કરી ૧૧ પ્રીતિ રાખનાર સુવકોની કેવી દુર્દશા થાય છે, એનો ચિતાર આ નવલકથામાં ચિતરવામાં આવ્યો છે. પૃષ્ઠ પ્રગભગ ૨૫૦, છતાં કિંમત રૂ. ૧-૪-૦.

રાજનૈતિક પડ્યંત્ર અથવા મરહૂમિની મોહિની

રણુશ્યામ રાજપૂતોના ઇતિહાસને અનુસરીને આ નવલકથા લખવામાં આવી છે. કોટામાં જે સમયે જાલીમસિંહ રાજપ્રાતિનાથ હતો તે સમયે તેણે પોતાનો અધિકાર વંશાનુક્રમિક ચાલુ રાખવા માટે કેવો બગીરથ પ્રયત્ન કર્યો હતો, સુચતુર અંગ્રેજોએ જાલીમસિંહ સાથે સ્નેહસંબંધ નાના પોતાનું પ્રાપ્ત્ય કેવી રીતે પ્રતિષ્ઠિત કર્યું હતું, જાહેર ગજવનની અલકાસુંદરીને મેળવવા માટે જેશલમીરરાજનન્દન ગજાસિંહે કેવા બચકર સાહસિક કાર્યો કર્યા હતાં, જાલીમસિંહનો પુત્ર ગરધનદાસ કેવી રીતે પોતાના પ્રણય પ્રતિસ્પર્ધીના હાથે અકાળે આ-ભોક્તો ત્યાગ કરી ગયો હતો, સ્વાધીનતા મેળવવા માટે કોટાના રાજકુમારોએ કેટલું બધું કષ્ટ ઉઠાવ્યું હતું આદિ અનેક વધ મનો-મુગ્ધકર, વિસ્મયકર અને ચિત્તહર ઘટનાઓથી પારપૂર્ણ. પણ મુલ્ય રૂ. ૧-૪-૦ વી. પી. પોષ્ટેજ બાદ.

મનોહારિણી માયા—

આ નવલકથાની વસ્તુસંકલના એટલી બધી રસિક મનોરંજક અને દરજ્જાબનક છે એક વખત પુસ્તક વાંચવા માટે હાથમાં લીધા પછી પડતું મૂકવાનું મન થશે નહિ. એક ત્રિભુવન-મોહિની બાળિકાના પ્રેમના બે પ્રતિસ્પર્ધી યુવકો એક બીજાની વિરુદ્ધ કેવાં પ્રાણહારક ષડ્યંત્રો રચે છે, દુરાચારી અધમ મનુષ્યો પોતાની સત્તાનો દુરપયોગ કરી અતિ કેવા પસ્તાય છે વગેરે આકર્ષણીય ઘટનાઓનું દર્શન કરવું હોય તો આ નવલકથા અવશ્ય વાંચો. છતાં મુલ્ય માત્ર રૂ. ૧-૮-૦ આજે જ મંગાવો.

રણુવેણા રજપૂતો યાને સતીચેત્ત રાસાતન—

ભાગ ૧-૨ જો. આ નવલકથા એટલી બધી આકર્ષક અને રસિક છે કે માત્ર એકજ વખતમાં તેની બીજી આવૃત્તિ થઈ છે. રજપૂતોની વીરતા, ધીરતા, અને દર્શન્ય પરાયણતાને માટે આ વાર્તા ઉત્તમ છે, દરેક ભાગની રૂ. ૧૧૧૧ મુજબ કુલ રૂ. ૩૦.

રા. અંબકલાલ જીવરાજ જોશીકૃત રસિક નવલકથાઓ

કમળાદેવી—આ નવલકથામાં ભારતીય વાન રજપૂત જનિત્ત પાત્રોનું પરાક્રમો, પ્રેમ, વિન્દ, સંયોગ વિયોગ વગેરેના વિવિધ પ્રસંગો, સ્વદેશભક્તિનું મહાત્મ્ય, એટલી માયાબળ, આત્મોત્સર્ગ વગેરેનું ઉત્તમ પ્રદર્શ આક્રેષ્ણ કરવામાં આવ્યું છે. સંસારને સ્વર્ગીય નજી સુખમય બનાવવા માટે આ નવલકથા એક વખત આપના હૃદયમાં અવશ્ય વંચાવે. દત્તિદાવના જાન સાથે આ નંદ મેળવવો હોય, રજપૂત રજપૂતોની સ્વદેશભક્તિનું જનિત કરવું હોય, માયાબળમ કમળાદેવી ભોગવવા પડતાં દુઃખને જનવું હોય, પાપીઓનાં પાપનું બીજાનું પારણામ નિરખવું હોય તો આ નવલકથા આજે જ મંગાવીને વાંચો. મૂલ્ય માત્ર રૂ. ૧-૮-૦.

મુરાદેવી—અથવા મૌર્યવંશના અજુકયત્તે આરંભ—ભાગ ૧-૨-૩. આ પુસ્તકમાં મગધેશના નિગદર્તાઓનો સંપૂર્ણ હેવાલ આપવા ઉપરાંત, નંદવંશનો નાશ કરીને મહાપ્રહિમાન અને ક્રોધિય વિદ્યાવિશારદ આજુકયદે મૌર્યવંશની રૂપાપના શી રીતે કરી, ચંદ્રગુપ્તને રાજનાધિકાર અપાવવા માટે મલયપુરની રાજનંદિની મંદાકિનીએ કેવા કેવા યત્નો કર્યા હતા, મિત્રધર્મ બળવવા માટે પહોંરી રાજ સમરકેટુએ કેવી દક્ષતા દર્શાવી હતી, આજુકયે પોતાના

અપમાનનો અદ્વેષ લેવા માટે ભયંકર પ્રતિજ્ઞા ધારણ કરીને 'અલ્લખજ થી અલ્લાહ પણ ડોલી શકે છે' એ સૂત્રને સિદ્ધ કરવા માટે શા શા ભયંકર ક્રિયાઓ યોજ્યા હતા તે સર્વ વિષયોનું ધણીજ સરળતાથી આ નવલકથાનાં વિવેચન કરવામાં આવ્યું છે. કી. ૩. ૫-૦-૦.

તારાસંદરી અથવા સમરેન્દ્રની સમશીર—આ એક ઐતિહાસિક નવલકથા છે. આર્ય બ્રાહ્મણોના ધાર્મિકતા તથા મોંઝામાં કઠોર સંન્યોગોમાં પણ તેમના પતિવ્રતના રક્ષણની કુશળતા બેવી હોય, આદર્શ સંન્યાસીઓના સમાર ત્યાગનાં ઉજ્જવલ દર્શાવતી જાણ હોય તો અદ્ભુત રસથી બરેલી, વીર શૃંગાર અને કરુણ-રસથી છલકાતી આ મનોહર નવલકથા જરૂર વાચન. જગતમાં બલિષ્ઠ મનુષ્યો જુદામ કરી ધર્મનો કેવી રીતે નાશ કરે છે સમરેન્દ્રની શરી સમશીર કેવી શક્તિ દર્શાવે છે, વગેરે વાચકાધી અવશ્ય આનંદ થશે. કીમત ૩. --૪-૦.

સંસાર સંગ્રામ—સોના જેવા સંસારને ધુળમાં મેળવી દેનાર પિશાચિની પ્રેમદાઓ કેવાં કેવાં કારસ્થાન અને કાળાં કામ કરે છે, ધર્મપરાયણ સાધ્વી સતીઓ સંદેહના પહાડો વૃદ્ધી પડતા છતાં કેવી અડગ અને અચલ રીતે પતિભક્તિમાં લીન રહે છે, સ્વાર્થસાધુ સગાં બહાલાંઓ પોતાના સ્વાર્થને પૂર્ણ કરવા માટે કેવાં દગાગાજીઓ રચે છે, કામાંધજનો પોતાની કામતૃષ્ણાને પૂર્ણ કરવાના ઉદ્દેશથી સતી સાધ્વી લલનાઓને કેટલી બધી પીડાત બતાવે છે. આદિ સર્વ વિષયો આ નવલકથામાં દર્શાવવામાં આવ્યા છે. પાકુ પૂઠું. કિમત ૩. ૧-૮-૦.

પરાક્રમની પતાકા—જપાને વર્તમાન સમયમાં શી શી ઉન્નાત કરી છે અને તેનું સત્ત્વ કારણ

શું છે તે દર્શાવવા કપરાંન આ નવલકથામાં જાપાનના પ્રિન્સે લાંડન શહેરના ભર્યા બગ્ચરમાં તથા ચાલની સ્પેશીયલમાં અમેરિકાના એલ-ચીઓ તરફ આવતા જમસોનાં ભેટી ખૂન શી રીતે કર્યા તથા તેનો પતો છેવટ સુધી શા કારણથી ન મળ્યો; યુરોપની રાજનીતિ જોવામાં તેણે કેવી દક્ષતા દર્શાવી હતી આદિ સર્વ વિષયો આ નવલકથામાં આપવામાં આવ્યા છે. મોટી સામ્રાજ્યનાં પૃષ્ઠ ૩૪૦ પાકું પુઠું, રૂપેરી નામ અને મૂલ્ય રૂ. ૨-૦-૦.

ભવાનીનો ભોગ અથવા રાજપૂતોનો રણભાદ-પ્રેમની પ્રાતરસ્પર્ધામાં બે વીર બાગકો પોતાના પ્રાણની આહુતિ આપવાને પણ તૈયાર થઈ જાય છે. વીર અને ધર્મ પરાયણ રાજપૂતો પ્રતિજ્ઞાને માટે પોતાના જીવ પર આવીને તસ્વારની બાજુ ખેંચે છે, પાવત્ર હથેલા રાજપૂત બાગાઓ વીરતાનેજ વરનારી હોય છે, પણ રૂપમાં મોહાંધ નથી થતી આદિ સર્વ બનાવો વાંચતાં પૂર્વ સમયના રાજપૂતોના ગૌરવનું સ્મરણ થઈ આવે છે અને આં-ખોમાંથી ચોધારાં આંસુ વહેવા માંડે છે. પૃષ્ઠ ૨૫૦ પાકું રૂપેરી પુઠું હોવા છતાં મૂલ્ય રૂ. ૧-૪-૦.

ગેબીખૂન-ખૂન, મારામારી અને ભેટી મામલાઓથી ભરેલી આ નવલકથા વાંચવાથી રૂબરૂમાં ઉઘાડે થઈ આવે છે. ખરો ખૂની કોણ છે અને ખૂનનો આરોપ કોના પર આવી પડે છે એનું પરિણામ કેવું વિકટ આવે છે. વગેરે એક પછી એક એવા ગેબી બનાવો બનતા જાય છે કે જેની આખર સુધી કોઈને કરી ખમર પણ પકડી નથી. છેવટે ચાલાક ડિટેક્ટીવ બધા મામલાઓની ખરાખર તપાસ કરી ઘણીજ ખૂબીની સાથે સઘળા ભેડોનો ભડો ફાડી ખરા ખૂનીને પકડી કાઢે છે અને કોઈની કક્ષનામાં પણ ન આવે એવી અદ્ભુત બહાદુરી બતાવે છે. કિં. ૧-૧૨-૦.

ભેદી ખખનો—ડિઝીવોની ચાલાકી, ભેદમાંથી ભેદ પકડી પાડવાની દિલન દરત પમાડનારી બહાદુરી,

ચોરોની ચતુરાઈ. અખળાઓની અખયખી ભરેલી બૂલથાપ ખવડાવનારી બાહોશી વાંચતાં દિલ કમકમી હો છે. ખૂનપર ખૂન, જસસપર જસસ અને ચોરના પણ ચોર એવા એટલા યધા ભેદી બનાવે આ પુસ્તકમાં આખેહુબ રીતે લખેલા છે કે, ખૂની કોણ છે ? ચોર કોણ છે અને જસસ કોણ છે, એ ઠેક આખર સુધી સમજાતું જ નથી. અરે એનો વિચાર પણ મનમાં આવી શકતો નથી. પાકું પુકું ૫૪ ૪૦૦ મૂલ્ય રૂ. ૨-૪-૦.

રાજ દેવીદાસ અથવા રમણીની રણબુમિ—ક્ષુભગુર સંસારની માયામાં લુબ્ધ થઈને મનુષ્ય એવાં કેવાં

કુદર્મો કરે છે. જાતિ ધર્મ નીતિ અને કૃણનું સન્માન ગુમાવીને પરધર્મમાં પ્રવેશ કરી પોતાની જાતિનો વિધ્વંસ કરવામાં કેવી કારમી કુટિલતા દર્શાવે છે, જગત જે નારીજાતિને અખળા કહીને બોલાવે છે, તે અખળા રણમાં મદોન્મત થઈ શત્રુઓનો સંહાર કરવામાં કેવી દક્ષતા દેખાડે છે, રણચૂરા રજપૂતો રણબુમિમાં ઝંપલાવી કેવી રીતે કેસરીયાં કરી તૂટી પડે છે, પાપીઓના પાપનું કેવું બીષણ પરિણામ આવે છે, અમીનાની દુર્દાન્ત દુષ્ટતા, ધરલામની કૂરતા, ધર્મવ્રણતા, ક્ષત્રીઓ અને પઠાણોની પ્રચંડ જાદવાસ્થળી, મારામારી અને હત્યાદ્રાવક ખૂનરેણ, સુસ્તાનની જ્યાનક દુષ્ટતા, કિમાંનો અપૂર્વ આત્મત્યાગ, નરાધમ નવાબની નાલાયકા, હિન્દુઓનાં મંદિરોને તોડનાર દુષ્ટ દાનવોનાં કુકુત્યો, દેવતા અને દાનવોના બીષણ રણસંગ્રામ, દેવી અને દાનવીની બચાનક સમતોલના, ગુપ્ત ભેદ ભરમો, બચકર ભામિનીના બચકર કારસ્થાનો, સતી

સાધ્વીની શૂરવીરતા અને બહાદુર બહારવટીઆઓની બહાદુરીવાળા પ્રસંગોથી આ વાર્તાનું પાતેપાનું ભરેલું છે. મૂલ્ય રૂ. ૨-૮-૦.

બાગે શયતાન અથવા નદવારનું તૂફાન—આ નવકથામાં હિન્દમાં ઇ. સ. ૧૮૫૭ માં થયેલા બયંકર પ્રાણહારક બળવાનો તાલ્ય ચિતાર ચિતરેલો હોય, તે ઉપરાંત નાના સાહેબ અને તાતીઆ ટોપીની અનેક ગુપ્ત બાબતોને પણ પ્રકાશિત કરવામાં આવી છે. નાના સાહેબની જાલિમ અને હૃદયભેદક નિષ્ઠુરતા તાતીઆ ટોપીનું કથ્થનામાં પણ ન આવી શકે એવું અદ્ભુત આતુર્ય, ડિટેક્ટિવ રામપાળસિંહની કાર્યકુશળતા, ફ્રાન્સ દેશના મેકેયર નામના એક શયતાન લૂંટારાનાં ભીષણ કાવત્રાં, આદિ વિષયો વાંચતાં અક્ષુ-ઓમાંથી અશ્રુજળની વૃષ્ટિ થાય તેમ છે. કિંમત રૂ. ૨-૦-૦.

રાક્ષસોની રતિકીડા અથવા પિશાચોની પાપલીલા-માયાવી માનિનીના બયંકર ભેદો, લુચ્યાઓની લુચ્યાઈઓ, તિલસ્માતી મકાનોમાં થતાં દારસ્થાનો, એક આર્ય લલનાની આદર્શ શૂરવીરતા, ધર્મપરાયણતા અને પોતાના પતિને પિશાચોનાં જાળમાંથી મુક્ત કરવાની અજબ યુક્તિઓ વગેરે વાંચીને ખરેખર તણિયત ખુશ થયા વિના રહેતી નથી. શૃંગાર અને હાસ્ય રસ પણ તેટલોજ ફૂટી ફૂટીને ભરવામાં આવ્યો છે કે જે વાંચતાં દિલ આનંદથી ઉભરાય છે અને મનનો બધો શોક દૂર થાય છે પૃષ્ઠ ૪૦૦ પાકું પુઠું મૂલ્ય રૂ. ૨-૦-૦

સંતસ શયતાન અથવા કામાંધનાં કાળાંકામ—કામથી અંધ થયેલાં મનુષ્યો આ જગતમાં કયું ભીષણ કાર્ય નથી કરી શકતાં? જગતને ઠગવા માટે ધર્મ-

નિકેતનો સ્થાપી પાપનો પ્રચાર કરનારા, મુખમાં રામ બગલમાં છુરી
 લઈ દરનારા, હાથમાં માળા ગળામાં વિષની જાળાને છૂપાવી રાખ-
 નારા, સત્તનો આડંબર ધારી કેવળ અસત્યનો જ વિસ્તાર કરનારા
 અને પોતાના દગાથી નિરપરાધી, સરળ અને ભોળાં માણસોનાં ગળાં
 રેસનારા આ પૃથ્વીપર અનેક મનુષ્યનામધારી પિશાચો પડેલા છે અને
 તેવા જ એક મનુષ્ય પિશાચ તથા માનવી પિશાચિકાનું આ નવલ-
 કથામાં એક ચિત્ર આલેખવામાં આવ્યું છે. પૃષ્ઠ ૪૦૦ મૂલ્ય ૧-૧૨-૦

અઠંગ ઉઠાવગીર અસંખ્ય ભેદ ભરખોથી ભરપુર
 નવલકથા—ઉઠાવગીરના અદ્ભુત

અંકુ, તરકટી ટોળીનાં બચંકર કારસ્થાન, ચાલાક ચોરોની તાલબાજીઓ
 વગેરે એવા એવા બનાવો બન્યા જાય છે કે, બલમલા જસસો પણ
 ચક્કર ખાંધને સપડાઈ જાય છે, પ્રેમ થેલા પેમલાઓની કેવી બરબાદી
 થાય છે, શયતાનો પણ શયતાનોના સપાટામાં સપડાવા છતાં કેવી
 થાપ આપી દે છે વગેરે એટલા બધા અબજબી ભરેલા બનાવોથી આ
 વાર્તા ભરેલી છે કે જે ખ્યાલ પણ કરાવી શકાતો નથી. દરેક વાર્તાના
 શોખિનને અમે આ વાર્તા વાંચવાની ખાસ ભલામણ કરીએ છીએ.
 પાકું પુઠું પૃષ્ઠ ૪૦૦ મૂલ્ય ૨-૪-૦

કલંદરની કટાર અથવા સંસાર ખાંડાની ધાર—નીચ
 અને શયતાન દોસ્તો કેવી દગાબાજીથી પો-
 તાના દોસ્તનો ઘાત અથવા ખૂન કરે છે, સ્વાર્થને વખતે તેમનાં
 દસ્ય કેવાં પાપાણુ જેવાં બની જાય છે તથા અતે એવા દુરાત્મા-
 ઓની કેવી દુર્દશા થાય છે, કોમળ હૃદયની કામિનીઓના પ્રેમ માટે
 કેટલાં બધાં સાહસો વેહીને જીવનનું બળિદાન આપવાની તૈયાર કરીને
 જ અન્ય પુરુષોના પ્રેમને સંપાદન કરે છે, તથા તે ઉપરાંત મહા-

આઓના ચમત્કાર પિશાચીની પાપલીલા, પિતાએ પિશાચનું સ્વરૂપ
ધારીને કન્યાને ભેટયાં દટાવરી, દીવાનની દુષ્ટતા, પાપીનો ભયંકર
શુલભ, જસસોની બહાદુરી, શયતની ચક્રર, ભોંયરામાંનાં ભેદ ભરેલાં
કુકર્મો, કુખી કટારીનું પરાક્રમ આદિ સર્વ વિષયો વાંચતાં આ સંસાર
એ ખાંડાની ધાર જ છે એવો સર્વને ભાસ થયા વિના રહેશે નહિ.
મોટી સાર્વજનિક પૃષ્ઠ ૩૪૦ પાકું પુસ્તક મૂલ્ય ૨-૦-૦

શયતાનસદન કિંવા પાપપતન

અશાન્તિમાં આનંદ આપનારી, સંકટમાં સહાયભૂત થનારી અને
આપતિમાંથી મુક્તિનો ઉપાય બતાવનારી આ નવલકથાની પ્રત્યેક
ઘટના અદ્ભુત રસથી ભરેલી છે. ચોરી, ખૂન, મારામારીના મામ-
લાઓ, શયતાનોનાં હૃદયનિદારક કાર્યો, કપટા-ગાળાજ અને દુરા-
ચારીઓના દુષ્કર્મો, પિશાચીની પમવાઓની પ્રેમજ્વાળા. પ્રણયબાકત
જગેરે સર્વ ઘટનાઓ એટલી બધી આકર્ષક અને અનન્યથી ભરેલી
છે કે, જે વાંચતાં આંખમાંથી આંસુની ધારાઓ વહા વિના રહેશે.
મૂલ્ય રૂ. ૨-૦-૦

કિશોરસિંહ અથવા દુઃખનો પહાડ !

આ હૃદયરંજની નવલકથામાં પ્રેમીજનોના પ્રેમમાર્ગમાં આવી
પડતાં અત્યંત અસહ્ય સંદેહો, રાજસંસારનાં ભેદ ભરેલાં ભોખાણાં,
અદ્ભુત આકૃતિના વારંવાર દેખાતા અવનવા ચમત્કારો, લુટારાઓની
હૃદયને કંપાવનારી નૃત્યટો-ગહાદુરીઓ, દીવાનીની અનન્યથી ભરેલી
આલાહીઓ, કિશોરસિંહનો ધારાગૃહવાસ, રાજકુમાર વરણાસિંહનું અદ્-
ભુત રીતે શુભ થવું, એ બધલ કિશોરસિંહપર તેના ખુનનો આરાપ

મૂઢી તેને કાંસીના લાકડાપર લટકાવવો, અંતરિક્ષ મદદથી તેમાંથી ઐકાએક તેનો બચાવ થવો, બેદી રાજતનમતું બેદી જીવન, એ બેદી જીવનનાં બેઠાં મરેલાં કામો, નિર્દોષપર તુટી પડતા દુઃખના પહાડો, ખૂનખવાર લડાઈઓ, રાજ્યા બચાંકર વિગ્રહો, નીતિ અને અનીતિનાં યુદ્ધો વગેરે ઘણા ઘણા રોમાંચકારક બનાવોથી આ વાર્તા ભરપૂર છે. મૂલ્ય રૂ. ૨-૪-૦

કરુણાકુમારી અથવા આદર્શ અંગના-આ નવલકથાની વસ્તુ સંકલ્પના આગળથી ઘણા સમય પૂર્વેના એક મહાત્મ રાજ્યા ઇતિહાસના આધારે યોજવામાં આવી છે. વૃદ્ધ વારોગનાનો વિનાશ, કામપરાયણ કામિનીની કુટિલતા, ધર્મ-શ્રેષ્ઠ જ્ઞાનવન્તા દાનવતુલ્ય હઠભેદક કુકુલો, પાપિણીની પ્રપંચમળ આદિ અનેક પ્રસંગો આકર્ષણના ઉપરાંત, વીરપુરુષોનાં બચાંકર યુદ્ધો, રક્તની સરિતાઓ, પ્રચંડ પરાક્રમી યોદ્ધાનાં પરાક્રમો, સતી નારીઓની શીલતા, કરુણાકુમારીના કામળ હૃદયની કરુણ કથા, ધર્મમાં ધ્રુવ સમાન દૃઢતા, પ્રેમમાં પરમ સ્થિરતા, યુદ્ધમાં અપૂર્વ વીરતા, કર્મમાં કડોરતા અને કરુણતા આદિ સર્વ વિષયો વાંચવાથી રૂંચે રૂંચે ઉભાં થઈ આવે છે. મૂલ્ય રૂ. ૨-૮-૦

સત્યેન્દ્રપ્રસાદ સાંકળેશ્વર મહેતાકૃત પુસ્તકો.

કાળરાત્રિનું જુની ખંજર-લાગ ૧-૨ જો નવલકથામાં ધર્મ નીતિ; સત્ય અને સ્વદેશપ્રીત વગેરેનો અસરકારક ઉપદેશ આપેલો છે. રામ-નગરની જીલ્લમી, નિખુર પિશાચિની રાણી કાળરાત્રિના પાપકાર્યોની કથા વાંચતાં વાંચતાં રોમાંચ ખડાં થયા સિવાય રહેશે નહિ. છતાં બંને ભાગની કિંમત રૂ. ૩-૮-૦.

રણુ તપસ્વિની ભાગ ૧-૨ એ—આધુના વેશમાં ફરતાં
શયતાનો કેવી પ્રપ-
તળ પાથરી ભોળાં મનુષ્યોને ભરમાવે છે, તેનો આગેહુય ચીતાર
તાં વાંચકોને અનહદ આનંદ સાથે અપૂર્વ જ્ઞાન પ્રાપ્ત થવા સિવાય
શે નહિ. તે ઉપરાંત ભોળા હૃદયના શ્રીમંત યુવકોની ખરાબ સો-
થા કેવી પાચમાલી થાય છે, વફાદાર મિત્રો કેવા હોય છે, સતી
સ્ત્રી પત્ની કેવી હોય છે, પરાપકાર કેવી રીતે કરી શકાય છે એ
ગેરે હકીકતથી ભરપૂર. પ્રથમ ભાગમાં ચાર સુંદર ફોટોગ્રાફિક ચિત્રો
પવામાં આવેલાં છે. બન્ને ભાગની કિંમત રૂ. ૩-૧૨-૦.

સુમકાન્ત—અંશવા સંસાર શેત્રંગ—આધુનિક જમાનામાં
સુધારાના નામે કેવો બયંકર સડા ચાલી રહ્યો
બદનામ ધારક શયતાનો કેવાં કેવાં કાળાં કામો કરે છે, સ્વદેશનું
ત અહાનારા તરુણ પુરુષો કેવી રીતે દેશનું દલ્યાણુ કરે છે સતી
ધ્વી સ્ત્રીઓ સતીત્વને કેવી રીતે નિભાવે છે, આદિ સર્વ વિષયોનું
જીવલ ચિત્ર આ વાર્તામાં આલેખવામાં આવ્યું છે. પાકું પૂઠું,
પૃ. ૧-૧૨-૦.

હરી જમાનો—આ રસદાયક મનોહર નવલકથામાં પૈસાના
પૂજારી શયતાનો દ્રવ્ય સંપાદન કરવાને કેવી
પમય પ્રપંચલીલા કરી ગરીબોને તણુવત ગણી તેમની ગરદનો
! છરીઓ ફેરવે છે, ગરીબો પેટની વેદને માટે માલિકોનો કેટલો
બો ત્રાસ સહન કરે છે, ગરીબી હાલતથી કંટાળી મનુષ્ય જીવપર
વાી કેવાં બયંકર અને હૃદય ભેદક કામો કરે છે, તેનો ખરો ચિ-
ર આપવામાં આવ્યો છે. મૂલ્ય. ૧-૧૨-૦.

જુહમી જલિમ યાને ધ્રજતી ધરા.

રાજસત્તાના મંદમાં મદાંધ થઈ જુહમી રાજા કેવો હૃદયગ્રાવક જુહમ ગુજરે છે, પવિત્ર બાળાઓ આવી પડતાં દુઃખેને કેવી ધીરજથી સહન કરે છે, વીરયુત્તે પ્રાણની પરવાહ નહિ રાખતાં કેવાં અપૂર્વ અને આશ્ચર્યકારક પરાક્રમે કરે છે. મિત્ર મિત્રને માટે કેવાં ભયંકર સંકટો સહન કરે છે, તેમજ ભૈરવના પુજારી ભૈવાચાર્યનાં અદ્ભુત કારસ્થાનો અને ભૈરવના મંદિરના બેદી ભોંયનામાં ખનતા ભયંકર પ્રપંચો વગેરે અનેક રસમય પ્રસંગોનો ચિતાર આપવામાં આવ્યો છે. કીંમત રૂ. ૧-૧૨-૦.

વસંત વિજય યાને ચડતી પડતીના ચમત્કાર—જે દુ-રાચરણી રાજા મહારાજાઓની સ્વાર્થચાત્રી, વિલાસ પ્રિયનાથા અને એક બીજા પ્રત્યેના દ્વેષથી આ નંદનવન સમાન ભારતભૂમિની દુર્દશા થઈ છે તેવા એક નિષ્ઠુર હૃદયની દંપતિનાં શક્ષસી કુકર્મોનો અતરકારક ચિતાર આ નવલકથામાં આપેલો છે. સત્ય પ્રેમ-વિયોગ, મહાન, ધર્મ, કર્મ સ્વદેશ સેવા વગેરે અનેક બોધક વિષયો સમાવવામાં આવ્યા છે, કીં. માત્ર રૂ. ૧-૮-૦.

મજિલાલ જેઠાલાલ વ્યાસકૃત પુસ્તકો

કેટલાણી અથવા હજાર વર્ષ પૂર્વેનું હિન્દુસ્તાન—જે નગર અત્યારે હિન્દુસ્તાનમાં આસ્તત્વ ધરાવતું નથી અને જેનું નામ નિશાન પણ અત્યારે ભારતભૂમિના વક્ષસ્થળ ઉપરથી ધસાઇ જુંસાઇ ગયું છે, એવું સદેર એક હજાર વર્ષ પહેલાં પોતાના ગૌરવની કેવી વિજયધોષણ કરી રહ્યું હતું તથા તે નગરના રાજવંશીઓની કીર્તિ અને સત્તા કેટલી પ્રમળ હતી તેનું આભેદુઅ વર્ણન આ નવલકથામાં કરવામાં આવ્યું છે. પાકું પુરું કિં. ૨-૦-૦.

સ્નેહમયી અને વિષમયી-

આ નવલકથામાં જુદા જુદા સ્વભાવવાળી બે યુવતીઓ એકબીજા પ્રિયતમને ચાહે છે અને પ્રિયતમનો પ્રેમ સંપાદન કરવાને તેમની તરફથી જે જે પ્રયાસો કરવામાં આવે છે, તે વાંચકને એટલા મધા અદ્ભુત લાગે છે કે સ્વપ્નમાં પણ કદિ તેમણે જોયા હોય નહિ સ્નેહમયી તેના પ્રિયતમને વિશુદ્ધ પ્રેમથી અને ખરા જીમરથી ચાહે છે, પરંતુ મદનના મદમાં ઉન્મત્ત બની ગએલી વિષમયી માત્ર પોતાની કામવાસનાની તુષિને માટે જ કૃત્રિમ પ્રેમ ધરાવે છે. વિષમયી છેવટે તેનો જીવ લેવાને પણ તૈયાર થાય છે, પરંતુ સત્ત્વ હૃદયની સ્નેહમયી સમયસુચકતા વાપરીને તથા અનેક સંકટો વેડીને પોતાના પ્રિયતમનો જીવ બચાવે છે. સુશોભિત પાકું પૂઠું કિં. રૂ. ૨-૦-૦.

અલાઉદ્દીનનો ઉદય-

દિલ્હીનો સુપ્રસિદ્ધ બાદશાહ અલાઉદ્દીન કપરથી પોતાના કાકા જલાલુદ્દીનને મારીને કેવી રીતે બાદશાહ થયો અને બાદશાહ થયા પછી જલાલુદ્દીનના બન્ને દીકરાની કેવી નિર્દયતાથી આંખો ફાડી નાંખી તેનું આબેહુલ ચિત્ર આ નવલકથામાં આલેખાયલું છે. આર્ય સન્નારીઓના શિયળનું રક્ષણ કરવા માટે તે વખતના રજપૂત રાજાઓ પોતાનો કેવો આત્મભોગ આપતા અને આર્ય મહિલાઓ પણ પોતાના પાતિવ્રતનું રક્ષણ કરવા માટે કેવાં ભયંકર દુઃખો સહન કરતી હતી, તેનું વર્ણન આ નવલકથામાં કરવામાં આવ્યું છે. કિં. રૂ. ૨.

મહાકાળીનું ખડગ-

પતિવ્રતા ભક્તિપ્રભાનો તેના સ્વામી પ્રત્યેનો અથાગ પ્રેમ, પતિપત્નીએ ધાર અધારી રાત્રે કાલિકા માતાનું દર્શન કરવા સ્મશાનમાં જઈ, સ્મશાનમાં કાલિકા માતાની અદ્ભુત લીલા, માતાનું ભયંકર સ્વરૂપ

અને સ્મશાનનો દેખાવ, માતાનું ખરું સ્વરૂપ ઓળખી નહિ શકવા
બકિતપ્રભાવે કરેલી માતાની નિંદા અને તેના બદલામાં માતાએ એ
પેલો શાપ વગેરે ઘટનાઓ વાંચતાં વાંચકના મનમાં પુરાતનકાળ
અનેક ભાવનાઓ ઉત્પન્ન થાય છે. મૂલ્ય રૂ. ૨-૦-૦

નવદંપતીને શિખામાણુ. અગ્નિ, વહેમ, ખરાબ સોજા
કુટેલો, નિહારનો અતિયો

ઓઓની આરોગ્ય સંબંધી અણુસમજ, વાંઝીયાપણું, જીવાન વય
થતાં અનેક ભયંકર તથા ગુપ્ત દર્દો, મર્જાસંચાર, પ્રસવ અને બા
કની માવજત સંબંધી અગ્નિતા વગેરે કારણથી દુઃખી થતાં પા
ર્શિતઓએ આ પુસ્તક ખોતાના નિત્યના મિત્ર તરીકે સાથે રાખ
જોઈએ. ૫૦ પ્રકરણ, ૩૦૦ પૃષ્ઠ, પાકું પુઠું મૂલ્ય રૂ. ૧૧

ખૂન કે જાદુ ? આ ડિટેક્ટીવ નવલકથા એટલી અદ્ભુ
ત છે કે વાંચક તેના પ્રવાહમાં ખેંચ

સમજી શકશે નહિ કે પોતે જે બનાવ વાંચે છે તે ખરેખરો બ-
હુશે કે જાદુનો કોઈ પ્રયોગ હશે ? લગ્નને દિવસે જ એક કુમાર
બાળા ગૂમ થાય છે અને તેની પથારી સોહી સોહાણુ થયેલી જોવ
આવે છે. એ બનાવ ધણો બેઢબરો હોઈને સંજીવચંદ્ર નામનો
કટીવ તેની પાછળ પડીને જીવના જોખમે જે તપાસ ચલાવે છે
શુન્દો કરનારાઓને શોધી કાઢે છે તે વાંચતાં તમારાં રૂવાડાં
શ્યા વિના રહેશે નહિ ! ફાટોફિક ચિત્રો સાથે પાકું પુઠું મૂલ્ય રૂ.

સાકરલાલ મગનલાલ કાપડીયાદત નવલકથાઓ.

કમનસીબ લીલા. ફક્ત આઠદરવાજા ઉચ્છેદન સ્વ-
ચ્છા અભણા સાથે વિવાહ કર

પ્રાણહાનક મહત્વાકાંક્ષા રાખનાર યુવકોની કેવી ખાનાખરાબી અને
માલી થાય છે, પોતાનો સ્વાર્થ સિદ્ધ કરવાને માટે તેઓ કેવાં

માટી ઉપજે એવાં કૃતિલ કાર્યો કરે છે, સમગ્ર યુવકોનું શું કર્તવ્ય છે, આદર્શ જીવન કેવું હોવું જોઈએ વગેરે અનેક સાંસારિક ઘટનાઓ તાદ્રસ્ય દષ્ટિ સમક્ષ ઉભી જ હોય એનું વર્ણન આલેખવામાં આવ્યું છે. આર સુંદર ફોટોગ્રાફિક ચિત્રો. કિંમત માત્ર રૂ. ૧-૧૨-૦

કલકિત કાઉન્ટેસ યાને ખૂની કોણ ?—આ એક ધ-
ર્મજન્ય અસર-
કારક ડિટેક્ટીવ નોવેલ છે. મેડમોદેલ શાઉએનો અચળ પ્રેમ, એના હૃદયની દૃઢતા, શૌર્ય, પ્રેમને માટે લક્ષ્મીને તુચ્છ ગણવાની દિવ્યવૃત્તિ, હૃદયની કુમાશ અને પ્રેમાળ હૃદયનું માધુર્ય અને ધડીભર પ્રેમનાં રસ-
પૂર્ણ હોજમાં સ્નાન કરાવી બાળકો કાઉન્ટેસ ક્લોડયુઝની સુંદરતા, નેકેસ પ્રતિનો મોહ, નિષ્ઠુરતા અને અંતે સ્ત્રીહૃદયની સાહજિક કોમ-
લતા આદિ વિષયોથી પરિપૂર્ણ. પાકું પુઠું કિંમત રૂ. ૨.

મધુર મિલન—અત્યુત્તમ સામાજિક નવલકથા. ધણીજ ઉત્તમ
અને હૃદયદ્રાવક છે. મૂલ્ય ૧-૧૨-૦

દલપતરામ ભાઈશંકર શાવળકૃત નવલકથાઓ

દશલાખનો દલો—અથવા રતનકંકણ—લક્ષ્મીના લોભથી
લુચ્ચાં માણસો આ જગતમાં નિર્દોષ
મનુષ્યો ઉપર પણ કેવો હૃદયભેદક જીવન ગુજારે છે, ભાગ્યચક્રના અ-
દ્ભુત પરિવર્તનના પરિણામે નિર્દોષ માણસને પણ કેટલું બધું દુઃખ
સહન કરવું પડે છે, એક અબજના પણ દ્રવ્યલોભની લાલસાથી પ્રબળા
બની કેવાં રોમાંચ ઉપજાવે એવાં કારસ્થાનો કરે છે. ધર્મીના જન્ય
અને પાપીઓના પરાજય કેવી રીતે થાય છે આદિ અનેકવિધ વિષ-
નું શાષ્ટિક ચિત્ર જોવું હોય તો આ નવલકથા અવશ્ય વાંચો. કિ.
માત્ર રૂ. ૨-૦-૦.

કલ્પકિત કુમારિકા—આ નવલકથામાં એક શાપબ્રજા કુમારિકા જીવતે જોખમમાં નાંખાતે પશુ કેવાં ખરોપકારી કાર્યો કરે છે, વંશાનુક્રમિક ઉતરી આવેલું શયતાની લાલ ચક્રર તેને કેવાં પ્રાણુકારક સંકટોમાં ફસાવે છે, એ કુમારિકા બલભલા પોલિસ ખાતાના અમલદારોને પશુ બુલથાપ આપી અંત-પર્યંત પોતાનું કેવું ચતુરાધથી રક્ષણ કરે છે. રહસ્યભેદક લાલ ચક્રરનો ભેદ જાણવા માટે કેવી મહેનત ઉઠાવે છે વગેરે અસંખ્ય રસિક વિ-પયો છે. છતાં કિંમત માત્ર રૂ. ૨-૦-૦.

અન્ય અંથકારોનાં વિવિધ પુસ્તકો.

સુંદર અને વિદ્યાનંદ—(આવૃત્તિ બીજી) આ નવલક-થામાં તેના વિદ્યાનંદ લેખકે સાંસા-રિક ઘટનાઓનું એવું આબેહુગ આલેખન કર્યું છે કે જે વાંચતાં વાંચક મુગ્ધ બની જાય તેમ છે. શુદ્ધ રનેહ, વિષયવાસના, આશ્ચય-જનક કિન્તુ સંભવિત બનાવો વગેરે વાંચતાં મનરંજન થાય તેમ છે. સુંદર ફોટોગ્રાફિક ચિત્રો. મોટી સાઇઝનાં પૃષ્ઠ લગભગ ૨૦૦, સુંદર સફેદ કાગળ, પાકુ રૂપેરી બાઇન્ડીંગ છતાં કિંમત રૂ. ૧-૪-૦

મધુર મધુરી અથવા મુંબઈની મોહિની— અલ-ખેલી

મુંબાઈની આકર્ષણીય મોહિનીનું દિગ્દર્શન કરી તેમનાં કામગાળુની વિલાસી યુવકો ઉપર કેવી રામગાળુ અસર થાય છે, અને પરનારીના ખારથી તેમની કેવી પાયમાલી તેમજ ખાનાખરાબી થાય છે, એક આદર્શ આય અબજાનું શું કર્તવ્ય છે, વફાદાર મનુષ્ય આત્મત્યાગનું ઉત્તમ દર્શાવત કેવી રીતે દર્શાવે છે વગેરે રસમય અને ચમત્કારિક બ-નાવોથી ભરપૂર, ચારસુંદર ફોટોગ્રાફિક ચિત્રો, સહિત કિંમત રૂ. ૧-૮-૦

પંદરમાખપર પાણી—મુંબઈમાં એક શ્રીમંત ગૃહસ્થે પોતાના દીકરાને આપેલો પંદર લાખ રૂપીઆનો વા-સો ફક્ત એ વર્ષના અરસામાં કેવા રીતે ઉડાવી નાંખ્યો ? તેનો અસરગ્રસ્ત અને આત્મેહુબ ચિતાર વાંચવા યોગ્ય છે. આ વાર્તા એક વર વાંચવા લીધા પછી તે પુરી કર્યા વિના પડતી મૂકવાનો દંતુ એક પણ દાખલો બન્યો નથી. એજ તેનું મહત્વ બનાવે છે ! શુશોભિત પાક પુકું મૂલ્ય રૂ. ૧-૮-૦

બેગમમહાલ અથવા સુવિખ્યાત સમરણ-

મંરિ—આ ઐતિહાસિક નવલકથાના લખાણના માધુર્યનું વર્ણન માત્ર વખોટોથી થાય તેમ નથી. પાઠક પાઠિકાઓ પોતાની દષ્ટિ સમક્ષ જવનંત અક્ષરે બાદશાહના ત્રિલાસકાનન હંદ્રમુખનું તુલ્ય આગાના બેગમમહાલને જોઈ શકશે. સવે પુનઃ શહેનશાહ જલ્દાગેર અને નરજહાનને પુનઃ આ નવલકથામાં પોતાનો ભાગ બજવતાં જોઈ શકશે. જે બેગમની સમાધિ કિંવા કબરપર જગતનો અદ્વિતીય તાજ મહેલ બંધાયો છે તેના બાલ્યજીવનનો અદ્ભુત ઇતિહાસ કે જે હજી સુધી કોઈ પણ અંચમાં પ્રકાશિત થયો નથી તેનું આલેખન આ નવલકથામાં કરવામાં આવ્યું છે. છતાં મૂલ્ય રૂ. ૧-૮-૦

બકતાણી કે ભામટી ? નટવરના સુપ્રસિદ્ધ લેખક નગીન દાસ મંજારામકૃત આ નવીન

પુસ્તક છે. આમાં ચાલુ જમાનાનો સારો ચિતાર આપ્યો છે. એમાં એક વણિક ગૃહસંસાર, બકતાણીને નામે ચાલતા ભામટાવેડા, એક રસોઈઆ બાલજીની લપટતા વગેરે બનાવો સારા આલેખાયેલા છે.

નિઝામીયા બુક ડીપો ત્રણદરવાજા-અમદાવાદ,

૧૨૯ પૃષ્ઠ ભરપૂર છે, કાગળ ઉંચા લાયચેડીને શોભાવે પતું પુકું
કિં. ૧-૮-૦

તરો કે કાળ ? તમે ડિસ્કોવ નવલકથાઓ તો ઘણીએ
વાંચી હશે. પરંતુ આ નવલકથામાં જે
મુત રસ ભરેલો છે, તેની વાતનો કાંઈ ઓરજ છે ! ડિસ્કોવોની
રાધ અને બહાદુરાઈની વાતો પણ તમે અનેક વાંચી હશે, પરંતુ
નવલકથામાં ડિસ્કોવ પોતાના કાલમાં જે ચતુરાઈ બહાદુરાઈ
કુશળતા વાપરે છે, તેની ખુશી ઓરજ છે. મૂલ્ય રૂ. ૧-૮-૦

માંધ કામિની—ચોરી ખૂન અને દરણુના ત્રણ ત્રણ
બનાવોની ખાતમી મેળવવામાં બસુમોએ
અથાગ પરિશ્રમ ઉઠાવ્યો છે, તે જોઈને મન વિસ્મયતાના સાગરમાં
નળ્ય છે. ચોરની ચાલાકી હૃદયને ચમકાવી મૂકે તેવી છે. એક
એવું સરસ કામ બજવી બતાવે છે કે, તેની બહાદુરી માટે
વાહ નો પોકાર કર્યા સિવાય રહેવાતું નથી. બસુમ પણ ચો-
ખાથાનો ચઢને છેવટ સુધી તેની પાછળ લાગ્યો રહે છે અને
તેના કૃત્યના બેઢને ફાડી દબને અપૂર્વ દક્ષતા દર્શાવે છે.
રૂ. ૨-૦-૦

ગદાદનો બાદશાહ—અત્યંત મનોહર દિલબેદક અને
અગમ્યબળી ભરેલા બનાવોથી બ-
આ વાર્તા ગદાદના ખસિકાઓના રાજત્વનો આખેહુબ ચિતાર
નારી છે. અખળા બનીને મોટા મોટા વીરપુરુષોને પણ કેવી રીતે
વી મૂકે છે, શયતાનિયતથી ભરેલી સુંદરીઓ સંસારમાં કેવા અ-
કરે છે, દેવતુલ્ય મનુષ્યો કેવું મનુષ્ય દેવત્વ દર્શાવી શકે છે,
કે સર્વ બનાવો ખાસ વાંચવા લાયક છે. મૂલ્ય રૂ. ૨-૦-૦

રાણી વજસુંદરી—હિંદુત્વનો ત્યાગ કરી મુસલમાન થયેલા કાળા પદાડનાં કુકુત્યો, વજસુંદરીનો બીજણ પ્રતિશોધ, સાધારણ બ્રાહ્મણકન્યામાંથી રાજસંણી થઈ પતિ કાળા પદાડની સ્થાએ રણભૂમિમાં ફેદી પડવું, બૂપયાળાની ભયંકરતા, નવાબનન્દિની દુલાનીની દુર્ઘાન્ટ દુષ્ટતા, મુકુન્દદેવનું વજસુંદરીમાં આસક્ત થઈ રાજપાટ તેના ચરણોમાં સમર્પણ કરવું. આદિ અનેક સત્ય ઐતિહાસિક ઘટનાઓથી ભરપૂર આ નવલકથા પ્રત્યેક સ્ત્રી પુરુષોને વાંચવા લાયક છે. મૂલ્ય. રૂ. ૨-૦-૦.

અન્ય ઐતિહાસિક, સામાજિક નવલકથાઓ.

અલાઉદ્દીનનો ઉદય...	૨-૦	કલંદરની કટાર ...	૨-૦
અદામીસદીનું હિન્દુસ્તાન	૨-૦	કલીઓપેટ્રા ...	૨-૦
અદ્ભુત વિક્રમદિત્ય...	૧-૦	કમનસીબ લીલા ...	૧-૧૨
અમૃતપૂલિન ...	૧-૦	કાશ્મીર અને કેશ્મીરી...	૧-૦
આબકાલનું હિન્દુસ્તાન	૧-૮	કાળરાત્રિનું ખૂની ખંજર	૨-૦
અયોધ્યા અને અગ્રેજ	૧-૮	કામાંધ કામની ...	૨-૦
અધીરી અરનવાજ...	૨-૮	કૃષ્ણલાલનાં કાવચાં...	૦-૧૨
અદ્ભુત શાપ...	૧-૮	કલંકિત કાઉન્ટેસ ...	૨-૪
ઈન્દુકુમારી ...	૧-૮	કુસુમાવતી ...	૧-૮
ધરાવતી ...	૧-૮	ખૂન કે ખડુ ...	૧-૦
અયળાનો કિન્નો ...	૧-૮	ગુજરાતની ગુની વાર્તાઓ	૨-૦
ઓરંગઝેબ ...	૧-૪	ગુલશીરીના ...	૧-૮
ઓરંગઝેબનો ઉદય...	૨-૦	ગધાતો ગુલાબ ...	૨-૦
કલંકિત કુમારિકા ...	૨-૦	ગેખાખૂન ..	૧-૧૨

કલ્પેઆમ	૨—૦
કુંગાલકેદીબા ૧-૨...	૩-૧૨
કમળકુમારી	૦-૮
કમલાદેવી	૧-૮
કલ્યાણ	૨-૦
કરણધેસો	૨-૦
કરુણાકુમારી	૨-૮
કમળ કુમારી	૦-૮
કરનેજો	૧-૮
કાદમ્બરી	૨-૪
કાદમ્બરી	૧-૮
કામિની અને કાંચન ...	૧-૮
કાળા મહેલની રૂપસુંદરી	૧-૮
કશોરસિંહ	૨-૪
કિસમતનો કહેર	૧-૮
કુદરતનો ખેલ	૧-૮
કુદરતનો ખેલ ભાગ ૨ જો	૨-૦
કુદન કુસુમ ભાગ ૧ થી ૮	૮-૦
કુસુદ કુમારી	૧-૮
કુસુદ સુંદરી	૦-૪
કુસુદા અને કુસુમ	૦-૪
કુસુમ કંટક અથવા રમણી કે	
રાક્ષસી-મનોવેશક કથા	૧-૮
કાંચન ભાગ ૧ લો	૧-૪
માનદાની ખૂતી	૧-૮

ચાંદબીબી	૧-૦
ચિતોડનો ઘેરો	૦-૩
ધેણાધાંચીનું કુટુંબ ...	૧-૪
જગદેવ પરમાન્નમને વીરમતી	૦-૬
જિગર કે દિગર	૧-૪
જગન્નાથની મોતી	૨-૦
જન કે જગર	૨-૦
ચાચીજીદેસ	૧-૪
ચાણક્યની ચતુર્માર્ગ ...	૧-૦
ચાર યોગીની વાર્તા ...	૧-૦
ચંદ્રકળા	૨-૪
ચંદ્રકળા અથવા પહુરૂપી-	
ઓનું બજાર	૧-૦
ચંડાળ ચોકડી	૦-૧૨
જગતનો ફાંસો	૨-૦
જમસેદની જગમનો	૧-૮
જ્યોતિષ	૧-૦
ડીટેક્ટીવ બહાદુર શેરશેઠ	
હોમસ	૧-૪
તપસ્વી રાજકુમાર	૧-૮
તલેસમ	૨-૮
તારાબાઈ	૨-૦
ત્રિમુર્તી	૧-૪
દમાખાજ દુનિયા	૧-૮
દીલસેજ કે દીવજાર	૩-૦
દુખીયારી સુખતા	૦-૮

અમગીન ગુલા...	... ૧-૪
અવહરજન અથવા અલ-	
બેલીનાર,	... ૧-૮
ગુણસુંદરી	... ૧-૦
મરીબોની સાદી	... ૦-૪
ગુજરાતનીનવલક્ષ્યાનુસાહિત્યર-	૦
ગુલાઝાર	... ૨-૦
ગુલાઝરે સ્વાયરિત્ર	... ૧-૪
ગુલાબસિંહ	... ૨-૦
ગુલામીખાઝાર	... ૧-૮
ગૃહલક્ષ્મી	... ૧-૧૨
ધાસીરામ કોટવાલ	... ૦-૮
ધેલી કુસુમ	... ૧-૮
ચસમનો ખસમ	... ૨-૦
પચીસે વર્ષ પૂર્વેનું	
હિન્દુસ્તાન	... ૦-૧૨
પરસ્તાને ચક્રમ	... ૧-૦
પગનામ	... ૧-૮
પગાલયા	... ૧-૦
પ્રભાત	... ૧-૮
પ્રભાતચંદ્ર	... ૧-૦
પ્રભાવતી	... ૧-૦
પર્યાયન નાષ્ટક	... ૧-૦
પાકલમન પીરોળ	... ૦-૬
પારસી પ્રતી પ્રકાશ	... ૧-૪

દુખીયારી રત્નપ્રભા	... ૦-૪
દુર્ગા અને લક્ષ્મી	... ૧-૦
દુશ્મન દોરાગ	... ૧-૮
ધણી કે ઢોર	... ૧-૮
નણુંદ કે બહેન	... ૦-૧૨
નટવર	... ૨-૮
નરગીજ નાટકાર	... ૧-૮
નરસીમહિતા નોવેલ	... ૦-૮
નવલગંગા	... ૩-૦
નાટકકથારસ	... ૦-૧૨
નીલમ અને માણેક	... ૧૦-૦
નિઝામી વાર્તાઓ	... ૦-૧૦
નૂરજહાં	... ૦-૩
બદ્રંબદ્રનો બચાડો	... ૧-૦
બદ્રખાળા	... ૧-૪
બદ્રપૂરની બદ્રસ્થામા	... ૨-૦
ભયંકર ન્યાય	... ૦-૮
બલો કે લુટો	... ૧-૮
બાહ બેનની માયાનો	
ચમત્કાર	... ૧-૮
બાબદેવીની ભયંકરતા	... ૧-૪
બાબચકનો મહામંત્ર	... ૧-૮
બાબદીન કુશુમ	... ૧-૦
બાબદીન મુરાદ	... ૦-૪

પાપી પીતા ...	૦-૧૦
ધારનો એક પૂલ ...	૧-૦
પારકે પૈસે પરમાનંદ...	૨-૦
પાંચરત્નો ...	૧-૦
પુનલગ્નનો પથાતાપ...	૨-૦
પુષ્પાયુક્ત ...	૧-૪
ત્રૈભતરંગ ...	૧-૮
પોશાકની ફેશન ...	૧-૦
પંદરલાખપર પાણી ...	૧-૪
બહુરૂપી બજાર ભાગ ૧ લો	૧-૪
,, ભા. ૨-૩-૪-૫-૬.	૮-૪
બહાદુર બારવટીયો ...	૦-૪
બાનુ થાને સજીવન થયલો	
આશક ...	૨-૮
બાળવિલાસ ...	૧-૦
બેવફા કે બેવફા ...	૨-૮
બે બહેનો ...	૦-૮
બે મુદ્રિકા ...	૦-૭
બોરસ્ટરની બૈરી ...	૨-૦
ભદ્રંભદ્રા ...	૧-૮
ભ્રમણચંદ્ર ...	૧-૦
મણિભાર્ગ ...	૦-૧૨
મદનચંદ્ર અને નવનીતકળા	૧-૮
મદનમુદ્રા ...	૦-૮

મધુકર ...	૧-૮
મનહર મોતી ...	૦-૨
મહાશ્વેતા ...	૧-૪
મહોબત કે મુસીબત	૧-૦
માન મુસાફરી ...	૦-૪
માનસિંહ અભોસિંહ...	૦-૪
માલા અને મુદ્રિકા ...	૦-૮
માથુકનો ઇસારો ...	૨-૮
મીરાંબાઇ...	૦-૮
મીત્રનું અમૂલ્ય મણિ...	૧-૪
મુક્તા ...	૩-૦
મુકુલ મર્દન ...	૦-૮
માયાનો બજાર ...	૧-૮
મુદ્રા અને કુલીન ...	૧-૦
મેવાડની સંધ્યા ...	૧-૮
મારી બચકર સંસારચાત્રા	૨-૮
મોહનીચંદ્ર...	૦-૮
મોહબતી બજાર ...	૧-૮
રત્નલક્ષ્મી ...	૧-૮
રતિમુદ્રી ...	૧-૮
રઘુમતિ ...	૧-૮
રમણચારા ...	૦-૧૨
રસવીરચંદ્ર ...	૧-૮

વિદ્યાસાગર...	...	૦-૧૨
વિપન	...	૧-૮
વિમળા	...	૧-૧૨
વિયોગીની વિધવા...	...	૧-૧૨
વિદ્યાવતી વિલાસમાં ફેશનખાઈ		
બલાસ...	...	૨-૦
સંસાર કે નરકાગાર	...	૧-૪
સુંદરમણી નાની રસીલીવાર્તા	...	૦-૧
સુંદરબેન-અથવા પૈસાદારની		
પુત્રી કેવી બણી ?	...	૦-૧૨
સુંદર રસીક	...	૦-૪
મણી અને મેના	...	૦-૪
સંસાર સંગ્રામ ભા. ૧-૨	...	૩-૦
સુરતીલાલ	...	૧-૦
આશિ સૌન્દર્ય	...	૦-૧૨
સોભાગ સુંદરી	...	૦-૪
સોનારણુ	...	૧-૮
સંસાર	...	૧-૮
સંસાર. શરત અને મુદ્દા	...	૧-૦
સંસાર શા માટે ? ?	...	૧-૦
હક્કદારનો હક્ક	...	૧-૦
„ મોટો	...	૨-૦
હસીના	...	૧-૮
હાજીખાખાના સાહસ કર્મો	...	૧-૪

સૂરજાગ્રા	...	૧-૮
સીતમગર	...	૨-૦
સીપાઈ અચ્ચાની	...	૧-૮
સુગુણસુંદરી...	...	૧-૪
મુઘાલાસીની	...	૧-૪
મુઘરેલી સંગિતા	...	૧-૪
નાદરનો દોરકમામ	...	૨-૮
નુરગઢાન	...	૦-૧૨
નંદન વનના નાથ	...	૨-૦
પાંક્તી	...	૨-૦
પરાક્રમની પતાકા	...	૨-૦
પ્રતાપી પીટરનું ચારત્ર	...	૧-૮
પ્લસીનું યુદ્ધ	...	૨-૦
પાણીપતનું યુદ્ધ	...	૨-૦
પૃથુરાજ અહુઆણુ	...	૨-૦
પિશાય માંદર ભા. ૧-૨	...	૪-૦
પિશાયની કે પ્રેમદા	...	૧-૮
પુરાતન દીલ્લી	...	૨-૦
પેશ્વાઈની પડતીનો પ્રસ્તાવ	...	૨-૦
બહાદુર કલો	...	૧-૮
બાગે દિલખુશ	...	૧-૮
બાગેશયતાન	...	૨-૦
બાજીરાવ બહાણ	...	૨-૦
બેગમ મહાલ	...	૧-૮

૧૬લાસુંદરી અને અદ્ભુત	
જાદુનો પલંગ બા. ૧થી ૮	૩—૪
વિવિધ વાર્તાઓ ...	૦—૮
રસીકચંદ્ર ...	૪—૦
રાજ્યનારિપુ ...	૨—૪
રાજસ્થાનની રાણી ચંદા	૧—૮
રાધારાણી ...	૦—૨
સુમેશ્વર અને પાર્વતી	૦—૪
રાસેલામની કથા	૧—૦
રાસેલાસની કથા	
ભાગ ૨ જે ...	૧—૦
ઋષિની આગાહી અથવા	
રજપુતાનાની લક્ષ્મી ...	૨—૦
લતા અને લલિતા ...	
બા. ૧ ૨ ૩ ૪ ...	૪—૦
લતાકુમારી ...	૦—૬
લક્ષ્મીવિદ્યાસ ...	૧—૦
લંડન રહસ્ય ...	૧—૪
લંડન રાજ્ય રહસ્ય ...	૧—૮
વમળમાં કમળ ...	૨—૮
વસંતલીલા ...	૧—૪
વાસવદત્તા ...	૦—૧૨
વિક્રમની વીસમી સદી ...	૪—૦
વિક્રમરાજનો સંજ્ઞમ ...	૧—૦

વિશ્વમેદ ...	૦—૧૨
વિષલતા ...	૦—૧૨
વિષયાદેવી યાને ઝેરનો પ્યાલો	૧—૦
વોણા અથવા ચિતોડ ...	૧—૪
શયતાન સદન ...	૨—૦
સ્નેહમાં સંકટ ...	૧—૮
સપલની સુના યાને “ એ	
ભરમ ના પુછો ” ...	૧—૪
સંતમ શયતાન બા. ૧-૨-૩	૫—૪
સ્વર્ગે શયતાન ...	૧—૪
સરસ્વતી ...	૧—૦
સરસ્વતી ચંદ્ર ભાગ ૧ લો	
બુદ્ધિધનનો કારભાર. ૧-૧૨	
સરસ્વતીચંદ્રનો મહસ્થાપ્તમ ૧-૧૨	
સરોજની અથવા કેળવણીનો	
સદુપયોગ ...	૦—૧૨
સલીમ અને મહેરનિસ ...	૦—૮
સ્વર્ગની સુંદરી ...	૦—૪
સ્વચ્છંદી સ્ત્રી ...	૦—૬
સાતપૂત્ર ...	૦—૮
સાહસિક અગ્નિ ...	૦—૬
સાક્ષર અને તેની ઓ ...	૦—૮
સિતારનો શોખ તથા	

હાથનાં કાર્યા હૈયે વાંઝ્યાં	૧-૪
હથોડાગાર ...	૧-૦
હોશનઆરા ...	૧-૮
જ્ઞાનખાનાની ખીખીઓ	૧-૦
જાલિમ જમાનો ...	૧-૦
જાંશીની રાણી ...	૨-૦
જ્યોતિદાન્ત ...	૧-૦
ટીપુ સુતતાન ...	૧-૪
તરણુ તપસ્વિની ...	૧-૧૨
તારાસુંદરી ...	૨-૪
તેજપ્રભા ...	૧-૧૨
તેજસ્વી તારો... ...	૧-૦
દીક્ષીપર હલ્દ્યા ...	૧-૦
દેવી ચૌધરાણી... ...	૧-૦
બેગમ સાહેબ ...	૨-૦
બવાનીનો બેગમ... ૧-૨	૩-૦
બદ્રદાળી ...	૨-૦
બચકર બદ્ર ...	૨-૦
બકતાણી કે બામડી ...	૧-૮
ભારતવર્ષનાં રાખીન હુક	
તાતિયા બીર. ...	૧-૦
મનોહારિણી માયા ...	૧-૮
મુમ્તોઝની બા. ૧-૨-૩-૪	૬-૦
મરીયમ ...	૧-૦

મહારાજ માધવરાય ...	૦-૧૨
માલતી માધવ ...	૧-૮
મેવાડની જાહોજલાલી...	૦-૧૨
મુરાદેરી ...	૧-૦
મધુ મધુરી ...	૧-૮
મંડળગદની મોહિની ...	૧-૮
યુનાઇટેડસ્ટેટસનીશોનસ્થિતિ	૧-૮
રણધેરા રજપૂતો બા. ૧-૨	૩-૮
રણ્યા બેગમ ...	૧-૮
રણવીરસિંહ ...	૧-૦
રત્નમાળ ...	૦-૧૨
રતિદાન્ત ...	૦-૪
રાજપૂત પ્રતિજ્ઞા ...	૦-૮
રાજ દેવીદાસ ...	૨-૮
રાજનૈતિક પદ્યત્ર ...	૧-૪
રાણકદેવી ...	૦-૧૨
રાણી વ્રજસુંદરી ...	૨-૦
રાવળ અને બેંગાર ...	૦-૮
રૂપનગરની રાજકુંવરી	૨-૦
લીલા અથવા આનંદનો હેરા	૧-૦
લોર્ડ લોરેન્સ ...	૧-૪
લોર્ડ લોરેન્સ ...	૦-૧૨
લોર્ડ વિલીયમ બેન્ટિન	૧-૪
વધુવધ અથવા સ્નાનું પુન	૨-૦
વસંતવિજય ...	૧-૮
વનરાજ ચાવડા ...	૧-૮

વિક્રમોવર્ષીય	૦—૩
વીરવિજય	૧—૦
વિશ્વરંગ	૦—૧૨
શાહજાદો અને બિખારી	૨—૦
શાહજહાંન છેલ્લા દવસો	૧—૮
શિવાજી છત્રપતિ ...	૧—૪
શિવાજીનો 'વાઘનખ'...	૧—૦
શ્રીમંત છત્રપતિ સંભાળ	
મહારાજ	૦—૧૨
શુરવીર પ્રતાપરૂપ ...	૧—૦
શુરવીર પ્રતાપરૂપા. ૨ નો	૧—૦
શુરવીર પૃથ્વીસિંહ પરમાર	૧—૮
સિદ્ધરાજ નર્સિંગ ...	૧—૪
હમીરજી ગોહેલ ...	૦—૮
હેરોઈસની સોંટી ...	૨—૦
હેરોઈસની અને ટીપુ સુલતાન	૧—૪
હોથલ પદમણી ...	૦—૪
અમીરના અમીરન ...	૦—૪
અમલ	૦—૮
અરેબીયન નાઈટસ ...	૩—૦
અલમ-સુર	૧—૪

અલક્ષ્ય જ્યોતિ	૧—૮
અવન્ટી સુંદરી	૦—૨
અધસાર ગીતાળો	૦—૩
અધેરી નગરીનો ગંધવસેન	
રાજા	૦—૧૨
આર્ય સંસાર... ..	૦—૧૨
આદાની સુંક	૧—૮
આનંદાશ્રમ	૧—૪
ઇન્દુકુમાર	૧—૪
ઇન્સાફની આરસી ...	૧—૮
ઇસપકૃત કલ્પિત વાર્તા	૦—૮
કિષ્કાન્ત	૧—૮
એક દેવીનો આદ્યમૃતાન્ત	૦—૮
એક પથરના પ્રતાપ... ..	૨—૦
એની બહેન	૧—૦
એમ. એ. બનાફે-ક્યો મેરી	
ભદ્રી ખરાબ છી ?	૨—૦
કડક અંગાલી	૧—૮
કથાસરીતસાગર	૨—૮
કથાસરીત સાગર ભાગ ૨	૨—૮

સઘળી જાતનાં પુસ્તકો મળવાનું ઠેકાણું:—

નિઝામીયા બુક ડીપો,

ત્રણ દરવાજા અમદાવાદ.

25. 10. 1944. 10. 1944. 10. 1944.

25. 10. 1944. 10. 1944. 10. 1944.